

**KYLÄFOORUMISTA
PAIKALLISKEHITTÄMISEN
KESKUSJÄRJESTÖKSI**

SUOMEN KYLÄT RY:N VAIHEITA VUOSINA 1997–2022

KYLÄFOORUMISTA PAIKALLISKEHITTÄMISEN KESKUSJÄRJESTÖKSI

Suomen Kylät ry:n vaiheita vuosina 1997–2022

Suomen Kylät ry:n 25-vuotisjuhlajulkaisu

Toimittanut ja koornut Tuomas Perheentupa

1. painos

Kuvat: Kuvia kirjaan ovat luovuttaneet mm. Henrik Hausen, Risto Matti Niemi, Tapio Mattlar, Esa Aunola ja Anssi Ketonen. Joidenkin kuvien ottajia emme ole saaneet selvitettyä.

Kansi, taitto ja graafinen suunnittelu:
Simo Siirilä

Parhaat kiitoksemme Keskitien säätiölle, joka on tukenut tämän kirjan julkaisemista.

SISÄLLYS

LUKIJALLE

LUKU 1. ALKUTILANNE: KYLÄTUTKIMUS 76 SEKÄ KYLÄASIAIN NEUVOTTELUKUNTA KAN SUOMEN KYLÄT RY:N EDELTÄJÄNÄ	12
LUKU 2. SUOMEN KYLÄT RY:N MERKITTÄVÄT KEHITYSLOIKAT VUOSINA 1997–2021	17
2.1. Ensimmäinen kehitysloikka: Kyläasian neuvottelukunnan järjestäytyminen yhdistykseksi, joka päätti muuttaa toimistonsa Helsingistä maaseudulle	17
2.1.1. Suomen Kylätoiminta ry:n perustaminen ja aloitus	
2.1.2. "Pitääkö toimistonne sijaita Helsingin keskustassa?"	
2.2. Toinen kehitysloikka: Kylätalous-hankkeella rakennettiin ja rahoitettiin maakunnallisen kyläasiamiesjärjestelmän alkutaival	24
2.2.1. "Nyt on SYTY haukannut liian ison palan!"	
2.2.2. Kylätalous-hankkeen kokemuksia vuosina 2002–2005	
2.3. Kolmas kehitysloikka: Verkostoyksikkö-tarjouskilpailun voittaminen loi hyvät yhteydet toimintaryhmiin ja tuotti taloudellista vakavaraisuutta	31
2.3.1. MMM avasi tarjouskilpailun verkostoyksikköpalveluiden tuottamisesta	
2.3.2. Suomen Kylätoiminta ry onnistui kohentamaan vakavaraisuuttaan	
2.4. Neljäs kehitysloikka: Suomen Kylätoiminta ry:stä kasvoi myös Leader-ryhmien yhteistyöjärjestö	33
2.4.1. Toimintaryhmäjaosto käynnisti työnsä	

2.4.2. Kaikki Leader-ryhmät liittyivät Suomen Kylätoiminta ry:n jäseniksi	
2.4.3. Leader-asiamiestoiminnan alkuaskelia	
2.4.4. Leader-asiamiestoiminta vakiintui ja vaikuttaa	
2.5. Viides kehitysloikka: Kylätoiminnan valtionavun pää saatiin auki	33
2.5.1 Eduskunta auttoi valtionavun saamisessa	
2.5.2. Kylätoiminnan vuosien 2015–2017 valtionapukriisin kivuliaat kokemukset	
2.5.3. Kylätoiminnan valtionapu palautui ja nousikin maallemuuttobuumin myötä	
2.6. Kuudes kehitysloikka: Suomen Kylät ry:n yhteiskuntasuhteet vahvistuivat kansallisesti ja kansainvälisesti	43
2.6.1. Eduskunnan kylätoimintaverkoston synty	
2.6.2. Järjestöjen välisiä yhteistyösuhteita muodostui monille aloille	
2.6.3. Lainsäädäntöprosesseihin vaikuttamista	
2.6.4. Korttelijaosto toi uutta näkökulmaa paikalliseen kehittämiseen	
2.6.5. Kansainvälistä yhteistyötä EU:n puitteissa	
2.6.6. Pohjoismaisella yhteistyöllä on pitkät juuret	
2.7. Seitsemäs kehitysloikka: Sähköisen viestinnän rinnalla järjestö uudisti ilmeensä, nimensä ja työskentelytapansa	56
2.7.1. Suomen Kylätoiminta ry yhdisti kolme lehteä yhdeksi	
2.7.2. Printtilehdestä some-viestintään, yhtenäiseen graafisen ilmeeseen, uuteen nimeen ja etäosallistumiseen	

LUKU 3. STRATEGIOITA JA KEHITTÄMISHANKKEITA	62
3.1. Strategiatyöllä on tärkeä rooli paikallistoiminnan suunnitelmallisessa kehittämisessä	62
3.1.1 Valtakunnalliset paikallisen kehittämisen ohjelmat on työstetty yhdessä	
3.1.2 Laatutyötä, visioita ja kestävään kehitykseen sitoutumista	
3.2. Kehittämishankkeiden rahoitusta on hankittu monista lähteistä	64
LUKU 4. JUHLATILAISUUKSIA JA PALKITSEMISIA SEKÄ ARKISEMPIA TAPAHTUMIA	78
4.1. Valtakunnallisista kylätoimintapäivistä tuli Lokaali	78
4.2. Valtakunnallinen Avoimet Kylät -päivä sai alkunsa Satakunnasta	82
4.3. Muita vuotuisia tapahtumia	83
4.3.1. Kylätoiminnan koulutus- ja neuvottelupäivät	
4.3.2. Leader-parlamentit ja -toiminnanjohtajatapaamiset	
4.3.3. Puheenjohtajatapaamiset	
4.3.4. Maakunnallisia tapahtumia	
LUKU 5. SUOMEN KYLÄT RY ON YHDYSSIDE JÄSENYHTEISÖJENSÄ VÄLILLÄ	86
5.1. Maakunnalliset kyläyhdistykset ovat paikallisten kyläyhdistysten yhteistyöorganisaatioita	87
5.2. Leader-ryhmät ovat kehittämissyhistyksiä ja hankerahoittajia	88
5.3. Valtakunnalliset järjestöt, maakuntien liitot ja muut yhdistykset	91
LUKU 6. SUOMEN KYLÄT RY:N LUOTTAMUSHENKILÖHALLINTO JA HENKILÖSTÖ	92
6.1. Hallituksen kokoukset ja vuosikokoukset	92

6.2. Jaostot valmistelevat asioita hallituksen käsittelyyn	93
6.3. Suomen Kylät ry:n johtohahmoja ja henkilöstöä vuosina 1997–2022	94
6.3.1. Puheenjohtajia	
6.3.2. Johtavia toimihenkilöitä	
6.3.3. Toimihenkilöitä	
LUKU 7. LÄHIHISTORIAN RISTIVALOTUSTA: AIKALAISNÄKÖKULMIA SUOMEN KYLÄT RY:STÄ JA SEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTÄMISESTÄ	106
7.1. Risto Matti Niemi: Kylätoiminnan neljän vuosikymmenen taival – riemua, opettelua ja yhdessä tekemistä	106
7.2. Juha Kuisma: Momentteja paikallistoiminnan kentiltä	114
7.3. Tauno Linkoranta: Erään järjestön evoluutio – ja kyläasiamiehen	124
7.4. Henrik Hausen: Muistikuvia Eero Uusitalon kaudelta	130
7.5. Eliisa Vesisenaho: Suomen Kylät ry:n merkitys Leader-ryhmille	132
7.6. Asko Peltola: Vaikuttamista ja kokemuksia Petri Rinteen puheenjohtaja-ajalta	136
7.7. Tuomas Perheentupa: Rekrytointi kadulta	148
KAPITEL 8. UTVECKLINGEN AV DEN FINLANDSSVENSKA BYARÖRELSEN	150
8.1. Från studiecirkel till byaråd	150
8.2. LEADER - inspiratör och koordinerare	151
8.3. En del av Finlands byar	151
8.4. Landsbygdsriksdagen	153
LIITTEET	156

LUKIJALLE

Valtakunnallinen Suomen Kylät ry merkittiin yhdistysrekisteriin elokuussa 1997 silloisella nimellään Suomen Kylätoiminta ry – Byaverksamhet i Finland rf. Tuolloinen pieni yhdistys on neljännesvuosisadan aikana kasvanut merkittäväksi paikallistoimijoiden eli kylätoiminnan, Leader-ryhmien ja osin myös korttelitoimijoiden yhteistyö- ja keskusjärjestöksi. Jo ennen yhdistykseksi rekisteröitymistä toimintaa oli ollut eri järjestöjen vapaaehtoisena yhteistyönä valtakunnallisen Kyläasiain neuvottelukunnan piirissä loppuvuodesta 1981 alkaen.

Suomen Kylät ry:n 25-vuotisjuhla vietetään Lappeenrannan Rauhassa 27.8.2022. Kertomus Suomen Kylät ry:n ensimmäisen neljännesvuosisadan taipaleesta julkistetaan nyt kädessäsi olevana juhlaulkaisuna. Kyse on etupäässä keskusjärjestö Suomen Kylät ry:n kasvutarinasta, johon tuki yhdistyy hyvin monella tavalla sen eri jäsenjärjestöjen muodostama toimijakenttä.

Keväällä 2022 lupauduin koostamaan Suomen Kylät ry:n 25-vuotisjuhlaulkaisun. En ole historioitsija, mutta minulla on ollut mahdollisuus osallistua Suomen Kylät ry:n neljännesvuosisataiseen kehittämiseen vaatimattomasta alusta nykymuotoonsa runsaan 22 vuoden ajan. Pääsin myös seuraamaan toiminnan varhaisvaiheita Kyläasiain neuvottelukunnassa.

Suomen Kylät ry:n kehittyminen nykymuotoonsa on lukuisten toimijoiden pitkäaikaisen yhteistyön tulos, jota suuri määrä ihmisiä on ollut toteuttamassa erilaisista rooleista käsin. Osa keskeisistä toimijoista on jo poistunut keskuudestamme. Jotteri Suomen Kylät ry:n kasvutarina pääsisi henkilöitymään liiaksi yhden ihmisen näkökulmasta kerrotuksi, pyysin ensi töikseni hyviksi kirjoittajiksi tietämiäni kokeneita kanssatoimijoita mukaan tähän prosessiin. Kirjoittajista kullakin – toki monen muun henkilön ohella – on ollut oma merkittävä roolinsa toiminnan kehittymisen eri vaiheissa: *Tarmo Palonen, Heikki Konsala, Risto Matti Niemi, Tauno Linkoranta, Riitta Bagge, Henrik Hausen, Pietari Jääskeläinen, Asko Niemi, Juha Kuisma, Asko Peltola, Eliisa Vesisenaho, Peter Backa ja Ann-Sofi Backgren, Heli Walls, Kim Smedslund, Pasi Mäenpää sekä Katja Hänninen ja Esa Aunola.*

Monen kirjoittajan kokonaisuus, jossa tapahtumat ja asiat kerrotaan osittaisella ristivalotuksella eri henkilöiden kokemina etenkin luvussa 7, tuottaa monipuolisia ja toisistaan erottuvia kuvauksia Suomen Kylät ry:n toiminnan vähittäisestä kehittymisestä. Tietyt asiat toistuvat osassa kirjoituk-

sia, mutta usein hieman eri konteksteissa. Näkökulmat ovat kiinnostavasti toisistaan eroavia ja samalla toisiaan täydentäviä. Kertomukseen sisältyy myös kirjoittajien henkilökohtaisempia muistoja ja anekdootteja, joita on sopivissa kohdissa sisällytetty teksteihin mm. kursiivilla ja lainausmerkeillä.

Suomen Kylät ry:n kasvamisessa on hahmotettavissa kuluneiden 25 vuoden ajalta seitsemän erityisen tärkeää vaihetta tai kasvuloikkaa, jotka ovat merkittävästi vaikuttaneet järjestön vahvistumiseen ja sen toiminnan vakiintumiseen nykyiseen muotoonsa. Näitä ovat olleet:

1. Järjestäytyminen oikeustoimikelpoiseksi yhdistykseksi sekä viimeistenkin maakunnallisten kyläyhdistysten perustaminen jokaiseen maamme maakuntaan

2. Ison Kylätalous-EQUAL-hankkeen rahoituksella aikaansaatu valtakunnallisesti kattava maakunnallinen kyläasiamiesverkosto

3. Toimintaryhmien verkostoyksikkö -tarjouskilpailun voittaminen ja tästä seurannut yhteistyön tiivistyminen silloisten toimintaryhmien kanssa sekä Suomen Kylätoiminta ry:n oman pääoman kartuttaminen

4. Kaikkien Leader-ryhmien liittyminen Suomen Kylätoiminta ry:n jäseniksi

5. Rahoituspohjan vahvistuminen: valtionavun saaminen

kylätoiminnalle sekä iso hankesalkku

6. Yhteiskuntasuhteiden laajeneminen kansallisesti ja kansainvälisesti

7. Viestinnän kehittyminen sähköiseksi some-viestinnäksi sekä järjestön digiloikka

Näistä kasvuloikista kertominen rytmittää tämän kirjan alkupäätä.

Yhdistyksen aiempi nimi Suomen Kylätoiminta ry muuttui vuoden 2018 alusta lyhyempään muotoon Suomen Kylät ry, ruotsiksi Finlands Byar rf. Niinpä osassa tekstejä käytetään yhdistyksen nykyistä nimeä Suomen Kylät ry ja nimenmuutosta edeltävistä ajoista kerrottaessa aiempaa nimeä Suomen Kylätoiminta ry / Byaversamhet i Finland rf tai yhdistyksen nimen tuolloista hieman erikoista lyhennettä SYTY. Koska kyseessä on kaksikielinen yhdistys, kirjaan sisältyy myös ruotsinkielisen toiminnan kehittymisestä kertova Kapitel 8, joka on kirjoitettu ruotsiksi.

Neljännesvuosisataan mahtuu valtava määrä erilaisia tapahtumia, asioita ja episodeja, joita kaikkia tässä kirjassa ei ole mahdollista kuvata, eikä se liene tarpeellistakaan. Sen sijaan yrityksenä on ollut hahmottaa Suomen Kylät ry:n kokonaiskehityksen kaarta ensimmäisen neljännesvuosisadan aikana eri näkökulmista. Suomen Kylät ry:n historiikin kirjoittamisesta on tehnyt jossain määrin haasteellista se,

että osaa vanhimmista dokumenteista säilytettiin aikanaan tiloissa, joista paljastui kosteusvaurioita. Joissain kohdissa on pitänyt tukeutua tavallista enemmän muistinvaraisuuteen, jolloin eksaktit vuosiluvut on voitu korvata hieman pyöreämmällä ilmaisulla.

Pohdin pitkään, olisiko mahdollista kirjoittaa Suomen Kylät ry:n kasvutarina kokonaisuudessaan kronologisesti vuosittain eteneväksi. Totesin sen rakenteellisesti ja luettavuuden kannalta varsin hankalaksi. Samanaikaisesti eteneviä asioita on ollut niin runsaasti, että historiikin aiheesta toiseen aikajärjestyksessä poukkoilevasta kertomuksesta olisi tullut sekava ja hajanainen. Sen sijaan eri aihekokonaisuudet, jotka ovat olleet Suomen Kylät ry:n kehityksen kannalta merkityksellisiä, on kirjoitettu pääosin kronologiseen muotoon, mikä helpottaa asioiden kehittymisen seuraamista.

Kirjan loppupäässä luvussa 7 on monilta erinomaisilta kirjoittajilta pyydettyjä laajempia ja vapaamuotoisempia artikkelikokonaisuuksia, joissa kukin kirjoittaja valottaa Suomen Kylät ry:n ja sen toimintaympäristön kehittymistä omasta mielenkiintoisesta aikalaisnäkökulmastaan.

On helpompaa rakentaa tulevaisuutta, mikäli tuntee mennyttä ja lähtökohtia, joista on ponnistettu nykyisyyteen, sanotaan. Suomen Kylät ry:n 25-vuotisjuhlaan valmistuvalla yhdistyksen ensimmäisellä historiikkijulkaisulla lienee oma paikkansa järjestön sisäisen itsetuntemuksen ja

identiteetin vahvistamisessa, sanalla sanoen tarinallistamisessa. Kertomuksessa on lähdeaineistoa myös niille, joiden tehtäväksi lankeaa aikanaan kirjoittaa Suomen Kylät ry:n 50-vuotishistoriikki. Paikallisen kehittämisen tarve tuskin katoaa muuttuvasta maailmasta.

Lämpimät kiitokset kaikille kirjoittajille ja valokuvien luovuttajille. Kiitokset avusta myös kaikille niille, joita olen historiikin kirjoittamisen tiimoilta vaivannut loppukevään 2022 aikana lukemattomilla puheluilla tarkistaessani erinäisiä asioita. Kuten kaikessa inhimillisessä toiminnassa, on mahdollista, että suhteellisen tiiviissä tahdissa työstettyyn historiikkiin on jäänyt joitain puutteita tai epätarkkuuksia, joita varmuuden vuoksi pahoittelen jo etukäteen. Itsehän tilasitte!

Kirjoittajatiimin jäsenenä toivotamme Suomen Kylät ry:n ja maakunnallisten kyläyhdistysten sekä Leader-ryhmien työntekijöille ja luottamushenkilöille sekä kaikille paikallistoiminnassa mukana oleville jatkuvaa menestystä ja onnistumisen iloa luotsatessanne Suomen Kylät ry:tä ja järjestöä kokonaisuudessaan eteenpäin niistä vaiheista, joita tässä kirjassa kuvataan. Lukijoille toivomme mielenkiintoisia lukuelämyksiä sekä kenties esiin nousevia omakohtaisia henkilökohtaisia muistikuvia, joilla voitte mielessänne täydentää ja kuvittaa tätä kertomusta.

*Kirjoittajatiimin puolesta kesällä 2022,
TUOMAS PERHEENTUPA*

LUKU 1. ALKUTILANNE: KYLÄTUTKIMUS 76 SEKÄ KYLÄASIAIN NEUVOTTELUKUNTA KAN SUOMEN KYLÄT RY:N EDELTÄJÄNÄ

Nykymuotoinen kylätoiminta käynnistyi Kylätutkimus 76:lla. Idean isä oli apulaisprofessori Lauri Hautamäki Helsingin yliopiston maantieteen laitokselta. Hän johti koko ajan tätä urauurtavaa tutkimushanketta, johon hän kutsui oman laitoksensa lisäksi Suomen kunnallisliiton edustajat mukaan. Hautamäki valittiin kesken kiireisintä tutkimusvaihetta professoriksi Tampereen yliopiston aluetieteen laitokselle. Kylätutkimuksen johtokeskus siirtyi hänen mukanaan Tampereelle, mutta projektin juoksevia asioita hoidettiin entistä enemmän kunnallisliiton tutkimusosastolla.

Tutkimuksen perusselvitysvaiheessa todettiin, että kylänmuodostus oli Suomessa alkanut 1300-luvulla. Tilusten sarkajako ja joidenkin alueiden yhteisomistus tekivät kyläläiset riippuvaisiksi kyläyhteisöstä ja opettivat heidät jo silloin perustamaan työyhteenliittymiä ja harrastamaan talkootoimintaa. Noilta kylänmuodostuksen alkua ajoilta onkin saatu käytännön läheisiä esikuvia nykymuotoista kylätoimintaa käynnistettäessä.

Vuoden 1865 kunnallishallintoasetus vähensi radikaalisti kylähallinnon toimintaedellytyksiä ja muutti hallintoajattelun kyläkohtaisesta kuntakeskeiseksi. Uutta puhtia kyläyhteisöjen kehitys sai kuitenkin taas 1940-luvun loppupuolella, kun siirtokarjalaisia ja rintamamiehiä asutettiin maalaiskyläin. Kylien asukasmäärän, työpaikkojen ja palvelujen kasvu loivat uusia hyvinvoinnin edellytyksiä maaseudun kyläyhteisöille. 1960-luvulla maaseutukylien näivettymiskierre alkoi jälleen, kun työpaikkoja ja palveluita keskitettiin kiihtyvässä tahdissa kasvukeskuksiin. Varsinkin kehitysalueilla jouduttiin toteamaan, että julkinen valta ja elinkeinoelämä antavat maaseudun näivettyä, elleivät asukkaat ja yrittäjät ryhdy itse puolustamaan asumisen, toimeentulon ja viihtymisen edellytyksiä, siis kyläyhteisöjen elinvoimaa.

Maaseutukylien asemaa paransi hieman se, että vuoden 1964 kunnallislakiuudistuksessa kunnille säädettiin kuntasuunnitteluelvoite, jonka toteuttamiseksi kuntien keskusjärjestöt laativat yhteisen kuntasuunnittelusuosituksen. Siihen sisällytettiin malli kuntien jakamisesta toiminnalli-

siin osa-alueisiin, joiden muodostamisesta tuli neuvotella kyläläisten ja kylissä toimivien yhteisöjen kanssa. Kuntia kannustettiin laatimaan kutakin osa-aluetta erikseen tarkastelevia kyläliitteitä, jopa kunnan ja kylän yhdessä laatimia kyläsuunnitelmia.

Kylätutkimus 76 ideoitiin ja toteutettiin tällaisten kehittämissuunnitelmien mahdollistamiseksi ja omaehtoisen kylätoiminnan käynnistämiseksi. Tutkimuksen kenttätyö suoritettiin kymmenessä kunnassa eri puolilla maata. Varsinaisina tutkimus- ja kehittämiskohteina oli kussakin kunnassa 1–3 yhteistyöhakuista, omaehtoisesta ja talkoohenkisestä kylätoiminnasta kiinnostunutta kyläyhteisöä. Tämän uusia uria ansiokkaasti aukovan tutkimuksen tuloksia on esitelty ja hyödynnetty tutkimuksen johtajan professori Lauri Hautamäen kirjassa ELÄVÄ KYLÄ – Kylätoiminnan opas (Gummerus 1979). Siinä ohjattiin maalaiskylä perustamaan itsenäisiä ja sitoutumattomia, omaehtoisia ja omatoimisia kylätoimikuntia, jotka valittiin kaikille kyläläisille avoimissa kyläkokouksissa. Toimikunnat saattoivat jakautua eri toimintoihin ja hankkeisiin erikoistuviksi jaostoiksi tai niiden avuksi valittiin työryhmiä, asiantuntijoita ja yhteyshenkilöitä. Tärkeänä pidettiin yleensä sitä, että kylätoimikuntaan ja sitä avustaviin tehtäviin valittiin molempia sukupuolia, eri ikä- ja ammattiryhmiä sekä eri osa-alueita edustavia henkilöitä.

Maaseutukyliin kohdistuvaa tutkimusta ja suunnittelua on tehty muissakin yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa. Nyky-

muotoinen kylätoiminta kylätoimikuntineen sekä niiden valtakunnallinen seuranta ja ohjaus käynnistyivät Kylätutkimus 76:n toimesta ja sen tulosten perusteella. Omaleimaista käytännön kylätoimintaa ovat jo kauan edustaneet ruotsinkielisen maaseudun pitkät kyläkulttuuriperinteet sekä suomenkielisellä alueella erityisesti nuoris- ja maamiesseurat. Kylätoiminnan tapaista vapaata kansalaistoimintaa esiintyi eri puolilla maata jonkin verran jo aikaisemminkin.

Kylätutkimus 76:n toimijoiden aloitteesta järjestettiin ”Kylätoiminnan jatkojärjestelyjä koskeva neuvottelutilaisuus” Suomen kunnallisliiton koollekutsumana Tuusulassa Kunnallisopistolla 2.6.1980. Tähän tilaisuuteen osallistuivat Kunnallisliiton ja Tampereen yliopiston aluetieteen laitoksen edustajien lisäksi Kansalais- ja työväenopistojen liiton, Maatalouskeskusten liiton, Suomen kotiseutuliiton ja Suomen nuorison liiton edustajat. Tilaisuuden avauspuheenvuoroissa käsiteltiin kylätoiminnan nopeaa yleistymistä, sen vuorovaikutusta kunnallishallinnon, erityisesti kuntasuunnittelun kanssa sekä yhteistyön tarvetta ja mahdollisuuksia kaikkien kylän olojen kehittämiseen vaikuttavien yhteisöjen ja kyläläisten kesken.

Keskustelussa tarkasteltiin myös kylätoiminnan valtakunnan tasoisien koordinoimien tarpeellisuutta ja mahdollista toteuttamismuotoa. Byrokratian vaaroista varoiteltiin, mutta toisaalta pidettiin välttämättömänä sellaista toimintayksikköä, joka huolehtisi Kylätutkimus 76:n tulosten käytännön toteutuksesta ja jatkotyöstä, koordinoisi kylä-

toimintakoulutusta sekä pyrki muutoinkin järjestämään maaseutukyliä kehitykseen vaikuttavan toiminnan ja voimavarojen vuorovaikutusta.

Neuvottelukokouksessa asetettiin työryhmä, jonka tuli selvittää, missä muodossa ja minkälaisella organisaatiolla kylätoimintaa tulisi valtakunnallisesti koordinoita, miten tutkimustoimintaa voitaisiin harjoittaa ja rahoittaa sekä miten kylätoimintakoulutusta koskeva yhteistyö ja työnjako järjestettäisiin. Mahdollisina organisaatiomuotoina pidettiin järjestöjen yhteistä neuvottelukuntaa tai kylätoiminnan liittoa. Työryhmältä edellytettiin esitystä myös siitä, mitä muita yhteisöjä ja yhteistyötahoja pitäisi saada toimintaan mukaan.

Laaja-alaisen valmistelutyön pohjalta hankkeeseen osallistuneiden järjestöjen edustajain kokous päätti, että Kyläasiain neuvottelukunta perustetaan 15.11.1981 mennessä perustamissopimuksen hyväksyneiden yhteisöjen allekirjoituksin. Neuvottelukunnan perustajajäseniksi ilmoitautui 21 valtakunnallista järjestöä, joiden lisäksi uusia jäsenyhteisöjä tuli toimintaan mukaan niin, että enimmillään jäseniä oli 28.

Kyläasiain neuvottelukunnan toiminta käynnistyi sen ensimmäisellä kokouksella 24.2.1982. Toiminta aloitettiin ryhtymällä tutkimaan ja koordinoimaan jäsenjärjestöjen ja muiden sidosryhmien vuorovaikutusta kylätoimikuntien kanssa sekä kannustamaan ja auttamaan kyliä asukkaita työskentelemään omatoimisesti kylän omien olosuhteiden

ja edellytysten pohjalta kyläyhteisönsä hyväksi. Kyliä välillä yhteistyötä sekä kuntien ja kyliä vuorovaikutussuhdetta pyrittiin edistämään käytännön tasolla. Neuvottelukunta toimi myös kylätoimijain kokemusten sekä muun kyliä tarvitseman tiedon välittäjänä, neuvonta- ja koulutustoiminnan kehittäjänä sekä kyliä kohdistuvan tutkimuksen edistäjänä.

Kunnallisliiton tutkimusosastolle sijoitettu neuvottelukunnan toimisto alkoi ylläpitää valtakunnallista kylätoimikuntarekisteriä, joka toimi neuvottelukunnan julkaisujen ja muun tiedonvälityksen osoitteistona. Neuvottelukunta ryhtyi varsin pian julkaisemaan Kylät toimivat -lehteä ja ensimmäiset Valtakunnalliset kylätoimintapäivät järjestettiin Joensuussa toisena toimintavuonna 1983, jolloin rekisteriin oli merkitty jo 1711 kylätoimikuntaa.

Valtakunnalliset kylätoimintapäivät järjestettiin vuosittain eri puolilla maata kulloinkin valittavaa erityisteemaa päivien ohjelmassa painottaen ja niiden yhteydessä pidettiin yleensä myös toinen vuosittaisista neuvottelukunnan kokouksista. Näille päiville osallistui aina 400–800 kyliä ja niiden sidosryhmien edustajaa. Kylätoimintapäivien aineistosta tehtiin alkuvuosina erilliset julkaisut, mutta myöhemmin yksi Kylät toimivat -lehden numeroista keskitytti käsittelemään edellisiä kylätoimintapäiviä. Vuodesta 1985 alkaen Kyläasiain neuvottelukunta ryhtyi valitsemaan Vuoden Kylän. Valintaperusteena oli aluksi kylän yleinen aktiivisuus ja erityiset saavutukset, mutta vuosikymmenen

taitteessa valinnoissa alettiin ottaa huomioon kylän onnistuminen neuvottelukunnan ja kylätoimintapäivien vuosi-teeman mukaisissa toiminnoissa.

Viimeiset alkuperäisen muotoiset Valtakunnalliset kylätoimintapäivät järjestettiin Ilomantsissa vuonna 1993. Samalla päättyi allekirjoittaneen ura kylätoiminnan joka paikan höylänä. Nykymuotoisen kylätoiminnan käynnistysvaiheessa en osannut aavistaa, miten suuren savotan vastuuhenkilöksi jouduin tai pääsin. Työmäärä oli mittava ja monipuolinen: satoja kirjoitusliuskoja, kokouksia, seminaareja ja työmatkoja; henkisiä tähdenlentoja ja mustelmia. Mutta noiden Ilomantsin kylätoimintapäivien päätöspuheessani ilmoitin, etten jatka Kyläasiain neuvottelukunnan puheenjohtajana, enkä muutoinkaan kylätoiminnan valtakunnallisena veturina, kun olin juuri jäämässä eläkkeelle Suomen Kuntaliitosta. Katsoin, ettei minulla enää eläkeläisenä ollut käytännön edellytyksiä hoitaa noin vaativia tehtäviä.

Tuohon aikaan oli yhteiskunnassa meneillään sellaisia rakenne- ja toimintamuutoksia, että kylätoiminnallekin oli ryhdyttävä asettamaan uudenlaisia askelmerkkejä. Kylätutkimus 76:n periaatteiden mukainen kylätoiminta oli rakentunut omaehtoisten ja vapaamuotoisten kylätoimikuntien varaan, mutta EU:lta saatavissa olevan maaseudun kehittämisrahoituksen hakeminen edellytti kylätoimikuntien rekisteröitymistä oikeustoimikelpoisiksi yhdistyksiksi.

Kun maa- ja metsätalousministeriössä oli maaseuturahoituksen vastuuhenkilönä maaseudun ja kylien suunnittelun ja kehittämisen erityisasiantuntija Eero Uusitalo, oli tärkeää saada hänet Kyläasiain neuvottelukunnan uudeksi puheenjohtajaksi. Uusitalo aloitti KAN:n puheenjohtajana vuonna 1994. Uuden puheenjohtajan johdolla käynnistettiin oikeustoimikelpoisille kyläyhdistyksille oman kattojärjestön perustaminen ilman Kyläasiain neuvottelukunnan tapaista tukiverkkoa.

TARMO PALONEN, Kyläasiain neuvottelukunnan (KAN) puheenjohtaja

Tarmo Palosta (Suomen Kunnallisliitto) edeltävät KAN:n puheenjohtajat olivat Pentti Kurunmäki (Paikallislehtien liitto) 1989–1991, Juhani Yli-Rantala (Suomen Nuorison liitto) 1987–1988, Tapani Vanhala (MTK) 1985–1986 sekä Markku Tanner (Suomen Kotiseutuliitto) 1982–1984. KAN:n vuosikokous valitsi hallituksen jäsenet. Hallitus valitsi puheenjohtajan keskuudestaan epävirallisesti sovitun vuorotteluperiaatteen mukaisesti.

KUVA 1. Kylätoiminta -lehtiä alettiin julkaista vuonna 1989. Jo sitä ennen oli KAN julkaissut lehteä nimeltä Kylät toimivat. Paljon ei nimi vielä noina vuosina muuttunut, isompi muutos lehdessä tapahtui vasta vuonna 2001.

LUKU 2. SUOMEN KYLÄT RY:N MERKITTÄVÄT KEHITYSLOIKAT VUOSINA 1997–2021

2.1. ENSIMMÄINEN KEHITYSLOIKKA: KYLÄASIAN NEUVOTTELUKUNTA JÄRJESTÄYTYI YHDISTYKSEKSI, JOKA PÄÄTTI MUUTTAA TOIMISTONSA HELSINGISTÄ MAASEUDULLE

2.1.1. Suomen Kylätoiminta ry:n perustaminen ja aloitus

Suomalaisen kylätoiminnan organisoitumisen kannalta vuosi 1997 oli erittäin merkityksellinen. Suomen Kylätoiminta ry:n perustaminen Kyläasiain Neuvottelukunnan (KAN) tilalle oli vain yksi näistä muutoksista, mutta silloin tapahtuneet monet muutkin muutokset liittyivät tavalla tai toisella Suomen Kylätoiminta ry:n perustamiseen. Tuolloin toteutettujen muutosten merkittävydestä kertoo se, että huomattava osa niistä on 25 vuotta myöhemmin yhä osa kylätoiminnan organisoitumisen tapaa.

Muutosten taustalla oli ajatus organisoida villi ja vapaa kansalaistoiminta normaalin järjestötoiminnan muotoon ja sen myötä saada kylätoiminnalle vahvempi ja itsenäisempi yhteiskunnallinen rooli. Tämän muutoksen arkkitehti oli KAN:n ja sen jälkeen myös pitkään Suomen Kylätoiminta ry:n puheenjohtajana toiminut Eero Uusitalo. Eero puhui usein bodysta – toiminta vaatii toimijan.

KAN toimi eräässä suhteessa modernilla tavalla, sillä sen rakenne oli verkostomainen. Toiminta tapahtui hallinnan periaatteiden mukaan. Erilaisia toimintoja tuottivat itsenäiset toimijat eri puolilla Suomea. ”Pääkonttori” oli Helsingissä Kuntatalolla, ruotsinkielinen toiminta tapahtui Vaasasta käsin, kylätoimintaa liittyvää tutkimusta tehtiin Mikkelissä, Kylätoiminta -lehteä toimitettiin Hartolan Vuorenkylästä ja KAN:n taloushallinto oli Ruvaslahdella Pohjois-Karjalassa. Suomen Kylätoiminta ry:n perustamisen jälkeenkin verkostomainen toimintatapa jatkui, sillä esimerkiksi yhdistyksen tuottaessa POMO-ryhmille tiedotuslehteä se tehtiin Korpilahden Moxin kylässä.

Kevätkokous suurten päätösten edessä:

KAN:n toimintapohja uudistuu ja nimi muuttuu

Kylätoiminnan valtakunnan tason työstä huolehtiva Kyläasiain neuvottelukunta on jälleen kerran suurten muutosten edessä. Sen nykyinen toiminta Kyläverkko-hankkeen taustavoimana ja ohjelmatyöhön osallistujana vaatii toisenlaista rakennetta. Myös uusi nimi tarvitaan, sillä kyseessä ei ole enää mikään neuvottelukunta, vaan kylien kehittämistyöhön itsekin osallistuva organisaatio.

Kyläasiain neuvottelukunnan edellinen sääntömuutos tehtiin neljä vuotta sitten, jolloin kevätkokous hyväksyi nykyisin voimassa olevat säännöt. Niiden merkittävin muutos edellisiin sääntöihin oli se, että jäseniksi saattoivat nyt liittyä valtakunnallisten maaseudun hyväksi töitä tekevien järjestöjen lisäksi myös kylien omia yhdistyksiä ja niiden yhteenliittymiä. Nykyisistä 53 jäsenjärjestöstä jo melkein puolet (26) onkin kyläaktivistien itsensä perustamia yhdistyksiä.

**Kylien edustajat
työsköllumukaan**

Nyt olisikin erittäin tärkeää, että KAN:n jäseninä olevien kylätoimikuntien, -yhdistysten ja kylien yhteenliittymien edustajat tulisivat runsaslukaisesti paikalle kevätkokoukseen kertomaan, miten näihin ongelmiin löydetäisiin kyliä tyydyttävät ratkaisut. Missään tapauksessa KAN:n tavoitteena ei ole päästä eroon yksittäisistä kylätoimikunnista ja -yhdistyksistä, mutta niiden jäsenyys tuntuu aiheuttavan juridisia ongelmia. Kaikki vaihtoehdot ovat kuitenkin vielä auki, joten näkemysistä kaivataan.

Eija Väätäinen

Kyläasiain neuvottelukunnan työjaosto esittää kevätkokoukselle KAN:n sääntöjen ja nimen muuttamista. Sääntömuutokseen liittyy kuitenkin ongelmia, joihin erityisesti kylien edustajien toivotaan tulevan sanomaan painavan sanansa.

KUVA 2. Kyläasiain neuvottelukunta järjestäytyy Suomen Kylätoiminta ry:ksi. Uutinen Kylätoiminta-lehdessä 2/1997

Suomen Kylätoiminta ry:n perustamisen ohella vuonna 1997 tapahtuneiden muutosten toinen erityisen näkyvä osa oli keväällä käynnistynyt Kyläverkko-hanke. Hankkeen rahoitus tuli Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmältä. Hanke oli kooltaan melko suuri, sillä siinä työskenteli kolme henkilöä: Eija Väätäinen projektipäällikkönä, Eeva Rantama pääosin kansainvälisten asioiden parissa ja Heikki Konsala kyläasiamiehenä. Projektipäällikön tehtävien ohella Eija Väätäinen toimi myös KAN:n pääsihteerinä. Ennen häntä pääsihteerinä toimi Kuntaliiton Antti Iso-Koivisto. Tämä hanke oli väline organisoida kylätoimintaa, mutta myös kehittää sitä sisällöllisesti.

”Kyläverkko-hankkeen ensimmäinen ohjausryhmän kokous keväällä 1997 oli mielenkiintoinen, sillä ruokatauolle siirryttäessä noin 4 tunnin kokoustamisen jälkeen asiakohhta 2 oli yhä kesken. Kolme tuohon kokoukseen osallistunutta keskusteli kokouksesta pari päivää ennen kokousta. Heidän yhteinen näkemyksensä oli, että kokouksesta tulee melko nopea. Eipä etukäteisarvio osunut kovin hyvin. Ohjausryhmä koostui noin tusinasta eri puolilta Suomea olevasta kylätoimijasta. Hankkeen tavoitteista käydyssä pitkässä keskustelussa yksimielisyys ei ollut kovin helposti saavutettavissa, eikä sitä kaikilta osin saavutettukaan. Hankkeen tavoitteisiin liittyvä jakolinja tuntui olevan itä – länsi-akselilla. Eräs esiin noussut ajatus oli, että hankkeeseen saatu rahoitus pitäisikin antaa maakuntiin. Mutta ei se olisi ollut edes mahdollista, koska tukipäätöksellä rahoitus oli myönnetty hankesuunnitelmassa määritellyyn toimintaan.”
- Heikki Konsala

KYLÄT!

Te puuhaatte nykyään niin paljon kaikenlaista ympäri Suomen, että harvalukuiset ja laiskat toimittajamme eivät millään ehdi joka paikkaan. Kirjoittakaa siis itse puuhistanne Kylätoiminta-lehteen ja pistäkää muutama valokuva kuvitukseksi, niin muut kylät voivat ottaa oppia tekemisistänne. Ihan kaikkia toimintanne salaisuuksia ei tietenkään tarvitse paljastaa.

*Jutut ja kuvat osoitteella: Kylätoiminta -lehti
Vuorenkyläntie 2249, 19850 Putkijärvi
tai faxilla: (03) 716 0989
tai sähköpostina: mattlar@vuorenk.pp.fi*

KUNNAT!

Kylätoiminta on voimavara, jota kunnissa kannattaa vaalia. Kunnan hyvä yhteistyö kylätoimikuntien ja -yhdistysten kanssa voi poikia melkoisia yhteisiä voimainonnistuksia koko kunnan hyväksi. Onnistunut yhteistyö kylien kanssa edellyttää kuitenkin, että virka- ja luottamusmiehet ymmärtävät kylätoiminnan merkityksen.

Suomen Kylätoiminta ry. on kustantanut tämän numeron postittamisen kaikkien Suomen kuntiin. Esitelkää lehteä kuntanne päättäjille ja tehkää viisas päätös tilata heille Kylätoiminta-lehti oheisella kupongilla, niin he tekevät entistä viisaampia päätöksiä!

KUVA 3. Kun kattavaa maakunnallista kylien tukiverkostoa ei vielä ollut, yritti Suomen Kylätoiminta ry eri tavoin pitää yhteyttä suoraan paikallisiin kyliin ja myös kuntiin. Tällainen vetoamus julkaistiin Kylätoiminta-lehdessä 1990-luvun lopulla.

KUVA 4. Kylätoiminnan maakunnalliset yhteenliittymät etsivät rooliaan vuosituhannen vaihteessa. Valtakunnallista rahoitusta toiminnalle ei vielä ollut. (Kylätoiminta-lehti 4/1999)

Yksi Kyläverkko-hankkeen tavoitteista oli maakunnallisten kyläyhdistysten perustaminen, eli kolmiportaisen järjestöorganisaation keskimmäisen aluetason rakentaminen. Keväällä 1997 perustetun Keski-Suomen Kylät ry:n myötä niitä oli seitsemän, joten suurimmasta osasta maakuntia maakunnallinen kyläyhdistys vielä puuttui. Aiemmat maakunnalliset kyläyhdistykset olivat Lapissa, Kainuussa, Etelä-Savossa, Pohjois-Savossa, Etelä-Pohjanmaalla ja Pirkanmaalla. Melko hitaasti uusia maakunnallisia kyläyhdistyksiä syntyi, vaikka niitä aktiivisesti pyrittiin saamaan aikaan. Vuonna 1998 maakunnallinen kyläyhdistys perustettiin kolmeen maakuntaan: Etelä-Karjalaan, Kanta-Hämeeseen ja Kymenlaaksoon. Useissa maakunnissa niitä ei tuolloin vielä kaivattu, vaan esimerkiksi Varsinais-Suomessa ajateltiin, että LEADER- ja POMORYhmien yhteinen LEPO-ryhmä riittää heille ja Satakunnassa kylätoimijat katsoivat, että Satakuntaliiton aktiivisen kyläasiamiehen lisäksi erillistä yhdistystä ei tarvita.

Maakunnallisten kyläyhdistysten eli järjestöorganisaation piiritason ohella kehittämistyön kohteena olivat myös paikallistason kyläyhdistykset. Niistä hyvin monet olivat yhä rekisteröitymättömiä kylätoimikuntia. Niiden oikeustoimikelpoisuus ja siten myös mahdollisuus hakea esimerkiksi hankerahoitusta nähtiin tärkeäksi asiaksi. Tätä muutosta pyrittiin Kyläverkko-hankkeessa viemään eteenpäin.

Kylätoimintakentän organisoituminen eteni vähitellen paikallis- ja piiritasoilla. Keväällä 1997 kehittämistyön

kohteeksi otettiin myös valtakunnan tason organisoituminen. Neuvottelukunnan sijaan tarpeelliseksi nähtiin rekisteröitynyt kylien yhteinen valtakunnallinen yhdistys. Aivan kaikille KAN:n sidosryhmille tällainen organisoituminen ei tuntunut olevan kovin mieluinen kehityskulku, kaiketi siksi, että uusi järjestö koettiin kilpailijaksi tai jopa maatalouspoliittisen järjestötoiminnan antiteesiksi. Tämä oli pääteltävissä keväällä 1997 yhdistyksen perustamista valmisteleavassa kokouksessa käydystä keskustelusta. Asiassa menttiin kuitenkin eteenpäin ja kesällä 1997 perustettiin yhdistys, jonka nimeksi tuli Suomen Kylätoiminta ry ja lyhenteeksi SYTY. Eero Uusitalo valittiin yhdistyksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi.

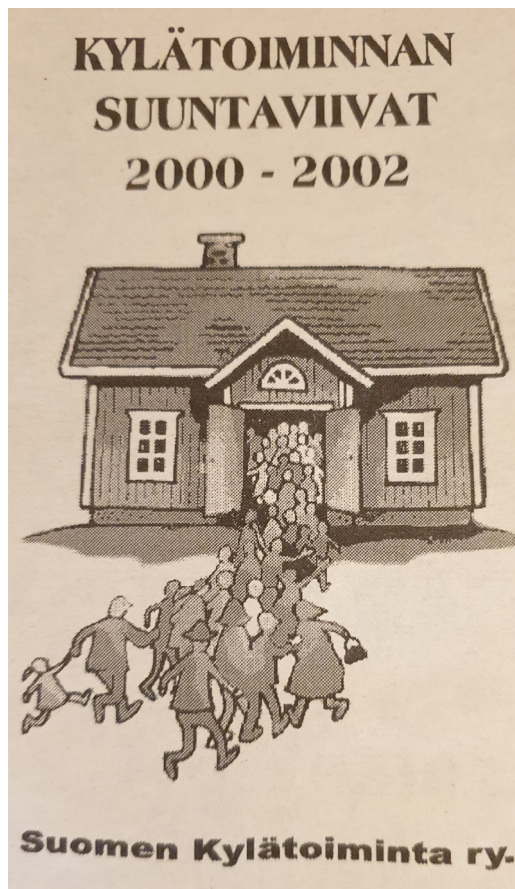
Eräs vuonna 1997 tapahtuneista merkittävistä muutoksista oli, että tällöin jotkin Leader-ryhmät, silloiselta nimeltään toimintaryhmät, tulivat vähitellen Suomen Kylätoiminta ry:n toimintaan mukaan. Ensimmäinen askel oli vielä pienimuotoinen, kun yhdistys ryhtyi vuoden 1997 lopulla tuottamaan verkostoyksikköpalveluja juuri toimintansa käynnistäneille, kotimaisesti rahoitetuille POMO-toimintaryhmille. Eija Väättäinen ryhtyi vetämään POMO-verkostokonttorin tehtäviä. Hänen lisääntyneiden työtehtäviensä myötä työntekijöiden tehtäviä muutettiin siten, että vuoden 1998 alusta Heikki Konsala otti pääsihteerin tehtävät oman työnsä oheen.

Kylätoimijoiden ja toimintaryhmäläisten suhde oli Suomen Kylätoiminta ry:n alkuvuosina jännitteinen. Tätä asetelmaa oli vaikea käsittää, sillä hyvin monet toimijat

olivat mukana näissä molemmissa toiminnoissa. Kylätoiminnalla ja LEADER- sekä POMO-toiminnalla oli yhteisiä intressejä, sillä OECD:n Suomen maaseutupolitiikan maa-arvioinnissa todettiin, että kylätoiminta selitti paljolti sitä, miksi Leader-toiminta (LEADER II & POMO) pääsi Suomessa ripeästi liikkeelle. Toisaalta kylätoiminta oli laajalti kehittynyt jo siihen vaiheeseen, että ulkoista rahoitusta kaivattiin kehittämistyöhön, ja LEADER II- ja POMO-toimintaryhmien kautta sitä oli tarjolla.

Vuoden 1997 lopulla Suomen Kylätoiminta ry:n osoite muuttui, sillä yhdistys vuokrasi yhdessä maaseutumatkailun teemaryhmän kanssa toimitilat Annankadulta Helsingissä. Alkuvuodesta 1998 myös yhdistyksen taloushallintopalvelujen tuottajan vaihdos tuli ajankohtaiseksi, sillä Ruvaslahden tietotupa ei enää ollut halukas hoitamaan niitä tehtäviä. Syynä tähän oli osin heidän vetämäkseen tulleen Joensuun seudun Leader-ryhmän työt ja osin Kyläverkko-hankkeen myötä Suomen Kylätoiminta ry:n suuresti kasvanut toiminnan volyyymi. Suomen Kylätoiminta ry:n taloushallintopalvelut siirtyivät tilitoimistoon Järvenpään.

Aivan kaikki ei vuosina 1997 ja 1998 muuttunut, sillä kylätoiminnan ”näyteikkunat” eli valtakunnallisen Vuoden Kylän valinta ja Kylätoimintapäivät jatkuivat. Vuoden Kylän valinta muuttui siten, että aiemmista vuosista poiketen valintaa ei enää tehty vuosittain vaihtuvan teeman mukaan, vaan ilman teemaa. Valtakunnallisen Vuoden Kylän valintaa ryhdyttiin muuttamaan myös siten, että

KUVA 5. Ensimmäisessä valtakunnallisessa ”Kylätoiminnan suuntaviivat 2000–2002”-kylätoimintaohjelmassa kokeiltiin strategista suunnittelua paikallisen toiminnan kehittämiseksi.

valinta tehtiin maakunnallisten Vuoden kylien joukosta. Muutos toteutettiin vähitellen, sillä läheskään kaikissa maakunnissa ei tuolloin vielä ollut valittu maakunnallista Vuoden kylää. Ansioituneiden kylien esiin nostamisen ohella ryhdyttiin valmistelemaan ansioituneiden kylätoimijoiden huomioimista. Vuonna 1999 annettiin ensimmäiset Kylätoiminnan tiennäyttäjät -tunnustukset.

Suomen Kylätoiminta ry:n henkilöstössä tapahtui vuonna 1998 muutoksia. Alkuvuodesta pois lähteneen Eeva Rantan tilalle tuli Tea Törnroos ja vuodenvaihteessa Risto Matti Niemi tuli Heikki Konsalan tilalle. Vuoden 1999 myötä alkoi kylätoiminnan siirtyminen strategisempaan vaiheeseen, kun tuolloin laadittiin ensimmäinen valtakunnallinen kylätoimintaohjelma. Vastaavanlaisia maakunnallisia kylätoimintaohjelmia oli muutamissa maakunnissakin jo tehty taikka niiden tekeminen käynnistyi samoihin aikoihin valtakunnallisen kylätoimintaohjelman kanssa.

HEIKKI KONSALA toimi Suomen Kylätoiminta ry:n pääsihteerinä vuonna 1998

2.1.2. ”Pitääkö toimistonne sijaita Helsingin keskustassa?”

Suomen Kylätoiminta ry:n ensimmäiset toimitilat sijaitsivat Suomen Kuntaliiton tiloissa Kuntatalolla Helsingin Kalliossa vuonna 1997. Jo saman vuoden lopulla yhdistys siirtyi Helsingin ydinkeskustaan Annankatu 25:een niin

kutsuttuun Hopeataloon, josta vuokrattiin yhteiset noin 100 neliömetrin tilat yhdessä Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän alaisen maaseutumatkailun teemaryhmän kanssa.

”Puheenjohtaja Eero Uusitalo kertoi maa- ja metsätalousministeri Kalevi Hemilän todenneen kylätoiminnan asioista puhuttaessa: ”Toimintanne on hyvää, mutta pitääkö toimistonne sijaita Helsingin keskustassa?” Kun samoihin aikoihin vuonna 2000 Hopeatalossa alkoi iso remontti iskuporakoneen äänineen ja vuokrakin oli yhdistyksen pieniin varoihin nähden kalliinpuoleinen, lähdimme loppukesällä 2000 tosissamme kartoittamaan mahdollisuutta siirtää Suomen Kylätoiminta ry:n toimisto pois Helsingistä maaseudulle, kuitenkin niin, että etäisyys Helsingin hallintokortteleihin ja yhteistyökumppaneihin ei olisi liian pitkä. Kävimme Eeron johdolla katsomassa mm. Nummi-Pusulassa sijaitsevan Meijerimuseon tiloja sekä Pohjan kunnassa kolmeakin mahdollista tilavaihtoehtoa, joista yksi sijaitsi Fiskarsin kylässä ja yksi Åminneforsin ruukissa. Pohjan tuolloinen kunnanjohtaja Gretel Johansson näki paljon vaivaa, jotta yhdistys olisi löytänyt sopivat tilat kunnasta. Ongelmana olivat kuitenkin hieman hankalat julkiset kulkuyhteydet, joten asia jäi vielä hautumaan.

Vuoden 2001 kevättalvella saimme Leader-toiminnanjohtaja Eero Kaskelalta vinkin, että Suomusjärvellä Turkuun vievän 1-tien varrella olisi kohtuuhinnalla tarjolla isohkot vuokratilat eli kokonainen kerros entisestä osuusmeijeristä Suomusjärven kunnasta, nykyisen Salon kaupungin

*alueelta. Linja-autolla oli sinne kohtuulliset kulkuyhteydet. Willa Elsaksi nimetyn vanhan paksuseinäisen tiilirakennuksen toisessa päässä toimi rakennuksen omistaneiden kahden yrittäjänaisen pitämä brittityylinen pubi. Ajoimme Eero Uusitalon kanssa iltamyöhällä Suomusjärvelle arvioimaan toimistotilojen soveltuvuutta käyttöömme. Siirryimme katselmuksen jälkeen publiin jatkamaan mietintää. Eero Uusitalo tilasi tuopin, siemaisi sen puolilleen ja sanoi: ”Eiköhän siirretä toimistomme tähän rakennukseen!” Ymmärsin, että uusien työtilojen etsiminen oli saatu päätökseen.”
-Tuomas Perheentupa*

Muutto Helsingistä 90 kilometrin päähän Suomusjärvelle oli harvinainen ja periaatteellisesti merkittävä teko valtakunnalliselta järjestöltä, sillä lähes kaikkien muiden järjestöjen keskustoimistot sijaitsivat pääkaupunkiseudulla. Suomen Kylätoiminta ry ei ollut enää vain teoriassa maaseudulla asumisen puolestapuhuja, vaan toimi sanojensa mukaan siirtäessään oman toimistonsa maaseudulle. Willa Elsassa Suomen Kylätoiminta ry:n keskustoimisto pysyi vuokratiloissa aina vuoteen 2014. Tuolloin tilat olivat alkaneet käydä henkilöstön lisääntyessä ahtaiksi. Olemista ei helpottanut se, että alakerrassa, jossa säilytettiin joitain yhdistyksen asiapapereita, ilmeni kosteusvaurioita. Rakennuksen omistajan vaihtuessa ryhdyttiin jälleen etsimään uusia tiloja toimistolle. Vuoden 2014 puolivälissä Eero Uusitalo sai tiedon, että kuntaliitoksen myötä Saloon liittyneen Perniön entisessä isossa kunnantalossa – nykyisessä yhdistystalossa – olisi tarjolla

edulliset tilat Suomen Kylätoiminta ry:lle. Yhdistys sijoitti 5 000 euron osuuspääoman perustettuun osuuskuntaan, joka ylläpitää entistä kunnantaloa, ja maksaa edelleen hyvin kohtuullista vuokraa tiloistaan. Käytössä on tarvittaessa myös entinen tilava valtuustosali isompia palavereja varten. Työhuonetilojakaan ei enää tarvittu runsaasti, koska osa uudelleen nimetyn Suomen Kylät ry:n työntekijöistä oli jo työskennellyt vähintäänkin osan työajastaan etätöissä eri puolilla Suomea. Etätöiden yleistymisen mahdollisti yhdistyksen työntekijärekritykset laajalta maantieteelliseltä alueelta.

Yhdistyksen vuosikokoukset ja hallituksen kokoukset sekä muut pääkaupungissa oloa edellyttäneet tilaisuudet on keskustoittoimiston Helsingistä irtaantumisen jälkeen pidetty pääosin yhteistyökumppanien omistamissa kokoushuoneissa tai Hotelli Arthurin tiloissa Helsingissä, 2020-luvulla osin myös etäkokouksina. Tämä on osoittautunut kustannustehokkaaksi ratkaisuksi. Isojen tilojen vuokraa maksetaan vain niiltä käyttötunneilta, jolloin kokoustiloja todella tarvitaan. Kylätoiminnan valtakunnalliset neuvottelupäivät on pidetty yleensä Tampereen keskustan hotelleissa, jonne on kohtuullisen liikenneyhteydet miltei kaikkialta Suomesta. Leader-ryhmät kokoontuvat vuosittaisiin yhteistapaamisiinsa eri puolilla maata.

TUOMAS PERHEENTUPA, Suomen Kylät ry:n kehittämisjohtaja 2000-2022

2.2. TOINEN KEHITYSLOIKKA: KYLÄTALOUS-HANKKEELLA RAKENNETTIIN JA RAHOITETTIIN MAAKUNNALLISEN KYLÄASIAMIESTJÄRJESTELMÄN ALKUTAIVAL

2.2.1. ”Nyt SYTY on haukannut liian ison palan!”

Kylätoiminnan kehittämiseksi 2000-luvun alkupuolella erityisen merkittäväksi hankerahoituskanavaksi osoittautui Euroopan Sosiaalirahasto ESR, jonka EQUAL-rahoituksella toteutettiin vuosina 2002–2005 Kylätalous - yhteisötalouden työmuotojen vahvistaminen Suomen maaseudulla -hanke. Kylätalous-hankkeen kirjoittivat ja käynnistivät tuolloinen pääsihteeri Iris Jurvansuu ja Tuomas Perheentupa yhteistyössä. Tiiviissä aikataulussa valmistellulle raskastekoiselle hankehakemukselle onnistuttiin saamaan myönteinen rahoituspäätös vuoden 2001 syksyllä niin, että hankkeen kokonaisbudjetti oli esiselvityshankkeineen noin 13 miljoonaa tuolloista markkaa eli runsaat kaksi miljoonaa euroa. Se oli tuolloisella rahan arvolla ja Suomen Kylätoiminta ry:n silloisiin voimavaroihin suhteutettuna poikkeuksellisen mittava hanke. Kun tieto hankerahoituksen saamisesta levisi, eräät aiemmat toimihenkilöt epäilivät, että pieni yhdistys on nyt haukannut voimavaroihinsa nähden liian suuren palan. Suhtautuminen oli ymmärrettävää, sillä Suomen Kylätoiminta ry:llä ei ollut juurikaan omaa pääomaa ja suurehkot

hankelaskut oli kyettävä maksamaan ennen kuin rahoittaja maksoi jälkikäteen viiveellä hankekustannukset yhdistykselle takaisin kuitteja vastaan. Laskut olivat isoja, sillä hanke työllisti keskusjärjestön ja maakunnalliset työntekijät mukaan lukien samanaikaisesti yli 20 henkilöä. Siksi käytiin MTK:n luottamushenkilöjohdon kanssa neuvotteluja siitä, voisiko MTK varakkaana järjestönä toimia väliaikaisrahoittajana Suomen Kylätoiminta ry:lle hankkeen ajan. MTK:n varapuheenjohtaja Hannu Ahon suosiollisella myötävaiikutuksella tämä lopulta järjestyi, mikä oli suuri helpotus ja mahdollisti hankkeen toteutuksen. Lisäksi tarvittiin vielä maakunnallista omarahoitusta.

Hankkeen alueellisina kehittämiskumppaneina olivat kaikki maamme 19 kylien maakunnallista yhteenliittymää, jotka palkkasivat hankkeen varoilla kyläasiamiehen viemään kylätaloustasialaa omalla alueellaan eteenpäin. Hankkeen tavoitteena oli mm. saada aikaan uutta taloudellista toimintaa kylätasolla sekä luoda kansainvälisiä kontakteja kahden muun EU-maan organisaatioiden kanssa. Keskeinen toimintamuoto oli yhteisötalouden osaajakoulu, joka käynnistyi marraskuussa 2002. Pyrkimyksenä oli löytää paikallisilla omaehtoisilla ratkaisuilla uusia työmahdollisuuksia ansiolähteitä ja elinkeinoja yhdistämällä sekä selkeyttää sellaisia tehtäviä, jotka olivat jääneet vapaaehtoistyön ja yritystoiminnan välimaastoon mm. ympäristönhoidon, kulttuuripalvelujen ja hoivatoimien puolella. Hankkeeseen kuului laajalti kansainvälistä toimintaa, jossa yhteyksien avaajana toimi alkuvaiheessa ansiokkaasti

Margita Lukkarinen. Hankkeella oli kaksi kansainvälistä yhteistyökumppania, italialainen ja itävaltalainen, sekä erillisellä sopimuksella ruotsalainen Uppsalan maatalousyliopisto.

Suuritöisiksi osoittautuneiden käynnistämistoimien jälkeen hankkeen projektipäälliköksi palkattiin keväällä 2002 hetkeksi Kaarlo Kuntsi ja varsinaisen hankkeen ajaksi Pellervo-seurassa aiemmin työskennellyt toimittaja Hanna-Leena ”Hannukka” Asunta. Hän toimi Suomen Kylätoiminta ry:n palveluksessa koko hankkeen varsinaisen toteutusajan. Asunnan apuna työskentelivät hankesihteeri Tarja Helanen, projektisihteeri Raija Tuppurainen ja loppuvaiheessa yhdistysten varainhankinta-asiamiehenä Olavi Paavilainen. Hankkeen valvoja ja maksajaviranomainen oli silloinen Varsinais-Suomen TE-keskus.

Kylätalous-hanke oli erityisen merkittävä siksi, että hankkeen varoilla jokaiseen maakuntaan voitiin palkata oma työntekijä, jolloin saatiin aikaan valtakunnallisesti kattava maakunnallinen kyläasiamiesverkosto. Maakunnallisen kyläasiamiesjärjestelmän syntymistä voidaan siis pitää pääosin Kylätalous-hankkeen aikaansaannoksena.

Verkostoon osallistuneet tekivät hankkeen aikana myös ulkomaanmatkoja tutustuakseen yhteistyökumppanien toimintaan. Jokunen hankkeen palvelukseen tulleista alueellisista työntekijöistä toimii edelleen maakunnallisina kyläasiamiehinä. Kylätalous-hankkeen kokemuk-

sistaan kertoo seuraavassa alaluvussa Varsinais-Suomen kyläasiamiehenä toimiva Tauno Linkoranta, joka aloitti työnsä Varsinais-Suomen Kylät ry:ssä Kylätalous-hankkeen maakunnallisena työntekijänä vuonna 2002.

TUOMAS PERHEENTUPA

KUVA 6. Taloudellisesti iso Kylätalous-hanke oli kylätoimintaverkoston kehitykselle käännteentekevä: Tällä rahoituksella käynnistettiin maakunnallinen kyläasiamiesjärjestelmä koko maassa. Koulutustilaisuudet olivat täynnä asiaa ja myös kotitehtäviä annettiin. Kuvassa keskellä hankkeen projektipäällikkö Hanna-Leena Asunta ja projektisihteeri Raija Tuppurainen.

2.2.2. Kylätalous-hankkeen kokemuksia vuosina 2002–2005

Usein väitetään, että kun hanke päättyy, jäljelle jää vain kasa paperia. Kukaan ei hetken päästä enää muista, mitä hankkeessa tehtiin. Kylätalous – yhteisötalouden toimintamuotojen vahvistaminen Suomen maaseudulle -hanke oli jotain ihan muuta. Hankkeen näkyvimmit saavutukset näkyvät yhä: sen avulla kuhunkin maakuntaan saatiin ammattimainen kyläkehittäjä, maakunnallinen kyläasiamies. Ammatillisen nimikkeen lanseerauskin onnistui paremmin kuin hyvin.

Hanketta juoksivat kasaan Suomen Kylätoiminta ry:n silloinen pääsihteeri Iris Jurvansuu ja Tuomas Perheentupa, ja maakunnallisten kyläyhdistysten kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen oltiin siinä vaiheessa, että marraskuussa 2001 saatiin myönteinen päätös Euroopan Sosiaalirahaston EQUAL-ohjelman hankkeelle. Työ- ja elinkeinoministeriö oli hallinnollinen ministeriö ja käytännön byrokratia tuli hoidettavaksi Varsinais-Suomen TE-keskuksen kautta. Nuorelle Suomen Kylätoiminta ry:lle runsaan kahden miljoonan euron hanke oli valtaisa haaste ja väliaikaisrahoituksen järjestäjäksi ja hankekumppaniksi saatiinkin neuvotelluksi MTK. Kuntarahaa antoi Kuntaliitto.

Vuoden 2002 alkupuolella tarkennettiin kansallista työohjelmaa sekä neuvoteltiin kansainväliset sopimukset hankepartnerien kanssa. Kansainväliset kumppanit tulivat Itävaltasta (Regionalforum Steyr-Kirchdorf) ja Italiasta (Abruzzo

Sviluppo). Uppsalan maatalousyliopiston kanssa oli erillinen yhteistyösopimus, joka koski Pohjois-Suomea. Yhteisiksi teemoiksi hankkeessa valittiin yhteisötalouden kehittäminen maaseudulla, naisten työmahdollisuuksien parantaminen sekä uusien yritysmuotojen kehittäminen kulttuuripalveluissa. Kansainvälisen ohjelman lennokas nimi oli *IF A TREE...Italy Finland Austria Transnational Experience – villages, women and culture to increase the social economy*.

Hankkeen projektipäälliköksi valittiin kevättalvella Kalle Kuntsi ja projektisihteeriksi legendaarinen Raija Tuppurainen. Kukin maakunnallinen kyläyhdistys määritteli alkuvuoden 2002 aikana omat tavoitteensa sekä aluetiimit hankkeensa tueksi. Aluehankkeiden vuosibudjetti oli noin 30 000 euroa eli väliaikaisrahoituksen ja tiliorganisaation etsiminen vaati järjestelyjä. Joissakin maakunnissa se löytyi ProAgrian edeltäjien eli Maaseutukeskusten kautta, joissakin koulutusorganisaation tai maakuntaliiton kautta. Reilu 5000 euron omarahoitusosuuskin piti löytyä. Useissa maakunnissa pohdittiin myös järjestelyjä, joilla tuleva maakunnallinen kyläasiamies saataisiin samalla kokoaikaiseksi.

Lopulta oltiin siinä tilanteessa, että 15.–16.8.2002 järjestettiin ensimmäinen Kylätalous-hankkeen käytännön toimijoiden tapaaminen Hankasalmella. Johtavana ajatuksena oli, että osaamista kehitetään yhdessä ja että kaikki maakunnat ovat samalla viivalla. Kaikissa maakunnissa ei ollut vielä työntekijää, mutta luottamushenkilöt veivät

terveisiä eteenpäin. Itselläni oli hiukan kokemusta sekä kylä- että Leader-toiminnasta, mutta esimerkiksi Etelä-Savon Henrik Hausen ja Päijät-Hämeen Elina Leppänen olivat jo vetäneet kylähankkeita.

Hankasalmella annettiin pohdittavaksi, miten paikallisilla, omaehtoisilla ratkaisuilla synnytetään uusia työmahdollisuuksia, ansiolähteitä ja elinkeinoja. Ratkaisuksi tarjottiin vapaaehtoistyön ja yritystoiminnan välimaastoon jäävien tehtävien yhdistämistä ja selkeyttämistä. Hankkeen projektipäälliköksi vaihtuneella Pellervo-seura -taustaisella Hanna-Leena Asunnalla oli selkeä vinkki: osuustoimintaa kannattaisi ainakin miettiä.

Kukin aluehanke sai tehtäväkseen järjestää maakunnassaan koulutuksia ja seminaareja yhteisötalouden – tai hankkeessa käytetyn termin – kylätalouden teemoista. Piti tiedottaa kylätalouden mahdollisuuksista ja etsiä ja kehittää hyviä kokeiluja ja esimerkkejä eteenpäin levitettäväksi. Oman maakunnan kokemusten perusteella piti myös alkaa valmistella maakunnallista yhteisötalousstrategiaa. Jotta saattoi opettaa muita, piti ensin omaksua ja sisäistää itse, mitä yhteisö- tai kylätalous tarkoitti. Maakuntien aluehankkeet osallistuivat yhteisötalouden osaajakoulutukseen eli käytännössä kyläasiamies ja (useimmiten) maakunnallisen kyläyhdistyksen puheenjohtaja kävivät hankkeen aikana kuudessa koulutussessiossa eri puolilla Suomea. Ensimmäinen koulutus järjestettiin marraskuussa 2002.

Nuo koulutukset olivat klassikkoja. Kaksipäiväiset tilaisuudet olivat täynnä todella tiukkaa asiaa ja hyviä alustuksia. Luennoimassa kävi muun muassa sosiaalipuolen järjestötoiminnan ja ylipäätään kansalaistoiminnan guru Jorma Niemelä. Läsnaolon ohella meille kyläasiamiehille iskettiin päivien päätteeksi myös jokin kotitehtävä. Muistan itse kirjoittaneeni muun muassa monisivuisen tutkielman aiheesta ”Mikä ihmeen kolmas sektori”. Klassikoksi nuo koulutuspäivät teki kuitenkin iltaohjelma – joka yleensä päättyi vasta pikkutunneilla. Hanna-Leena Asunta oli armoitettu laululintu ja ennen pitkää porukka ryhtyi aina laulamaan maakuntalauluja. Jotkut ovelat yksilöt saattoivat tosin sopia juuri silloin vertaisarvioinnin jonkun muun maakunnan kanssa ja aivan vahingossa välttyä laulamasta Helky laulu Auran rantain. Laulua johdattelemaan jäi näin yksin Varsinais-Suomen Kylien puheenjohtaja Jukka Ristimäki. Olen pahoillani.

Näissä koulutuksissa luotiin paitsi pohjaa yhteiselle osaamiselle myös kollegiaaliselle yhteisölle. Varsin pian kyläasiamiehet muodostivat verkoston, joka uusien tilanteiden ja kysymysten noustessa saattoi soittaa tai lähettää sähköpostia toisen maakunnan kollegalle: Miten te olette ratkaisseet tällaisen tilanteen? Uusia tilanteita kumminkin tuli jokaiselle, sillä kylätoimintakokemuksia kyläasiamiehillä ei kovin pitkältä ajalta ollut.

Keskeinen uusi haaste useimmille oli esimerkiksi raportointi. Kukin maakunta kirjoitti oman raporttinsa ja Suomen Kylätoiminta ry:n hankevetäjien piti koostaa

niistä yhteinen lopputulema rahoittajille. Tilaa maakuntien improvisoinnille tapahtumien kirjaamisessa ei ollut, siitä piti huolen taloussihteeri Raija Tuppurainen. Raijan lisänimi ”vääpeli” oli hyvinkin ansaittu.

Hankkeessa pyrittiin siis yhtenäistämään osaamista ja käytäntöjä. Toisaalta matkan varrella selvisi hyvinkin konkreettisesti, miten erilaisia maaseutualueita ja kyliä Suomesta löytyy. Kyläasiamiehet ja projektipäällikkö Hanna-Leena huomasivat samalla, että hanke oli perusidealtaan edellä aikaansa. Kylillä toimittiin aktiivisesti ja innovatiivisesti ja usein yrittäjämäisestikin – mutta osuuskuntien tai sosiaalisen yrittäjyyden idea oli useimmille hiukan liikaa. Suomessa oli liian vahva vapaaehtoistyön ja talkoiden perinne verrattuna vaikkapa osuuskuntien luvattuun maahan Italiaan. Toki meiltäkin osuuskuntia löytyi, mutta pääpaino työssä näytti osuvan perinteisen kyläyhdistystoiminnan kehittämiseen. Sitä sitten tehtiinkin paljon. Rimaa ei ylipäätään laskettu alas, vaan aluehankkeet tuottivat useita kylä- ja yhteisötalousstrategioita ja hyvien mallien levittämiseksi cd- ja dvd-levyjä. Margita Lukkarinen työsti Kylätalouden käsikirjan kyläasiamiehiltä saamiensa esimerkkien pohjalta. Oman maakuntani ylpeydenaihe oli yhdistyksen voimin ylläpidetty monipalvelukeskus Kummeli Velkualla. Muutama kyläasiamies innostui hankkeen loppupuolella pohtimaan hankkeiden vaikutavuuden osoittamista. Häkan Björk oli Suomesta Ruotsiin muuttanut kyläkehittäjä, joka opasti kyläasiamiehiä tekemään sosiaalista tilinpitoa.

Kaukaisempiakin kansainvälisiä kokemuksia imettiin.

Toisin kuin monessa muussa EQUAL-hankkeessa, Kylätalous-hanke päästi maailmalle hankevetäjien ohella aluehankkeiden edustajat. Hanna-Leena Asunta laski MaaseutuPlus-lehden jutussa vuonna 2005, että kaikkiaan 32 suomalaista hanketoimijaa osallistui erilaisiin kansainvälisiin aktiviteetteihin hankkeen aikana. Hanna-Leena Asunnan ja Raija Tuppuraisen ohella hankkeeseen oli palkattu etenkin kansainvälisten kuviodien vuoksi hankesihteeriksi Tarja Helanen. Olavi Paavilainenkin osallistui viimeiseen Itävallan konferenssiin.

Kansainväliset konferenssit alkoivat Suomesta ja Rovaniemeltä kesäkuussa 2003. Oman vuoronsa saivat myös Italia ja Itävalta seuraavina vuosina. Konferenssien ohella kukin maa järjesti kaksi työpajaa. Matkoja siis tehtiin maasta toiseen ja paikan päällä oli vieraille tarjolla aina myös mielenkiintoisia retkiä, jotka avasivat paikallista hanketta ja toimintakulttuuria huomattavan paljon konferensseja enemmän. Kansainvälinen yhteistyö paljasti myös, miten eri tavalla hankkeet kylätalous-teemaa lähestyivät. Jos meillä pyrittiin avaamaan itse käsitettä ja johdattelemaan sitä osuuskuntatoiminnan suuntaan, oli Itävallassa suurin huoli naisten työmahdollisuuksien avaaminen. Mikä meillä on itsestään selvää, ei sitä välttämättä muualla olekaan. Italiassa puolestaan tehtiin massiivista markkinointityötä paikallisen arkeologisen löydön perässä. Ei tyyppillistä kylien kehittämistä sekään meillä päin.

Näin jälkikäteen ja jälkiviisaana voi todeta, että viimeistään vuoteen 2004 mennessä kyläasiamiesjärjestelmä oli lunastanut paikkansa osana suomalaista kylätoiminnan kehittämistä.

Muutama kyläasiamies kirjoitti jo seuraavan sukupolven kylätoimintaohjelmaa maakuntansa toiminnan kehittämiseksi ja oli antanut kasvot kylätoiminnalle ja maakunnalliselle kyläyhdistykselle. Ansiokkaalla ja näkyvällä toiminnalla ei ainakaan heikennetty kylätoiminnan valtionavun vakiintumista.

Virallisesti Kylätalous-hanke päättyi huhtikuussa 2005. Monessa maakunnassa oltiin nyt uuden edessä, sillä Suomen Kylätoiminta ry ei enää onnistunut saamaan jatkoksi uutta samantyyppistä valtakunnan laajuista hanketta, vaikka sitä kyllä yritettiin.

Niinpä Suomen Kylätoiminta ry lähti rajatumalla maantieteellisellä alueella toteuttamaan ALMA-alueella Vertti ja Tyyne -hanketta hoivapalveluiden ja infra-asioiden teemoilla. Yhtenäisistä valtakunnallisista koulutuksista jouduttiin nyt kumminkin luopumaan ja kyläasiamiesten verkostokaan ei ollut yhtä tiivis kuin taannoin. Osa maakuntien kyläasiamiehistä oli vaihtunut. Verkostomainen toimintatapa oli kumminkin lyönyt itsensä läpi. Kylätalous-hanke ei kenties voinut ylpeillä yhteisötalouden tuloksilla, mutta metodi elää yhä.

Hanna-Leena Asunta olisi varmaan mielellään seurannut kylätoiminnan kehityskulkua, mutta hän menehtyi äkillisen sairauden murtamana 58-vuotiaana vuonna 2007.

TAUNO LINKORANTA, Varsinais-Suomen Kylät ry:n kyläasiamies vuodesta 2002

”Italiassa vuonna 2004 järjestettiin Kylätalous-hankkeen kansainvälinen paikallisen vaikuttamisen seminaari. Suomesta tilaisuuteen osallistui kyläasiamiehiä ja Suomen Kylätoiminta ry:stä hallituksen sekä toimiston väkeä. Puheenjohtaja Eero Uusitalo toimi matkanjohtajanamme tunnetusti räväkällä tyylillään ja piti joukkomme hyvin ”ojennuksessa”. Seminaarissa nousivat esille mm. yhteistyö eri tasoilla – kylistä kansainvälisiin kuvioihin, pitkäjänteisyys kehittämisessä, verkostojen merkitys, tiedon vaihto ja välitys sekä kunkin alueen ja olosuhteiden erityispiirteet ja niiden varaan suunnitelmien rakentaminen. Ohjelma oli monipuolinen ja hyvin koottu. Järjestäjämäärän lisäksi osanottajia oli mm. Suomesta, Itävallasta ja Ranskasta, osaamiseltaan ja kulttuuritaustoiltaan hyvin kirjavaa porukkaa. Oli puhe-
liaita ja tuppisuita, myötäilijöitä ja vastaanvättäjiä, asiallisia ja vitsiniekkoja.

Konkreettinen esimerkki osanottajien erilaisuuksista tuli ilmi jo seminaarin alussa ja toistuvasti, kun yhdessä piti lähteä eri kohteisiin. Me suomalaiset olimme aina paikalla täsmällisesti sovittuun aikaan, mitä samaa ei voinut sanoa paikallisista tai muiden maiden osanottajista. Pahimmillaan odoteltiin muita toista tuntia! Suomalaisten ainoaksi ongelmaksi sillä reissulla koitui Rooman lentokentällä vallinnut tolkuton ruuhka. Se johtui paikallisten lentokenttävirkeilijöiden pistelakosta. Vain yksi ryhmämme jäsenistä katosi ihmismereen, mutta oli myöhemmin selviytynyt takaisin omalle kotikylälleen.”
-Asko Niemi, Suomen Kylätoiminta ry:n hallituksen 1. varapuheenjohtaja 2000-luvun puoliväliin asti MTK:n edustajana

KUVA 7. Eero Uusitalo, Massimo Alessii, Barbara Magliani ja Hanna-Leena Asunta Kylätalous-hankkeen matkalla Italiassa syksyllä 2004. Hankkeen toinen kv-yhteistyökumppani oli Itävallasta.

2.3. KOLMAS KEHITYSLOIKKA:

VERKOSTOYKSIKKÖ-TARJOUS-KILPAILUN VOITTAMINEN LOI HYVÄT YHTEYDET TOIMINTARYHMIIN JA TUOTTI TALOUDELLISTA VAKAVARAI-SUUTTA

2.3.1. MMM avasi tarjouskilpailun verkostoyksikköpalveluiden tuottamisesta

Syksyllä 2001 maa- ja metsätalousministeriö avasi paikallisille toimintaryhmille (nykyisille Leader-ryhmille) kohdenettujen verkostoyksikköpalveluiden tuottamisesta avoimen tarjouskilpailun. Alun perin kyse piti saadun tiedon mukaan olla verkostoyksikköpalveluiden tuottamisesta hanke pohjalta, mutta viime hetkessä selvisi, että kyseessä olikin kaikille toimijoille avoin MMM:n tarjouskilpailu.

”Puheenjohtaja Eero Uusitalo antoi tehtäväkseni kirjoittaa Suomen Kylätoiminta ry:n tarjouksen verkostoyksikkötoiminnan tarjouskilpailuun evästyksellä, että tarjouksemme loppusumman tulisi olla miljoona euroa. Kun samaan aikaan mittavan Kylätalous-hankkeen valmistelutyöt veivät valtaosan työajasta, jäi verkostoyksikkötarjouksemme kirjoittaminen viime tippaan. Jouduin kirjoittamaan tarjoustamme öitä myöten niin, että lopulta viimeinen yhtämittainen kirjoitusperiodi ilman lepoa venyi yli vuorokauden

mittaiseksi. Kirjoitustyön viimeistelyvaiheessa aloin itsekkin uskoa tarjouksemme vahvuuteen siinä määrin, että uskalasin nostaa tarjouksemme budjettia vastoin Eeron ohjetta runsaaseen 1 400 000 euroon. Laskin kustannusarvioon mukaan hieman ylimääräistä väljyyttä lisäten mukaan mm. työnohjaustoimintaa toimintaryhmille. Kirjoitustyön valmistuttua lähdin lopen väsyneenä viemään tarjouskirjettämme Helsinkiin MMM:n kirjaamoon juuri ennen määräajan päättymistä. Soitin paluumatkalla Eerolle ja kerroin tehneeni talousarvioon 400 000 euron lisäyksen. Ero ei ollut oikein mielissään tällaisesta riskinotosta. Yritin perustella omavaltaista tekoani sillä, että kun kyse on avoimesta tarjouskilpailusta, se mahdollistaisi myös ylijäämän tekemisen, mikäli tarjouksemme sattuisi menestymään kilpailussa. Ero totesi ajatelleensa asiaa hankkeen näkökulmasta, ja asian ymmärrettyään hyväksyi menettelyni.”
- Tuomas Perheentupa

MMM:n verkostoyksikkökilpailuun tuli kymmenisen tarjousta, joiden budjetit vaihtelivat vajaasta miljoonasta runsaaseen kahteen miljoonaan. Tarjouskilpailuun osallistui maaseutujärjestöjä sekä useita konsulttiyrityksiä. Myöhemmin tuli tieto, että valintaprosessin tuloksena Suomen Kylätoiminta ry:n tarjous oli voittanut tarjouskilpailun. Sittemmin saimme myös kuulla, että MMM ei pidä tarpeellisena työnohjaustoiminnan järjestämistä toimintaryhmille. Tarjouksemme budjettiin tämä linjaus ei kuitenkaan enää vaikuttanut.

Suomen Kylätoiminta ry:n piti nyt etsiä verkostoyksikölle pätevät työntekijät. Perusteellisen harkinnan jälkeen päädyttiin siihen, että verkostoyksikköpalveluiden tuottamiseksi käytetään alihankintapalveluna koulutuspuolella turkulaista pientä yritystä, jolla oli kokemusta tällaisten palveluiden tuottamisesta. Niinpä Tytti Mönkkönen, Päivi Suvanto ja myöhemmin Milla Sahla tulivat ostopalvelusopimuksella mukaan Suomen Kylätoiminta ry:n pieneen työyhteisöön ja osoittautuivat tehokkaiksi toimijoiksi. Myöhemmin vuosina 2006–2007 myös Liisa Häme toimi yhdistetyissä verkostoasiamiehen ja kansainvälisten asioiden koordinaattorin tehtävissä.

Suomen Kylätoiminta ry järjesti verkostoyksikön puitteissa vuodesta 2002 vuoteen 2006 toimintaryhmille monipuolisesti koulutuksia, muita tilaisuuksia ja tapaamisia toimien samalla eri ryhmien välillä yhdyssiteenä sekä työhyvinvoinnin ja vuorovaikutuksen edistäjänä. Verkostoyksikön tiedotuslehti oli Suomen Kylätoiminta ry:n julkaisema MaaseutuPlus-lehti, joka muuttui näin kylätoimijoiden lehdestä myös toimintaryhmien valtakunnalliseksi tiedotuskanavaksi. Tämä ratkaisu oli sikäli merkityksellinen, että näin saatiin vakiinnutettua MaaseutuPlus-lehden rahoitusta ja kasvatettua levikkiä toimintaryhmien suuntaan.

Verkostoyksikköpalveluiden tuottaminen oli arvokasta erityisesti siksi, että tätä kautta saatiin toimintaryhmiä lähennettyä Suomen Kylätoiminta ry:n yhteyteen sekä tulemaan paremmin tietoisiksi vielä kehitysvaiheessa olleen

valtakunnallisen yhdistyksen toiminnasta. Verkostoyksikkötoiminnalla oli myöhemmin suuri vaikutus siihen, että kaikki Leader-ryhmät vuosina 2006–2007 päättivät liittyä Suomen Kylätoiminta ry:n jäseniksi. Näin yhdistys muuttui kylätoimijoiden valtakunnallisesta yhdistyksestä myös Leader-ryhmien yhteistyöelimeksi.

TUOMAS PERHEENTUPA

2.3.2. Suomen Kylätoiminta ry onnistui kohentamaan vakavaraisuuttaan

Oman pääoman puuttuminen oli alkuvuosina hyvin hankala haaste nuoren yhdistyksen toiminnalle ja taloudelle. Verkostoyksikkötoiminnan aikanaan päätyttyä ja siirryttyä sittemmin viranomaispuolen hoidettavaksi oli aika laskea, paljonko ostopalvelutoiminta oli tuottanut Suomen Kylätoiminta ry:lle taloudellista tulosta. Kun verkostoyksikköpalvelut oli onnistuttu organisoimaan hyvin ja kustannustehokkaasti, ylijäämää kertyi runsaat 400 000 euroa.

”Muutamaa vuotta myöhemmin, kun siihen asti tyhjätaskuinen Suomen Kylätoiminta ry tuloutti verkostoyksikkötoiminnasta ylijäämän omaksi pääomakseen, sain puheenjohtajalta hallituksen kokouksessa perin harvinaiset julkiset kiitokset, mihin en ollut Eeron vaatimustasolla juurikaan tottunut. Toista yhtiä otollista tilaisuutta yhdistyksen oman pääoman vahvistamiseksi ei valitettavasti tuon tarjouskilpailun jälkeen ole tullut eteen.”
- Tuomas Perheentupa

Verottajalta hankitun ennakkopäätöksen mukaan ylijäämä ei yhdistyksen sääntöjen mukaisesta toiminnasta ollut veronalaista, joten koko summa voitiin siirtää Suomen Kylätoiminta ry:n taseeseen verovapaasti omaksi pääomaksi vuonna 2006. Köyhästä yhdistyksestä tuli kerralla kohtuullisen vakavarainen. Tämä runsaan 400 000 euron oma pääoma muodostaa edelleen keskusjärjestön pääasiallisen vakavaraisuuden. Oman pääoman saaminen vahvisti huomattavasti yhdistyksen maksuvalmiutta tuoden taloudellista puskuria hankkeiden väliaikaisrahoitukseen sekä vakautta taloudenpitoon. Oma pääoma mahdollisti myös sen, että keskusjärjestö on tämän jälkeen voinut myöntää maakunnallisille kyläyhdistyksille enintään 10 000 euron suuruisia ”likvilainoja”, mikä on osaltaan helpottanut maakunnallisten kyläyhdistysten omien hankkeiden toteuttamista.

TUOMAS PERHEENTUPA

2.4. NELJÄS KEHITYSLOIKKA: SUOMEN KYLÄTOIMINTA RY:STÄ KASVOI MYÖS LEADER-RYHMIEN YHTEISTYÖJÄRJESTÖ

2.4.1. Toimintaryhmäjaosto käynnisti työnsä

Suomen paikallisten toimintaryhmien, joita nykyisin kutsutaan Leader-ryhmiksi, yhteisten asioiden hoitaminen käynnistyi vuonna 2002, kun Suomen Kylätoiminta ry tarvitsi

koordinoimansa toimintaryhmien Verkostoyksikön avuksi toimielimen valmistelemaan toimintaryhmiä koskevia asioita.

Suomen Kylätoiminta ry:n toimintaryhmäjaoston (nykyinen Leader-jaosto) kokouksessa Suomusjärvellä 28.5.2002 todettiin jaoston tehtävät, jotka ovat pääpiirteissään samat yhä edelleen: toimia silmänä ja korvana toimintaryhmien keskuudessa, lainsäädäntöön vaikuttaminen sekä tulevaisuuden pohtiminen ja siihen vaikuttaminen. Toimintaryhmäjaoston tehtävät lisääntyivät vuosi vuodelta ja asioita oli laidasta laitaan: vaikutettiin toimeenpanon yksityiskohtiin, kartoitettiin työntekijöiden osaamista ja ideoitiiin koulutuksia, pohdittiin työehtoja, vastuuasioita ja työssä jaksamista, koottiin kentältä tietoa ja mielipiteitä ja laadittiin niiden pohjalta lausuntoja. Toimintaryhmien pääseminen mukaan erilaisiin työryhmiin sekä toimintaryhmätyön tunnetavuuden parantaminen teettivät myös työtä. Ohjelmakauden 2007–2013 valmisteluun liittyvät tehtävät työllistivät oman työnsä ohella jaoston asioita hoitavia jäseniä ajoittain kohtuuttomastikin ja oli selvää, ettei tehtävästä selvittäisi jatkossa ilman palkattua henkilöä.

Toimintaryhmäjaostolla oli paljon tehtävää, mutta ryhmä tunsu samaan aikaan asemansa epäselväksi. Suomen Kylätoiminta ry:n ostopalveluna toteuttaman verkostoyksikön toiminta oli päättynyt vuonna 2006 ja kentältäkin kuului ihmettelyjä siitä, millä mandaatilla ryhmä toimii.

2.4.2. Kaikki Leader-ryhmät liittyivät Suomen Kylätoiminta ry:n jäseniksi

Toimintaryhmien yhteisten asioiden hoitamisen organisoimiseen liittyvät keskustelut kävivät kiivaina. Osa toimintaryhmistä halusi ehdottomasti perustaa oman yhdistyksen ja toiset puolustivat voimallisesti Suomen Kylätoiminta ry:tä myös toimintaryhmien yhteisenä organisaationa. Vääntöä oli pari kolme vuotta, vaikka kukaan ei osannut oikein sanoa, miksi Suomen Kylätoiminta ry ei voisi olla paikalliskehittäjien yhteinen edunvalvontajärjestö. Lopulta vuosina 2006–2007 päädyttiin järkiratkaisuun, kun kaikki toimintaryhmät tulivat Suomen Kylätoiminta ry:n jäseniksi. Kolmannes yhdistyksen hallituksen jäsenistä oli toimintaryhmien ihmisiä, joten yhdistys oli jo ”oma”. Järjestäytymiseen tuli selkeyttä ja samalla Leader-jaoston asema vakiintui ja vahvistui. Keväällä 2008 käynnistettiin keskustelut Leader-jaoston sihteerinä toimivan Leader-asiamiehen palkkaamisesta. Ensimmäisinä vuosina 2009–2010 ja 2012–2014 asiamies toimi 55 Leader-ryhmän yhteisen hankkeen resursseilla ja myöhemmin, vuodesta 2015 lähtien kustannukset on katettu Leader-ryhmien toimintarahasta.

RIITTA BAGGE on Etelä-Karjalan Kärki-LEADER ry:n toiminnanjohtaja, joka toimi Leader-jaoston puheenjohtajana 2006–2010

2.4.3. Leader-asiamiestoiminnan alkuaskelia

Vuonna 2009 Leader-ryhmät ja Suomen Kylätoiminta ry tekivät ison ponnistuksen, kun ne valmistelivat yhteisen Leader-asiamieshankkeen. Koska jotensakin koko maaseuturahaston hankerahoitus oli jaettu alueille, hankkeen rahoittaminen yhdestä lähteestä ei ollut mahdollista, vaan Manner-Suomen 55 Leader-ryhmää rahoittivat sen yhdessä omista rahoituskehyksistään. Se oli perin työläs tapa toimia, kun piti tehdä erillinen sopimus jokaisen ryhmän kanssa. Kyseessä oli varmasti hanketoiminnan kaikkien aikojen suurin konsortio Suomessa ja myös melkoinen hallinnollinen ponnistus. Toki se kertoo myös yhteisestä tarpeesta ja tahdosta.

Koska hanke oli alueiden välinen, sillä piti olla ohjausryhmä. Ohjausryhmänä toimi Suomen Kylätoiminta ry:n Leader-jaosto lisättynä Uudenmaan ELY-keskuksen edustajalla. Niinpä yleensä yhdistimme nuo kaksi kokousta samalle päivälle, kun väki kokoontui eri puolilta maata.

Leader-asiamieshankkeen vastuulliseksi rahoittajaksi tuli Leader-ryhmä Ykkösakseli Uudeltamaalta ja Varsinais-Suomesta. Hankkeeseen liittyvä asiointi tapahtui Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa. Loppuvuodesta 2009 hankkeen työpaikka, Leader-asiamiehen pesti, tuli Suomen Kylätoiminta ry:ssä hakuun. Hakemuksia paikkaan tuli melko vähän, eikä kenelläkään hakijoista ollut kokemusta Leader-toiminnasta, joten hakuaikaa jatkettiin. Minä olin silloin töissä

Leader-ryhmä Pirkan Helmessä. Sain jatkettun hakuajan viimeisen päivän aamuna kollegaltani Etelä-Karjalasta, Riitta Baggelta, tekstiviestin: ”Hae sie”. Hetken mietittyäni laitoin faksilla lyhyen hakemuksen. Sen myötä tulin valituksi tehtävään Suomen Kylätoiminta ry:n palkkalistoille.

Aloitin työt huhtikuussa 2010. Aloitus viivästyti hieman aiotusta, kun jäin Islannin tulivuoren purkauksen vuoksi jumiin Bergamoon Italiaan, jossa olin lomamatkalla. Paluu Italiasta toteutui hieman pidemmän kaavan mukaan kuin oli tarkoitus. Kotiuduttuani aloitin työt.

Olin Leader-asiamiehenä noin 2,5 vuotta. Koska tässä tehtävässä ei ollut kukaan muu toiminut minua ennen, työnkuva piti luoda tyhjästä. Piti huomioida myös se, että Leader-ryhmien toiminta kytkeytyy vahvasti EU:n ohjelmakausiin, joten seitsemän vuoden periodilla niiden toiminta muuttuu paljolti sen mukaan, missä kohtaa ohjelmakautta ollaan. Samalla Leader-ryhmien eduntekemisen luonne muuttuu. Pestin alkuvaiheessa tehtäväni liittyivät suurelta osin menossa olevan ohjelmakauden asioihin, ongelmiin ja positiivisempiinkin asioihin. Pestin loppua kohti uuden ohjelmakauden valmistelu tuli yhä enemmän mukaan tehtäviin.

Omassa työssäni koin olevani ennen muuta ”välimies”. Kun johonkin asiaan tarvittiin Leader-ryhmien näkemystä, kokosin yhteisen kantamme siihen. Erilaisissa Leader-toimintaan liittyvissä ongelmissa vein viestiä joko Maaseutuviraston hyvän hallinnon työryhmään (ns. YRHA-ryhmä) tai ministe-

riön suuntaan. Koska eduntekeminen sanana ei tarkoita vain edunvalvontaa, katsoin, että työhöni kuuluu myös Leader-toiminnan ja sen näkyvyyden kehittäminen. Eräs tähän liittyvä asia oli Farmari-maatalousnäyttelyssä Porissa kesällä 2012 ollut Leader-telttä, joka toteutettiin yhdessä verkostoyksikön ja Satakunnan Leader-ryhmien kanssa. Esikuvana tälle oli Irlannissa syksyllä 2010 maatalousnäyttelyssä näkemämme

KUVA 8. Heikki Konsala työskenteli ensimmäisenä Leader-asiamiehenä. Toiminta rahoitettiin kaikkien Leader-ryhmien varsin työlästekoisella yhteishankkeella.

vastaavan tyyppinen telta. Teltassa esiteltiin Leader-toimintaa ja tuloksia Leader-ryhmien rahoittamien yritysten ja hankkeiden kautta. Vuoden 2012 jälkeen Leader-teltoa oli vielä parissa Farmari tai Okra -maatalousnäyttelyssä omana kokonaisuutenaan.

Hankkeen lähetessään loppuaan Leader-ryhmät päättivät jatkaa Leader-asiamiestoimintaa. Koska vähemmän työlästä rahoitusvaihtoehtoa ei löytynyt tälläkään kertaa, kaikkien Manner-Suomen Leader-ryhmien piti koota uuden hankkeen rahoitus omista rahoituskehyksistään. Päätin palata Pirkan Helmeen, joten ilmoitin Leader-ryhmille, että en tule hakemaan töihin uuteen Leader-asiamieshankkeeseen.

Leader-asiamiehenä koin työssäni sekä onnistumisia että epäonnistumisia. Sain mielestäni hyvin kentän tuen, joten toiminta ja sen toteutustapa onnistui ainakin kohtuullisen hyvin. Yhteispeliä hallinnon kanssa saatiin vietyä eteenpäin, kun Leader-ryhmillä oli nyt ”kasvot”, joten yhteydenpito puolin ja toisin oli aiempaa helpompaa. Myös Leader-teltan toteuttamisen koin onnistumiseksi. Toki muutamia pettymyksiäkin osui matkalle. Ehkä suurin niistä oli, kun jouduin havaitsemaan, että ns. monirahastoisuus ja Leader-toiminnan ulottaminen kaupunkialueille ei tulisi toteutumaan seuraavalla ohjelmakaudella Suomessa, toisin kuin useassa muussa EU-maassa. Mutta pääosin työstä jäi positiiviset fiilikset.

HEIKKI KONSALA toimi Leader-asiamiehenä 2010–2012

2.4.4. Leader-asiamiestoiminta vakiintuu ja vaikuttaa

Leader-asiamiehen uusi pesti jatkui maaliskuussa 2013, kun järjestyksessä toinen valtakunnallinen asiamieshanke oli saanut Uudenmaan ELY-keskuksesta myönteisen tukipäätöksen, ja tulin valituksi toimeen. Hankkeen hallinnointi oli varsinaista akrobatiaa, joten hankkeen päätyttyä toimintaa päätettiin jatkaa palvelusopimusmallilla. Jokaisen Leader-ryhmän ja Suomen Kylätoiminta ry:n kesken laadittiin sopimukset kolmivuotiskausittain siten, että kattojärjestölle ei aiheudu yli- eikä alijäämää toiminnasta. Hallinnointityö väheni huomattavasti, mikä antoi mahdollisuuden keskittyä olennaiseen. Leader-asiamiehenä aloitettuaani itselleni oli pian selvää, että työssä on kaksi kehittämisen kärkeä: Luoda Leader-ryhmille yhteinen päätöksentekojärjestelmä yhteisissä asioissa, ja toisena kärkenä ennakoivan dialogin aikaansaaminen hallinnon kanssa. Ison bustin heti alkuun antoi Satakunnan Leader-ryhmien ja Maaseutuverkostopalveluiden Leader-brändin pilottihanke. Uusi yhtenäinen Leader-brändi antoi hienon taustatuen asiamiestyöhön, mutta ennen kaikkea se avasi hallinnon silmät toiminnan valtakunnallisesta vaikuttavuudesta. Yhteisen Leader-brändin kehittämisestä vetovastuun otti Leader-jaosto, työmyyränään Leader-asiamies yhdessä brändin viestintäryhmän kanssa.

Leader-ryhmiä valtakunnallisesti koskevien yhteisten asioiden ylimmäksi päätöksenteon foorumiksi vakiinnu-

tettiin kaksi kertaa vuodessa kokoontuva Leader-parlamentti (”vuosikokous”). Leader-jaoston roolina oli toimia ”Leader-hallituksen” roolissa, vastaten juoksevien asioiden hoidosta, ja sille Leader-parlamentissa annetuista tehtävistä. Asiamiehen työ vakiintui vastaamaan Leader-asioiden ”toiminnanjohtajan” työtä. Tämä avoin ja läpinäkyvä päätöksentekojärjestelmä oli edellytys sille, että maa ja metsätalousministeriön ja erityisesti Ruokaviraston (silloisen Maaseutuviraston eli Mavin) kanssa voitiin lähteä rakentamaan ennakoivaa ja vuorovaikutteista yhteistyötä. Leader-ryhmien ja hallinnon toimeenpanosta vastaavien tahojen kanssa oltiin nimittäin pahasti ”suossa”: Leader-ryhmät olivat tyytymättömiä sekä hanketukien että toimintarahan maksupäätöksiin, minkä seurauksena hallinto-oikeudessa oli varsinainen valitusten suma. Sukset olivat pahasti ristissä eikä tilanne ollut kenenkään edun mukainen. Ratkaiseva momentum oli Mavin ylijohdajan Juha Tallin tarkkasilmäisyys ja oivaltavuus asiassa. Leader-jaosto lähti rakentamaan yhdessä Mavin kanssa uudenlaista yhteistyön mallia, jonka keskiössä olivat aluksi tutustuminen molempien työprosesseihin, tiivis ja jatkuva yhteydenpito, ja tältä pohjalta luottamuksen ja ennakoivan vuoropuhelun aikaansaaminen. Monien vaiheiden kautta tässä onnistuttiin, ja arjen asioita ratkovaksi foorumiksi vakiintui joka viikko kokoontuva Leader-työnyrkki.

Oivaltava uudistus oli myös muuttaa Leader-jaoston kokoonpanon asettamisen tapa. Jaosto muodostettiin nyt alueittain. Kolmentoista suuralueen Leader-ryhmät valit-

sevat kukin keskuudestaan edustajan kolmivuotiskaudeksi. Näin mukana ovat edustajat sekä eri maaseututyyppeiden alueilta että tasaisesti joka puolelta Suomea. Myös jaoston jäsenten vaihtuvuus lisääntyi, mikä toi päätöksentekoon uusia näkökulmia ja antoi näköalapaikkoja valtakunnallisesta eduntekemisestä uusille Leader-toimijoille.

Leader-asiamiestoiminta on Suomen Kylät ry:n historian pitkäaikaisin palvelusopimustyyppinen toiminto, joka on vakiintunut keskeiseksi osaksi järjestön eduntekemistyötä. Saavutukset ovat olleet selkeät ja vaikutukset ulottuneet maaseudun kehittämisessä pitkälle. Leader-ryhmille on aikaansaatu ensimmäistä kertaa hyvin yksinkertainen toimintarahan malli. Historiaan jäävät kuittien kopiointi, hintatasovertailut, tilinpäätösten ja vaikka minkämoisten liitteiden toimittaminen. Yritysrahoitukseen saadaan setelirahoitusmalli ja yritystuet monipuolistuvat. Mukaan työkalupakkiin tulevat maatalouden kokeilutuet ja yritysten omistajanvaihdosten tuet. Edellä mainitut uudistukset astuvat voimaan, kun ohjelmakausi 2021–2027 käynnistyy alkuvuodesta 2023.

Tätä kirjoitettaessa, huhtikuulla 2022, uuden CAP27 -kauden kynnyksellä, yhdeksi isoimmista saavutuksista voidaan todeta Suomen tähänastisen EU-historian suurin Leader-rahoituksen osuus tulevasta maaseuturahoituksen kokonaispotista eli 5,6 %. Rahoitusosuuden kasvu tulevalle kaudelle on 11 miljoonaa euroa.

Leader-ryhmät ovat paikallistasolla kylätoiminnan keskeisin rahoittajataho sekä kehittämisen rinnallakulkija. Kylien toimintaedellytysten parantaminen ruohonjuuritasolla on pitkälti Leader-ryhmien varassa. Leader-asiamiestoiminnan tärkeys on tunnustettu ja sitä kannattaa jatkaa – eivät-hän haasteet tähän loppuneet!

HELI WALLS on toiminut Leader-asiamiehenä vuodesta 2013, vuodesta 2022 nimikkeellä Leader-työn kehittämisspäälikkö

2.5. VIIDES KEHITYSLOIKKA: KYLÄTOIMINNAN VALTIONAVUN PÄÄ SAATIIN AUKI

2.5.1 Eduskunta auttoi valtionavun saamisessa

Vuodesta 1997 vuoteen 2002 Suomen Kylätoiminta ry ja koko järjestäytynyt kylätoiminta toimi ilman valtioavustusta yksinomaan hankerahoituksen varassa. Maa- ja metsätalousministeriön kautta yritettiin useana vuonna vaikuttaa siihen, että kylätoiminnalle saataisiin valtionavustusta - siinä onnistumatta. Moni päättäjätotesi, että se aika on mennyt ohi, jolloin uusille maaseutujärjestöille on mahdollista saada valtionavustusmomenttia. Eräät merkittävät poliitikot olivat myös sitä mieltä, että kylätoiminta on vapaaehtoistoimintaa

eikä sellaisiin ”hippaleikkeihin” tarvitse saada valtiolta rahoitusta.

Tilanne muuttui hieman paremmaksi, kun kylätoiminnan valtionavun pää saatiin lopulta avattua eduskunnan tekemien budjetin pienkorjausten avulla – paljolti tuolloisen pääsihteerin Pietari Jääskeläisen sinnikkään vaikuttamistyön ansiosta. Asiaa koskevan aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja oli kansanedustaja Kari Rajamäki, joka tunsikin kylätoimintaa Pohjois-Savon alueelta. Rajamäki sai muitakin kansanedustajia allekirjoittajiksi aloitteeseen. Niinpä eduskunta myönsi vuoden 2002 lopussa ensimmäistä kertaa kylätoiminnalle 120 000 euron suuruisen valtionavun vuodelle 2003. Tämä oli kylätoiminnalle merkittävä avaus. Vuoden 2003 valtionapu jaettiin keskusjärjestön ja maakunnallisten kyläyhdistysten sekä ruotsinkielisen Svensk Byaservicen kesken siten, että edellinen sai 57 300 euroa ja jälkimmäiset 62 700 euroa.

Suomen Kylätoiminta ry:n pääsihteerinä vuosina 2002–2005 toiminut Pietari Jääskeläinen kertoo kamppailusta kylätoiminnan valtionavun saamiseksi:

”20 vuotta sitten syksyn alla tuli julki hallituksen talousarvioesitys vuodelle 2003. Pettymys oli suuri, kun jälleen kerran kylätoiminta jäi ilman valtionrahoitusta. Olimme tehneet rahoitusesityksen maa- ja metsätalousministeriölle (MMM) jo aiempinakin vuosina tuloksetta. Perusteluista se ei voinut olla kiinni; kylätoiminnan tavoitteena on lähidemokratian vahvistaminen, asukkaiden, kyläyhdistysten ja muiden järjestöjen, toimijoiden, seurakunnan, yritysten ja julkisen sektorin

KUVA 9. Kansanedustaja Kari Rajamäki ja pohjoissavolainen pitkän linjan kylätoimija Esko Ropponen pohjustivat kylätoiminnan valtionapua vuonna 2002 ansiokkaasti Pietari Jääskeläisen ohella. Rajamäki kuvassa keskellä, hänen vasemmalla puolellaan Ropponen, sitten Pirkan Kylien silloinen pj. Antti Jokinen. Kaikki kuvassa olevat konkarit ovat omalla alueellaan tehneet tärkeää työtä kylätoiminnan hyväksi.

yhteistyö kylien elinvoiman ja viihtyvyyden lisäämiseksi sekä työpaikkojen ja palveluiden turvaamiseksi. Aktiivisen kylätoiminnan lisäarvo alueellaan on merkittävä. Tästä on paljon hyviä esimerkkejä kautta Suomen. Valitettavasti myös hyviä kylien kehittämishankkeita on jäänyt toteuttamatta omarahoituksen puuttuessa.

Suomen Kylätoiminta ry:n syksyn 2002 hallituksen kokouksessa jouduin esittelijänä toteamaan, että tuskin tulevana vuosinakaan saadaan valtionrahoitusta normaalilla hakumenettelyllä; eli Suomen Kylätoiminta ry:n budjettiesitys toimitetaan ministeriöön (MMM), ministeriö kokoaa oman menokehityksensä puitteissa hallinnonalansa budjettiehdotuksen ja toimittaa sen valtiovarainministeriöön, joka kokoaa (=leikkaa) eri hallinnalojen budjettiehdotukset, ja VM:n esityksen pohjalta maan hallitus tekee lopullisen valtion talousarvioesityksen. Tällä menettelyllä kylätoiminnan valtionapurahoitus aina jossain vaiheessa putosi pois.

Tämän johdosta tein yhdistyksen hallituksessa esityksen, että myötävaikutetaan siihen, että kansanedustajat itse ehdottavat muutosta hallituksen budjettiesitykseen tekemällä talousarvioaloitteen määrärahasta kylätoiminnalle. Suomen Kylätoiminta ry:n toimistolle annettiin vapaat kädet viedä asiaa eteenpäin. Ensin tuli selvittää talousarvioaloitteen läpimenon edellytykset. Aloitteella oli läpimenomahdollisuus vain silloin, kun sillä oli hallituspuolueiden (Paavo Lipposen hallitus v. 2002: sdp, kok, vas, rkp, vihr) kansanedustajien laaja tuki takana. Ensimmäisen allekirjoittajan (jonka nimiin aloite

tulee) tuli olla tunnettu suurimman hallituspuolueen (sdp) kansanedustaja.

Onnistuneet Valtakunnalliset kyläpäivät satoine osallistujineen oli pidetty lokakuussa 2002 Varkaudessa. Suomen Kylätoiminta ry:n, Pohjois-Savon kylät ry:n ja Varkauden kaupungin edustajista koostuvan järjestelytoimikunnan puheenjohtaja Esko Ropponen esitti, että Kyläpäivien avauspuheenpuheen vuoron pitänyt Varkauden kaupunginvaltuuston puheenjohtaja, kansanedustaja Kari Rajamäki (sisäasiainministeri 2003–2007) olisi erinomainen aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, koska hän saisi sekä omasta että muistakin ryhmistä kansan-

KUVA 10. Pääsihteeri Risto Matti Niemi esittelee Suomen Kylätoiminta ry:n syyskokouksessa kylätoiminnan valtionavun kehitystä vuosina 2003–2012.

edustajia allekirjoittamaan aloitteen. Rajamäki otti kiitollisena tehtävän vastaan ja allekirjoitti aloitteen. Perusteluteksti toimitettiin kaikille kansanedustajille ja pyydettiin heitä allekirjoittamaan aloite eduskunnan sisääntuloaulassa. Kaikkia kylätoimijoita pyydettiin informoimaan alueensa kansanedustajia kylätoimintaa tukevasta talousarvioaloitteesta ja allekirjoittamaan se. Suomen Kylätoiminta ry toimi asiassa aktiivisesti kirjeitse ja yhteydenotoilla kaikkien puolueiden ja eduskuntaryhmien suuntaan. Aloite 120 000 euron määrärahasta kylätoiminnalle sai eduskunnassa yksimielisen kannatuksen.

Näin kylätoiminta oli saanut päättäjiltä sille kuuluvaa arvostusta ensimmäisen kerran. Määräraha-aloite oli kylätoiminnan kannalta tarkoituksenmukainen myös siksi, että kansanedustajat saivat samalla ajantasaista tietoa kansalaistoiminnasta sekä paikallisen kehittämisen haasteista, tavoitteista ja tuloksista.” - Pietari Jääskeläinen toimi Suomen Kylätoiminta ry:n pääsihteerinä vuosina 2002-2005

Kylätoiminnan valtionapu kasvoi eduskunnan avustuksella 220 000 euroon vuonna 2004 ja 420 000 euroon vuonna 2005. Valtionapu oli 530 000 euroa vuosina 2006 ja 2007, 610 000 euroa vuonna 2008 ja 700 000 euroa vuonna 2009. Eduskunta oli näinä vuosina merkittävässä asemassa ns. joululahjarahoineen kylätoiminnan valtionavun kasvattamisessa korottaessaan useimpina vuosina MMM:n tekemää perusrahoitustasoa, joka sekin nousi vähitellen. Vuonna 2010 Sirkka-Liisa Anttilan ollessa maa- ja metsätalousministerinä kylätoiminnan valtionapu ylitti ensimmäisen kerran miljoon

nan euron tason ollen 1 010 000 euroa. Vuonna 2011 valtionapu oli 1 100 000 euroa laskien 1 050 000 euroon vuodeksi 2012. Kylätoiminnan valtionapu pysyi 2010-luvun alkuvuodet aina vuoteen 2014 runsaan miljoonan euron tasolla.

2.5.2. Kylätoiminnan vuosien 2015–2017 valtionapukriisin kivuliaat kokemukset

Valtiontalouden leikkauspaineissa valtioneuvoston budjettiesityksestä vuodelle 2015 tuli tieto, että kylätoiminnan valtionapua ollaan leikkaamassa lähes kahdella kolmanneksella edellisten vuosien tasosta. Leikkauksen teki työ- ja elinkeinoministeriö TEM, jonne maaseutupolitiikka ja samalla kylätoiminnan valtionavusta päättäminen oli TEM:n, MMM:n ja YM:n välisen laajemman poliittisen kaupankäynnin seurauksena siirretty MMM:stä. Samalla tulevien vuosien budjettikehykset muuttuivat siten, että kylätoiminnan valtionavuksi näytti olevan tulossa jatkossakin ainoastaan 400 000 euroa aiempien vuosien yli miljoonan euron sijasta. Järjestön taloustilanne näytti vuodelle 2015 erittäin huolestuttavalta ja myös maakunnallisen kyläasiamiesverkoston toiminta vaikutti uhatulta. Suomen Kylätoiminta ry teki useita veto-omuksia johtaviin poliitikkoihin asian korjaamiseksi, mutta vastauksena oli lähinnä pahoitteluja tai hiljaisuutta. Puheenjohtaja Eero Uusitalo, jolla oli pitkään ollut jännitteinen suhtautuminen poliitikkoihin, ei osallistunut valtionapurahoitusta koskevaan vaikuttamistyöhön poliitikkojen suuntaan, vaikka murehtikin tilannetta kovasti. Tilanteen korjasi lopulta tuolloinen valtiovarainministeri Antti Rinne henkilökohtaisesti. Valtiovarainministeri järjesti kylätoiminnan

vuoden 2015 valtionapuun merkittävän kertaluonteisen lisäyksen, jolla valtionavun kokonaistaso VM:n budjettikorjauksen ja eduskunnasta saadun, niin ikään kertaluonteisen korotuksen avulla palautui ennalleen 1 100 000 euron tasoon. Asiassa auttoi merkittävästi aiemmin Etelä-Savon kyläasiamiehenä toiminut Kimmo Käärmelahti, jolla oli hyvät poliittiset suhteet asiaan vaikuttamiseksi. Vuodelle 2015 järjestön talous oli pelastettu, mikä oli kaikille asianosaisille huojentava tieto.

Vuodelle 2016 TEM:n esitys kylätoiminnan valtionavuksi vuodelle oli budjettikehysten mukaisesti jälleen 400 000 euroa ja tilanne oli jälleen paineinen. Joulukuussa 2015 mittavien vaikuttamisyritysten jälkeen eduskunta myönsi budjetin pienkorjauksista 500 000 euron kertaluonteisen lisäyksen, jolloin valtionavun tasoksi vuodelle 2016 saatiin 900 000 euroa.

”Soitin joulukuun alkupäivinä juuri saamani tiedon eduskunnan tekemästä 500 000 euron lisäyksestä tehtävänsä jättämässä olevalle puheenjohtaja Eero Uusitalolle, joka oli ollut kovasti huolissaan tilanteesta. Eero otti tiedon vastaan helpottuneesti ja totesi, että kai tästäkin painajaisesta jotenkin taas selvitään. Tämä oli viimeinen puheluni Eeron kanssa. Jälkikäteen hänen leskensä Maisa Uusitalo kertoi, että Eero oli tiedon saatuaan todennut vaimolleen, että nyt hän voi jättää huojentunein mielin Suomen Kylätoimintary:n puheenjohtajuuden. Eero Uusitalo menehtyi saman viikon lauantaina 5.12.2015 äkilliseen sairauskohtaukseen.”
- Tuomas Perheentupa

Vuosi 2017 oli pohjanoteeraus, sillä kylätoiminnan valtionapu oli eduskunnan myöntämän 250 000 euron lisäyksen jälkeenkin ainoastaan 650 000 euroa. Tuostakin vuodesta selvitettiin rimaa hipoen ilman isompia irtisanomisia, sillä keskusjärjestöllä ja myös monilla maakunnallisilla kyläyhdistyksillä oli onneksi valtionapurahoituksen taloudellisenä vastinparina vahva hankekanta, joka auttoi pahimman talouskriisin yli. Tilapäisiltä lomautuksilta, toimintojen yhdistämisiltä ja supistamisilta ei kuitenkaan voitu välttyä.

Tämän kolme vuotta kestäneen kivuliaan vaiheen myötä järjestössä vahvistui ymmärrys, että valtakunnallisessa ja maakunnallisessa kylätoiminnassa ei ole taloudellisesti kovin kaukonäköistä jättäytyä yksinomaan poliittisista suhdanteista ja päättäjien kulloisestakin hyväntahtoisuudesta riippuvan valtionavustuksen varaan. Järjestön taloudellisen iskunkestävyyden ylläpitämiseksi on viisasta pitää jatkuvasti huolta myös toisesta isosta rahoituksellisesta tukijalasta eli kilpailuilta projektirahoitusmarkkinoilta hankittavasta riittävän kokoisesta hankesalkusta. Toinen opetus oli, että järjestön valtionapurahoituksen varmistamiseksi tarvitaan jatkuvat hyvät yhteistyösuhteet paitsi valtionapua jakavaan ministeriöön, myös valtion budjetin pienkorjauksista vastaavan eduskunnan valtiovarainvaliokunnan ja sen maatalousjaoston jäseniin – kaikissa keskeisissä puolueissa.

2.5.3. Kylätoiminnan valtionapu palautui ja nousikin maallemuuttobuumin myötä

Vuonna 2018 kylätoiminnan valtionapu palautui jälleen aiemmalle 1 100 000 euron tasolleen MMM:n ja eduskunnan toimin. Tähän vaikutti se, että maaseutupolitiikka ja samalla kylätoiminnan valtionapuasiat olivat palautuneet MMM:n hallinnonalalle. Maa- ja metsätalousministerinä aloittanut Jari Leppä ymmärsi poikkeuksellisen hyvin kylätoiminnan merkityksen maaseudun paikalliskehittämisessä. Budjettikehykset korjautuivat kylätoiminnan osalta jälleen takaisin 2010-luvun alkupuolella vallinneeseen tasoon.

Vuosina 2021 ja 2022 kylätoiminnan valtionapuun saatiin aiemman tavanomaisen 100 000 euron eduskuntalisäyksen sijasta peräti 300 000 euron kertaluonteiset lisäykset, kun lisäysten pääasiallisena perusteena oli maallemuuttotoiminnan edistäminen kylätoiminnan keinoin sekä erityisen maallemuuttoasiamiehen palkkaaminen Suomen Kylät ry:n palvelukseen. Ajankohta perusteluille oli otollinen, sillä koronapandemian myötä yleinen kiinnostus maallemuuttoon oli lisääntynyt voimakkaasti.

MMM:ssä kylätoiminnan valtionavun valmistelun vastavina vastuuvirkailijoina ovat toimineet pitkäaikaisesti Markku Himanen ja viime vuosina myös neuvotteleva virkamies Christell Åström ja hänen jälkeensä Antonia Husberg. Heidän kanssaan keskusjärjestö on käynyt vuosittaiset neuvottelut kylätoiminnan valtionavun käytöstä, tavoitteista ja tuloksista.

Kylätoiminnan valtionapua käytetään kylätoiminnan kehittämiseen valtakunnan laajuisesti. Valtionavun osuuksien jakamisessa on noudatettu ns. perusmallia, jossa valtionavun kasvaessa tai vähentyessä 100 000 eurolla kasvaa tai vähentyy maakuntien osuus yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti Suomen Kylät ry:n osuus vähenee tai kasvaa yhdellä prosenttiyksiköllä. Sen sijaan eduskunnasta saatu valtionavun lisäys on viime vuosina jaettu Suomen Kylät ry:n hallituksen erillisen päätöksen mukaisesti. Vuonna 2022 valtionavun perusosan eli 1,1 miljoonan euron jakosuhte on keskusjärjestölle 32,30 % ja maakunnallisille kyläyhdistyksille 67,70 %. Eduskuntalisäys huomioon ottaen koko 1,4 miljoonan euron vastaava jakosuhte vuonna 2022 on 35,38 % ja 64,62 %.

TUOMAS PERHEENTUPA

2.6. KUODES KEHITYSLOIKKA: SUOMEN KYLÄT RY:N YHTEISKUNTASUHTEET VAHVISTUIVAT KANSALLISESTI JA KANSAINVÄLISESTI

Erityisesti 2010-luvun jälkipuoliskolla Suomen Kylät ry onnistui vahvistamaan huomattavasti yhteistyötään moniin merkittäviin yhteiskunnan toimijoihin ja hallintoon. (Myös Asko Peltola ristivalottaa tätä ajanjaksoa seikkaperäisesti alaluvussa 7.7.)

2.6.1. Eduskunnan kylätoimintaverkoston synty

2010-luvun jälkipuoliskolla saatiin syntymään aito keskusteluyhteys sekä vaikuttamiskanava parlamentaaristen päättäjien ja kylätoimintaliikkeen välille.

”Olin yhteydessä eri puolueiden kansanedustajiin tarkoituksena löytää kylätoimintaa ymmärtävä ja asialle omistautuva kansanedustaja käynnistämään kylätoimintaverkosto eduskuntaan. Asia ei saanut oikein ketään syttymään, niinpä käännyin hyvin tuntemani kansanedustaja Katja Hännisen (vas.) puoleen. Kansanedustaja Hänninen tunsii kylätoiminnan oman asuinpaikkansa (Piehinki/Raahe) ja Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry:n hallituksessa (2012–2015) olonsa kautta ja lähti viemään asiaa eteenpäin. Kansanedustaja Hänninen lähestyi toista Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kansanedustajaa, Antti Rantakangasta (kesk.), joka kannusti Hännistä tekemään aloitteen eduskunnan kylätoimintaverkoston perustamiseksi.”
- Esa Aunola

Perustamiskokous pidettiin Pikku-parlamentin Vaahtera-kabinetissa 18.4.2017. Kokouksessa olivat läsnä Katja Hänninen (vas.), Antti Rantakangas (kesk.), Antero Laukkanen (kd), Juha Pylväs (kesk.), Eeva-Maria Maijala (kesk.), Antti Heikkinen (vihr., edustaja Halmeenpään avustaja), Sonja Huttunen (kesk., edustaja Kaikkosen avustaja), Anette Karlsson (sdp, edustaja Skinnarin avustaja), Petri Rinne ja Esa Aunola. Perustamisko-

kouksessa eduskunnan kylätoimintaverkoston puheenjohtajaksi valittiin Katja Hänninen ja sihteeriksi Esa Aunola.

Jotta verkosto saisi ns. virallisen statuksen, sille piti määritellä säännöt. Verkoston ensimmäisessä varsinaisessa kokouksessa 23.5.2017 säännöt hyväksyttiin, laadittiin toimintasuunnitelma vuodelle 2017 ja valittiin varapuheenjohtajaksi Antti Rantakangas. Säännöissä verkoston toimikaudeksi määriteltiin kulloinenkin vaalikausi, jonka ajaksi verkostolle valitaan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja sihteeri. Verkoston jäseniksi voivat liittyä kansanedustajat ja vakituisesti tai osa-aikaisesti eduskunnan henkilöstöön kuuluvat, jotka ovat kiinnostuneita verkoston toiminnasta ja hyväksyvät sen tarkoituksen. Verkoston varsinaisen toiminnan määrittelee verkoston sääntöjen 2 §:

Eduskunnan kylätoimintaverkoston tarkoituksena on tukea kylätoiminnan ja lainsäätäjien välistä vuoropuhelua, yhteistyötä, verkostoitumista ja toimintaa sekä lisätä yleistä tietämystä kylätoiminnasta ja sen merkityksestä. Verkosto kokoontuu teemotettuihin tapaamisiin noin neljä kertaa vuodessa. Tapaamisiin voidaan kutsua ulkopuolisia asiantuntijoita, asiantuntijaorganisaatioita ja toimijoita. Verkosto voi järjestää keskustelu- ja seminaaritilaisuuksia, kursseja, retkiä ja huvitilaisuuksia, laatia kannanottoja kansanedustajille, ministereille ja medialle sekä vaikuttaa eri tavoin yleiseen tietämykseen kylätoiminnasta sekä sen kehittymiseen yhteiskunnallisesti merkittäväksi toiminnaksi. Verkoston tuki- ja taustaorganisaationa toimii Suomen Kylätoiminta ry / Suomen Kylät ry.

KUVA 11. Eduskunnan kylätoimintaverkoston ja Suomen Kylät ry:n joulun alla eduskunnassa järjestämät glögitilaisuudet keräävät kansanedustajia keskustelemaan paikallistoiminnan merkityksestä. Kuvassa vuodelta 2018 oikealta toisena verkoston nykyinen varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti, kolmantena edellinen, sittemmin edesmennyt vpj. Antti Rantakangas, viidentenä verkoston puheenjohtaja Katja Hänninen. Kuvan ottaneella Esa Aunolalla on ollut tärkeä rooli verkoston perustamisessa ja sen ensimmäisenä sihteerinä.

Eduskunnan kylätoimintaverkosto on järjestänyt toimintansa aikana useita tilaisuuksia ja seminaareja. Aiheina ovat olleet ”Miksi lähempi on parempi”, ”Kylät palvelukeskuksina”, ”Kenelle äänesi kuuluu?”, ”Tulevaisuuden kylä – monipaikainen Suomi”, ”Saako maalle muuttaa?” ja ”Turvallisuus asuu maalla”. Kylätoimintaverkosto on tehnyt myös lukuisia selvityspyyntöjä, julkilausumia, vetoamuksia ja kirjallisia kysymyksiä esimerkiksi kyläkaupoista, lähikouluverkoston supistamisen vaikutuksista, yhteisöllisistä kokoontumispaikoista, Leader-rahoituksen ja -metodin puolesta jne. Myös Suomen Kylät ry:n ja eduskunnan kylätoimintaverkoston joulun alla järjestämät glögitilaisuudet ovat olleet suosittuja verkostoitumistilaisuuksia kansanedustajien ja kylätoimijoiden kesken.

Eduskunnan kylätoimintaverkoston toinen toimikausi käynnistyi syyskuussa 2019, jolloin verkoston puheenjohtajana valittiin jatkamaan Katja Hänninen (vas.), varapuheenjohtajaksi Antti Rantakangas (kesk.) ja sihteeriksi Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry:n toiminnanjohtaja Esa Aunola. Antti Rantakankaan äkillisen poismenon jälkeen varapuheenjohtajaksi valittiin Arto Pirttilahti (kesk.) 4.3.2020. Vuonna 2022 verkostossa on jäseniä 32 henkilöä jokaisesta merkittävästä puolueesta (8); verkostosta puuttuvat vain kaksi yhden kansanedustajan puoluetta.

”Olen tyytyväinen siitä, että eduskunnan kylätoimintaverkosto on perustamisestaan lähtien toiminut yli puolue- ja hallitus/oppositiorajojen yhteen puhaltavana tiiminä. Verkosto on kyennyt lisäämään kylätoiminnan tunnettuutta eri eduskuntapuolueiden sisällä sekä lainsäädäntötyössä että valtion budjetista

päätettäessä. Verkoston kautta on nostettu esille kylätoiminnan keskeisiä tarpeita, kysymyksiä ja kehittämisideoita vastaamaan ruohonjuuritason toimijoiden ja päättäjien perusteltuihin tarpeisiin valtakunnan ja EU:n tasolla.” - Katja Hänninen

ESA AUNOLA JA KATJA HÄNNINEN

Katja Hänninen on kansanedustaja vuodesta 2014 alkaen., Esa Aunola on Suomen Kylät ry varapuheenjohtaja 2017–2022 ja Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry:n toiminnanjohtaja

2.6.2. Järjestöjen välisiä yhteistyösuhteita muodostui monille aloille

Suomen Kylätoiminta ry / Suomen Kylät ry on laajentanut yhteistyösuhteitaan erityisesti 2010-luvulla uusiin suuntiin ja tullut halutuksi yhteistyökumppaniksi. Useiden ministeriöiden rahoittamat Suomen Kylät ry:n kehittämishankkeet ovat osaltaan edesauttaneet uusien yhteistyösuhteiden syntymistä. Uudemmissa yhteistyökumppaneista merkittävimpiä on ollut sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtakunnallinen yhteistyöelin SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, joka hyväksyi Suomen Kylät ry:n yhteisöjäsenekseen vuonna 2017. Suomen Kylät ry:n toteuttamien useiden hankkeiden kautta yhteistyötä on tehty mm. Vanhustyön keskusliiton, Kirkkopalveluiden, Ikäinstituutin, Miessakit ry:n, Vapepan, SPEKin, Turvallisuuskomitean järjestöverkoston, SPR:n, Suomen Vesiensuojeluyhdistysten liiton sekä maahanmuuttaja- ja työllistämisenorganisaatioiden kanssa. 2020-luvulla osittaista maaseutupoliittista hankeyhteistyötä on tehty MTK:n

ja SLF:n, Itä-Suomen Yliopiston sekä e2-Tutkimuksen yhdessä Pellervon Taloustutkimus PTT:n kanssa vetämien MANE-rahoitteisten hankkeiden tiimoilta. Järjestöllistä yhteistyötä tehdään Kansalaisareenan, Kansalaisfoorumin, Päivittäistavarakauppa PTY ry:n ja Suomen Lähikoulut ry:n kanssa.

Tärkeä koulutuksellinen kumppani on Maaseudun Sivistysliitto MSL, joka on marraskuusta 2006 lähtien toiminut Suomen Kylät ry:n ja sen jäsenyhdistysten opintokeskukseksi.

”2000-luvun puolivälin jälkeen tuli ajankohtaiseksi liittyä opintokeskuksen jäseneksi, jotta Suomen Kylätoiminta ry jäsenyhdistyksineen saisi ulkopuolisia koulutuspalveluja ja tukea niihin. Vaihtoehtoina oli kaksi kilpailevaa opintokeskusta, jotka kummatkin olivat jo Suomen Kylätoiminta ry:n jäseniä, mutta vastavuoroista jäsenyyttä ei ollut vielä kumpaankaan suuntaan. Keskustelimme jäsenyysasiasta opiskeluaajoista saakka tuntemani MSL:n toiminnanjohtaja Paula Yliselän kanssa. Paula tokaisi: -Kai tiedätte, että saatte keski-ikäisen naisen vihat päällenne, jos Suomen Kylätoiminta ry liittyy jonkun muun kuin meidän opintokeskuksen jäseneksi.

Kenties puolitosissaan esitetyllä uhkauksella oli jotain vaikutusta, sillä Suomen Kylätoiminta ry:n hallitus päätti syksyllä 2006 valita MSL:n opintokeskukseksi. Ja toimihan MSL nimensä mukaisesti lähellä maaseutuasioita. Pian päätöksen jälkeen toinen Suomen Kylätoiminta ry:tä jäse-

*nekseen havitellut opintokeskus erosi jäsenyydestämme.”
-Tuomas Perheentupa*

Suomen Kylät ry:llä on edustus Suomen Kotiseutuliiton yhteydessä toimivassa Seuraintaloasiain neuvottelukunnassa, jonka merkitys on korostunut korona-aikana. Neuvottelukunta on ohjannut opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämiä korona-avustuksia yhteisöllisten talojen ylläpidon kustannustueksi mm. kylätaloille. Keväällä 2022 Suomen Kylät liittyi myös Suomen nuorisovaltuuston kattojärjestö Allianssi ry:n jäseneksi.

KUVA 12. Pienkoulut ovat arvokkaita lasten sivistyksellisten oikeuksien näkökulmasta pitkien etäisyyksien maassa. Pienkouluaadressi luovutettiin opetusministeri Henna Virkkuselle vuonna 2011.

2.6.3. Lainsäädäntöprosesseihin vaikuttamista

Suomen Kylät ry on varsinkin 2010-luvun jälkipuoliskolla yhä useammin toiminut lausunnonantajana eri lainvalmisteluprosesseissa. Lausuntoja on kirjoitettu mm. liikenne- ja viestintäministeriölle laajakaista- ja liikenneyhteyksiä koskevista asioista sekä oikeusministeriölle kansalaisjärjestöjä koskevia lainsäädäntömuutoksia valmisteltaessa. Kaavoitus- ja maankäyttöasioissa Suomen Kylät ry on reagoinut aktiivisesti lausuntopyyntöihin maaseudun näkökulmasta. Oikeusministeriön järjestöasioita käsittelevässä työryhmässä Suomen Kylät ry:llä on edustus.

Suomen Kylät ry on valmistellut eduskunta- ja kunta-vaaleihin liittyviä tavoiteohjelmia paikallisen kehittämisen näkökulmasta sekä tuottanut julkilausumia ja järjestänyt seminaareja yhdessä jäsenistönsä kanssa. Keskusteluja on käyty vuosien aikana useiden ministeriöiden sekä myös Suomen Kuntaliiton kanssa eri aiheista. Suomen Kylät ry on kantanut viime vuosina erityistä huolta lasten sivistyksellisten oikeuksien toteutumisesta kouluverkon jatkuvan harvenemisen vuoksi ja on ollut asiasta yhteydessä mm. lapsiasiainvaltuutettuun. Aihe on tärkeä, sillä maaseudun lähikouluista on lakkautettu jo yli 90 %.

Maallemuuton edistämistyö, johon järjestö on saanut eduskunnalta valtionapulisäystä vuosille 2021 ja 2022, on tuoreimpia ilmentymiä Suomen Kylät ry:n ajanmukaisesta vaikuttamistyöstä.

TUOMAS PERHEENTUPA

2.6.4. Korttelijaosto toi uutta näkökulmaa paikalliseen kehittämiseen

”Tutustuin yhteisöllisen paikallisen kehittämisen innovaatioteirillä suomalaisiin kehittäjäporukoihin Sastamalan Ellivuoressa lokakuussa 2018. Olin juuri tutkinut uudenlaista kaupunkiaktivismia Helsingin seudulla, eikä maalaismeininki siitä tuntunut juuri eroavan. Suomen Kylät ry:n puheenjohtaja Petri Rinne oli lähdössä tulevaa pääministeriä Antti Rinnettä tapaamaan. Heitin hänelle matkaevääksi jonkin ajattelman siitä, miten perustella paikalliskehittämisen ajankohtaisuutta. Antti Rinne oli kehottanut Suomen Kylät ry:tä laajentumaan kaupunkeihin saadakseen lisää kaikupohjaa paikalliskehittämiseen. Petri Rinne kysyi minua hommaan eli vetämään perustettavaa korttelijaostoa.”
- Pasi Mäenpää

Tällä tavallahan asiat usein etenevät paikallisessa kehittämisessäkin. Eri taustaiset, mutta samantapaisilla ajatusmaailmoilla toimivat ihmiset kohtaavat, tällä kertaa ministeriöiden järjestämänä ja EU:n resursseilla. Löytyy yhteistä keskustelupintaa, sitten joku esittää puutteen tai tarpeen. Vastataan siihen olemassa olevan rakenteen puitteissa, mutta sen tehtäviä laajentaen. Näin suomalainen kansalaisyhteiskunta on kehkeytynyt ja muotoutunut iät ajat ja rakentanut puolestaan hyvinvointivaltiota.

Korttelijaostoon on tullut mukaan eritaustaisia paikallistoiminnasta kiinnostuneita ihmisiä sekä yhdistyspuolelta että vapaammalta kentältä, jota kutsutaan neljänneksi

sektoriksi. Monella on tietysti useampikin rooli, myös vaikkapa tutkimuspuolella, kuten itselläni. Ryhdyimme toimeen ajatuksella elävöittää kaupunkien ja maaseutujen yhteyttä sekä tukea kaupunkilaisten järjestäytymisen ja toiminnan monimuotoisuutta ja yhteistyötä. Kansalaislähtöiselle kaupunkikehittämiselle olemme peränneet lisää voimavaroja, mieluiten samaa Leader-rahoitusta kuin maaseudulla. Samalla on viety kaupunkia maaseudulle eli viestitty kaupunkikehittämisen kokemuksia, näkemyksiä ja kiinnostuksen aiheita Suomen Kylät ry:n muulle porukalle.

Järjestimme alkuun Erätauko-keskusteluja hiilineutraaliudesta ja Stadi vs. Lande -suhteesta. Ensimmäisestä keskustelusta korttelijaoston tehtäväksi tuli tehdä näkyväksi olemassa olevia ja hyvin toimivia käytänteitä sekä verkottaa hiilineutraalista toiminnasta innostuneita. Toisen keskustelun avulla halusimme purkaa turhan politisoitunutta ja poteroitunutta maaseutujen ja kaupunkien suhdetta koskevaa keskustelua.

Päädymme siihen, että ilmastonmuutospolitiikka ja kaupungistuminen ovat kajoaneet suomalaisille tärkeään luontosuhteeseen ja tulehduttaneet kaupunkien ja maaseudun asukkaiden välit. Uhkana on identiteetteihin pohjautuva kulttuurisota, joka pikemmin estää kuin edesauttaa sopeutumista ekologisiin reunaehtoihin. On luotava yhteinen ymmärrys ja uusi yhteiskuntasopimus siitä, miten ”kaupunkilaiset” hyödyntävät ”maalaisten” hallinnoimia luonnonvaroja. Niinpä ”maalaisten” tulisi laajentaa luontosuhdettaan

hyödyntämisestä ymmärtämään osansa elonkehän ylläpitäjinä. ”Kaupunkilaisten” taas on vaihdettava oppimestarin rooli kannustajan rooliin, kun kyse on ”maalaisten” elinkeinoista ja elämäntavoista.

Sitten ideoimme ja kiritimme korttelijaoston jäsentämme Pauliina Seppälää Citymaalaisuus-ilmion rakentamiseen, mikä on osaltaan ollut nostamassa monipaikkaista elämäntapaa yhteiskunnalliseen keskusteluun. Suunnittelimme eduskunnan kylätoimintaverkoston kanssa järjestetyn monipaikkaisuusseminaarin, jossa kansanedustajia vihittiin nousevan ilmion moniin ulottuvuuksiin. Jatkoksi lobbasimme tieteiliseen Yhdyskuntasuunnittelu-lehteen monipaikkaisuus-teenumeron, jonka Luken professori Hilikka Vihinen päätoimitti.

Korttelijaosto haluaa tukea tekijöitä ja toimintaa. Siksi olemme alkaneet jakaa vuosittaista huomionosoitusta kaupunkien kansalaislähtöisille kaupunkikehittäjäyhteisöille tunnustukseksi hyvästä työstä ja kannustukseksi eteenpäin. Ensimmäisen tunnustuksen sai kumppanuusmaataloutta harrastava ja kestävä ruokahuolto rakentava Osuuskunta Oma Maa.

PASI MÄENPÄÄ on Suomen Kylät ry:n korttelijaoston puheenjohtaja vuodesta 2018, tutkija ja kaupunkisosiologian dosentti

2.6.5. Kansainvälistä yhteistyötä EU:n puitteissa

Suomen Kylätoiminta ry:n /Suomen Kylät ry:n kansainvälinen toiminta on perustunut avoimuuteen, demokratiaan, paikalliseen identiteettiin, tasa-arvoon ja monikulttuuriseen toimintakenttään. Kansainvälisen toiminnan tavoitteena on tehdä suomalaista kylä- ja paikallistoimintaa tunnetuksi ulkomailla, verkostoitua osaamisen lisäämiseksi sekä osallistua Suomelle lisäarvoa tuoviin hankkeisiin. Lisäksi on pyritty vaikuttamaan eurooppalaiseen ohjelmatyöhön ja lainsäädäntöön kylätoiminnan edistämiseksi. Suomen Kylät ry on aktiivisesti osallistunut eurooppalaisiin maaseudun kylä- ja paikallistoimijoiden verkostoihin. Yhteisenä periaatteena kaikilla on ollut laaja-alainen maaseudun kehittäminen. Verkostojen kautta Suomella on ollut edustuspaikkoja EU-komission neuvonantavissa elimissä ja Suomi on päässyt mukaan moniin hankkeisiin.

Itä-Euroopan mailla oli EU-jäsenyyttä hakiessaan 1990-luvun loppupuolella vaikeuksia täyttää maatalouden ja maaseudun kehittämisen ehtoja. EU kannusti näitä maita Kasselin yliopiston johtopäätösten pohjalta toimimaan alhaalta-ylös -periaatteen mukaisesti ja laaja-alaisesti. EU:n, Ruotsin ja Viron rahoittamana sekä järjestöjen tukemana järjestettiin monialaisia työpajoja jäsenhokasmaissa. Myös Forum Synergies -järjestö, Iso-Britannia ja Suomi olivat vahvasti mukana alkutaipaleella. Tästä syntyi vuonna 1999 PREPARE-ohjelma, joka johti epäviralliseen PREPA-

RE-verkostoon ja lopulta virallisen yhdistyksen perustamiseen vuonna 2016. Toimintaan on kuulunut maaseudun kylä- ja paikallistoimijaverkostojen sekä maaseutuparlamenttien synnyttäminen ja tukeminen itäisessä Euroopassa, erityisesti ”Travelling workshop” -menetelmällä, jossa tutustutaan kohteisiin niin, että päätöksentekijät ovat samassa pöydässä paikallisten toimijoiden kanssa.

LEADER-metodi vietti 30-vuotissyntymäpäiviään 15.3.2021. Suomeen LEADER jalkautui EU-jäsenyyden myötä vuonna 1996. Paikallislähtöinen, laaja-alainen, innovoiva, kumppanuuteen, verkostoihin ja yhteistyöhön perustuva toimintatapa tuli jäädäkseen Suomen maaseudulle. Eero Uusitalo ajoi vahvasti asiaa maa- ja metsätalousministeriön sisällä. Paikallisen kehittämisen eurooppalaisessa myötätuulussa myös Suomen Kylätoiminta ry järjestäytyi 1997. Leader-menetelmää ajamaan Eurooppaan syntyi vuonna 1999 ELARD (European LEADER association for Rural Development), joka mm. edustaa LEADER-ryhmiä EU:n eri toimielimissä. Suomen Kylätoiminta ry:n yhteyteen perustettiin LEADER-verkosto ja liitettiin ELARDin jäseneksi vuonna 2005. Petri Rinne toimi ELARDin puheenjohtajana vuodesta 2011 vuoteen 2013. ELARD on nykyään laajentanut toimintaansa ajamaan laajemmin maaseudun kehittämistä LEADER-menetelmän ja -rakenneiden pohjalta.

European Rural Communities Association (ERCA) toimi epävirallisena verkostona vuodesta 2004 vuoteen 2009.

ERCAn tavoitteena oli maaseutukylien ja -yhteisöjen aseman parantaminen ja tukeminen. Ero Uusitalo halusi kuitenkin vahvemman äänen ja kylien kannalta poliittisemmän otteen. Suomen toimesta perustettiin vuonna 2005 European Rural Alliance (ERA) maaseudun asukkaiden, yhdistysten, kylien ja pienempien toimijoiden ääneksi. Vuodesta 2009 vuoteen 2013 nämä yhdistykset toimivat rinnakkain. Vuosien 2011–2012 aikana ERAn puitteissa Suomen Kylätoiminta ry toteutti kahta kansainvälistä hanketta: ERASMUS-ohjelman Grundtvig-hanketta Resurssit ja osaaminen maaseudun kehittämisessä, jonka toimenpiteinä olivat osaamiskumppanuudet järjestöjen välillä sekä laaja-alaisen maaseutukehittämisen edistämisen työkalut kuten osallistavat menetelmät ja etätyö. Toinen kv-hanke oli Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän rahoittama, Peter Backan aloitteesta syntynyt European Rural Think Tank, viralliselta nimeltään Rural Voice eli maaseudun ääni. Sen tavoitteena oli edetä hyvistä esimerkeistä laajemmin siirrettäviin käytäntöihin sekä vähitellen itse tekemiseen, ”from Think tank to do Tank”. Hanke oli osa vuonna 2013 Brysselissä järjestettyä ensimmäistä Euroopan maaseutuparlamenttia. Samana vuonna myös ERA ja ERCA yhdistyivät.

“Kyläpuolella kansainvälinen yhteistyö ei oikein edennyt 2004–2013 vahvojen maaseutuvaikuttajien eriävistä lähestymistavoista ja henkilökemioista johtuen. Taustalla oli varmasti myös valtapeliä. Toisilla oli varoja kehittämiseen ja toisilla ei. Myös toisten tontille mentiin välillä ja yhteistyö ei aina ollut parasta mahdollista. Ajanjaksoon mahtuu

myös hyvää, kun ERCA, PREPARE ja ELARD sopivat ERCAn aloitteesta valmistelewansa ensimmäistä Euroopan maaseutuparlamenttia yhdessä. Nykyisin tämä on erittäin tunnustettu tapahtuma ja prosessi, jossa Suomen Kylät ry on ollut vahvasti esillä. Ajanjakson matkoilta on jäänyt mieleeni Jugoslavian presidentti Josip Broz Titon nojatuolin kokeileminen Bosnian reissulta sekä lähes 2500 km:n mittainen monipalvelupistekierros Ranskan vuoristoissa Liisa Hämeen kanssa. Myös Suomen tapaa hoitaa maaseutupolitiikkaa (YTR) edistettiin EU-komission suuntaan.”
- Kim Smedslund

Vuonna 2013 alkoi maaseudun asukkaiden, kylien ja yhteisöjen eurooppalaisen äänen vahvistaminen Euroopan maaseutuparlamentin (ERP) kautta. Ensimmäinen näistä järjestettiin 2013 Brysselissä. Nytemmin järjestetään jo viides Euroopan maaseutuparlamentti Puolassa syksyllä 2022. Hyvää ERP-prosessissa on ollut ERCAn, PREPAREN ja ELARDin välinen yhteistyö tapahtumissa ja myös niiden välissä. Hyviä ovat olleet myös tapahtumien läpiviemiseksi toteutetut kolme yhteistä Kansalaisten Eurooppa -hanketta, joista yksi on ollut Suomen Kylät ry:n vetämä. Euroopan maaseutuparlamentin tapahtumat ovat tähän asti olleet vahvasti kylä- ja paikallistoimijapainotteisia, ja niillä on onnistuttu vahvistamaan maaseudun ääntä Euroopassa.

Ruotsalainen kylätoimintaorganisaatio Hela Sverige ska leva -järjestö onnistui saamaan rahoitusta kahteen maaseudun paikallistoimijoiden äänen kuuluuutta vahvistavaan

hankkeeseen vuosina 2014–2017. Ensimmäisessä hankkeessa syntyi ”All Europe Shall Live” -julkaisu. Professori Michael Dower keräsi tätä julkaisua varten 40 Euroopan maasta järjestöjen ajatuksia ja mielipiteitä maaseudun kehittämisestä. Myös ensimmäinen ERP-manifesti julkaistiin Itävallassa 2015. Toisessa hankkeessa toteutettiin kuusi teemakohtaista alahanketta mm. palveluista, yrittäjyydestä, LEADERistä, köyhyydestä, maahanmuutosta ja nuorista. Latvian Rural Forum ja Suomen Kylät ry vastasivat nuoriso-osioista synnyttäen nuorisoparlamentin nimeltään European Rural Youth Parliament. Tähän liittyvä ns. Venhorstin julistus julkaistiin lokakuussa 2017.

Suomen Kylät ry kantoi vuosina 2018–2019 vastuun ERP-prosessista. Hankerahoituksella toteutettiin kansainvälinen ROAD-hanke, jossa oli kuusi pienempää temaattista osatapahtumaa ja jonka puitteissa järjestettiin neljäs Euroopan maaseutuparlamentti Espanjassa Candasin kylässä 6.–9.11.2019. Suomen Kylät ry kantoi vastuun kylä- ja tutkimusteemoista. Jälkimmäisessä kehitettiin tutkimusverkostoa sekä kerättiin tutkimustietoa maaseudun asukkaiden ja paikalliskehittämisen näkökulmista. Tutkimusosion päätapahtuma oli Ähtärissä 22.–23.8.2019 Maaseudun Uusi Aika-yhdistyksen 20-vuotisjuhlaseminaarissa. Suomen Kylät ry julkaisi runsaasti materiaaleja, manifesti uudistettiin ja julistuksesta tehtiin kansankielinen versio. Tapahtuman yhteydessä nuoret pääsivät päälavalle esittämään näkemyksiään maaseudun tulevaisuudesta. Nuoret laativat myös oman julistuksensa.

Koronapandemia on vaikeuttanut vuodesta 2020 alkaen kansainvälistä toimintaa, joka perustuu pitkälti tapaamiseen ja vertaisoppimiseen paikan päällä. Vuoden 2019 aikana ja sen jälkeen Suomen Kylät ry:n kansainvälisyyden painopiste on siirtynyt enemmän tarvepohjaiseen hanke-toimintaan. Suomen Kylät ry liittyi ECOLISE-järjestöön, jonka tavoitteena on edistää paikallislähtöistä ilmastotyötä Euroopassa. Tämän kautta on päästy mukaan kansainväliseen Ympäristöluotsit -ERASMUS-hankkeeseen vuosiksi 2020–2023. Hanke sisältää koulutusta, hyviä käytäntöjä, oppaita ja tapahtumia paikallisen ilmastotyön edistämiseksi. Suomen Kylät ry on vahvasti mukana myös EU:n Älykäs Kylä -prosessissa mm. kahden meneillään olevan EU-komission Smart Rural 21 ja 27 -selvityksen kautta. Smart Rural 27 -selvityksen yhteydessä Suomen Kylät ry:n yhteyteen perustettiin Älykäs kylä -työnrkki. Hiljattain perustettu nuorisijaostokin on osoittanut kiinnostusta kansainväliseen yhteistyöhön.

Suomen Kylät ry on hyvän ja tunnetun paikallistoimintansa ansiosta saanut usein kutsun osallistua eri kv-hankkeisiin. Kutsu on käynyt moniin EU-tutkimushankkeisiin mm. LEADER-, naisyrittäjyys-, älykkäät ratkaisut-, moderni teknologia maaseudun hyväksi- ja paikalliset verkostot kehittäjinä -teemoissa. Puheenjohtaja Petri Rinteen toimesta LEADER-osaamista on viety myös Afrikkaan ja Kiinaan.

KIM SMEDSLUND toimii Suomen Kylät ry:n kansainvälisten asioiden osa-aikaisena koordinaattorina

KUVA 13. Suomen delegaatio kolmannessa Euroopan Maaseutuparlamentissa vuonna 2017.

2.6.6. Pohjoismaisella yhteistyöllä on pitkät juuret

Kaikkien Pohjoismaiden kylissä ja kaupunginosissa on perinteisesti tuhansia kylä- ja kaupunginosayhdistyksiä, jotka toimivat oman asuinalueensa elinvoimaisuuden ja viihtyvyyden hyväksi. Yksi keskeisimmistä Pohjoismaita yhdistävistä paikallistoiminnan verkostoista on Hela Norden ska Leva -yhteistyöjärjestö (HNSL).

Hela Norden ska Leva -järjestö perustettiin yhteistyöverkostoksi Ruotsin maaseutuparlamentin yhteydessä Växjössa vuonna 1994. Tavoitteena on ollut alusta alkaen pohjoismaisen yhteistyön laajentaminen, tiedon/kokemusten vaihto sekä paikallinen kehittäminen. Siten järjestö on suuntautunut mukana olevien valtakunnallisten kyläjärjestöjen toiminnan vahvistamiseen. Pohjoismaisen kylätoimintaliikkeiden verkoston tavoitteena on kehittää kylätoimintaa Pohjoismaissa kansalaisvaikuttamisen ja paikallistoiminnan näkökulmasta.

HNSL-järjestöön ovat liittyneet Suomen, Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Islannin kylätoimintajärjestöjen lisäksi autonomiset alueet Ahvenanmaa vuonna 2006 ja viimeisinä vuonna 2014 Färsaaret sekä Grönlanti. Toiminnassa ovat olleet mukana seuraavat valtakunnalliset paikallislähtöistä kehittämistä tukevat järjestöt: Islanti (Landsbyggd in Lifi, www.landlif.is), Norja (Norges Vellenes Fellesorganisasjon, www.velnett.no), Ruotsi (Folkrörelserådet Hela Sverige ska leva, www.bygde.net) Suomi (Suomen Kylät ry, www.suomenkylat.fi), Ahvenanmaa (Lokalkraft Leader Åland, www.leader.ax), Tanska (Landdistrikterne Fællesråd, www.landdistrikterne.dk) ja Färsaaret (Kommunufelagid, www.utoyggj.fo). Järjestön puheenjohtajuus on vaihtunut vuosittain. Suomella se on ollut kolme kertaa, viimeksi vuonna 2010. Lisäksi Suomi on toiminut järjestön varapuheenjohtajana kahteen eri otteeseen. Tanska toimi pitkään järjestön sihteerinä ja koordinoijana. Sittenkin järjestön sihteeriksi ja koordinoijaksi on vakiintunut puheenjohtajamaa. HNSL-kotisivut on toteutettu pohjoismaisena yhteistyönä (<http://www.helanorden.se>). HNSL rekisteröityi yhdistykseksi Ruotsin yhdistysrekisteriin vuonna 2008 Ahvenanmaalla suomenruotsalaisen Maaseutuparlamentin/Landsbygdsparlamentetin yhteydessä.

Suomen Kylätoiminta ry / Suomen Kylät ry on alusta alkaen osallistunut pohjoismaisen kylätoimintaorganisaation toimintaan ja ollut voimakkaasti mukana vahvistamassa pohjoismaista maaseutupoliittista yhteistyötä HNSL-yhdistyksen kautta. Pohjoismainen kylätoimintatyö on tuonut

siihen osallistuville suoraa hyötyä ja palveluja. Pohjoismaisella toiminnalla on hankittu kokemusta, näkemystä, uusia toimintatapoja, tietoa, yhteistyöosapuolia ja kumppaneita. Se on toisaalta myös pohjoismaiseen toimintaympäristöön vaikuttamista. Suomi on mukana pohjoismaisessa toiminnassa tavoitteena rakenteiden uusiminen ja kylätoiminnan aseman vahvistaminen poliittisesti. HNSL-järjestö operoi näillä molemmilla tehtäväalueilla. Yhteistyöjärjestön tavoitteet ja työn painopisteet ovat hioutuneet usean vuoden kokemusten jälkeen seuraaviksi: Pohjoismainen yhteistyö ja verkostoituminen kylätoiminnan alueilla, kolmannen sektorin mahdollisuuksien lisääminen vapaaehtoistoiminnan ja omaehtoisuuden näkökulmasta, yhteispohjoismaisten tilaisuuksien ja seminaarien järjestäminen, yhteisten kotisivujen ylläpito ja kehittäminen, pohjoismaisen kylätoimintaa käsittelevän teemalehden julkaiseminen vuosittain, pohjoismaisten Maaseutuverkostoyksiköiden kanssakäymisen edistäminen, yhteisten tapaamisten järjestäminen jäsenmaiden kylätoimintapäivien yhteydessä sekä kansainvälinen yhteistyö olemassa olevien eurooppalaisten verkostojen avulla. HNSL-yhteistyön jatkuvuus ja syventäminen on ollut tärkeää pohjoismaisen näkökulman vahvistamiseksi Euroopan Unionissa. Yhteistyöjärjestö painottaa pohjoismaisen yhteistyön tiivistämistä ja tiedonvaihtoa erityisesti hahmoteltaessa kulloisenkin rakennerahastokauden jälkeistä aikaa.

Pohjoismaisen kylätoiminnan rahoitus ei ole järjestynyt vuosien varrella. Toiminnan rahoituksen saaminen kestäväälle pohjalle on yksi yhteistyöverkoston jatkuvuuden avain-

kysymyksiä. Olisikin mietittävä organisoitumisasteen nostamista sekä niitä etuja, joita yhdistyspohjaisen toiminnan vakiinnuttaminen tarjoaa eri EU-ohjelmien hankerahoituksen hyödyntämisessä. Pohjoismaiseen kylätoimintaan voisi saada rahoitusta myös Nordiska ministerrådetin ja Nordregion kautta projektirahoituksella.

Hela Norden ska Leva -järjestön työ on ollut samalla tavoin arvokasta pohjoismaisella tasolla kuin valtakunnallisten järjestöjen toiminta on kansallisella tasolla. Pohjoismaista yhteistyötä tarvitaan laajennettuna koskemaan myös lähi-alueita, sillä siitä hyötyvät kaikki osapuolet. Suomella on ollut muille maille annettavaa erityisesti Leader-toimintaa koskeissa asioissa. Tämä on tullut esille verrattaessa Leader-työn tilannetta Ruotsiin ja Tanskaan, missä varsinaiset maaseudun kehittäjät ovat ajautumassa sivuraiteille. Ruotsilla on vastavasti annettavaa muille pohjoismaille kylätoiminnan rahoituskysymyksissä.

Pohjoismaisen kylätoimintaverkoston työ painottuneen yhteisten kokemusten jakamiseen ja yhteyshenkilöverkoston vahvistamiseen, mikä edellyttää toimijoiden tapaamista. Keskeistä on verkostojen tiedonvaihto ja yhteydenpito. Kaikista Pohjoismaista tarvitaan mukaan keskeiset kylätoimintaa harjoittavat osapuolet aktiivisiksi jäseniksi. Viron osalta Suomen Kylätoiminta ry:n / Suomen Kylät ry:n yhteistyökumppanina on 2000-luvulta lähtien ollut Viron kyläliike Kodukant. Maakunnallista yhteistyötä on mm. Kodukant Tartumaan ja Keski-Suomen Kylät ry:n välillä.

RISTO MATTI NIEMI ja ANN-SOFI BACKGREN olivat pitkään mukana Hela Norden ska Leva -järjestön toiminnassa.

KUVA 14. Pohjoismaisen Hela Norden ska Leva -järjestön hallitus koolla Oslossa 2005. Oikealla Suomen edustajana Risto Matti Niemi.

2.7. SEITSEMÄS KEHITYSLOIKKA: SÄHKÖISEN VIESTINNÄN RINNALLA JÄRJESTÖ UUDISTI ILMEENSÄ, NIMENSÄ JA TYÖSKENTELYTAPANSA

2.7.1. Suomen Kylätoiminta ry yhdisti kolme lehteä yhdeksi

Suomen Kylätoiminta ry:n piirissä julkaistiin alun perin peräti kolmea printtilehteä, hartolalaisen Tapio Mattlarin varsin itsenäisesti toimittamaa Kylätoiminta-lehteä, POMO-ryhmille suunnattua Kyläverkkoviesti-lehteä ja Leader-ryhmille kohdennettua Liiteri-lehteä. Samaan aikaan Ruvaslahden tietotuvalta Pohjois-Karjalasta käsin ylläpidettiin ostopalveluna yhdistyksen nettisivuja. Helsingin Sanomien kuukausiliite valitsi Suomen Kylätoiminta ry:n www-sivut vuonna 2000 kuukauden kauneimmaksi nettisivustoksi Tupu Vuorisen piirtämän tavattoman hienon kyläaiheisen grafiikan ansiosta.

Suomen Kylätoiminta ry:n ensimmäisen logon syntyhistoria:

”Vuonna 2000 satuimme Risto Matti Niemen kanssa kirjekuoritilausta tehdessämme hoksaamaan, että yhdistyksellä ei ollut minkäänlaista logoa painettavaksi kirjekuoreen. Kun tilaus piti tehdä saman tien, päädyimme muutamien minuuttien pohdinnan jälkeen siihen, että

napataan nettisivuiltamme yhdistyksen logoksi Tupu Vuorisen piirros pienestä kylätalosta, johon pyrkii sisään ihmisjoukko. Tämä pikavauhtia ja olemattomin kustannuksin synnytetty logo oli Suomen Kylätoiminta ry:n käytössä miltei kaksi vuosikymmentä ennen kuin parantuneiden resurssien myötä oikea mainostoimisto sai tehtäväkseen suunnitella järjestölle uuden hienon oranssisen logon.”
- Tuomas Perheentupa

Vuonna 2000 aikana käytiin keskustelua, miten yhdistyksen viestintää voitaisiin järkeistää. Eri vaiheiden jälkeen päädyttiin siihen, että Suomen Kylätoiminta ry osti Tapio Mattlarilta Kylätoiminta-lehden oikeudet, minkä jälkeen tähän lehteen yhdistettiin Kyläverkkoviesti- ja Liiteri-lehdet. Näin syntyväälle uudelle lehdelle järjestettiin pieni nimikilpailu, jonka tuloksena uuden lehden nimeksi valikoitui MaaseutuPlus. Plus-pääte selittyi tuolloisella Leader+ -ohjelmalla. Lehden ja myös nettisivujen toimittajana aloitti kevättalvella 2001 tiedottaja Tiina Rantakoski Etelä-Pohjanmaalta.

Lehden alku oli suhteellisen vaatimaton, koska tilaaja- ja ilmoitustuloja oli niukasti. Seitsemän kertaa vuodessa ilmestynyttä lehteä, joista yksi numero oli englanninkielinen käännös, alettiin postittaa ilmaiskappaleina muun muassa kansanedustajille ja kuntiin. Lehden julkaisua rahoitettiin lähes koko 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen ajan pääasiassa eri YTR-hankkeiden viestinnän osana. Uuden lehden ensimmäinen numero ilmestyi keväällä 2001.

Rantakoski uudisti samalla yhdistykset nettisivut ja aiempi Tupu Vuorisen kaunis piirrosgraafikka poistui; nettisivujen värimaailma muuttui yleisilmeeltään juhlanan tummansiniseksi. Rantakosken pian tapahtuneen äitiyslomalle jäämisen jälkeen uudeksi tiedottaja/toimittajaksi palkattiin pitkän toimittajakokemuksen omannut, Kokemäelle muuttanut Ritva Salomaa-Santala vuoden 2001 lopussa. Lehden levikki kasvoi vähitellen toiselle tuhannelle ja ilmoitustulojakin saatiin jonkin verran tarmokkaan ilmoitusmyyjän ansiosta. Myös Salomaa-Santala uudisti nettisivujen ulkoasun. Ritva Salomaa-Santala toimi lehden pitkäaikaisena toimittajana lähes koko 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen äkilliseen menehtymiseensä saakka.

Seuraavana Suomen Kylätoiminta ry:n tiedottaja/toimittajana aloitti Pirja Peltomäki, jota vuodesta 2012 seurasi Pipsa Salolammi uudistaen jälleen nettisivujen graafista ilmettä. Kummatkin heistä olivat aiemmin työskennelleet Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n tehtävissä MMM:ssä. Salolammen siirryttyä uuteen työhön lehteä toimitti Suomen Kylätoiminta ry:n valtionapuahdingon aikana oman toimensa ohella Jässi-jätevesineuvontahankkeen projektipäällikkö Kirsi Mäensivu vuoden 2015 ajan. Tämä oli varsin työläs toimenkuva, olosuhteiden pakosta.

Lehden päätoimittajana toimi sen koko ilmestymisen ajan Suomen Kylätoiminta ry:n puheenjohtaja Eero Uusitalo. Pienilevikkisen, työlääksi ja ajan myötä yhdistykselle varsin kalliiksi osoittautuneen järjestölehden julkaiseminen päät-

tyi vuoden 2015 lopussa. Viimeiseksi jääneessä MaaseutuPlus-lehden numerossa oli Eero Uusitalon pääkirjoitus, jonka hän oli nimennyt testamentikseen paikallistoimijoille. Tämä viimeinen lehti ilmestyi postuumisti hänen poismenonsa jälkeen.

Printtilehdistä some-viestintään, yhtenäiseen graafiseen ilmeeseen, uuteen nimeen ja etäosallistumiseen

MaaseutuPlus-lehti oli Eero Uusitalolle tärkeä asia. Levikin vuosia jatkuneesta laskusta ja lehden toimittamisen työläydestä huolimatta hän oli ollut puheenjohtajana ja päätoimittajana pitkään vastahakoinen luopumaan printtilehdestä Suomen Kylätoiminta ry:n viestinnän pääkanavana. Uusi aika oli kuitenkin alkamassa sähköisen viestinnän ja sosiaalisen median valtavirtaistuttua. Lehdentöön lopettaminen tarkoitti myös sitä, että yhdistyksen tiedottajalta vapautui suuri määrä työaikaa muun viestinnän tekemiseen.

Suomen Kylätoiminta ry:n taloustilanteen kohennuttua uudeksi päätoimiseksi tiedottajaksi, sittemmin viestintäpäällikön nimikkeellä, rekrytoitiin vuoden 2017 syksyllä Sofia Tuisku, joka toimi myös maamme Leader-ryhmien tiedottamista palvelevan leadersuomi.fi-sivuston tiedottajana. Kun järjestölehden 5–6 numeron, ja lisäksi yhden englanninkielisen lehden, vuosittainen toimittaminen oli aiemmin vienyt lähes kaiken tiedottajan työajan, saattoi Tuisku keskittyä edeltäjiään paremmin sosiaalisen median viestinnän kehittämiseen erityisesti Facebook-, osin myös

Twitter ja Instagram -alustojen välityksellä. Tuisku antoi merkittävän panoksen myös koko järjestön graafisen ilmeen uudistamiseen mainostoimiston suunnittelemine uusine logoineen ja oranssisine tunnusväreineen. Samantyyppinen yhtenäisen ilmeen uudistus oli jo aiemmin toteutettu Leader-ryhmien puolella vihreine Leader-viirilogoineen ja Leader-etuliitteellä ryhmien perinteisten nimien edessä, mistä uudistuksesta kyläpuoli sai hyviä vaikutteita oman ilmeensä raikastamiseen ja yhtenäistämiseen.

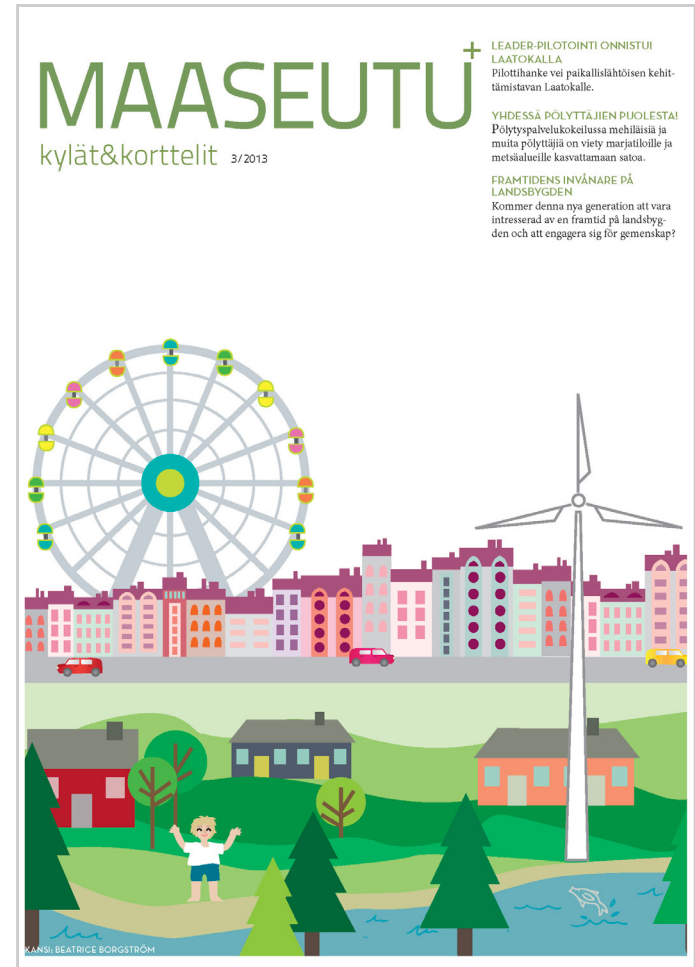
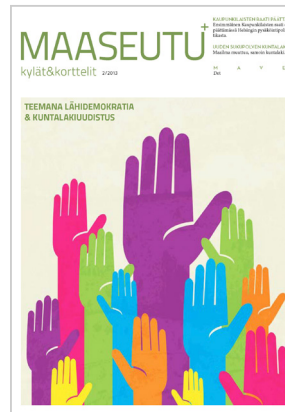
Graafisen ilmeen muutoksen yhteydessä yhdistyksen nimi lyhennettiin muodosta Suomen Kylätoiminta ry muotoon Suomen Kylät ry. Kyseistä nimenmuutosta ehdotti jo vuosia aiemmin yhdistyksen silloinen varapuheenjohtaja, kirjailija Matti Mäkelä. Nimenmuutos otettiin virallisesti käyttöön vuoden 2018 alussa ja nimilyhenne SYTY jäi pois käytöstä. Myös maakunnalliset ja monet paikalliset kyläyhdistykset ottivat pian saman graafisen asun käyttöönsä laajalti, mikä on johtanut järjestön yhtenäiseen ja tunnistettavampaan ilmeeseen. Uudistuksen myötä päästiin pois järjestöä pitkään vaivanneesta ulkoisen asun hajanaisuudesta, jossa kullakin alueellisella toimijalla oli yksinomaan oma erillinen logonsa ja graafinen ilmeensä, mikä teki toiminnasta ulkopuolisen silmin sekavaa ja epäyhtenäistä.

Sofia Tuiskun siirryttyä muihin tehtäviin Suomen Kylät ry:n viestintäpäällikkönä aloitti kevästä 2020 medianomi Anssi Ketonen, joka on edelleen kehittänyt ja monipuolistanut järjestön sähköistä ja someviestintää aiem-

paa vahvemmin resurssein sekä sisäisesti että ulkoisesti. Ketosen aikana on ryhdytty muun muassa järjestämään säännöllisiä kuukausittaisia viestintäverkoston tapaamisia kyläasiamiehille. Lisäksi on järjestetty etänä paikallistoi-mijoille erityiskoulutuksia muun muassa seuraintalojen koronatukihakemuksien jättämisestä. Ketonen hoitaa myös Leader-puolen viestinnän valtakunnallisia tehtäviä. Vuoden 2021 ajan toisena tiedottajana ja verkkokouluttajana toimi viestintäverkostokoordinaattori Anuliina Frantti ja hänen jälkeensä vuonna 2022 viestintäassistentti Simo Siirilä. Yhdistyksellä on kuluvaan vuosituhannen aikana ollut kaikkiaan yhdeksän viestinnän tekijää palveluksessaan.

Suomen Kylät ry:n sähköinen viestintä on ottanut viime vuosina isoja harppauksia eteenpäin. Erittäin merkittävä muutos koko järjestön toiminnassa on ollut vuodesta 2020 alkaen koronapandemian pakottamana tapahtunut ns. digiloikka, jonka myötä iso osa kokouksista, koulutuksista, neuvotteluista ja muusta yhteydenpidosta on siirtynyt verkkoon Teams-alustalla toteutetuiksi. Etänä tapahtuva kokoustaminen ja palavereiden pitäminen on säästänyt huomattavasti matkakustannuksia ollen samalla ilmastoystävällisempi tapa olla yhteydessä maaseututoimijoiden verkoston ja muiden sidosryhmien kanssa. Toki fyysisiäkin tapaamisia edelleen tarvitaan.

TUOMAS PERHEENTUPA

KUVA 15. MaaseutuPlus-lehteä julkaistiin vuosina 2001–2015 pääsääntöisesti kuusi numeroa vuodessa, lisäksi englanninkielinen numero.

Suomen Kylät ry

@Suomenkylat · Yhteisöorganisaatio

KUVA 16. Suomen Kylät ry:n nykyisiä pääviestintävälineitä ovat sosiaalisen median alustat. Suomen Kylät ry:n Facebook-sivustolla julkaistaan lähes päivittäin uutta sisältöä.

#YlpeydelläKylästä

 Lähetä viesti

Hei! Miten voimme auttaa?

LUKU 3. STRATEGIOITA JA KEHITTÄMISHANKKEITA

3.1. STRATEGIATYÖLLÄ ON TÄRKEÄ ROOLI PAIKALLISTOIMINNAN SUUNNITELMALLISESSA KEHITTÄMISESSÄ

3.1.1 Valtakunnalliset paikallisen kehittämisen ohjelmat on työstetty yhdessä

Paikallista kehittämistä on Suomen Kylätoiminta ry:n piirissä toteutettu vuodesta 1999 alkaen ohjelmaperusteisesti. Laajana ja perusteellisena työryhmätyönä on laadittu määrävälein erityinen Paikallisen kehittämisen ohjelma, joka kulloinkin on luonut suuntaviitat seuraaville vuosille kylätoiminnan ja paikallisen kehittämisen toimintastrategiaksi. Ensimmäiset valtakunnalliset ohjelmat olivat vielä puhtaasti kylätoimintaohjelmia, mutta 2010-luvulla ohjelmiin tuli mukaan yhä laajemmin Leader-työ ja lopulta myös kaupunginosa eli korttelitoiminnan kehittäminen.

Ohjelmaperusteisuus juontaa juurensa EU:n ohjelmista, joita on toteutettu maaseutupolitiikassa siitä lähtien, kun Suomi liittyi EU:n jäseneksi. Maaseutupolitiikan Yhteistyöryhmä YTR ja sen edeltäjät olivat jo tätä ennen laatineet omia maaseutupoliittisia ohjelmiaan määrävälein. Kun YTR:n pääsihteeri Eero Uusitalo aloitti vasta perustetun Suomen Kylätoiminta ry:n puheenjohtajana vuonna 1997, oli ymmärrettävää, että Uusitalo tässäkin roolissaan voimakkaasti painotti ohjelmityön merkitystä kylätoiminnan ja myöhemmin koko paikallistoiminnan strategisessa kehittämisessä.

Paikallisen kehittämisen ohjelmien laadintaan on osallistettu kirjoitusvastuullisia työryhmiä, joiden työnä ohjelmien laadinta on ollut. Vuoteen 2022 mennessä on laadittu kaikkiaan viisi paikallisen kehittämisen valtakunnallista ohjelmaa, joista viimeisimmän Paikallisuudella paremmaksi - Paikallisen kehittämisen ohjelma vuosille 2021–2024 toteuttaminen käynnistyi vuoden 2021 alusta. Tämän ohjelman laadintaan osallistuivat kaikki Suomen Kylät ry:n jaos-

tot. Edellistä valtakunnallista Voimistuvat kylät - Vahvistuvat lähiyhteisöt -ohjelmaa, joka oli laajuudeltaan tähänastisista mittavien, toteutettiin vuosina 2014–2020. Tämän ohjelman kehittämistoimenpiteisiin sisällytettiin ensimmäistä kertaa kaikki neljä paikalliskehittämisen työmuotoa eli kylätoiminta, Leader-toiminta, kaupunginosatoiminta ja paikallisdemokratia. Tätä edeltävää Vastuuta ottava paikallisyhteisö -ohjelmaa toteutettiin vuosina 2008–2013, Voimaa kuin pienessä kylässä -ohjelmaa vuosina 2003–2007 ja ensimmäistä Kylätoiminnan suuntaviivat -ohjelmaa vuosina 2000–2002.

Kaikki nämä ohjelmat ovat sisältäneet lukuisia toimenpide-esityksiä, joita on ollut enimmillään jopa kuutisenkymmentä. Viimeisin paikallisen kehittämisen ohjelma poikkeaa useimmista aiemmista siinä suhteessa, että ohjelman aikajana on ainoastaan neljä vuotta. Tämä nähtiin tarpeelliseksi, koska myös paikallisen kehittämisen toimintaympäristössä muutosten vauhti on kiihtynyt ilmastonmuutoksineen, pandemioineen, sote-uudistuksineen, sotineen ja pakolaisaaltoineen tavalla, jota on yhä vaikeampaa ennakoida. Aiemmat ohjelmat kattoivat hyvinkin laajasti yhteiskunnan eri toimintoja ja hallinnonaloja. Tuoreimmassa ohjelmassa on pyritty yhä tiiviimpään kirjalliseen ilmaisuun, samaten toimenpideesitysten määrää vähennettiin 25 toimenpide-esitykseen.

KUVA 17. ”Voimistuvat Kylät – vahvistuvat lähiyhteisöt” oli yksi tähänastisista viidestä eri aikoina laaditusta paikallisen kehittämisen valtakunnallisesta ohjelmasta. Kuvan ohjelma viitoitti paikallistoiminnan kehitystä strategisempaan suuntaan vuosiksi 2014–2020.

3.1.2 Laatu työtä, visioita ja kestävään kehitykseen sitoutumista

Toinen tärkeä toimintaa ohjaava asiakirja on Suomen Kylät ry:n vuonna 2018 käynnistyneen laatu työprosessin tuloksena syntynyt laatu käsi kirja. Kylätoiminnan laatu työprosessin kouluttajina toimivat kilpailutuksen jälkeen Leader-toiminnan johtajat Riitta Bagge ja Marjo Tolvanen, joiden tuella laatu työtä toteutettiin myös maakunnallisissa kyläyhdistyksissä. Aiemmin heidän ohjauksellaan oli toteutettu Leader-ryhmien laatu työprosessi. Laatu työn tuloksena määriteltiin Suomen Kylät ry:n toimintaa ohjaavat arvot vuonna 2018 seuraavasti:

*Yhteisöllisyys
Yhdessä tekeminen
Paikallisuus
Luottamus
Omaehtoisuus*

Suomen Kylät ry:n visioksi vuoteen 2030 ulottuen määriteltiin: ”Paikalliskehittäjien valtakunnallinen järjestö Suomen Kylät ry kokoaa yhteisölähtöistä kehittämistyötä tekevät, eri aluetasojen toimijat työskentelemään yhdessä paikallisyhteisöjen ja niiden asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Yhteisölähtöinen paikallinen kehittäminen kattaa koko Suomen ja kaikki suomalaiset ilman maaseudun ja kaupungin rajaa. Maaseutupolitiikan rinnalla otetaan vastuuta myös sosiaali-, työvoima-, ympäristö- ja aluepolitiikan haasteista.”

Suomen Kylät ry:n Kestävän kehityksen sitoumus hyväksyttiin vuosien 2020/2021 vaihteessa kattaen koko järjestön toiminnan. Yhteisen sitoumuksen hyötynä on kokonaisvaltaisuus ja se, että jokaisen Suomen Kylät ry:n alueellisen organisaation ei ole tarvinnut ryhtyä laatimaan erikseen omaa kestävä kehityksen sitoumustaan. Sitoumuksessa määritellään ne lukuisat aihealueet ja toimet, joilla paikallistoimijoiden järjestö pyrkii vaikuttamaan kestävä kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen toiminnassaan.

TUOMAS PERHEENTUPA

3.2. KEHITTÄMISHANKKEIDEN RAHOITUSTA ON HANKITTU MONISTA LÄHTEISTÄ

Suomen Kylät ry:n ensimmäisen 25 vuoden tarinaa ei ole mahdollista kertoa ilman kokonaiskuvaa niistä lukuisista isoista ja hieman pienemmistäkin hankkeista, joita yhdistys on tähänastisen historiansa aikana toteuttanut, ja joiden avulla se on kasvattanut, vahvistanut ja monipuolistanut toimintaansa. Suomen Kylät ry on perustamisestaan asti ollut myös projektiorganisaatio, mikä on tarkoittanut sitä, että taloudellisesti huomattava osa yhdistyksen toiminnasta ja henkilöstöstä on rahoitettu eri rahoituslähteistä saaduilla hankkeilla. Kylätoiminnan valtionavun rinnalla

eri kehittämishankkeet ovat olleet Suomen Kylätoimintary:n / Suomen Kylät ry:n rahoituksen toinen tärkeä tukipilari kattaen viime vuosina enimmillään jopa 2/3 keskusjärjestön rahoituksesta ja henkilöstöstä. Viime vuosina muun rahoituksen vähentyessä eri järjestöjen välinen kilpailu hankerahoituksen saamiseksi eri rahoituslähteistä on jatkuvasti kiristynyt.

Kohdassa 2.2. kuvatun EQUAL-rahoitteisen Kylätaloushankkeen lisäksi Suomen Kylät ry on toteuttanut vuosina 1997–2022 runsaasti muitakin suurehkoja kehittämishankkeita, joihin rahoitusta on hankittu eri hallinnonalojen ministeriöistä, muun muassa MMM:stä, TEM:stä, STM:stä, SM:stä ja YM:stä. Hankerahoitusta on saatu myös valtioneuvoston kansliasta, ELY-keskuksista, TE-toimistosta sekä yksityisistä säätiöistä. Osa hankkeista on ollut EU-rahoitteisia, osa kansallisista lähteistä rahoitettuja. Runtasanketoiminta on mahdollistanut osaltaan kylätoiminnan tuotekehitykseen liittyviä kokeiluja valtakunnallisesti ja alueellisesti. Keskusjärjestön hankehakemusten suunnittelusta, kirjoittamisesta ja hankkeiden ohjaamisesta vuosina 2000–2021 on pääosin vastannut kehittämisjohtaja Tuomas Perheentupa. Alla on tiivis kuvaus Suomen Kylätoimintary:n / Suomen Kylät ry:n vuosina 1997–2022 toteuttamista kotimaisista kehittämishankkeista:

Tyyne ja Vertti -hankkeet (2003–2006, ylimaakunnallinen ALMA-hanke, Alueellinen maaseutuohjelma)

Vuosina 2004–2006 toteutettiin ALMA-rahoitteinen ylimaakunnallinen hankepari, jota edelsi noin vuoden kestänyt esiselvityshanke vuonna 2003. Kylien elinolot paremmiksi yhteistoimin -hankkeeseen sisältyi kaksi osiota: Vertiksi ristitty hankeosio keskittyi infrastruktuurin kehittämiseen, aiheina kylien vesi-, jätevesi- ja jätehuolto, liikenneturvallisuus ja tietoliikenneyhteydet. Tyyne-osion aiheena oli täydentävien hoivapalveluiden järjestäminen. Nämä hankeosiot toimivat rinnakkain, tehden tiivistä yhteistyötä ja täydentäen toisiaan sekä koordinointi- että kehittämishankkeissa. Vertti-osion projektipäällikkönä toimi arkkitehti Mia Saloranta ja Tyyne-osion projektipäällikkönä Liisa Häme sekä heidän apunaan hanketyöntekijöinä Satu Eeronaho, Sylvia Manninen sekä loppuvaiheessa Pirja Peltomäki ja Henrik Hausen. Kehittämishanketta toteutti maakunnallisesti ALMA-alueella kymmenen maakunnallista kyläasiamiestä, jotka oli palkattu yhdeksään maakunnalliseen kyläyhdistykseen. Hanke oli melko mittava, rahoitukseltaan lähemmäs miljoona euroa. Hanke osaltaan edesauttoi ALMA-alueella maakunnallisen kyläasiamiesjärjestelmän rahoitusta, koska tuolloin kylätoiminnan valtionapu ei vielä ollut kovin suurta. Ongelmana oli kuitenkin se, että ALMA-rahoitteista hanketoimintaa ei voitu toteuttaa koko maan alueella, sillä vastaavaa rahoitusta ei ollut keskusjärjestön haettavissa tuolloisen EU-aluejaon mukaiselle ns. 1-alueelle, mikä herätti ymmärrettävää epätasa-arvon kokemusta pohjoisen Suomen maakunnallisissa kyläyhdistyksissä.

ALMA-hanke opetti, mitä tarkoittaa kassakriisi:

”Vuoden 2006 alussa, tultuani juuri vt. pääsihteeriksi, Suomen Kylätoiminta ry koki siihenastisen olemassaolonsa pahimman kassakriisin. ALMA-hankkeen isojen loppulaskujen viimeinen tilityspäivä oli käsillä. Yllättäen yhdistyksen taloussihteerin ilmoitti saaneensa kirjanpitoalustasta tiedon, että Suomen Kylätoiminta ry:n kassassa olevat rahat eivät riittä hankkeen loppulaskujen maksamiseen Osuuspankkikeskukselta varta vasten haettujen likviditeettilainojen kanssakaan. Kassasta puuttui laskujen maksamiseksi edelleen noin 75 000 euroa, mikä oli tuohon aikaan iso raha, pienen helsinkiläisyksiyön hinta. Yhdistyksen rahavarat olivat kiinni ALMA-hankkeen edellisessä tilityksessä, jota rahoittaja ei ollut vielä maksanut.

Aikaa yhdistystä uhkaavan kassakriisin ratkaisemiseksi oli pari päivää. Halukkaita lainanmyöntäjiä ei tällä aikataululla löytynyt. Mikäli hankkeen laskuja ei olisi saatu maksettua viimeiseen tilityspäivään mennessä, Suomen Kylätoiminta ry:ltä olisi maksukuittien puuttuessa jäänyt saamatta jo kulutettua hankerahaa 75 000 euroa. Tämä olisi muuttanut yhdistyksen tappioksi vieden vähäisen oman pääoman pahasti miinukselle. Tyhjän kassan takia myös hankkeessa työskennelleiden maakunnallisten kyläasiamiesten palkat olisivat jääneet maksamatta.

Tukalasta tilanteesta selvittiin epätavallisin toimin; tyhjän pankkitililtäni kotitaloni lunastamiseen varatut säästöt pikamääräyksellä työnantajan tilille, minkä jälkeen myös

väistymässä ollut pääsihteerin Pietari Jääskeläinen sekä Svenska Studiecentralenin talouspäällikkö Stefan Andersson tulivat Suomen Kylätoiminta ry:n avuksi lainaten loppuosan puuttuvasta summasta. Hankkeen laskut ja kyläasiamiesten palkat saatiin maksettua ajoissa.

Noin puolen vuoden päästä rahoittajaviranomainen hyväksyi hankkeen viimeisenkin maksatushakemuksen tilitykset kuitteineen, ja kassakriisistä toipunut työnantaja palautti rahamme vähin äänin takaisin. Hätätilanteessa ilman velkakirjoja Suomen Kylätoiminta ry:lle annettu ”pikavippi” opetti sen, kuinka tärkeää on, että yhdistyksellä on taloustilanteesta reaaliaikainen seurantajärjestelmä sekä riittävästi omaa pääomaa suojanaan.”
- Tuomas Perheentupa

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän rahoittamat valtakunnalliset kehittämishankkeet (kuusi YTR-hanketta vuosina 1997–2013)

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR oli Suomen Kylätoiminta ry:lle toiminnan alkuvaiheesta aina vuoteen 2013 tärkeä hankerahoittaja. YTR rahoitti vuosina 1997–2013 kaikkiaan kuusi Suomen Kylätoiminta ry:n monivuotista valtakunnallista kehittämishanketta. Näistä mainittakoon ensimmäisenä YTR-hankkeena vuonna 1997 käynnistynyt *Kyläverkko*-hanke, vuonna 2003 käynnistynyt kolmevuot-

tinen Valtakunnallisen kylätoimintaverkoston rakenteen ja työmuotojen vahvistaminen -hanke sekä viimeisimpänä Voimistuvat Kylät -kampanja, jota toteutettiin vuosina 2010–2013. Näissä hankkeissa sisältönä oli kylätoiminnan sisällöllinen ja organisatorinen kehittäminen sekä useimmissa myös viestintä; yhtenä kesto-osana useissa hankkeissa oli yhdistyksen julkaiseman MaaseutuPlus-lehden julkaiseminen vaihtelevilla perusteluilla. YTR myös rahoitti loppuvuodesta 1997 alkaen POMO-verkostokonttori-hanketta, jossa Suomen Kylätoiminta ry toimi Leader-rahoituksen ulkopuolelle toistaiseksi jääneiden POMO-ryhmien verkostokonttorina kansallisen hankerahoituksen turvin. Lisäksi vuonna 2001 Marja-Leena Juntunen hoiti YTR-hankevaroin Suomen Kylätoiminta ry:n palveluksessa silloisten toimintaryhmien verkostoasiamiehen tehtävää vajaan vuoden ajan. YTR-hankkeet olivat erityisesti toiminnan alkuvaiheessa merkityksellisiä siksi, että Suomen Kylätoiminta ry:llä ei ollut vielä lainkaan valtionapua käytettävissään. YTR:n seuraaja on nykyinen Maaseutupolitiikan neuvosto MANE. Viime vuosina Suomen Kylät ry on ollut yhteistyötahona joissain MANEn rahoittamissa yhdisteissä kehittämis- ja tutkimushankkeissa, joita ovat hallinneet eri toimijat.

TOIMI - Maaseudun sirpaleisten töiden kokoaminen yhteen -välittäjäorganisaatiohanke (2006–2007, ESR)

Vuosina 2006–2007 Suomen Kylätoiminta ry toteutti kaksivuotista ESR-rahoitteista Maaseudun sirpaleisten töiden kokoaminen yhteen -välittäjäorganisaatiohanketta eli TOIMI-hanketta. Hankkeen ESR-rahoitus oli noin 400 000 euroa. TOIMI-välittäjäorganisaatiohankkeen tavoitteena oli tukea maaseudun paikallisia yhdistyksiä käynnistämään osahankkeita, jotka työllistivät työttömiä ja vajaatyöllistettyjä avoimille työmarkkinoille perustamalla monipuolisia toiminta- ja palvelukeskuksia. Erityisinä kohderyhminä hankkeessa olivat maaseudulla asuvat työttömät ja vajaatyöllistetyt naiset. Hanke pyrki luomaan uutta palvelutuotantoa niille maaseutualueille ja aloille, joilla palveluista sekä työpaikoista oli pulaa. Välittäjäorganisaatiohankkeella kehitettiin uusia toimintatapoja ja menetelmiä sekä perustettiin pilottimaisesti kylien monipalvelupisteitä yhteistyössä maaseudun muiden toimijoiden kanssa. Tavoitteena oli monipalvelupistemallin kehittäminen, jolla edistettiin työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamista maaseudulla. Hankkeen projektipäällikkönä työskenteli Pirja Peltomäki. TOIMI-hanke rahoitti kaikkiaan yhdeksää maakunnallista osahanketta, joissa tehtiin välittäjäorganisaatiotoimintaan liittyviä paikallisia kokeiluja.

Kylä auttaa ja välittää kriisissä -naapuriapuprojekti (2009–2012, RAY)

Kylä auttaa ja välittää kriisissä -naapuriapuprojekti oli ensimmäinen Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) rahoittama Suomen Kylätoiminta ry:n hanke. Siinä kehiteltiin ja organisoitiin kyläyhteisön antamaa käytännöllistä avunantoa asukkaiden kohtaamisissa eri kriisitilanteissa perustamalla ja valmentamalla ns. naapuriapurinkejä käytännölliseksi selviytymisavuksi kylien asukkaiden kohdatessa yllättäviä kriisejä elämässään. Lisäksi hankittiin valmiuksia yhteystahona toimimiseksi muun muassa SPR:n ammattimaisempien ja koulutettujen kriisiavun antajien suuntaan, jotta tieto henkisen kriisiavun tarpeesta tulisi auttajien tietoon ripeästi. Hanketta toteutettiin paikallisissa kyläyhdistyksissä muodostamalla ja kouluttamalla kokeilualueilla useita kymmeniä paikallisia vapaaehtoispuhujalta toimivia naapuriapurinkejä. Hankkeen kautta kokeilussa mukana oleviin kyliin nimettiin myös erityinen turvallisuusvastaava.

RAY rahoitti hanketta ensin kolmivuotisenä projektina ja vielä vuoden mittaisena jatkohankkeena. Hankkeen kokeilualueina olivat erityisesti Lappi ja Varsinais-Suomi. Projektipäällikkönä toimi kolmen vuoden ajan Outi Tikkanen ja neljäntenä vuonna hänen työtään jatkoi turvallisuuspainotteisemmin Sirpa Pekkarinen. Hankkeen osa-aikaisena työntekijänä työskenteli Outi Marttila Lapin maakunnassa. Hanke oli Suomen Kylätoiminta ry:n ensimmäinen turvallisuuspainotteinen ja sosiaalipoliittinen projekti. Tämä RAY-hanke toimi päänavauksena merkittävän sosi-

aalipoliittisen hankerahoittajan suuntaan luoden pohjaa myöhemmille STEAn rahoittamille hankkeille. Hankkeen ansiosta avautui uusia yhteistyökuvioita muun muassa Suomen Pelastusalan keskusjärjestön (SPEK) ja Suomen Punaisen Ristin kanssa. SPR:n kautta Suomen Kylätoiminta ry jäsenyhteisöineen hakeutui Vapaaehtoisen pelastuspalvelun eli Vapepan jäseneksi; kylätoiminta on jo pitkään ollut tunnettu ja arvostettu toimijataho tässä verkostossa.

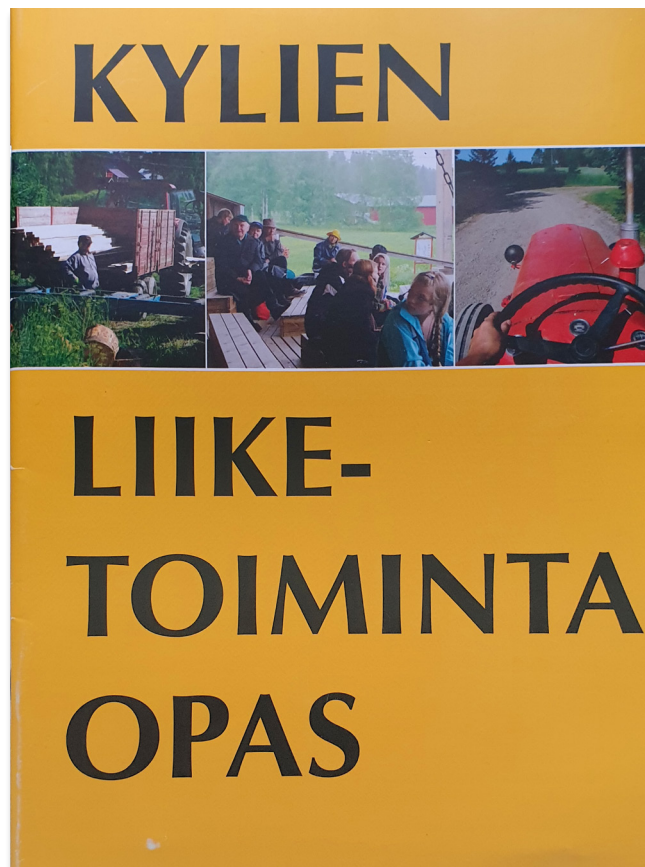
RAY:n/STEA:n hankehallinto osoittautui yksinkertaisemmaksi ja selkeämmäksi kuin EU-rahoitteisten hankkeiden, vaikkakin se tarkoitti uudenlaisen hankehallintotavan opettelua. Tämän projektin jälkeen monet maakunnalliset kyläyhdistyksetkin ovat toteuttaneet RAY:n, sittemmin STEAn rahoittamia hankkeita omissa maakunnissaan.

Kylien bisneskeissit (2011–2014, Manner-Suomen maaseutuohjelman valtakunnallinen rahoitus)

Manner-Suomen maaseutuohjelmassa avautui vuonna 2010 valtakunnallinen kaksivaiheinen hakumenettely, johon Suomen Kylätoiminta ry osallistui *Kylien bisneskeissit* -hankesuunnitelmalla läpäisten sekä esihakuvaiheen että varsinaisen hakuprosessin. Hankkeen rahoittajaviranomaisena toimi Hämeen ELY-keskus. Valtakunnallisen Kylien Bisneskeissit -hankkeen tavoitteena oli kylien yhteisöllisen liiketoiminnan edistäminen sekä kylien oman varainhankinnan ja taloudellisen toiminnan vahvistaminen. Hankkeessa tunnistettiin jo olemassa

KUVA 18. Kylien bisneskeissit -hankkeen vetäjä Juha Kuisma valoi uudenlaista liiketoiminta-ajattelua ja myös realismia kuulijoille alueellisilla koulutuksillaan.

KUVA 19. Kylien liiketoimintaopas oli eräs Kylien bisneskeissit -hankkeen materiaalisista tuotoksista. Monessa muussakin hankkeessa on tuotettu kirjallista opasaineistoa.

olevia ns. hyviä esimerkkejä sekä levitettiin eri keinoin ja eri kanavien kautta tätä tietoisuutta kylätoimintakentälle. Hankkeen keinoilla (internet, valistavat tilaisuudet, julkaisut, neuvonta) pyrittiin nostamaan kylätoimijoiden tietoisuutta kylien liiketoimintatarpeista. Tämän mukaisia olivat myös hankkeen määrälliset mittarit, jotka hanke saavutti.

Hankkeen aikana toteutettiin useita alueellisia koulutus-tilaisuuksia ja seminaareja sekä julkaistiin kaksi opaskirjasta, Kylien liiketoimintaopas vuonna 2013 ja Mistä rahat toimintaan – neuvoja paikallistoiminnan varainhankintaan vuonna 2014. Lisäksi julkaistiin sähköinen Kylien liiketoiminta-analyysi -lomake. Hankkeen projektipäällikkönä toimi kylien liiketoiminta-asiamies-työnimikkeellä Juha Kuisma. Hankkeen tuloksena aktivoitui useita kymmeniä paikallisia kylien liiketoimintoja varsinkin yhteisöllisesti, mutta osin myös kyläyhteisöjä yksityisesti palvelevina.

Kyläpäällikkökoulutus (2015–2018, Keskitien säätiö)

Juha Kuisman ja Tauno Linkorannan käymien neuvotteluiden tuloksena Keskitien säätiö myönsi Suomen Kylätoiminta ry:lle yhteensä 120 000 euron rahoituksen, jolla voitiin osoittaa varoja maakunnallisille kyläyhdistyksille paikallisten kyläyhdistysten johtohenkilöiden eli ”kyläpäällikköiden” kouluttamiseen kylätoiminnan kehittämi-

seen ja johtamiseen liittyvissä tehtävissä. Hanke jatkui lähes neljän vuoden ajan. Keskitien säätiön rahoituksella toteutetun hankkeen byrokratia oli varsin epämuodollista ja raportointi huomattavasti kevyempää kuin mihin oli totuttu julkisten instanssien myöntämien EU- ja kansallisten hankerahoitusten osalta. Varsinaissuomalaisen säätiön hallituksen puheenjohtajana toimi tuolloin MTK:n legendaarinen entinen puheenjohtaja, ministeri Heikki Haavisto ja asiamiehenä Hannu Kallio.

JÄSSI-jätevesineuvontahankkeet (2011–2019, ympäristöministeriö sekä Kymenlaakson ja Pohjois-Karjalan ELY-keskukset)

2010-luvun alussa eduskunta säätö kiistellyn jätevesiasetuksen, jonka mukaan määräaikaan (ja sittemmin jatkettuun määräaikaan) mennessä kiinteistöjen jätevesien käsittelyn olisi oltava asianmukaisesti järjestettyä. Asetuksen toimeenpanoa varten ympäristöministeriö yhdessä Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) kanssa avasi järjestöjen haettavaksi vuodesta 2011 alkaen vuosittain puolueettoman jätevesineuvonnan määrärahojen haun.

Heti alkuvaiheessa Suomen Kylätoiminta ry osallistui tähän hakuun yhteistyössä Suomen Omakotiliiton ja Länsi-Uudenmaan Vesi- ja ympäristö ry:n kanssa. Vinkin tämän rahoituksen hakemiseen sain Juha Kuismalta. Tällä yhteistyökonsortioilla saatiinkin myönteinen rahoituspäätös. Yhteisen pohdinnan ja SYKEN järjestämän koulutuksen jälkeen

näiden kolmen tahon yhteistyössä toteuttaman hankekokonaisuuden nimeksi valikoitui JÄSSI. Suomen Kylätoiminta ry toteutti hanketta Suomen Omakotiliiton kanssa aluksi Etelä-Karjalan alueella ja yhteistyössä Länsi-Saimaan vesiensuojeluyhdistyksen kanssa. Hankkeen pääasiallisena tarkoituksena oli tuottaa suoraan tonteille ulottuvaa konkreettista jätevesineuvontaa alueen vakituksille asukkaille ja lomakiinteistöjen omistajille. Tonteille mentiin vain kiinteistönomistajan suostumuksella; ilmeisesti järjestöjen tuottama neuvonta koettiin myönteiseksi asiaksi suhteessa siihen, että kiinteistöille olisi tehty viranomaistarkastuksia. Samalla kerättiin anonymia tietokantaa kunkin alueen kiinteistöjen jätevesien käsittelyn tilasta ja sen kehityksestä.

Vuonna 2012 jätevesineuvonnan rahoitus laajeni ja siirtyi ELY-keskusten jaettavaksi. Tällöin Suomen Kylätoiminta ry ja Suomen Omakotiliitto laajensivat puolueetonta eli kaupallisista toimijoista riippumatonta jätevesineuvontaa myös Pohjois-Karjalan maakuntaan yhteisellä hankkeellaan. Sitemmin Suomen Kylätoiminta ry toimi jätevesineuvonnan toteuttajana kahdessa maakunnassa eli Etelä-Karjalan pohjoisosassa Imatralta Parikkalaan saakka sekä samanaikaisesti Pohjois-Karjalassa siten, että jälkimmäisen alueen neuvonnan painopiste siirtyi maakunnan sisällä aina seutukunnalta toiselle.

Vaikka hankkeen rahoitus oli vuosittain katkolla, Suomen Kylätoiminta ry:n jätevesineuvontahankkeiden rahoitus jatkui kaikkiaan yhdeksän vuoden ajan. Rahoittajina toimivat YM:n jälkeen Kaakkois-Suomen ja Pohjois-Karjalan

ELY-keskukset. Hankkeiden puitteissa tehtiin hyvää yhteistyötä Etelä-Karjalan Kylät ry:n ja Pohjois-Karjalan Kylät ry:n kanssa, koska toimittiin heidän alueillaan. Hankkeiden kokoonpanoltaan suurehkot ohjausryhmät kummassakin maakunnassa kokoontuivat säännöllisesti, mukana olivat ELY-keskusten virkamiesten lisäksi muun muassa kuntien ympäristötoimen edustajat. Hankkeissa onnistuttiin saamaan aikaan erittäin toimiva yhteistyö vesiensuojeluyhdistyksen ja ympäristöviranomaisten kanssa.

Jätevesineuvontaa toteuttivat Suomen Kylätoiminta ry:n palveluksessa kahdessa maakunnassa useat ammattitaitoiset neuvojat; kesäkausina hankkeessa oli työssä enimmillään viisi jätevesineuvojaa vuosittain. Hankkeiden projektipäällikköinä toimivat yhdeksän vuoden aikana ensin Kirsi Mäensivu, sitten Hanna-Riikka Ruokolainen ja viimeksi Jari Kurjonen. Maakunnallisista kyläyhdistyksistä jätevesineuvontaa toteutti omalla alueellaan myös Kainuun Nuotta ry omana täysin erillisenä hankkeenaan. Kylätoiminta sai näiden hankkeiden myötä tunnettuutta ja arvostusta ympäristöpuolen merkittävänä toimijana.

Jätevesineuvontahankkeiden rahoitukset päättyivät vuoden 2019 lopussa, jolloin hankkeen aikana kovasti muuttuneiden jätevesiasetusten mukaan kiinteistöjen jätevesiasioiden kunnostamisen määräaika kului umpeen. Eduskunnan säätämä jätevesiasetus oli poliittisesti varsin kiistanalainen asia kansalaisten keskuudessa vaikuttaen jopa eduskuntavaihteen tuloksiin, mistä johtuen neuvontatyö ei ollut aina helppoa, kun asetuksen kriteeristö osittain muuttui hankkeiden

toteutuksen aikana. Yhdeksän vuoden aikana Suomen Kylätoiminta ry:n / Suomen Kylät ry:n toteuttamien JÄSSI-hankkeiden saama hankerahoitus ylsi yhteissummaltaan lähes kahdeksan miljoonaa euroa.

Pitkäaikaistyöttömien työllistämishankkeet (2012–2021, Uudenmaan TE-toimisto)

Suomen Kylätoiminta ry / Suomen Kylät ry toteutti vuosina 2012–2021 useita peräkkäisiä pitkäaikaistyöttömien työllistämiseen tähtäviä alueellisia hankkeita. Kokeilualueena oli Uudenmaan alue käsittäen myös Itä-Uudenmaan. Alueellisina kumppaneina olivat Uudenmaan Kylät ry Länsi- ja Keski-Uudellamaalla sekä SILMU ry Itä-Uudellamaalla sekä näiden alueiden paikallisia kyläyhdistyksiä. Pitkäaikaistyöttömyyden ja ns. työttömyyden kovan ytimen vähentäminen oli 2010-luvulla poliittisessa keskustelussa jatkuvasti esillä. Suomen Kylätoiminta ry kävi kylissä tapahtuvan työllistämisen edistämisestä keskustelua muun muassa silloisen työministeri Tarja Cronbergin kanssa todeten, että kylissä löytyisi paljon tekemätöntä työtä, mikäli pitkäaikaistyöttömiä voitaisiin palkkatuella osoittaa niihin kyläavustajiksi. Uudenmaan TE-toimisto päätti rahoittaa peräti yhdeksän vuoden ajan vuosittain katkolla olleita Suomen Kylätoiminta ry:n työllisyyspoliittisia hankkeita, joilla oli tänä aikana useampia hankenimiä kuten Kyläapu, Työtä Kylästä ja Työtä kaikille -hankkeet.

Hankkeessa paikalliset kyläyhdistykset aktivoitiin keskusjärjestön tuella palkkaamaan kylien eri tehtäviin työvoimatoimiston osoittamia pitkäaikaistyöttömiä palkkatuella. Palkkaamisen helpottamiseksi Suomen Kylätoiminta ry hoiti paikallisten kyläyhdistysten puolesta työnantajavelvoitettiin ja palkanmaksuun liittyvän byrokratian, mikä madalsi huomattavasti kynnystä rekrytoida kyläavustaja ensimmäistä kertaa yhdistyksen palvelukseen. Toinen etu oli, että kuuden tunnin päivittäisellä työajalla pitkäaikaistyöttömän palkkaaminen ei juurikaan maksanut yhdistykselle, vaan työvoimahallinnon palkkatuki kattoi palkkauskustannukset lähestulkoon kokonaan. Kyläavustajat tekivät monia tärkeitä tehtäviä kylissä, muun muassa auttoivat ikäihmisiä kotona asumisessa tehden lumitöitä, hiekoituksia, pieniä korjaustöitä ja asiointia. Kyläavustajat tekivät myös maiseman- ja ympäristönhoitotöitä sekä kylätalojen ylläpito- ja kunnostustöitä.

Tämä oli useissa kyläyhdistyksissä ensimmäinen kerta, kun pienellä yhdistyksellä oli varaa palkata työntekijä yhdistyksen palvelukseen. Työnjohdosta vastasivat kyläyhdistyksistä nimetyt työnantajan edustajat, useimmiten yhdistyksen puheenjohtajat. Lisäksi pitkäaikaistyöttömille järjestettiin hankkeen toimesta työllistymiseen tähtäävää työvalmennusta sekä ympäristöministeriön rahoituksella koulutusta energianeuvonnasta ja MSL:n kanssa yhteistyössä digitaitojen opastusta. Hankkeen projektipäällikkönä toimi runsaan yhdeksän vuoden ajan Juhani Nenonen työparinaan työvalmentajia, ensin Teemu Kotola, myöhemmin Jari Kurjonen ja Ulla Kommonen yhdessä. Marianne Liitelä toimi hankkeen työantajavelvoitteista vastaavana projektisihteerinä ennen

KUVA 20. Projektipäällikkö Juhani Nenonen kertomassa kyläavustajien työstä konkreettisina esimerkeinä. Pitkäaikaistyöttömistä palkkatuella rekrytoidut kyläavustajat ovat tehneet kylissä tärkeää työtä mm. ikäihmisten auttamisessa, maisemanhoidossa ja kylätalojen kunnostamisessa.

siirtymistään Suomen Kylät ry:n järjestösihteeriksi/-koordinaattoriksi.

Uudellamaalla ja Itä-Uudellamaalla toteutetun hankkeen perusajatuksena oli alun perin levittää kylien työllistämistoimintaa esimerkiksi opastuksellaan ja neuvonnallaan muihin maakuntiin. Osin tässä onnistuttiinkin. Muun muassa Kymenlaakson Kylät ry ja Etelä-Karjalan Kylät ry sekä Leader LounaPlussa ry yhteistyössä Hämeen Kylät ry:n kanssa toteuttivat omia pitkäaikaistyöttömien työllistämishankkeitaan. Erityisen mittavassa määrin täysin omaa työllistämistoimintaa oli Kainuun Nuotta ry:llä; osa siitä oli myös kuntouttavaa työtoimintaa. Joissain muissakin maakunnissa oli samansuuntaista yritystä, mutta aina alueen TE-toimisto ei myöntänyt rahoitusta kylissä tapahtuvalle työllistämiseksi hyvistä hakemuksista huolimatta. Suomen Kylät ry:n vetämä pitkäaikainen työllistämishanke päättyi vuoden 2021 lopussa rahoituksen loppumiseen. Työllistämistoiminnan päättyminen johtui työvoimahalinnan suurista muutoksista työllisyysasioiden siirtyessä jatkossa kuntien vastuulle. Paikallisissa kyläyhdistyksissä pitkäaikaistyöttömien työllistäminen kyläavustajiksi todennäköisesti jatkuu Suomen Kylät ry:n työllisyshankkeen päättymisen jälkeenkin.

Suomi 100 -juhluvuoden Avoimet Kylät -hanke (2017, VNK)

Vuonna 2016 Valtioneuvoston kanslia avasi haettavaksi Suomi100-juhluvuoden rahoitushaun. Satakunnan kyläasiamies Hanna Ruoholan vinkistä Suomen Kylätoiminta ry haki pienehköä 40 000 euron rahoitusta juhluvuoden toteuttamiseen maamme kylissä *Avoimet Kylät* -teemalla. Suomen Kylätoiminta ry:n Suomi100-hankehakemuksessa Avoimet Kylät -konsepti kytkettiin tiiviisti Suomi100-juhluvuoden viettoon kesäkuun toisena lauantaina. Hankkeen myötä maakunnallisille kyläyhdistyksille voitiin jakaa hieman rahoitusta tätä tarkoitusta varten mm. Avoimet Kylät -tapahtumien markkinointiin ja tiedottamiseen. Hankevaroilla palkattiin Marianne Liitelä tapahtuman valtakunnalliseksi osa-aikaiseksi koordinaattoriksi vuodeksi 2017, mikä rooli hänellä on osaksi edelleen. Lisäksi tuotettiin keskitetysti tienvarsikylttejä ja muuta Avoimet Kylät -markkinointimateriaalia. Hankkeella vahvistettiin tietoisuutta koko valtakunnan laajuisesta Avoimet Kylät -päivästä, josta kerrotaan enemmän alaluvussa 4.2.

Toimintakyky kuntoon maaseudun miesten vertaisryhmillä eli Me miehet (2018–2021, STEA)

Maaseudun naisille on kaksikin valtakunnallista järjestöä, jotka tekevät merkittävää ja monipuolista työtä vahvistaen

naisten sosiaalista osallisuutta ja kanssakäymistä: Martat ja Maa- ja kotitalousnaiset. Maaseudun miehille tarjonta on rajatumpaa. Näistä huomioista Suomen Kylät ry:lle syntyi ajatus hakea STEAlta (Sosiaali- ja terveystieteiden avustuskeskus) maaseudun miesten toimintakyvyn ja osallisuuden edistämiseen tähtäävää kolme ja puolivuotista hanketta, joka nimettiin STEAn myönteisen noin 450 000 euron rahoituspäätöksen jälkeen Me miehet -hankkeeksi. Kyseessä oli Suomen Kylät ry:n sosiaalipoliittinen kokeiluhanke, jossa tehtiin yhteistyötä erityisesti Varsinais-Suomen Kylät ry:n ja Uudenmaan Kylät ry:n kanssa perustaen miesryhmiä. Ajatuksena oli, että miesten muodostamisessa vertaisryhmissä voitaisiin erilaisen tekemisen ja yhdessäolon ohella keskustella miehiä askarruttavista asioista luottamuksellisessa ilmapiirissä.

Hankkeen valtakunnallisia yhteistyökumppaneita olivat Miessakit ry, MTK sekä MSL, osin myös Melan Välitä viljelijästä -kampanja. Hankkeen projektipäällikkönä toimi Kimmo Sainio ja projektityöntekijänä Pekka Anttila, kummatkin kokeneita miestoiminnan asiantuntijoita. Hankkeessa muodostettiin miesryhmiä ja niiden vetäjät koulutettiin yhteistyössä Miessakit ry:n kanssa. Tämä kokeiluhanke ei täysin saavuttanut tavoitteitaan, mikä johtui ilmeisesti osin siitä, että maaseudun miesten keskinäistä kanssakäymistä ei perinteisesti ole pidetty luontevana ilman metsästysseura-, moottoriurheilutai vastaavaa ”asiapitoista” aihetta. Osasyynä lienee ollut osanottajien mahdollinen leimautumisen pelko. Miessakit ry:n toiminnan myötä kaupunkeihin jo hyvin juurtuneen miestoiminnan leviäminen maaseudulle odottanee kenties otol-

lisempää ajankohtaa. Onnistumisiakin hankkeessa koettiin, esimerkiksi työhevostoimintaan liittyvissä miesten ryhmäytymisissä. Me miehet -hankkeen kautta Suomen Kylät ry:n saama mediajulkisuus oli huomattavaa suurta. Hanke päättyi loppukesästä 2021.

Koko kylä kotouttaa -maahanmuuttaja-hankkeet (kaksi yhden vuoden hanketta vuosina 2016–2017, TEM)

Vuoden 2015 maahanmuuttoaalton seurauksena työ- ja elinkeinoministeriö TEM rahoitti kaksi Suomen Kylätoiminta ry:n toteuttamaa yksivuotista kotouttamishanketta, joissa järjestettiin maahanmuuttajien kotouttamiseen tähtäävää valtakunnallista tiedottamista maahanmuuttajille itselleen sekä vastaanottaville kylille. Koko kylä kotouttaa -hankkeiden tavoitteena oli siirtää kotouttamisesta saatuja hyviä kokemuksia kyläyhdistysten ja Leader-ryhmien verkostolle sekä muokata asenteita kyläyhdistyksille suunnatulla tiedottamisella maahanmuuttoystävällisemmiksi. TEM myönsi hankkeille vuosille 2016–2017 yhteensä hieman yli 140 000 euron rahoituksen. Hankkeissa järjestettiin myös seminaareja, joissa verkostoiduttiin valtakunnallisesti alan muiden toimijoiden kanssa. Projektipäällikkönä kummassakin peräkkäisinä vuosina toteutetussa hankkeessa toimi Marjut Haapanen. Koko kylä kotouttaa -hankkeet valmistelivat Suomen Kylätoiminta ry:tä ja kylätoiminnan kenttää toteuttamaan jatkossa laajempaa maahanmuuttajatyötä.

Koti Kylään -maahanmuuttajien kotouttamishanke (2018–2021, STEA)

Jatkoa maahanmuuttajien kotouttamistoiminnoille saatiin vuonna 2018, jolloin käynnistyi STEAn rahoittamana Suomen Kylät ry:n kolmivuotinen maahanmuuttajien kotouttamishanke Koti kylään. Se oli toiminnoiltaan edellisiä kotouttamishankkeita käytännönläheisempi sisältäen paikallistasolla tehtävää työtä. Koti kylään -hankkeessa toimet kohdistettiin suoraan maahanmuuttajiin ja heitä vastaanottaviin kyliin. Hankkeessa järjestettiin yhteisiä kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien vuorovaikutusta ja keskusteluyhteyttä edistäviä toiminnallisia tapahtumia paikallistasolla yhdessä kyläyhdistysten kanssa. Hankkeeseen kytkettiin mukaan myös muita maahanmuuttajatyötä tekeviä yhdistyksiä.

Kokeilualueina olivat neljä maakuntaa, Keski-Pohjanmaa, Etelä-Pohjanmaa, Satakunta ja osa Pirkanmaasta, joissa kaikissa toimittiin yhteistyössä maakunnallisten kyläyhdistysten kanssa. Hankkeen STEA-rahoitus oli noin 420 000 euroa. Projektipäällikkönä työskenteli Tuomas Männistö ja loppuvaiheessa Manar Ameli, jotka hankehallinnon ohella vastasivat käytännön toiminnasta kahdessa ensin mainitussa maakunnassa. Projektityöntekijänä Satakunnassa ja Pirkanmaalla työskenteli Maarit Tiittanen, jolla jo entuudestaan oli pitkäaikainen kokemus maahanmuuttajien kotouttamistyöstä. Tämä hanke päättyi syksyllä 2021.

Kansalaistoiminta ja hyvinvointi eli KAH- VEE -teemaverkoston osahanke (2017–2021, MANE)

MANEn rahoittama *Kansalaistoiminta ja hyvinvointi -teemaverkosto (KAHVVEE)* toteutti 2010-luvun lopulla Maaseutupoliittisen kokonaisohjelman Osallisuus ja lähidemokratia- sekä Asuminen ja palvelut -toimenpidekokonaisuuksia toimien osana Maaseutupoliittikan neuvostoa. Verkosto vei eteenpäin ajankohtaisia maaseutupoliittisia kehittämisaloitteita sekä poliittisia aloitteita. Suomen Kylät ry:n osuus oli toteuttaa KAHVVEE-verkostohankkeen kansalaistoiminnan edistämisen ja osallisuuden teemoja. Verkoston päävastuutaho oli Itä-Suomen yliopisto (UEF), jonka tehtävänä oli SOTE-uudistuksen seuranta ja lapsiperheiden palvelut maaseudulla. Suomen Kylät ry:n osiossa vetäjinä olivat osa-aikaisesti Leader-asiamies Heli Walls ja Suomen Kylät ry:n puheenjohtaja Petri Rinne. Sofia Tuisku toimi osa-aikaisesti verkoston tiedottamistehtävissä.

Maaseudun kansalaistoiminnan, etenkin kylä- ja Leader-toiminnan sekä osallisuuden edistämisen pääteemoja olivat muun muassa Leader-metodin levittäminen kaupunkialueille, ajatuspaja-metodin kehittäminen vastamaan tuleviin toimintaympäristön muutoksiin, maakuntaudistus ja vaikuttaminen kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksiin, eduskunnan kylätoimintaverkoston työn vahvistaminen sekä yhteistyö muiden MANEn teemaverkostojen kanssa. KAHVVEE-verkoston toiminta päättyi Suomen Kylät ry:n osalta tammikuussa 2021.

Kyläturvallisuus 2025 (2021–2022, Palosuojelurahasto PSR, osarahoittajana Keskitien säätiö)

Kylien turvallisuus on pitkään koettu kylätoiminnan tärkeäksi kehittämiskohteeksi muun muassa siitä syystä, että vasteajat ovat maaseudulla välimatkojen ja palveluiden keskittymisen takia entisestään pidentyneet. Kylien asukkaiden omatoimisuus ja ennalta ehkäisevä toiminta ovat tulleet yhä tärkeämmiksi. Kylien turvallisuustyötä käynnisteltiin valtakunnallisesti ensimmäisen kerran Suomen Kylätoiminta ry:n vuosina 2009–2012 toteuttamalla Kylä auttaa ja välittää kriisissä -RAY-hankkeella. Myös useissa maakunnissa oli tehty tärkeää työtä kyläturvallisuuden edistämiseksi. Etenkin Pohjois-Suomessa, jossa etäisyydet ovat eri luokkaa kuin tiheimmin asutuilla alueilla, turvallisuusasiat koettiin tärkeiksi.

Uusi yritys kylien turvallisuustyön edistämiseksi hankevaroin tehtiin, kun sisäministeriön alaisena toimivalta Palosuojelurahastolta (PSR) haettiin Kyläturvallisuus 2025 -hankkeeseen rahoitusta. PSR-rahoitus on vain osarahoitusta, joten hankkeen toteuttaminen edellytti vastinparikseen myös muuta rahoitusta, jota haettiinkin samanaikaisesti. Kahden eri rahoittajan saaminen mukaan hankkeeseen onnistui lopulta hyvin, kun sekä PSR että yksityinen Keskitien säätiö myönsivät kestoaltaan kaksivuotiselle hankkeelle runsaan 230 000 euron yhteisrahoituksen.

Valtakunnallinen hanke käynnistyi vuoden 2021 alussa ja se jatkuu nykyrahoituksella vuoden 2023 alkuun.

Hankkeen sisältönä ovat muun muassa kylien turvallisuus-suunnitelmien laadinta, yleisen turvallisuustietoisuuden lisääminen sekä paikallisten valmiuskeskusten (PAVAK) kokeileminen kylätalojen yhteydessä. Hankkeella on lukuisia yhteistyötahoja ja kontaktipintoja, muun muassa Turvallisuuskomitean järjestöverkosto, SPEK, Harvaan asutun maaseudun verkosto (HAMA-verkosto), sisäministeriön Harvaan asuttujen alueiden turvallisuus- ja valmiusryhmä jne. Hankkeen projektipäällikkönä toimii Pekka Rintala. Suomen Kylät ry:n varapuheenjohtaja Esa Aunola on kiinteästi mukana kyläturvallisuusasioiden edistämässä. Saattaa olla, että kyläturvallisuustyöstä tulee jatkossa entistä tärkeämpi osa kylätoimintaa, mikäli tälle työlle löydetään kestävämpi rahoitus valtakunnallisesti ja maakunnallisesti.

Vetovoimainen ja vastaanottava kylä (2022, Leader)

Tuorein kotimainen Suomen Kylät ry:n hanke on Vetovoimainen ja vastaanottava kylä, jossa mm. palvelumuotoilun ja koulutuksen keinoin kehitetään kylien vetovoimaisuutta sekä uusien asukkaiden vastaanottokykyä ja osallisuutta. Tämä yhden vuoden kestävä alueiden välinen hanke sai noin 108 000 euron yhteisrahoituksen Leader Aisaparilta ja Leader Karhuseudulta 100 %:n tuella vuodelle 2022. Manar Ameli toimii projektipäällikkönä ja Maarit Tiittanen projektityöntekijänä. Hanke jatkuu vuoden 2022 loppuun.

Edellä kuvattujen pääosin kotimaassa toteutettujen

hankkeiden lisäksi Suomen Kylät ry:llä on ollut joitakin kansainvälisiä hankkeita, joissa Suomen Kylät ry on ollut osapuolena tai hallinnoijana liittyen muun muassa Euroopan maaseutuparlamentin valmisteluun. Kv-hankkeista kerrottiin yhdistyksen kansainvälistä toimintaa koskevassa kohdassa 2.6.5.

TUOMAS PERHEENTUPA

LUKU 4. JUHLATILAISUUKSIA JA PALKITSEMISIA SEKÄ ARKISEMPIA TAPAHTUMIA

4.1. VALTAKUNNALLISISTA KYLÄTOIMINTAPÄIVISTÄ TULI LOKAALI

Ensimmäiset Valtakunnalliset kylätoimintapäivät järjestettiin Kyläasian neuvottelukunnan toimesta Joensuussa vuonna 1983 ja niiden järjestämistä jatkettiin aina vuoteen 2005 saakka. Vuorovuosina vuosituhannen vaiheessa järjestettiin joko mittavammat Valtakunnalliset kylätoimintapäivät maakunnissa tai yksipäiväinen Kylätoiminnan tie -seminaari Helsingissä. Näissä julkistettiin valtakunnallinen Vuoden Kylä sekä palkittiin vuodesta 1999 alkaen myös ansioituneita kylätoimijoita Kylätoiminnan tiennäyttäjätunnustuksella. Kulloisellekin Vuoden Kylälle annettiin vuodeksi kiertopal-kintoina kylätoiminnan 1990-luvulla saamat kansainväliset komeat fyysiset tunnustuspalkinnot Right Livelihood Honorary Award eli ”vaihtoehto-Nobel” vuonna 1992 sekä YK:n ystävien tunnustus vuonna 1995. Jälkimmäisen saamiseen lienee vaikuttanut Suomen YK-liiton tuolloinen pääsihteeri Hilka Pietilä. Myös puinen ns. Oltermannin sauva ojen-nettiin vuodeksi eteenpäin Vuoden Kylälle. Nämä tunnus-

tuspalkinnot ovat edelleen kierrossa vuosittain. 2000-luvulla Vuoden Kylät saivat palkinnoikseen myös Osuuspankkikeskuksen teettämiä ja paikallisten osuuspankkien juhlallisesti luovuttamia pronssisia reliefejä runsaan kymmenen vuoden ajan, kunnes tämä yhteistyö 2010-luvun alkuvuosina hiipui. Kaikille palkituille annettiin luonnollisesti kunniakirjat.

Vuodesta 2007 alkaen ryhdyttiin palkitsemaan vuosittain myös Vuoden Maaseututoimija -tunnustuksella paikallistoiminnassa ansioitunut henkilö. Tähän tunnustukseen ei liittynyt senioriteettivaatimusta kuten Kylätoiminnan tiennäyttäjätunnustukseen, ja sen voi saada myös Leader-toimija. Vuodesta 2012 alkaen alettiin myöntämään Vuoden Maaseutukasvo-tunnustuksia. Tämä huomionosoitus on myönnetty vuosittain henkilölle, joka on tehnyt julkisuudessa merkittävää työtä maaseudun tunnettuuden eteen. Vuoden Maaseutukasvot ovat useimmiten pitäneet Lokaali-tapahtuman pääjuhlassa juhlapuheen. Vuodesta 2021 ryhdyttiin jakamaan myös Vuoden nuori paikallistoimija -tunnustusta. Tunnustusten saajia löytyy tämän kirjan lopussa liitteistä 2 ja 3.

Viimeiset Valtakunnalliset kylätoimintapäivät järjestettiin yhteistyössä Satakylät ry:n kanssa Satakunnassa Jämijärvellä vuonna 2006, juhlapuhujaksi saatiin maatalousministeri Juha Korkeaoja. Vuodesta 2007 alkaen Valtakunnalliset kylätoimintapäivät muuttivat muotoaan siten, että niihin kutsuttiin mukaan selkeästi myös Leader-toimijat. Tapahtuman nimi muutettiin samalla muotoon Lokaali, jolla haluttiin korostaa sitä, että kyseessä oli aiempaa laajemmin paikallistoimijoiden yhteinen tapahtuma ja juhla. Uudistettua Lokaali-konseptia kokeiltiin ensimmäistä kertaa Varsinais-Suomen Kylät ry:n kanssa Loimaalla yksipäiväisenä, mutta jatkossa palattiin Lokaali-tapahtumissakin monipäiväiseen, yleensä perjantaita sunnuntaihin kestävään tapahtumaan. Lokaali järjestetään kiertävällä järjestämisvastuulla vuorotellen kussakin maakunnassa. Tapahtumaan kuuluu retkiä, työpajoja, pääjuhla juhlapuheineen ja palkitsemisineen sekä mukavaa yhdessäoloa.

Maaseutupolitiikan neuvosto MANE on järjestänyt vuodesta 2017 alkaen suuren maaseutupoliittisen tapahtuman eli Maaseutuparlamentin tähän mennessä kahdesti, ensin Pohjois-Savossa Leppävirralla ja alkusyksystä 2021 Etelä-Pohjanmaalla Kurikassa. Suomen Kylät ry on vuosina 2017 ja 2021 pidättäytynyt järjestämästä Maaseutuparlamentin kanssa päällekkäistä Lokaali-tapahtumaa, vaan on toiminut Maaseutuparlamentin järjestämisessä MANEn yhteistyökumppanina. Maaseutuparlamenttiin on sisältynyt iltatilaisuus, jossa Suomen Kylät ry on luovuttanut edellä kuvatut palkinnot. Näin meneteltäneen myös vuonna 2024, jolloin Maaseutuparlamentti järjestetään seuraavan kerran Nurmeksessa Pohjois-Karjalassa.

Lokaali-tapahtumat vuosina 2022–2007:

- 2022** Lappeenranta Etelä-Karjala (samassa yhteydessä Suomen Kylät ry:n 25-vuotisjuhla)
- 2021** *Maaseutuparlamentti*, Kurikka, Etelä-Pohjanmaa,
- 2020** Teams-etätapahtuma koronapandemian vuoksi
- 2019** Kauhava, Etelä-Pohjanmaa
- 2018** Savonlinna, Etelä-Savo
- 2017** *Maaseutuparlamentti*, Leppävirta, Pohjois-Savo
- 2016** Heinola, Päijät-Häme
- 2015** Raahe, Pohjois-Pohjanmaa
- 2014** Hankasalmi, Keski-Suomi
- 2013** Tammela, Kanta-Häme
- 2012** Joensuu, Pohjois-Karjala
- 2011** Raasepori, Länsi-Uusimaa
- 2010** Pieksämäki, Etelä-Savo
- 2009** Vaasa, Pohjanmaa
- 2008** Salla, Lappi
- 2007** Loimaa, Varsinais-Suomi

Vuodesta 2010 vuoteen 2015 Suomen Kylätoiminta ry ja Suomen Kuntaliitto yhdessä palkitsivat Kuntamarkkinoilla myös Vuoden kylämyönteisimmän kunnan. Tänä aikana tunnustuksen saivat Rovaniemi, Ilomantsi, Tammela, Pudasjärvi ja Ii.

Suomen Kylät ry:llä on 2000-luvun alkupuolelta lähtien ollut oma ansiomerkkijärjestelmänsä kultaisine, hopeisine ja pronssisine kunniamerkkeineen.

KUVA 21A

KUVAT 21A, 21B ja 21C: Valtakunnalliseksi Vuoden Kyläksi 2013 valitun Soinilansalmen väki Pohjois-Savosta riemuitsee voitostaan. Lokaalissa myös Kylätoiminnan tiennäyttäjät kuten pitkäaikainen kylätoimija Pentti Nieminen Etelä-Savosta ja Vuoden Maaseutukasvo, Maalaiskomedia-sarjoista tuttu kirjailija Heikki Luoma saivat ansaitut tunnustuksensa.

KUVA 21B

KUVA 21C

KUVA 22. Vuoden Kylähullu koreassa asussaan, tässä mannekiinina Veli-Matti Karpainen.

Kylähullujen kilta on vuosittain omilla kriteereillään nimennyt seuraavan Vuoden Kylähullun pitkäaikaisesti kylätoiminnan eteen työtä tehneestä henkilöstä. Vuoden Kylähullun värikäs asu päähineineen herättää taatusti huomion!

4.2. VALTAKUNNALLINEN AVOIMET KYLÄT -PÄIVÄ SAI ALKUNSA SATAKUNNASTA

Avoimet Kylät -päivä on vuosittain kesäkuun toisena lauantaina järjestettävä valtakunnallinen tapahtuma. Sadat kylät ympäri Suomen kutsuvat ihmisiä tutustumaan toimintaansa ja järjestävät monenlaisia tapahtumia. Avoimet Kylät -päivän tarkoituksena on lisätä kylätoiminnan tunnettuutta ja esitellä kylien monipuolista toimintaa. Avoimet kylät -päivänä kylät avaavat ovensa ja järjestävät vierailijoille omannäköistään ohjelmaa. Ohjelmassa on sekä perinteisiä pihakirppiksiä ja talkoita että paikallisia erikoisuuksiakin, kuten sauna- ja karaoke-maratoneja. Avoimet Kylät -päivä käynnistää lomakauden ja tarjoaa mahdollisuuden tutustua kyliin asumisen, yrittämisen ja lomailun paikkoina.

Avoimet Kylät -päivä on lähtöisin Satakunnasta. Ensimmäisen kerran Satakunnassa tempaistiin kylätoiminnan ja kyläasumisen merkeissä **15.6.2013** ja yhdessä Varsinais-Suomen kanssa uudelleen **26.4.2014**. Ensimmäistä valtakunnallista Avoimet Kylät -päivää vietettiin **6.6.2015** yli 400 kylällä. Sittenmin

Avoimet Kylät -päivä on järjestetty vuosittain. Se lienee yksi maamme suurimmista koko Suomessa järjestettävistä tapahtumista, johon osallistuu parhaimmillaan 750 kylää ja lähes 100 000 kävijää. Vuosi 2017 oli sikäli erityislaatuinen, että Avoimet Kylät -päivä kytkeytyi osaksi Suomi 100-vuotta -juhlavuoden toimintaa valtioneuvoston myöntämällä rahoituksella. Koronavuosina 2020 ja 2021 tapahtuma jouduttiin järjestämään pääosin digitaalisena muun muassa kylissä tuotetuilla esittelyvideoilla, mikä ei kuitenkaan vähentänyt tapahtuman mielenkiintoisuutta, koska samaan aikaan ilmeni poikkeuksellisen suurta kiinnostusta maalemmuuttoon.

Kyliä monipuolisten tapahtumien järjestelyistä ja ohjelmista vastaavat kylien aktiiviset ihmiset, yhdistykset, yritykset ja muut toimijat. Päivän järjestämisestä, tiedottamisesta ja markkinoinnista vastaavat maakunnalliset kyläyhdistykset sekä joillakin alueilla Leader-ryhmät yhdessä Suomen Kylät ry:n kanssa. Kesällä 2022 tapahtumapäivää vietettiin **lauantaina 11.6.2022**.

4.3. MUITA VUOTUISIA TAPAHTUMIA

4.3.1. Kylätoiminnan koulutus- ja neuvottelupäivät

Kylätalous-hankkeessa järjestettiin kevästä 2002 alkaen yhteiset koulutuspäivät Kylätalous-hankkeen kaikille työntekijöille. Ensimmäiset varsinaiset kylätoiminnan valtakunnal-

KUVA 23. Avoimet Kylät -päivän tapahtumista viestitään monella tavalla – myös tienvarsi-ilmoituksin. Väkeä kutsutaan kesäkuun toisena viikonloppuna sankoin joukoin koolle noin 600 kylään eri puolilla Suomea.

liset koulutus- ja neuvottelupäivät järjestettiin syksyllä 2003. Suomen Kylätoiminta ry on siitä lähtien järjestänyt kylätoiminnan neuvottelupäivät kaksipäiväisenä tapahtumana kahdesti vuodessa, kevät- ja syyskaudella. ”Neukkareille” on kutsuttu maakunnalliset ja seudulliset kyläasiamiehet sekä maa- ja seutukuntatasojen luottamushenkilöitä; osallistujia on ollut tavallisesti noin 60 henkilöä eri puolilta maata. Päivät ovat sisältäneet muun muassa asiantuntijaluentoja kulloinkin ajankohtaisista aiheista, keskinäistä vuorovaikutusta ja keskus-

teluja, maakunnallisia katsauksia, ryhmätöitä ja iltaohjelmaa musiikkiesityksineen.

Päivien kenties tärkeintä antia on eri alueilta saapuvien kylätoimijoiden keskinäinen kohtaaminen. Useimmissa maakunnissa työskentelee ainoastaan yksi kyläasiamies, joten kollegoiden tapaaminen tuo yksinäiseen työhön vertaistukea sekä uusia vaikutteita muista maakunnista. Päiville kutsutut puhujat ovat pitäneet vuosien varrella monia mieleenpainuvia esityksiä, esimerkiksi tiedekirjailija Risto Isomäki ilmastomuutokseen vaikuttamisesta ja Suomen Mielenterveysseuran ex-toiminnanjohtaja Pirkko Lahti työhyvinvoinnista. Neuvottelupäiviä järjestettiin alkuvuosina eri paikkakunnilla, nykyisin julkisten kulkuyhteyksien helpottamiseksi ne pidetään yleensä Tampereella tai Helsingissä. Koronavuosina 2020–2021 neuvottelupäivät järjestettiin poikkeuksellisesti yksipäiväisinä Teams-etätahtumina. Keväästä 2022 päivien nimi on muutettu lyhyempään muotoon Kyläpäivät.

4.3.2. Leader-parlamentit ja -toiminnanjohtajatapaamiset

Leader-parlamentti on vuodesta 2009 toiminut Leader-ryhmien omana epävirallisena vuosikokouksena, joka on avoin kaikille Leader-ryhmien työntekijöille ja luottamushenkilöille. Leader-parlamentin tehtävänä on koota yhteen laaja Leader-kenttä keskustelemaan ja tarvittaessa tekemään päätöksiä kaikkia Leader-ryhmiä koskevissa yhteisissä

asioissa. Leader-parlamentti päättää yhteisistä isoista linjauksista ja tekee tarvittaessa kannanottoja, vetoamuksia ja niin edelleen. Parlamentin kokousten tavoitteena on muodostaa yhteisiä mielipiteitä Leader-toimintaa koskevissa, kaikille Leader-ryhmille yhteisissä asioissa. Parlamentti valitsee edustajia muun muassa työryhmiin, joihin Leader-ryhmiä on pyydetty mukaan. Edustajia voidaan valita myös sähköpostiaänestyksin parlamentin kokousten välillä, mikäli se aikataulusyistä on välttämätöntä. Parlamentissa tavoitellaan päätösten muodostamista keskustellen. Jos jossain asiassa ei saada aikaan yhteistä kantaa keskustellen, voidaan tällöin äänestää. Leader-jaosto kutsuu Leader-parlamentin koolle kaksi kertaa vuodessa.

Leader-jaosto on vuodesta 2007 alkaen järjestänyt kaksi kertaa vuodessa Leader-ryhmille myös erityisen toiminnanjohtajatapaamisen. Tilaisuuden tarkoituksena on toimia tiedonvaihdon ja vertaistuen foorumina sekä Leader-jaoston työtä tukevana keskustelupaikkana.

4.3.3. Puheenjohtajatapaamiset

2020-luvulla uutena toimintamuotona on toteutettu etäyhteydellä maakunnallisten kyläyhdistysten puheenjohtajatapaamisia, joissa on käsitelty muun muassa maakunnallisten kyläyhdistysten luottamushenkilöhallintoon liittyviä asioita kuten työsuhdejuridiikkaa työnantajan näkökulmasta. Suomen Kylät ry:n järjestämät maakunnallisten kyläyhdis-

KUVA 24. Kylätoiminnan neuvottelupäivät kokoaa kyläasiamiehet ja maakuntien luottamushenkilöt yhteen kahdesti vuodessa. Etualalla oikealta Eero Uusitalo, Tommi Siro ja Tuomas Perheentupa, taaempana mm. Henrik Hausen ja Elina Leppänen.

tysten luottamushenkilöille tarkoitetut yhden illan tapahtumat ovat osoittautuneet tarpeellisiksi, sillä vapaaehtoisten toimijoiden on hallittava luottamushenkilöroolissaan myös työnantajana ja esimiehenä toimiminen johtamisissaan yhdistyksissä.

4.3.4. Maakunnallisia tapahtumia

Maakunnalliset kyläyhdistykset järjestävät maakunnallisia kylätoimintapäiviä ja -juhlia vuosittain useissa maakunnissa. Lisäksi maakunnalliset kyläasiamiehet ovat vuodesta 2007 lähtien kokoontuneet yhteiseen vuositapaamiseen, joka on

kesäkaudella järjestettävä vapaamuotoinen ja kollegiaalinen, vuorollaan kussakin maakunnassa toteutettava vertaistapahtuma. Tällöin kyläasiamieskollegat pääsevät myös tutustumaan kunkin järjestävän maakunnan kylätoimintaan. Suomen Kylät ry:n edustajat vierailevat pyydettyäessä maakunnallisissa tapahtumissa puhujan ominaisuudessa. Heidät kutsutaan yleensä mukaan maakunnallisten kyläasiamiesten vuositapaamisiin.

Suomenruotsalaisesta Landsbygdsriksdagen-tapahtumasta kerrotaan kohdassa 8.4

TUOMAS PERHEENTUPA

LUKU 5. SUOMEN KYLÄT RY ON YHDYSSIDE JÄSENYHTEISÖJENSÄ VÄLILLÄ

Suomen Kylät ry:n jäseninä ovat yhteisöjäsenet, joita ovat **A)** maakunnalliset kyläyhdistykset, **B)** Leader-ryhmät, **C)** valtakunnalliset järjestöt, maakuntien liitot ja muut yhdistykset. Henkilöjäseniä keskusjärjestöllä ei ole, sillä nämä ovat jäseninä paikallisissa kyläyhdistyksissä, Leader-ryhmissä, kaupunginosayhdistyksissä ja muissa jäsenjärjestöissä.

Keskusjärjestön yhteisöjäsenten määrä on alkuvuosien järjestäytymistä seuranneen hetkellisen jäsenkadon jälkeen vähitellen noussut ja ajan myötä vakiintunut nykytasolleen noin 120 jäsenyhteisön tasolle. Merkittävä hyppäys jäsenmäärässä tapahtui, kun kaikki Leader-ryhmät vuosina 2006–2007 liittyivät Suomen Kylät ry:n jäseniksi. Jäsenmaksut eri jäsenyyskategorioissa ovat pysyneet pitkään maltillisella tasolla, joten ne eivät muodosta kovin suurta osaa keskusjärjestön kokonaisrahoituksesta, vaikka niillä on oma merkityksensä yhdistyksen yksityisen rahoituksen hankinnassa.

Paikallisten kyläyhdistysten rekisteröityminen on edennyt runsaan neljännesvuosisadan aikana melkoisella vauhdilla.

Vielä vuonna 1995 maassamme oli vain noin 450 rekisteröitynyttä kyläyhdistystä, josta määrä on 2020-luvulla noussut runsaaseen 3400 rekisteröityneeseen kyläyhdistykseen. Samanaikaisesti ei-rekisteröityneiden kylätoimikuntien määrä on pudonnut roimasti ollen vuoden 2021 tietojen mukaan enää 663 ei-rekisteröitynyttä kylätoimikunta. Kylätoiminnan alkuvuosina kylätoimikunnat olivat tyypillisiä kylien asukkaiden yhteistyöelimiä.

Nopea paikallisten kyläyhdistysten rekisteröitymistahti on johtunut pääosin kolmesta syystä: Ensinnäkin mahdollisuus saada kylän kehittämiseen Leader-rahoitusta on edellyttänyt oikeustoimikelpoisuutta eli yhdistysmuotoa. Toinen keskeinen ajuri ovat olleet kuntaliitokset, jotka ovat lisänneet tarvetta kylien yhtenäiselle äänelle sekä tehokkaammalle vaikuttamiselle päättäjien suuntaan. Kolmas tekijä on ollut kylien asukkaiden yleinen aktivoituminen, mitä on merkittävästi edesauttanut kyläasiamiesten tekemä pitkäaikainen työ paikallistasolla.

5.1. MAAKUNNALLISET KYLÄYHDISTYKSET OVAT PAIKALLISTEN KYLÄYHDISTYSTEN YHTEISTYÖORGANISAATIOITA

Maakunnalliset kyläyhdistykset, joita aiemmin kutsuttiin kylien maakunnallisiksi yhteenliittymiksi, saatiin perustettua jokaiseen maamme maakuntaan pääosin 1990-luvun loppupuolella; viimeiset aloittivat toimintansa vuonna 2000. Maakunnalliset kyläyhdistykset ovat kunkin maakunnan kylien yhteistyöorganisaatioita ja eduntekijöitä. Niiden palveluksessa on kylien toimintaa ja kehittämistä aktivoiva koko- tai osa-aikainen kyläasiamies. Maakuntiin jaettu kylätoiminnan valtionapu ei ole toistaiseksi mahdollistanut kyläasiamiesten kokoaikaista palkkausta. Siksi monella maakunnallisella kyläyhdistyksellä on myös omaa hanke-toimintaa, joka osaltaan tukee kyläasiamiesten täysiaikaista työskentelyä ja osassa maakuntia mahdollistaa jopa useamman työntekijän työskentelyn.

Suurin osa maakunnallisista kyläasiamiehistä aloitti työnsä alun perin Kylätalous-hankkeen rahoituksella vuonna 2002. Kylätoiminnan valtionapu tuli merkittävästi rahoittamaan maakunnallisten kyläasiamiesten palkanmaksua vasta 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen jälkipuoliskolla. Sittemmin useimmat Kylätalous-hankkeen aikaiset kyläasiamiehet ovat jo vaihtuneet, osa muutamaankin kertaan, ja tilalle on tullut nuorempia työn jatkajia. Eräät maakunnalliset kyläasiamiehet ovat jo jääneet eläkkeellekin

näistä tehtävistä: Etelä-Pohjanmaan Juha Pohjonen, Pohjois-Karjalan Tuomo Eronen ja Uudenmaan Pirkko Kaskinen. Vuonna 2022 maakunnallisina kyläasiamiehinä toimii edelleen joitakin jo 2000-luvun alkupuolelta työssä olleita kyläasiamiehiä: Kainuun Veli-Matti Karppinen, Varsinais-Suomen Tauno Linkoranta ja Kanta-Hämeen Elina Leppänen. Maassamme on myös joitakin seudullisia ja kunnallisia kyläasiamiehiä, jotka työskentelevät pääasiassa Leader-rahoituksella. Kyläasiamiehen työstä on parinkymmenen vuoden kuluessa kehkeytynyt oma, varsin erityislaatuinen ammattinsa.

Kolmella alueella eli Itä-Uudellamaalla, Päijät-Hämeessä ja ruotsinkielisellä Pohjanmaalla on eri syistä siirretty organisaatiomalliin, jossa maakunnallinen kylätoiminta on hallinnollisesti yhdistetty alueella toimivaan Leader-ryhmään. Itsenäisesti toimivia maakunnallisia kyläyhdistyksiä vuonna 2022 ovat seuraavat 16 yhdistystä:

Lappilaiset Kylät ry, Pohjois-Pohjanmaan Kylät ry, Kainuun Nuotta ry, Keski-Pohjanmaan Kylät ry, Eteläpohjalaiset Kylät ry, Keski-Suomen Kylät ry, Pohjois-Karjalan Kylät ry, Etelä-Karjalan Kylät ry, Pohjois-Savon Kylät ry, Järvisseudun Kylät ry (Etelä-Savo), Kymenlaakson Kylät ry, Pirkan Kylät ry, Hämeen Kylät ry, Satakylät ry, Varsinais-Suomen Kylät ry ja Uudenmaan Kylät ry. Kullakin maakunnallisella kyläyhdistyksellä on vuosikokouksessa valittu hallitus, joka johtaa ja ohjaa toimintaa kyläasiamiehen / toiminnanjohtajan tukena ja työnantajana. Useat maakunnalliset kyläasiamiehet käyttävät nykyisin myös toiminnanjohtajanimikettä.

5.2. LEADER-RYHMÄT OVAT MAASEUDUN KEHITTÄMISYHDISTYKSIÄ JA HANKERAHOITAJIA

Manner-Suomen kaikki 54 Leader-ryhmää ovat olleet Suomen Kylät ry:n jäseniä vuodesta 2007 asti. Tämä on osaltaan vaikuttanut siihen, että kylätoimijoiden ja Leader-toimijoiden yhteistyösuhteet ovat jatkuvasti parantuneet ja syventyneet. 2020-luvulle tultaessa jäseneksi liittyi myös Ahvenanmaan ryhmä Lokalkraft Leader Åland.

Leader on yhteisölähtöinen paikallisen kehittämisen toimintatapa, jonka tarkoituksena on kehittää maaseutua kokonaisvaltaisesti. Leader-toiminta aloitettiin Euroopan Unionissa vuonna 1991 ja Suomessa vuonna 1997 Suomen EU:n jäseneksi liittymisen jälkeen. Alkuvaiheessa kaikkien alueiden toimintaryhmät eivät heti päässeet Leader-rahoituksen piiriin. Osa ryhmistä aloitti kansallisella POMO-rahoituksella päästen myöhemmin Leader-rahoituksen piiriin.

KUVAT 25A ja 25B. Maakunnalliset kyläasiamiehet koolla vuosina 2010 ja 2014. Vuosittaiset kyläasiamiesten tapaamiset ovat tärkeä vertaisfoorumi kyläasiamiesten erityislaatuissa työssä.

Leader-ryhmät ovat rekisteröityjä maaseudun kehittämissyhteistyksiä, joiden tehtävänä on kehittää oman alueensa maaseutua kehittämissstrategiansa mukaisesti valtion, kuntien ja Euroopan unionin myöntämällä resursseilla ja alhaalta ylös -periaatteella. Leader-ryhmän jäseniä voivat olla henkilöt, yhdistykset, yhtiöt, kunnat ja muut oikeuskelpoiset yhteisöt. Ryhmien määrässä ja aluejaossa on tapahtunut 25 vuoden aikana jonkin verran muutoksia. Kunkin Leader-ryhmän hallituksen kokoonpanossa noudatetaan ns. kolmikantaa ja yhdistysten hallituksissa on toimialueen kaikista kunnista olevia edustajia. Hallitus tekee keskeiset päätökset muun muassa hankkeiden

rahoittamisesta. Leader-ryhmillä on toiminnanjohtaja ja muita työntekijöitä, esimerkiksi hankeneuvoja tai paikalliskehittäjiä. Yhdistyksen toimialueena ovat yleensä naapurikunnat saman seutukunnan ja maakunnan alueella. Leader-ryhmät kehittävät maaseutua aktivoimalla ja neuvomalla paikallisia toimijoita sekä rahoittamalla hankkeita strategiaperusteisesti ja hallinnoiden ohjelmakauden mittaista rahoituskehystään.

Suomen Kylät ry:n jäseniä ovat seuraavat Manner-Suomen Leader-ryhmät: *Leader SILMU, Leader Pomoväst, Leader Ykkösakseli, Leader I samma båt – Samassa veneessä, Leader Varsin hyvä, Leader Jokivarsikumppanit, Leader Ravakka, Leader Pyhäjärviseuutu, Leader Karhuseutu, Leader Pohjois-Satakunta, Leader-EMO, Leader LounaPlussa, Leader Linnaseutu, Leader Etpähä, Päijänne-Leader, Leader Pirkan Helmi, Leader Kantri, Leader Joutsenten reitti, Leader PoKo, Leader Pohjois-Kymen Kasvu, Leader Sepra, Leader Länsi-Saimaa, Etelä-Karjalan Kärki-Leader, Leader Veej'jakaja, Rajupusu Leader, Leader Piällysmies, Leader Mansikka, Leader Kalakukko, Leader Ylä-Savon Veturi, Leader Keski-Karjalan Jetina, Joensuun seudun Leader, Vaara-Karjalan Leader, Leader Vesuri-ryhmä, Leader Maaseutukehitys, Leader Jyväsräihi, Leader Viisari, Leader Kuudesta, Leader Liiveri, Leader Suupohja, Leader Aisapari, Leader Aktion Österbotten, Leader Yhyres, Leader Pirityiset, Rieksa-Leader, Keskipeite-Leader, Leader Nouseva Rannikoseutu, Oulun Seudun Leader, Koillismaan Leader, Oulujärvi Leader, Elävä Kainuu Leader, Peräpohjolan Leader, Leader Outokaira Tuottamhan, Leader Tunturi-Lappi ja Leader Pohjoisin Lappi.*

KUVA 26. Leader-ryhmien toiminnanjohtajat koolta vuonna 2018. Ryhmiä on maassamme 54.

5.3. VALTAKUNNALLISET JÄRJESTÖT, MAAKUNTIEN LIITOT JA MUUT YHDISTYKSET

Suomen Kylätoiminta ry:n perustajajäseniä olivat useat merkittävät valtakunnalliset järjestöt, joista monet olivat mukana jo Kyläasiain neuvottelukunnassa. Maaseutu-järjestöistä jäseniä ovat muun muassa MTK, ProAgraria ja Suomen 4H-liitto ry. Myöhemmin jäseneksi tuli myös Maaseudun Sivistysliitto MSL, joka toimii koko järjestön opintokeskuksena. Muita pitkään jäseninä olleita valtakunnallisia järjestöjä ovat Suomen Kuntaliitto, Suomen Kotiseutuliitto, Eläkeliitto, Käsi- ja taideteollisuusliitto Taito ry, Suomen Nuorisoseurat ja Svenska Folkskolans Vänner. Eri hankkeiden ja paikallistoimintaan liittyvien yhteistyökuviden myötä jäseniksi ovat matkan varrella tulleet myös Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, Vanhustyön keskusliitto, Förbundsarenan ja Svenska Lantbrukssällskapens Förbund SLF. Muutama valtakunnallinen jäsenjärjestö on aikojen saatossa eronnutkin jäsenyydestä, muun muassa Suomen Taksiliitto, Opintokeskus Siviis ja Kansalaisopistojen liitto, joista jälkimmäiset toimivat aiemmin hieman toisen nimisinä. Myös maakuntien liitot ovat 2010-luvulla laajemmin aktivoituneet liittymään Suomen Kylät ry:n jäseniksi; niistä jäseniä on vuonna 2022 jo kahdeksan. Maakuntien liitot lasketaan yhdistyksen säännöissä mukaan valtakunnallisten järjestöjen äänestyskiintiöön vuosikokouspäätöksiä tehtäessä.

Helsingin kaupunginosayhdistykset ry eli Helka on jo useiden vuosien ajan edustanut jäsenistössä kaupunginonanäkökulmaa laajentaen hallitusjäsenyydenkin kautta paikalliskehittämisen ulottuvuutta kaupunkeihin ja korttelitoimintaan.

Suurin osa paikallisista kyläyhdistyksistä on nykyään maakunnallisten kyläyhdistysten jäseniä. Aiemmin osalla paikallisista kyläyhdistyksistä oli suora jäsenyys keskusjärjestöön, ja edelleen vajaa 30 paikallista kylä- ja asukas-yhdistystä on Suomen Kylät ry:n jäseniä. Suoran jäsenyyden sijasta keskusjärjestö suosittelee jäsenyyttä maakunnallisten kyläyhdistysten välityksellä.*

Yhdistys on tarjonnut jäsenyhteisöilleen jo 2000-luvun puolivälistä lähtien maksutonta juridista puhelinneuvontaa muun muassa työsuhdeasioissa sekä verotus- ja yhdistysjuridiikkaan liittyvissä kysymyksissä enintään tunnin ajan oikeustapausta kohden. Tämän ostopalvelun tuottaa turkulainen Lakiasianajotoimisto Siro / varatuomari Tommi Siro.

Jäsenyhteisöjä Suomen Kylät ry:llä on vuonna 2022 kaikkiaan 122.

TUOMAS PERHEENTUPA

*Suomen Kylät ry:n jäsenistön rakenne LIITE 4

LUKU 6. SUOMEN KYLÄT RY:N LUOTTAMUSHENKILÖHALLINTO SEKÄ TOIMIHENKILÖT

6.1. HALLITUKSEN KOKOUKSET JA VUOSIKOKOUKSET

Suomen Kylät ry:n hallituksen kokoonpano on alusta lähtien käsittänyt puheenjohtajan ja kymmenen hallituksen jäsentä sekä näiden henkilökohtaiset varajäsenet. Puheenjohtajia on vuodesta 1997 vuoteen 2022 mennessä ollut kolme: Eero Uusitalo 1997–2015, Petri Rinne 2016–2021 ja Jari Koskinen vuodesta 2022 alkaen. Varapuheenjohtajia, jotka hallitus nimeää keskuudestaan vuodeksi kerrallaan, on kaksi: ensimmäinen varapuheenjohtaja ja toinen varapuheenjohtaja, jotka puheenjohtajan kanssa yhdessä muodostavat puheenjohtajiston.

Alkuvuosina Suomen Kylätoiminta ry:n hallituksen kokoukset olivat usein pitkäkestoisia, koska myös varajäsenet kutsuttiin paikalle ja kaikilla hallituksen kokouksessa olleilla 21 jäsenellä oli myös puheoikeus. Pisimmillään kokoukset kestivät jopa kahdeksan tuntia: asioita, sanottavaa, keskusteltavaa ja mielipiteitä oli laajalla väellä runsaasti.

Hallituksen fyysisten kokousten aiheuttamat matkakulut olivat hallituksen suurehkon kokoonpanon johdosta yhdistyksen talousresursseihin nähden melkoiset. 2000-luvun alkupuolella päädyttiin siihen, että kokouksiin osallistuvat paikan päällä vain varsinaiset hallituksen jäsenet; varajäsen osallistuu ainoastaan silloin, kun varsinainen jäsen on estynyt. Tämä muutos miltei puolitti kokousten matkakulut lyhentäen samalla kokousten kestoja.

Kaikki Leader-ryhmät liittyivät Eero Uusitalon voimallisen suostuttelutyön tuloksena Suomen Kylätoiminta ry:n jäseniksi vuosina 2006–2007. Suomen Kylät ry:n sääntöjä muutettiin niin, että hallituksen jäsenistä ja varajäsenistä kolme on kylätoiminnan, kolme Leader-ryhmien ja kolme valtakunnallisten jäsenjärjestöjen edustajia. Jälkimmäiseen luetaan mukaan maakuntien liittojen edustus. Ruotsinkielisten edustajia on yksi varsinainen ja yksi varajäsen. Yhdistyksen säännöissä oli rajoitus, että kukin em. jäsenyhteisöpiireistä saa yhdistyksen vuosikokouksessa esittää hallituksen jäseneksi ja varajäseneksi vain omaan jäsen-

yhteisöpiiriinsä lukeutuvia ehdokkaita. Mikäli päädyttiin äänestyksiin, hallituksen jäsenet ja varajäsenet valittiin kuitenkin kaikkien vuosikokousedustajien äänillä.

Suomen Kylät ry:n vuosikokous ovat jäsenistöään edustavan yhdistyksen ylin päättävä elin. Vuosikokouksia järjestetään sääntöjen mukaan kahdesti vuodessa. Kevätkokouksessa hyväksytään edellisen vuoden toimintakertomus ja tilinpäätös, syyskokouksessa hyväksytään seuraavan vuoden toimintasuunnitelma ja talousarvio sekä valitaan kulloinkin erovuoroisten hallituksen jäsenten ja varajäsenten tilalle uudet. Puheenjohtaja ja hallituksen jäsenet varaedustajineen valitaan kerrallaan kahden vuoden mittaiseksi toimikaudeksi. Petri Rinteen puheenjohtajakaudella peräkkäisten kaksivuotiskausien enimmäismääräksi rajattiin kolme kautta eli yhteensä kuusi vuotta.

2000-luvulla ja 2010-luvun alkupuolellakin syyskokousten henkilövalinnat muodostivat usein pienimuotoisen jännitysnäytelmän. Vuosikokousedustajat olivat äänestysten vuoksi sankoin joukoin paikalla tai vähintäänkin valtakirjoilla edustettuina. Äänestyksiin jouduttiin useimmiten kylätoiminnan edustajista; kyläpuolella halukkuutta hallitusjäsenyyteen oli enemmän kuin paikkoja oli tarjolla. Leader-ryhmät päätyivät jo varsin aikaisessa vaiheessa neuvottelemaan etukäteen, ketkä asetetaan Leader-puolelta ehdokkaiksi. Kylätoimijat omaksuivat 2020-luvun lopulla saman käytännön. Valtakunnallisten jäsenjärjestöjen edustajat on yleensä valittu ilman suurempaa kilpailua kuten myös ruotsinkielisen toiminnan edustus. Valtakunnallisia

järjestöjä, joilla on eri aikoina ollut edustus tai varaedustus yhdistyksen hallituksessa, ovat olleet muun muassa MTK, MSL, Suomen Kuntaliitto, Eläkeliitto, Helsingin kaupunginosayhdistysten liitto Helka, ProAgria, SLF, Svenska Studicentralen, Suomen 4H-liitto ja Kirkkopalvelut. Vuodesta 2015 alkaen myös maakuntien liitoilla on ollut toistaiseksi jatkunut edustus tässä kiintiössä. Suomen Kylät ry:n hallituksen kokouksiin ovat voineet osallistua myös ns. kutsutut asiantuntijat, joita ovat olleet Suomen Kylät ry:n eri jaostojen puheenjohtajat ja usein myös MANEn pääsihteeri.

Suomen Kylät ry:n / Suomen Kylätoiminta ry:n hallitus-työskentelyssä on neljännesvuosisadan aikana ollut mukana suuri määrä taitavia ja kokeneita luottamushenkilöitä sekä järjestön sisältä että eri yhteistyötahoja edustavista jäsenyhteisöistä. Useimmiten hallituksen jäsenet ovat olleet Suomen Kylät ry:n jäsenjärjestöissä työskenteleviä toimihenkilöitä.

6.2. JAOSTOT VALMISTELEVAT ASIOITA HALLITUKSEN KÄSITTELYYN

Jaostoja on nykyään viisi. Ne toimivat Suomen Kylät ry:n hallituksen alaisuudessa valmistelevinä eliminä. Kyläjaosto aloitti toimintansa 2000-luvun alkupuolella, samoin toimintaryhmäjaosto eli nykyinen Leader-jaosto. Kyläjaoston puheenjohtajana toimii nykyisin Jani Hanhijärvi, edeltäjiä ovat olleet muun muassa Tauno Linkoranta, Matti Mäkelä ja Silja

Saveljeff. Leader-jaoston puheenjohtajina ovat toimineet muun muassa Riitta Bagge, Mervi Niemi-Huhdanpää, Eliisa Vesisenaho, Kirsti Oulasmaa ja Kari Kylkilahti. Kansainvälisen toiminnan lisääntyessä perustettiin myös kansainvälisten asioiden jaosto, jossa puheenjohtajina ovat toimineet muun muassa Eero Uusitalo ja Petri Rinne.

Neljänneksi jaostoksi perustettiin vuonna 2018 korttelijaosto, jonka tarkoituksena on muun muassa yhdistää kaupunginosa- ja korttelitoimijoita paikallisen kehittämisen kokonaisuuteen. Korttelijaoston puheenjohtajana on toiminut jaoston perustamisesta lähtien Pasi Mäenpää, joka kertoi jaoston alkuvaiheen toiminnasta kohdassa 2.6.4. Jaostossa on edustajia myös neljännen sektorin kaupunki-kehittäjiä.

Vuonna 2021 työnsä käynnisti Suomen Kylät ry:n viidentenä jaostona nuorten tulevaisuusjaosto, jonka puheenjohtajana toimii Karoliina Ahtiainen.

Jaostojen tekemä monipuolinen ja perusteellinen valmistelu on osoittautunut arvokkaaksi voimavaraksi kunkin edellä mainitun aihealueen kehittämistyössä. Jaostotyö on myös lisännyt alueellisten toimijoiden osallisuutta Suomen Kylät ry:n toimintaan, sillä jaostot toimivat tärkeinä keskustelufoorumina. Jaostojen kulloinenkin toimikausi on yleensä kolme vuotta.

TUOMAS PERHEENTUPA

6.3. SUOMEN KYLÄT RY:N JOHTOHAHMOJA VUOSINA 1997–2022

6.3.1. Puheenjohtajia

Eero Uusitalo 1997–2015, voimakastahtoinen uudisraivaaja

Karismaattinen ja näkemyksellinen maaseudun kehittäjä, ”maaseutupolitiikan isä”, tohtoriksi väitellyt maaseutuneuvos Eero Uusitalo aloitti puheenjohtajana jo Kyläasian neuvottelukunnassa (KAN) 1990-luvun puolivälissä. Hänen määrätietoisella otteellaan Kyläasiain neuvottelukunta järjestäytyi osin kovan vastustuksenkin jälkeen yhdistykseksi, jonka puheenjohtajana Eero Uusitalo toimi aina vuoden 2015 joulukuuhun, jolloin hän poistui keskuudestamme äkillisen sairauskohtauksen saaneena 5.12.2015, juuri ennen pitkän puheenjohtajakautensa päättymistä. Ei liene täysin väärin todeta, että Suomen Kylät ry on alun perin vahvasti Eero Uusitalon luomus, sillä ilman hänen panostaan järjestöstä ei todennäköisesti olisi kasvanut nykymuotoista kokonaisuutta, jossa myös Leader-ryhmät ovat kattavasti mukana.

Eero Uusitalolle oli tunnusomaista, että hän vaati paljon paitsi itseltään, mutta lähimmiltä työtovereiltaan. Konkreettisesti koetuksi tuli Eeron lause: ”Jos on työtä, niin

onhan yötäl!”. Eeron johtamistapaan kuului varsinkin isommissa joukoissa voimakas esiintyminen ja tietty kovasanaisuus, jolla hän patisteli joukkojaan ponnistelemaan yhä kiihkeämmin tuloksien aikaansaamiseksi. Poliitikoille ja byrokraattiselle virkakoneistolle hän antoi puheissaan usein huutia. Tämä saattoi loukata osaa kuulijoista, varsinkin herkempiä ihmisiä, jos nämä eivät ennalta tunteneet Eeron tapaa ilmaista asioita, tai kokivat jo muutoinkin työskentelevänsä äärirajoillaan. Eero ei yleensä ollut pitkään tyytyväinen siihen, mitä oli jo saavutettu, vaan ajoi joukkojaan vimmaisesti eteenpäin. Toisaalta Eeron luonteessa oli myös herkkyyttä ja inhimillisyyttä, joka ilmeni lähinnä kahdenkeskisissä keskusteluissa hänen kanssaan. Herkkyyttä osoitti myös se, että Eero itse saattoi loukkaantua melko pienestäkin kahdenkeskisestä sanomisesta, mikäli hän koki sen kohdistuvan jollain tavoin häneen itsensä. Piirre oli mielenkiintoinen, kun hän toisinaan rusikoi muita ihmisiä melko rajuin sanankääntein, välillä ehkä aiheestakin.

”Eero oli pitänyt jälleen yhden kovasanaisen puheenvuoron valtakunnallisilla kylätoiminnan neuvottelupäivillä, muistaakseni vuonna 2011. Huomasin, että osa kuulijoista loukkaantui kollektiivisesti annetuista moitteista. Palatessamme kotimat-kalle autollani yritin varovaisesti vihjaista hänelle, että voisi olla hyvä toisinaan antaa kylätoimijoille myös kiitosta ja tunnustusta tehdystä työstä, ja että tämä voisi olla rakentava tapa motivoida ihmisiä työskentelemään kovemmin. Eero loukkaantui silmin nähden ja ilmoitti, että jollei hänen tyyliinsä kelpaa, hän jättää saman tien eronpyyntönsä puheenjohtajan tehtävästä. Jouduin

KUVA 27. Eero Uusitalo pitämässä tiukkasävyistä puhetta vuonna 2012, kuuntelijoina mm. Peter Backa ja Ritva Pihlaja.

kiireesti vakuuttelemaan, etten ollut tarkoittanut sellaista. Tunnin verran matkustimme syvän hiljaisuuden vallitessa, sitten hän tyyntyi ja perui erouhkauksensa. Loppumatkan juttelimme taas normaalisti ennen kuin saavuimme hänen kotiinsa Perniöön.”
- Tuomas Perheentupa

Eero työskenteli monissa samanaikaisissa maaseutupo-liittisissa tehtävissään maata ahkerasti kiertäen ja usein jaksamisensa rajoilla yömyöhään asti, kirjoittaen ja lukien, nukkuen öisin vain muutamia tunteja. Tämä näkyi monilla yhteisillä matkoillamme, jolloin hän päiväsaikaan kokouksia tai neuvotteluja vedettyään torkkui paluumatkalla autossa ison osan ajasta. Eerolle erityisen rakas paikka, jossa hän mieluusti teki töitä, oli hänen maaseutukotinsa Mäkirinne, entinen muonamiehen talo sukutilansa mailla

KUVA 28. Eero Uusitalo juhlatilaisuudessa etupenkissä kuten puheenjohtajalle kuuluu. Vierellä vaimo Maisa Uusitalo, joka perheen arkipäivän asioista huolehtimalla mahdollisti Eeron täydellisen keskittymisen maaseutupolitiikkaan.

Perniön Ylikulmalla. Unohtaa ei sovi hänen nyttemmin edesmennyttä vaimoaan Maisa Uusitaloa, jolla oli epäsuorasti suuri merkitys siihen, että Eero kykeni pitämään yllä tiivistä työtahtiaan. Vaimo hoiti perheen käytännön asiat talon laajennusta myöten, mikä mahdollisti Eeron täydellisen keskittymisen maaseutupolitiikkaan. Eero kutsui itseään huumorimielessä ”perhepinnariksi”; titteli lienee tullut vaimolta. Sittemmin Eero sai toisen, varmasti mieluisamman tittelin, kun arvonimilautakunta Suomen Kylätoiminta ry:n valmisteleman hakemuksen perusteella myönsi hänelle professorin arvonimen ansioistaan paikallisessa kehittämi-

sessä ja maaseutupolitiikassa. Tätä arvonimeä Eero Uusitalo käytti loppuelämänsä ajan.

Meille monille hänen kanssaan työtä tehneille on jäänyt omat henkilökohtaiset muistikuvamme poikkeuksellisen värikkästä ja vaikuttavasta persoonasta, joka virkamiehenä toimiessaankin ymmärsi syvällisesti kansalaislähtöisen toiminnan tärkeän merkityksen maaseudun kehittämisessä. Eero Uusitalon pitkän ja osin ehkä ristiriitaisiakin tunteuksia herättäneen puheenjohtajakauden muistikuvia ristivalotetaan muidenkin aikalaisten toimesta luvussa 7. Alla ensin Asko Peltolan kuvaus Eeron puheenjohtajakauden päättäneestä vuodesta 2015.

TUOMAS PERHEENTUPA

”Vuosi 2015 oli Eero Uusitalon viimeinen vuosi puheenjohtajana. Jo sen käynnistyessä alettiin pohjustaa uuden vetäjän valintaa väistyvän puheenjohtajan paikalle. Eeron kuollessa äkillisesti pitkän kautensa loppumetreillä uuden vastuuhenkilön nimi oli jo tiedossa. Valinta tehtiin syyskokouksessa 2015 kolmen ehdokkaan kesken. Petri Rinteen ohella Suomen Kylät ry:n puheenjohtajuuteen ehdolle lupautuivat Veli-Matti Karppinen ja Peter Backa.

Eero Uusitalo ilmoitti maaliskuun 2015 hallituksen kokouksessa toimineensa Kyläasian neuvottelukunnan/Suomen Kylätoiminta ry:n puheenjohtajana vuodesta 1995 lähtien ja jäävänsä kuluvan vuoden jälkeen pois tästä vetotehtävästä.

Tämä ilmoitus toimi keskustelunavauksena seuraajan valinnan pohdinnalle. Kyse oli valtakunnallisen järjestön puheenjohtajuudesta, mikä edellyttää valittavalta henkilöltä kokemusta ja omistautumista vastuulliseen pestiin.

Eeron viimeisenä vuonna tehtiin joitakin järjestön toimintaan liittyviä linjauksia. Maaseutu Plus -lehden tilaajien määrä oli laskenut, mikä edellytti päätösten tekemistä julkaisun tulevaisuudesta. Suositukset lehden tilaamisesta eivät riittäneet elvyttämään henkitorissaan olevaa julkaisua, ja syksyllä jouduttiin tekemään Eerolle raskas päätös Maaseutu Plus -lehden julkaisun lopettamisesta vuoden 2015 päättyessä.

Eeron yhtenä ydinpyrkimyksenä oli vahvistaa Suomen Kylätoiminta ry:n roolia valtiovallan silmissä. Maaseutupolitiikan vetovastuu oli tuolloin siirretty (väliaikaisesti) työ- ja elinkeinoministeriölle (TEM), ja Eero halusi käynnistää TEM:n ja Suomen Kylätoiminta ry:n välillä neuvottelut puitesopimuksesta. Siinä määriteltäisiin ne yhteiskunnalliset kehittämistehtävät, joista kylätoiminta ottaisi vastuuta. Lisäksi jokaiseen maakuntaan tulisi saada päätoiminen kyläasiamies. Nämä linjaukset liittyivät läheisesti kylätoiminnan valtionapuun, joka on ollut yhdistyksen hallituksen murheena enemmän ja vähemmän koko sen toiminta-ajan – niin Eeron kuin myöhemmin Petrinkin puheenjohtajuuskaudella. Jatkuvaan valtionaputaisteluun tympääntyneenä Eero jopa ehdotti Suomen Kylätoiminta ry:n jättäytymisestä pois Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän (YTR) toiminnasta. Samalla lopetettaisiin YTR:n edustajan kutsuminen Suomen

Kylätoiminta ry:n hallituksen kokouksiin. Näin radikaaleihin toimiin ei kuitenkaan ajauduttu. Valtionavun turvaaminen ja kasvattaminen, ”valtionapuhelvetinäkkin” kuvattu teema, pysyi kuitenkin hallituksen kestopuheenaiheena.

Vuoden 2015 aikana Suomen Kylätoiminta ry järjesti maakunnallisten kyläyhdistysten ja Leader-ryhmien kanssa Paikallisen kehittämisen valtakunnallisen ohjelman toteuttamista koskevan neuvottelukierroksen, jossa Eeron ohella oli mukana järjestön toimihenkilöitä. Erillinen työryhmä pohti Suomen Kylätoiminta ry:n varainhankintaa omarahoituksen kasvattamisen avulla, siis henkilöperustaisen jäsenmaksujen kautta. Myös sitä koskevien sääntömuutosten tekeminen käynnistettiin syyskokousta varten. Loppuvuonna järjestetty lausuntokierros kuitenkin paljasti, että kylä- ja Leader-toiminnan kentillä tällaiseen jäsenmaksuun suhtauduttiin varsin penseästi.

Vuoden 2015 hallituksen viimeinen kokous pidettiin joulukuussa varapuheenjohtaja Juha Vanhapaaston johdolla surumielisissä tunnelmissa pitkäaikaisen puheenjohtajan yllättävän kuoleman sävyttämänä. Seuraajaksi valittu Petri Rinne esittäytyi kokouksessa. Hänellä oli iso toimintakenttä edessään: maaseutupolitiikan, kylien kehittämisen ja Leader-toiminnan sarkaa pitkään syväkyntänyt vaikuttaja oli poissa. Vetovastuun haasteet tulisivat vähitellen selviämään, vaikka tilanne sillä hetkellä sumealta vaikuttikin. Pitkäaikaiset toimihenkilöt Risto Matti Niemi ja Tuomas Perheentupa kuitenkin pystyivät toimimaan tärkeänä tukena uudelle vastuunkantajalle.” -Asko Peltola, Suomen Kylät ry:n hallituksen jäsen 2015-2021

Petri Rinne 2016–2021, sovitteleva ja taitava verkostoituja

Eero Uusitalon jälkeen edellisen puheenjohtajan isoihin saappaisiin uskaltanut Leader Joutsenten Reitin toiminnanjohtaja Petri Rinne opittiin kuuden vuoden puheenjohtaja-aikanaan tuntemaan diplomaattisena ja paikallistoiminnan kenttää kuuntelevana, muille tilaa antavana, alaisiinsa luottavana, sovittelevana henkilönä. Hän oli puheenjohtajan roolissaan viitseliäs kentän kiertäjä ja taitava yhteistyösuhteiden rakentaja, kansainvälisesti suuntautunut ja hyvä tasapainoilemaan kentän erilaisten näkemysten välillä. Koska Rinteen varsinainen työ on Leader Joutsenten Reitti ry:n toiminnanjohtajan tehtävä, oli usein tyypillistä, että häneltä tuli vielä iltamyöhään viestejä Suomen Kylät ry:n työntekijöille. Rinne – kuten edeltäjänsäkin – teki puheenjohtajana pitkiä työpäiviä. Rinteen aikana tehtiin muun muassa yhdistyksen nimen ja visuaalisen ilmeen muutos, toteutettiin koko järjestöä koskeva laatutyöprosessi, tehostettiin merkittävästi sähköistä viestintää, luotiin uusia yhteistyösuhteita, syvennettiin olemassa olevia suhteita, vahvistettiin kansainvälistä yhteistyötä aina Kiinaa ja Afrikkaa myöten, perustettiin MTK:n ja ProAgria Keskusten Liiton kanssa tasaomisteisesti työvoimaa välittävä ja rekrytointeja toteuttava Töitä Suomesta Työvoimapalvelut Oy, käynnistettiin kaupunginosakehittämiseen liittyen erityinen korttelijaosto sekä otettiin nuoret mukaan järjestön kehittämiseen uuden nuorisajaoston kautta. Myös suhteet eduskuntaan lähenevät, kun erityisesti varapuheenjohtaja Esa Aunolan tekemän

KUVA 29. Petri Rinne toimi Suomen Kylät ry:n puheenjohtajana 2016–2021.

pohjatyön tuloksena perustettiin eduskunnan kylätoimintaverkosto, jonka jäseninä on kansanedustajia lähes kaikista eri puolueista. Rinne jätti Suomen Kylät ry:n puheenjohtajan tehtävät kuuden vuoden puheenjohtajakauden jälkeen. Hänen aloitteestaan Suomen Kylät ry:n luottamushenkilöille oli asetettu kuuden vuoden maksimiaika osallistua Suomen Kylät ry:n hallitustyöskentelyyn yhtämittaisesti; mallia otettiin Leader-ryhmien hallinnosta.

Asko Peltola kertoo Suomen Kylät ry:n toteuttamista toimenpiteistä Petri Rinteen puheenjohtajuuden aikana yksityiskohtaisemmin alaluvussa 7.6.

Jari Koskinen vuodesta 2022 alkaen, monessa paikassa koeteltu vaikuttaja

Hauholta kotoisin olevalla, vuoden 2022 alusta Suomen Kylät ry:n puheenjohtajana aloittaneella Jari Koskisella on taustallaan vahva kokemus politiikasta kansanedustajana ja kahteen otteeseen maa- ja metsätalousministerinä. Hän on urallaan työskennellyt Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankissa Lontoossa sekä Suomen Kuntaliiton toimitusjohtajana. Koskisella on kokemusta lukuisista luottamustehtävistä ja myös käytännön maanviljelyksestä kotitalallaan. Tuntumaa paikalliseen kehittämiseen Koskinen on saanut ministeriajoiltaan ja kotikylänsä kylätoiminnasta.

KUVA 30. Vuonna 2022 Suomen Kylien puheenjohtajana aloittanut Jari Koskinen.

Yhdistyksen monilla varapuheenjohtajilla on ollut merkittävä rooli puheenjohtajan ja henkilöstön tukemisessa puheenjohtajiston jäsenenä. Yhdistykselle on nimetty hallituksen jäsenten keskuudesta vuosittain ensimmäinen ja toinen varapuheenjohtaja. Suomen Kylätoiminta ry:n / Suomen Kylät ry:n varapuheenjohtajina ovat 25 toimintavuoden aikana toimineet lukuisat hallituksen luottamushenkilöt, muun muassa Asko Niemi, Kaisa Uusioja, Markku Fagerlund, Silja Saveljeff, Riitta Bagge, Kirsti Oulasmaa, Matti Mäkelä, Reena Laukkanen-Abbey, Juha Vanhapaasto, Asko Peltola, Esa Aunola, Marko Mäki-Hakola, Maarit Teuri...

TUOMAS PERHEENTUPA

6.3.2. Johtavia toimihenkilöitä

Eija Väätäinen 1997

Eija Väätäinen työskenteli projektipäällikkönä ja samalla Suomen Kylätoiminta ry:n ensimmäisenä pääsihteerinä vuonna 1997 työtovereinaan Heikki Konsala ja kv-asioista vastannut Tea Törnroos. Suomen Kylätoiminta ry toimi tuolloin Suomen Kuntaliiton tiloissa. Väätäinen oli työskennellyt jo aiemmin Kyläasian neuvottelukunnan pääsihteerinä. Häntä edelsivät Antti Iso-Koivisto Suomen Kuntaliitosta vuosina 1996–1997 ja ennen Iso-Koivistoa Tarmo Palonen työparinaan Leena Heiskala samasta organisaatiosta.

Heikki Konsala 1998

Heikki Konsala oli Suomen Kylätoiminta ry:n pääsihteeriksi ja valtakunnallinen kyläasiamies vuonna 1998. Myöhemmin vuosina 2009–2012 Konsala toimi Suomen Kylätoiminta ry:n ensimmäisenä Leader-asiamiehenä.

Risto Matti Niemi 1999–2000

Maa- ja metsätalousministeriössä ylitarkastajana pitkään työskennellyt Risto Matti Niemi siirtyi Suomen Kylätoiminta ry:n pääsihteeriksi kahdeksi vuodeksi Helsingin Annankadulle ensimmäisen kerran vuoden 1999 alussa palaten takaisin ministeriöön vuoden 2000 lopulla. Hänen aikanaan muun muassa laadittiin ensimmäinen valtakunnallinen kylätoimintaohjelma ja saatiin loputkin maakunnallisista kyläyhdistyksistä perustetuiksi, mikä edellytti runsasta aktivointityötä maakunnissa.

Iiris Jurvansuu 2001–2002

Yhden vuoden mittaisen pääsihteerityensä aikana Halsu-alta kotoisin oleva Iiris Jurvansuu työskenteli tarmokkaasti muun muassa suuren EQUAL-rahoitteisen Kylätaloushankkeen hakuprosessissa. Hänen aloittaessaan työnsä huhtikuussa 2001 Suomen Kylätoiminta ry oli jo päättänyt siirtää toimistonsa maaseudulle Suomusjärven kuntaan.

Iiris Jurvansuun työviikot olivat varsin totaalisia, sillä hän kulki viikoittain Halsualta Suomusjärvelle ja takaisin yöpyen viikolla toimiston pienessä sivuhuoneessa sekä tehden erittäin pitkiä työpäiviä. Tämä ei ollut kevyt järjestely viiden nuorehkon lapsen äidille, sillä tuohon aikaan ei Suomen Kylätoiminta ry:ssä hyödynnetty etätömahdollisuutta.

Pietari Jääskeläinen 2002–2005

Kirkon eri tehtävissä toiminut ja Suomen Kylätoiminta ry:n hallituksessa vaikuttanut Pietari Jääskeläinen toimi yhdistyksen pääsihteerinä vajaan kolmen vuoden ajan. Hänen kaudellaan kylätoiminnan valtionapu saatiin ensimmäistä kertaa avattua, mistä vaikuttamistyössä Jääskeläiselle kuuluu huomattava ansio. Jääskeläinen kertoo tuosta ajasta tässä julkaisussa kohdassa 2.5.1. Sittemmin Jääskeläinen toimi kansanedustajana.

Risto Matti Niemi 2006–2018

Risto Matti Niemi valittiin toistamiseen Suomen Kylätoiminta ry:n pääsihteeriksi kesäkuussa 2006. Hän työskenteli tässä tehtävässä vuoden 2017 marraskuun loppuun jään lomille ja eläkkeelle helmikuun 2018 lopussa. Risto Matti Niemi tunnettiin aiemmalta työuraltaan Eero Uusitalon läheisenä työtoverina maa- ja metsätalousministeriössä. Suomen Kylätoiminta ry:n toiminta kasvoi ja vakiintui Risto

Matti Niemen toisen pääsihteerikauden aikana valtionavun kasvaessa, joskin vuosina 2015–2017 järjestössä koettiin vakava valtionapukriisi valtionhallinnon odottamattomien uudelleenjärjestelyiden seurauksena. Risto Matti Niemen kaudella yhdistyksen toimisto siirtyi Salon Suomusjärveltä Perniöön.

Edellä mainittujen pääsihteerivaihdosten välissä myös Tuomas Perheentupa toimi Suomen Kylätoiminta ry:n vt. pääsihteerinä kehittämisjohtajan työnsä rinnalla yhteensä puolentoista vuoden ajan.

Petri Rinne / Tuomas Perheentupa 2017–2021

Eläköityvä pääsihteeriksi Risto Matti Niemi siirtyi lomille vuoden 2017 lopulla, mistä alkaen pääosan pääsihteerin työtehtävistä jakoivat tiiviinä työparina puheenjohtaja Petri Rinne ja kehittämisjohtaja Tuomas Perheentupa. Rinne toimi puheenjohtajan roolinsa rinnalla henkilöstön esimiehenä, Perheentupa vastasi muun muassa hanketoiminnasta, strategisista kirjoitustehtävistä ja hallituksen kokousten valmistelusta. Tämä järjestely mahdollisti tiukassa taloustilanteessa sen, että Suomen Kylät ry:lle kyettiin palkkaamaan jälleen päätoiminen tiedottaja. Hanketoiminta oli tänäkin aikana laajaa, ja kylätoiminnan valtionapu saatiin palautettua aiemmalle tasolle ja vuosiksi 2021 ja 2022 jopa korotettua tähänastiseen ennätykseensä 1,4 miljoonaan euroon.

KUVA 31. Suomen Kylät ry:n toiminnanjohtajana vuoden 2021 lopussa aloittanut Alekski Koivisto.

Alekski Koivisto, toiminnanjohtaja 14.12.2021 alkaen

Vaasassa asuva Alekski Koivisto aloitti Suomen Kylät ry:ssä uudistetulla nimikkeellä toiminnanjohtajan tehtävässä 27-vuotiaana hallintotieteiden maisterina 14.12.2021. Etätyökulttuurin yleistymisen mahdollistaa järjestön johtamisen nykyisin myös Vaasasta käsin. Aiempaa työkokemusta Koivistolla on muun muassa aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:stä ja järjestökokemusta muun muassa Allianssi ry:n ja Seta ry:n varapuheenjohtajana, samoin nuorisopolitiikasta.

6.3.3. Toimihenkilöitä

Suomen Kylätoiminta ry:ssä / Suomen Kylät ry:ssä on työskennellyt yhdistyksen 25-vuotisen olemassaolon aikana eri työsuhteissa useita kymmeniä toimihenkilöitä.

Keskusjärjestön kymmenistä hanketyöntekijöistä on maininnat vuosina 1997–2022 toteutettujen kehittämishankkeiden kuvausten yhteydessä alaluvussa 3.2. Vuonna 2002 käynnistyneen toimintaryhmien verkostoyksikön työntekijöistä on kerrottu alaluvussa 2.3. Aiemmista viestinnän tekijöistä on kerrottu alaluvussa 2.7.

Muita Suomen Kylätoiminta ry:ssä / Suomen Kylät ry:ssä työsuhteessa olleita tai olevia toimihenkilöitä ovat työsuhteen aloittamisesta lukien aikajärjestyksessä:

Eeva Rantama, kv-vastaava 1997–1998

Tea Törnroos, kv-vastaava 1998–1999

Tuomas Perheentupa, kehittämisjohtaja 2000–2022

Raija Tuppurainen, talouspäällikkö 2001–2014

Sylvia Manninen, toimistoavustaja 2003–2012

Heikki Konsala, Leader-asiamies 2009–2013

Marianne Liitelä, järjestösihteeri, nyk. järjestökoordinaattori vuodesta 2012 alkaen

Heli Walls, Leader-asiamies, nyk. Leader-työn kehittämispäällikkö vuodesta 2013 alkaen

Tuomas Rokka, talouspäällikkö vuodesta 2014 alkaen

Anssi Ketonen, viestintäpäällikkö vuodesta 2020 alkaen

Johanna Niilivuo, maallennuuttoasiamies, nyk. maallennuuton asiantuntija vuodesta 2021 alkaen

Simo Siirilä, viestintäassistentti vuodesta 2022 alkaen

Suomen Kylät ry:lle ovat jo pitkään työskennelleet myös:

Kim Smedslund, kv-koordinaattori erillissopimuksella

Tommi Siro, varatuomari, juridiset neuvontapalvelut jäsenille ostopalveluperiaatteella

Suomen Kylät ry on työllistänyt palkkatuella joitain pitkäaikaistyöttömiä henkilöitä avustaviin toimistotehtäviin, samoin korkeakouluharjoittelijoita.

Pääosin valtionavulla keskusjärjestössä on tavallisesti työskennellyt neljä toimihenkilöä. Muut työntekijät, yleensä enemmistö henkilöstöstä, on työskennellyt eri rahoitus-

lähteistä hankituilla projektivaroilla.

Vuonna 2014 yhdistyksen taloushallinnossa tehtiin tärkeä uudistus. Tuomas Rokan astuessa päätoimiseksi talouspäälliköksi hän otti hoitaakseen myös palkanlaskennan ja yhdistyksen kirjanpidon, jotka olivat aiemmin ulkoistettuna kirjanpitotoimistolle. Näin taloushallinto saatiin kokonaisuudessaan keskitettyä samaan paikkaan, mikä mahdollisti jatkossa lähes reaaliaikaisen talouden seurannan.

Svenskfinlands Byarin (aikaisemmin Svensk Byaservice) puolella työskennelleitä ovat:

Peter Backa 1989–2015

Ann-Sofi Backgren 2015–2020

Kenneth Sundman toimii kansliasihteerinä edelleen

TUOMAS PERHEENTUPA

KUVA 32A. Suomen Kylät ry:n työyhteisöä 2000-luvun jälkipuoliskolla. Oikealta Risto Matti Niemi, Sylvia Manninen, Peter Backa, Outi Tikkanen, Raija Tuppurainen, Pirja Peltomäki, Heikki Konsala ja Tuomas Perheentupa. Kuvasta puuttuu valokuvan ottanut tiedottaja Ritva Salomaa-Santala. Taustalla Suomusjärven jyhkeä entinen meijerikiinteistö, jonne Suomen Kylätoiminta ry muutti toimistonsa Helsingistä vuonna 2001.

KUVA 32B. Suomen Kylät ry:n työntekijöitä kuvattuna vuoden 2022 maaliskuussa tiimipäivillä Bergvikin kartanolla Kruusilan kylällä Salossa. Vasemmalta Tuomas Rokka, Anssi Ketonen, Johanna Niilivuo, Marianne Liihelä, Simo Siirilä, Pekka Rintala, Manar Ameli, Heli Walls ja Alekski Koivisto. Kuvasta puuttuvat Maarit Tiittanen ja Kim Smedslund.

LUKU 7. LÄHIHISTORIAN RISTIVALOTUSTA: AIKALAISNÄKÖKULMIA SUOMEN KYLÄT RY:STÄ JA SEN TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITTYMISESTÄ

7.1. RISTO MATTI NIEMI: KYLÄTOIMINNAN NELJÄN VUOSIKYMMENEN TAIVAL – RIEMUA, OPETTELUA JA YHDESSÄ TEKEMISTÄ

Kuvaan kylätoiminnan taivalta oman subjektiivisen näkemykseni ja kokemukseni valossa erityisesti siltä ajalta, jolloin toimin järjestön pääsihteerinä vuosina 1999–2000 ja uudelleen vuosina 2006–2017. Tunnistan myös kehityksen taustalla pidemmällä ajalla vaikuttaneet asiat ja tapahtumat, jotka johtivat pikkuhiljaa, tiettyjä askelmerkkejä seuraten kylätoiminnan nykymuotoon. Nykyhetkeä edeltävät muutamat vuodet ovat minulle hämärän peitossa. Entinen kollegani, vuodesta 2000 lähtien Suomen Kylät ry:n kehittämisjohtajana toiminut Tuomas Perheentupa tuntee myös nuo ajat.

Suomen Kylätoiminta ry perustettiin 21.4.1997 Espoossa ja saatiin rekisteröityä elokuussa 1997. Samalla on kulunut

40 vuotta Suomen Kylätoiminta ry:n edeltäjän Kyläasian neuvottelukunnan (KAN) perustamisesta. Löyhän yhteenliittymän perustamissanat lausuttiin helmi-kuun 24. päivänä vuonna 1982. Päätöstä oli edeltänyt laaja, joskus kiivaskin keskustelu kylätoiminnan järjestelmällisen toiminnan aloittamisesta ja vahvemmassa edun tekemisestä suhteessa julkiseen valtaan ja kuntiin.

Syntymisen ja leviämisen aika 1960- ja 1970-luvuilla

Maaseutututkijat näkevät kylätoiminnan perustan ulottuvan aina vapaan yhdistystoiminnan muotoutumisen aikoihin 1800-luvun loppuun, jolloin Suomessa luotiin pohjaa omaehtoiselle kansalaistoiminnalle. Käyttöön tulivat toimintatavat yhteisten asioiden käsittelyyn ja päätöksentekoon. Osuuskunnilla oli suuri merkitys ja tehtävä. Omaehtoisen toiminnan voimavara oli silloin ja nykyisinkin talkootyö. Maaseutututkija Torsti Hyyryläinen näkee nykymuotoi-

sen kylätoiminnan osaksi suomalaisen talkootoiminnan kehitystä, jolloin kyläyhteisöjen yhteistyö on kehittynyt nykyaikaiseksi talkootoiminnaksi ja edelleen paikalliseksi, omaehtoiseksi kehittämiseksi (Huomaa yhtäläisyys aiemmin toteutettuun POMO-ohjelmaan eli Paikallisen Omaehtoisuuden MaaseutuOhjelmaan ja nykyisiin Leader-ohjelmiin).

Kylätoiminta lähti Suomessa liikkeelle vastareaktionä 1960-luvun maaltamuuttoon, jolloin usko maaseudun elinvoimaisuuteen oli hiipumassa ja tulevaisuus näytti synkältä. Kylätoiminnan käynnistäneet kylät päättivät kieltäytyä tästä ulkopuolelta annetusta tulevaisuuskuvasta. Ensimmäiset kylätoimikunnat syntyivät 1970-luvun alussa kylien asukkaiden aloitteesta. Kylätoiminnan varsinainen synty voidaan paikantaa 1970-luvun puoliväliin, jolloin kylätoiminnan keskeiset ideat saivat muotonsa muun muassa professori Lauri Hautamäen kautta. Kylätoimikuntien määrä lisääntyi nopeasti ja toiminnan leviämistä vauhditti eri valtakunnallisten järjestöjen ja yhteistyötahojen mukaantulo. Kylätutkimus 76 -projekti, jossa olivat mukana useat yliopistot ja järjestöt, edisti tuntuvasti tätä kehitystä.

Kylätoiminta kuvastaa 1970-luvulla maaseudun ihmisten kamppailua maaseudulta pois vetäytyvien julkisten palvelujen puolesta. Kylät puolustivat kaikin keinoin kyläkoulujen, kyläkauppojen, postitoimipaikkojen ja pankkikonttorien olemassaoloa maaseudulla. Alkuvaiheen kylätoiminta oli vahvaa erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa ja ruotsinkielisen Pohjanmaan rannikko- ja saaristokylissä.

”Kylätoiminnan Tiennäyttäjiä on palkittu aina vuodesta 1999 lähtien. Ensimmäisen kerran tämä huomionosoitus myönnettiin Kylätoiminta Tie- seminaarissa ELMA- messujen yhteydessä kymmenelle todelliselle pioneerille ja tulisielulle. Näitä olivat mm. Tarmo Palonen, Tapio Mattlar, Hilikka Vanhapiha, Antti Jokinen ja Esko Ropponen. Mutta yksi oli poissa; Lauri Hautamäki ei koskaan saapunut tilaisuuteen eikä myöskään vastaanottanut huomionosoitusta jälkikäteen. Syy on minulle jäänyt epäselväksi. Jotain oli tapahtunut, mitä, sitä ei ikinä enää saada selville”.

- Risto Matti Niemi

Vakiintumisen aika 1980-luvulla

Uudentyyppinen kylätoimintaliike syntyi 1970-luvun loppupuolella osana laajaa voimistuvaa yhteiskunnallista liikettä, joka osin tasoitti maaseudun autioitumiskehityksen kielteisiä vaikutuksia. Kylätoimikuntia perustettiin vähitellen kaikkialle Suomeen ja etenemissuunta oli poikkeuksellisesti pohjoisesta etelään, syrjäseudulta keskuksiin päin.

Kylätoiminnan tietoisien järjestäytymisen vaihe alkoi 1980-luvulla. Toiminta alettiin ymmärtää kaikkia kyliä koskevaksi omaehtoisuuden ja tekemisen sekä vaikuttamisen uudeksi muodoksi. Tätä edesauttoi aatteellisella tasolla Tampereen Yliopiston aluetieteen laitokselta saatu tuki ns. toimintatutkimuksen muodossa ja tutkimuksen jalkautumisena kentälle. Sanomaa levittivät maakunnissa monet yksittäiset

aktiivit, joilla oman kylän kokemusten pohjalta oli mahdollisuus kertoa, mihin kylätoiminta pystyy. Innostus kylätoimintaan levisi yli Suomen nopeasti 1980-luvulla. Vuosikymmen alussa kylätoiminnalle luotiin valtakunnallinen tukiorganisaatio Kyläasiain neuvottelukunta (KAN). Priimus moottoreina toimivat Suomen Kotiseutuliitto ja Suomen Kunnallisliitto. Neuvottelukunta toimi vuosina 1982–1996 ja sen muodostivat 21 maaseudun kehittämiseen vaihtelevin tavoin kytkeytyvää järjestöä ja yhteisöä. Se oli aluksi kylätoiminnasta kiinnostuneiden valtakunnallisten järjestöjen löyhä liittoutuma. Yhteistyöfoorumin kotipesänä oli Suomen Kunnallisliitto (1993 alkaen Suomen Kuntaliitto).

Alkuvuosina kylätoiminta keskittyi edunvalvontaan erityisesti kuntien suuntaan, perinteiden vaalimiseen sekä asuin ympäristöön rakentamalla talkoilla liikuntapaikkoja ja kokoontumistiloja, kohentamalla kyläympäristöä ja järjestämällä kyläläisille harrastusmahdollisuuksia. Ajan myötä haasteet ovat kasvaneet ja näiden rinnalle ovat yhä voimakkaammin tulleet kylien elinkeinojen kehittämistehtävät. Kylätoimikunnat alkoivat hankkia kylille uusia asukkaita, rakentaa heille jopa asuntoja ja luoda uusia työpaikkoja.

Rakennemuutoksen aika 1990-luvulla

Kylätoiminnan painopisteet ovat vuosien mittaan muuttuneet. Toiminta kohdistui 1990-luvun alkupuolella yhä vahvemmin kylissä tehtävään työhön, muun muassa kyläpal-

velukeskusten perustamiseen. Kylätoiminnassa käynnistyi 1990-luvun jälkipuoliskolla uusi vaihe, jolloin yhä useampi kylätoimikunta oli rekisteröitymässä yhdistykseksi tai osuuskunnaksi, minkä seurauksena kylien yhteistyö kunnissa ja maakunnissa tiivistyi, samalla kun liiketaloudellinen toiminta ja osaaminen vahvistui.

Suomen Kylätoiminta ry perustettiin 1997 jatkamaan ja kehittämään yhdistysmuotoisena Kyläasiain neuvottelukunnan toimintaa. Uutta organisoitumista tarvittiin, sillä useat kunnat olivat joutuneet karsimaan palvelujaan. Kylätoimintaliike oli valmiuksiensa vuoksi ja olosuhteiden muutosten takia halukas ottamaan enemmän taloudellista vastuuta oman alueensa kehittämisestä ja osallistumaan muun muassa palveluiden tuottamiseen.

Kylätoiminnan peitto oli 1990-luvulla jo varsin kattava. Kun kylätoimikuntien ja -yhdistysten hallituksissa toimii keskimäärin 10 ihmistä, kylätoiminnassa oli mukana kymmeniä tuhansia kyläläisiä. 1990-luvulla oli entistä ajankohtaisempaa ja tärkeämpää muuttoliikkeen jatkuessa edelleen voimakkaana, että paikallista omaehtoisuutta, osaamista ja kumppanuutta vahvistettiin vastavoimaksi. Kylätoiminta suuntautui yhä enemmän asukkaiden vapaaehtoiseen yhteistoimintaan oman asuin ympäristön ja elinkeinojen hyväksi. Kylissä kyläyhdistys yhdisti kylän asukkaat, järjestöt ja muut yhteistyötahot työskentelemään oman kylän parhaaksi. Kylien maakunnalliset yhteenliittymät toimivat alueensa kylien tukena ja yhteistyöfoorumina sekä laativat ja toteuttivat maakunnallisia kyläohjelmia.

Kylätoimintaan on suhtauduttu osin ristiriitaisesti ja se on koettu muun muassa perinteisten maaseudun järjestöjen kilpailijana. Myönteinen suhtautuminen on vuosi vuodelta lisääntynyt ja kielteinen vähentynyt, mitä osoittaa muun muassa se, että lähes kaikki maaseudulla toimivat valtakunnalliset järjestöt ovat nyt Suomen Kylät ry:n jäseniä.

1990-lukua leimasi Suomen liittyminen EU-jäseneksi ja sen tuoma hanketoiminta ja uuden oppiminen kaikilla tasoilla. Hankemaailma toi tarvittavia varoja ja välineitä kylien kehittämiseksi, mutta samalla byrokratian, hakemusviidakon, maksatukset, väli- ja loppuraportit, tilitykset. Kylätoiminta ajoi kuitenkin itsensä hyvin EU-viidakkoon, ja ohjelmat ovat tuoneet kylätoimintaan kaivattuja määrärahoja ja resursseja.

Kylätoiminnan vahvistaminen 1990-luvun lopulla ja 2000-luvulla

Kylätoiminta on onnistuneesti asettunut osaksi maaseutupoliittista järjestelmää. Sillä on oma tehtävänsä tässä kokonaisuudessa Maaseutupolitiikan neuvoston (aik. Maaseutuprojekti, Maaseutupolitiikan neuvottelukunta ja Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä) aktiivisena jäsenenä. Paikallisuuden, yhteisöllisyyden ja kylien merkitys kehityksen osana ymmärretään ja tunnustetaan laajasti.

Kylätoiminnan kehittämisen edellytys on, että verkoston perusrakenteet eri toimintatasoilla on saatu vähitellen

valmiiksi. 2000-luvun puoliväliin asti kehittämisen pääpaino on ollut toiminnan kannalta välttämättömien rakenteiden vahvistamisessa ja sen jälkeen 2010-luvulla sisällön kehittämisessä sekä toteuttamisessa. Kylätoiminnan kehittämisprosessin etenemistä voidaan tarkastella seuraavasti:

Maakunnalliset kyläyhdistykset perustettiin vuosina 1989–2000 jokaiseen Manner-Suomen 19 maakuntaan, viimeisimpinä Itä-Uudellemaalle, Keski-Pohjanmaalle, Länsi-Uudellemaalle ja Varsinais-Suomeen vuonna 2000. Tällöin kylätoiminta kattoi ensimmäistä kertaa koko maan Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Myös Ahvenanmaa on mukana verkostossa omalla virityksellä.

”Järjestäytymisen peikko pelottelee ja toisaalta maakunnallista toimintaa haittaa monien kylien pelko järjestäytymisen mukanaan tuomista haitoista. Se käy hyvin ilmi siitä vähäisestä innosta, millä kylät ovat makselleet vapaaehtoisia jäsenmaksujaan maakunnallisille yhteistyöelimille - tai siitä hitaasta tahdistä, jossa kylä liittyy Kyläasian neuvottelukunnan jäseneksi nyt, kun se vihdoin on mahdollista (Tapio Mattlar, Kylät toimivat 2/1994)”

Maakunnalliset kyläohjelmat tulivat voimaan kaikissa 19 maakunnassa ja niitä päivitettiin jatkuvasti. Maakunnallisen kyläohjelman keskeisin merkitys on siinä, että ohjelma sisältää maakunnallisen kylätoiminnan tavoitteet, toimenpiteet ja strategian, jonka pohjalta kyseisen maakunnan kylätoimintaa kehitetään eteenpäin.

*”Oltiin Eero Uusitalon kanssa yhdellä niistä kymmenistä yhteisistä reissuista matkalla kohti Keski-Suomea ja Kannonkoskea. Yhtäkkiä Eero tarttui autoni rattiin ja väänsi rajusti oikealle. Tampere - Jyväskylä pikajuna suhahti ohi. Istuimme autossa hiljaa 5 minuuttia, liikumatta, mitään puhumatta. Lopulta Eero lakoniseen tyyliinsä laushti. -Aika lähellä oli, ei kun eteenpäin, mars!”
- Risto Matti Niemi*

Maakunnallinen kyläasiamiesjärjestelmä toteutui, kun vuonna 2002 jokainen maakunta kykeni palkkaamaan vähintään osa-aikaisen kyläasiamiehen. Rahoitus saatiin pääosin EQUAL-ohjelman isosta Kylätalous-hankkeesta. Merkittävä osa maakunnallisista kyläyhdistyksistä on sittemmin rakentanut omaa alueellista hanketoimintaansa.

Kylätoimikunnat ovat rekisteröityneet laajasti yhdistyksiksi, mikä mahdollistaa niiden osallistumisen ohjelmaperusteiseen kehittämistyöhön ja hanketoimintaan. Vielä vuonna 1990 rekisteröityneitä kyläyhdistyksiä oli ainoastaan noin 400. Vuoteen 2021 mennessä kyläyhdistyksiä oli jo noin 3 400, jolloin yhä useamman kylän on ollut mahdollista ottaa taloudellisia vastuita hankkeiden toteuttamisessa ja työnantajana toimimisessa.

”Kylätoimikunnasta voidaan sanoa, että se on kylän yhteinen nimittäjä ja kokoava voima. Kylätoimikunta kutsuu yhteisiin toimintoihin jokaista kyläläistä, jokaista kylällä toimivaa yritystä ja järjestöä. Kylätoiminta on vakiinnuttanut

*asemansa paikallistason vaikuttamisjärjestelmänä ja kansalaisten vapaaehtoisena yhteistyömuotona. Tätä toimintaa haluaa tukea mahdollisimman tehokkaasti myös Kyläasiain neuvottelukunta valtakunnallisena edunvalvontajärjestönä.”
(Pentti Kurunmäki, Kylät toimivat 2/1989).*

*”Kylätoiminnalla on edessään suuret haasteet. Kylien roolin vahvistaminen merkitsee rehellistä analyysii paikallisten toimijoiden kyvystä kantaa vastuuta. Sellainen kylä, jossa muodollisesti on kymmenen yhdistystä, joista kuusi nukkuu, kolme on horroksessa ja yksi toimii vaivalloisesti, ei pysty huolehtimaan elinvoimastaan. On kyettävä tekemään uusia ratkaisuja toimivan kansalaistoiminnan aikaansaamiseksi.”
(Eero Uusitalo, MaaseutuPlus 4/2007).*

MaaseutuPlus -lehti perustettiin vuonna 2000 yhdistämällä aikaisemmin ilmestyneet Kylätoimintalehti (1996–2000, aik. Kylät toimivat 1983–1995), Liiteri- ja Kyläverkkolehdet. MaaseutuPlus-lehti jouduttiin lakkauttamaan vuonna 2015, kun Leader-ryhmiä ja maakunnallisia kyläyhdistyksiä ei enää saatu laajemmin lehden tilaajiksi.

”Oli vuosi 2000. Kylä- ja paikallistoiminnalla oli useita päällekkäisiä lehtiä. Yhdistäminen tuntui järkevältä. Suomen Kylätoiminta ry hallinnoi Leader- ja Kyläverkko-lehtiä ja hartolalainen Tapio Mattlar Kylätoiminta-lehteä. Yhdistämisneuvottelu pidettiin Jyväskylässä syksyllä 2000 jossain opiskelijakapakkassa. Paikalla oli Mattlar, Lehikoinen, Voutilainen, muita en muista. Sovittiin lehtien yhdistämisestä ja lehtiosuuskunnan perustamisesta lehden julkaisijaksi. Homma kaatui Suomen

Kylätoiminta ry:n vastustukseen. Lopputuloksena Suomen Kylätoiminta ry osti Matlarilta Kylätoiminta-lehden. Kylätoiminta-lehti lakkautettiin. Näin syntyi MaaseutuPlus-lehti.”
- Risto Matti Niemi

Kylätoiminnan toimintamuotojen ja sisällön vahvistamisessa on toteutettu Kylätoiminnan suuntaviivat (2000–2002), Voimaa kuin pienessä kylässä (2003–2007), Vastuuta ottava paikallisyhteisö 2008–2013 sekä Voimistuvat kylät – Vahvistuvat lähiyhteisöt (2014–2020) -valtakunnallisten kyläohjelmien viitoittamaa tietä ja niiden kehittämistoimenpiteillä. Ohjelmien hyvän toteutumisen myötä kylätoiminta on vahvistunut merkittävästi ja samalla kylätoiminnan edustus alueellisessa kehittämistyössä on saanut uutta painoarvoa. Kylätoiminnan saamat resurssit ovat selvästi nostaneet yhteistyötahojen ja yksityisten ihmisten kiinnostusta ja arvostusta kylätoimintaa kohtaan.

*”Näiden kylätoimintaohjelmien kirjoittaminen, laatiminen ja toteuttaminen oli alusta lähtien antoisaa. Sitä sai mitä tilasi. Tosin Voimistuvat kylät – Vahvistuvat lähiyhteisöt 2014–2020 -ohjelman laadintaprosessi oli puuduttava. Puheenjohtaja Uusitalolla oli alusta lähtien selvä visio ja päämäärä sekä strategia, miten ne saavutetaan. Muille se jäi epäselväksi ja aiheutti turhautumista.”*Miksi täällä ollaan, kun linjaukset on jo päätetty.”
- Risto Matti Niemi

Valtionapu alkoi vuodesta 2003 lähtien, kun kylätoiminta ja maakunnalliset toimijat saavuttivat aseman, jossa niille on sitä voitu myöntää. Tämä edellytti myös maakuntien järjes-

täytymistä yhdistyksiksi ja toiminnan vakiintumista. Valtionavusta valtaosa suuntautuu kylien maakunnalliseen työhön. Hanketoiminta on edelleen tärkeä osa Suomen Kylät ry:n työtä ja sama tilanne on maakunnallisessa kylätoiminnassa. Hankkeet ovat kuitenkin aina määräaikaaisia, ne päättyvät aikanaan, eikä hankerahoitusta voida kohdentaa yhdistysten tavanomaiseen kehitystyöhön.

”Syksyllä 2006 pöydälle tuli kylätoiminnan valtionapuasias. Valtionapua oli myönnetty vuodesta 2003 alkaen, ensimmäisen kerran varsin vaatimattomat 120 000 euroa, mutta kuitenkin. Pietari Jääskeläinen oli tehnyt hyvää pohjatyötä eduskunnassa. Itse en hahmottanut valtioavun ja eduskuntaryhmien lobbausmekanismia ja niin vuoden 2007 valtionapu jäi edellisen vuoden tasolle. Joku sitten siihen tokaisi: Ei lähtenyt sitten tämä sinunkaan pääsihteeriys kummoliikelle. Aprikoin, kukahan mahtoi olla se toinen.”
- Risto Matti Niemi

Kylä- ja paikallistoiminnan kansallinen ja kansainvälinen verkosto on vahvistunut vuosi vuodelta. Kylätoiminta yhdistettynä valtavirtaistettuun LEADER-toimintatapaan on varsin tunnettu suomalaisen maaseutupolitiikan tunnusmerkki. Suomen Kylätoiminta ry toimi vuosina 1997–1999 POMO-ohjelmaa toteuttavien 26 toimintaryhmän verkostoyksikkönä. Seuraavalla EU:n ohjelmakaudella Suomen Kylätoiminta ry toimi kilpailutuksen jälkeen kaikkien 56 toimintaryhmän verkostoyksikkönä riippumatta ryhmien rahoituslähteestä.

Suomalainen maaseutupolitiikka alkoi yhä enemmän kiinnostaa myös muita Euroopan maita. Suomi oli avainasemassa, kun tiivistettiin eurooppalaisten kyläliikkeiden yhteistyötä, siirrettiin hyviä käytäntöjä maiden välillä ja oltiin auttamassa uusia valtakunnallisia kylätoimintaliikkeitä alkuun.

”Vuodesta 1999 lähtien Valtakunnalliset kylätoimintapäivät järjestettiin vain joka toinen vuosi ja tilalle tuli vastaavasti joka toinen vuosi järjestettävä Kylätoiminnan Tie -seminaari. Ensimmäinen seminaari pidettiin marraskuussa 1999 Helsingin messukeskuksessa ELMA-messujen yhteydessä. Konsepti tuntui toimivalta. Hämmästys oli kuitenkin suuri, kun huomasi istuvani Suomen Kylätoiminta ry:n Annankadun toimistolla ypyöksin. KV-sihteeriksi oli painunut Firenzeen kv-seminaan. Onneksi sain jonkun työllistetyksi avuksi ja onnistuttiin tekemään hyvät raamit tilaisuudelle. Saatiin 300 osallistujaa itse seminaariin ja kymmeniä tutustumaan kojuumme messualueella. Olipa pätevä työllistetty ja hyvä työkuumppi.”

”Istuttiin vuonna 2000 Suomen Kylätoiminta ry:n palvelukseen juuri tulleen Perheentuvan Tuomaksen kanssa Vanhan kuppilassa. Mietittiin POMO-loppujuhlan ja Menestystarinoita maaseudulla -messun järjestämistä. Keksittiin tuoda tapahtuma keskelle Helsinkiä. Paikka oli vain hakusessa. Tytär kävi siihen aikaan Kaisaniemen ala-astetta, tunsin rehtorin entuudestaan, Oulunsalon tyttäriä. Rehtori innostui asiasta heti, ja tunsin jopa Leader toimintatapa. Koulu järjestyi ilmaiseksi, samoin piha-alueet. Viikonlopun tapahtuma keräsi paljon väkeä neljään messukerrokseen. Ainoa huoli oli

painavien tarvikkeiden roudaus ilman hissejä. Talkoohengellä purkamisen sujui jo hienosti. Koko hommassa oli tekemisen meininki. MMM:n virkahenkilötkin osallistuivat purkuun. Harvinaisen kivaa väkeä viranomaisiksi.”

”Tulin uudelleen Suomen Kylätoiminta ry:n pääsihteeriksi kesällä 2006. Meno oli hurjaa alusta pitäen, ja heti oli agendalla Valtakunnallisten kylätoimintapäivien järjestäminen Jämijärvellä. Suomen Kylätoiminta ry:n ohjelmaa ei vielä ollut ja Ansa Kulmala odotteli pääjuhlan puhujien nimiä, jotta saisi markkinoinnin liikkeelle. Tuli hätäpäissä rykäistyä jotain, mikä yllätykseksi toimi hyvin. Hela Norden ska Leva kokoontui vuosikokoukseensa ja Antikaisen Janne veti Nordregion kokemuksella antoisan koulutuspäivän.”

- Risto Matti Niemi

Merkittävät kansainväliset tunnustukset Suomen Kylätoiminnalle

Suomen kylätoimintaliike sai merkittävän ja kansainvälisen tunnustuksen 9.2.1992, jolloin sille myönnettiin Vaihtoehto-Nobel (Right Livelihood Honorary Award). Palkintoa on jaettu vuodesta 1980 lähtien ja se luovutetaan vuosittain Ruotsin parlamentissa, päivää ennen varsinaista Nobel-palkintoseremoniaa. Vaihtoehto-Nobelin myöntöperusteita ovat ansiot ympäristönsuojelussa, ihmisoikeusasioissa sekä asukkaiden fyysisessä, henkisessä ja sosiaalisessa hyvinvoinnissa. Suomen kylätoimintaliikkeelle myönnettiin palkinto

toiminnasta ja saavutuksista maaseudun elvyttämisessä ja maaseudun väestön voimaannuttamisessa.

Vuonna 1995 YK täytti 50 vuotta. Tuolloin kansainvälinen raati palkitsi ja jakoi YK:n ystävien (We the Peoples Awards Programme) kunniamaininnan 50 kansainväliselle yhteisölle eri puolilla maailmaa työstään yhteisöjensä voimaantumisen hyväksi. Suomen kylätoimintaliike oli yksi palkituista.

KUVA 33. Risto Matti Niemi ja Suomen Kylätoiminta ry:n ensimmäinen pitkäaikainen logo.

”Kyläasiain neuvottelukunta nimesi Vaihtoehto-Nobelin virallisiksi vastaanottajiksi minun lisäksi Hilikka Vanhapihan (Muonio), Tapio Mattlarin (Hartola) ja Leena Kotilaisen (Heinävesi). Kyllä siellä muitakin oli: professori Lauri Hautamäki, osastopäällikkö Tarmo Palonen ja kunnanjohtaja Erik Liljeström. Delegationin johtajana toimi palkinnon myöntämistä esittänyt Suomen YK-liiton pääsihteeri Hilikka Pietilä. YK:n Ystävien palkinnon vastaanottivat Suomen kylätoimintaliikkeen puolesta New Yorkissa Tapio Mattlar, Antero Lehtikoinen, Hilikka Pietilä ja minä. Vastaavanlaisia palkintoja ei ole Suomeen aikaisemmin tullut, eikä sen jälkeenkään.” (Antti Jokisen ja Risto Matti Niemen keskustelu Heiskan kyläkeskuksessa 10.11.2008).

”Myönnetyt palkinnot ovat vuodesta 1993 alkaen kiertäneet eri puolilla Suomea järjestetyillä Kylätoimintapäivillä. Vaihtoehto-Nobel palkinto matkustaa nykyisin ympäri Suomea kiertopalkintona valtakunnalliselta Vuoden Kylältä toiselle minun valmistamassani puisessa matkalaukussa.” (Antti Jokisen haastattelu Heiskan kyläkeskuksessa 10.11.2008)

”Kun aloitin pääsihteerin työn ensimmäisen kerran alkuvuonna 1999, oli tilanne toimistossa kaaottinen. Suomen Kylätoiminta ry oli täydellinen hankeorganisaatio, rahoituspohja oli kapea ja nojasi pelkästään hanketoimintaan, omarahoitusta oli olematonta. Toimiston vastuut olivat epäselvät, hanke-työntekijät sekä ohjausryhmä linjasivat ja päättivät järjestön strategiasta enemmän kuin hallitus. Tilanne oli kestämaton ja henkilökemiat eivät toimineet. Pääsihteeri oli ajautunut kolmanneksi pyöräksi rattaisiin. Tuntui, että häntä heiluttaa

koiraa. Sain hyvää tukea hallitukselta ja esim. Antti Jokinen totesi minulle; Älä välitä, on tässä menty pahempienkin pusi-koiden lävitse, mennään yhdessä toinen toista tukien. Ja niin mentiin.”

”Kuukauden yhdessäolon jälkeen hankkeen projektipäällikkö jäi sairauslomalle eikä palannut enää töihin. Toinen työntekijä piti ympäristöhankkeita paljon linjakkaimpina ja siirtyi ympäristöhallinnon palvelukseen. Olin pitkään yksin, ennen kuin Tuomas Perheentupa siirtyi Suomen 4H- liitosta Suomen Kylätoiminta ry:hyn. Alkoi tekemisen meininki ja ilo.”
- Risto Matti Niemi

RISTO MATTI NIEMI toimi Suomen Kylätoiminta ry:n pääsihteerinä 1999–2001 ja 2006–2018

7.2. JUHA KUISMA: MOMENTTEJA PAIKALLISTOIMINNAN KENTILTÄ

Momentti tarkoittaa hetkeä, ratkaisevaa hetkeä sekä vääntövoimaa. Paikallisessa kehittämisessä on monia tunnettuja käännekohtia, mutta myös muita erilaisia muistamisen arvoisia hetkiä. Jos paikallisen kehittämisen historiaa joskus kirjoitettaisiin, siihen kuuluisivat niin kyliin kohdistunut 1970-luvun toimintatutkimus, Kyläasiain neuvottelukunta, Suomen Kylätoiminta (joka käytti outoa lyhennettä SYTY), Leader-ohjelmat ja Leader-toimintaryhmät mukaan lukien Pomo-ohjelma sekä Maaseudun Sivistysliiton Itä-Suomen toimipisteen tekemiset.

Lehti kokosi kansanliikkeen

Lehti on tabloidikokoa ja painettu tukevalle sanomalehtipaperille. Siinä on isoja kuvia ja päätoimittajaksi on merkitty Tapio Mattlar. Tunnistan nimen radion musiikkiohjelmista ja pohdin, onko kyseessä sama tekijämies. En tiedä, miksi lehti tulee meille 1980–1990-luvun vaihteessa. Ehkä olin tökännyt osoitteeni johonkin tilauslistaan? Las-kua ei lehdestä kuitenkaan tullut.

Lehdessä puhutaan paljon kylätoimikunnista. Vielä nykyäänkin tunnistaa mennyttä maaseutua romantisoivan ihmisen siitä, että hän puhuu kylätoimikunnista, ei kyläyhdistyksestä. Minulle kylätoimikunta tarkoittaa nykyään sitä, että joku vahva kyläläinen haluaa pitää kylän näpeissään. Ei halua sääntöjä, ei sääntömääräisiä kokouksia, ei ulkopuolista tilintarkastajaa. Tämä vahva johtaja puhuu muille byrokatiasta ja talkoohen-gen katoamisesta. Mitä rekisteröity yhdistys hänen mukaansa tarkoittaisi. Kunnes kyläyhdistys perustetaan ja huolehditaan siitä, että jokainen kyläläinen saa kutsun kokouksiin.

Tabloidin nimi on KAN, mikä tarkoittaa julkaisijaa: Kyläasiain neuvottelukuntaa. KAN on Tarmo Palosen, silloisen Kunnallisliiton toimistopäällikön vuonna 1981 kokoon juoksema korporaatio, joka koostuu maaseudulla vaikuttavista valtakunnallisista järjestöistä. KANin tarkoituksena oli edistää ”maaseutukylissä nopeasti yleistyneen kylätoiminnan valtakunnan tasoisten yhteyksien hoitamista” omaehtoisuuden ja talkoohenkisyiden pohjalta. Jos KAN jotain hyvää sai

aikaan, oli se juuri tuo lehti. Se antoi vaikutelmaan johonkin suureen liikkeeseen kuulumisesta, vaikka itse ei kuulunut edes kylätoimikuntaan. Kansanliike tarvitsee joka jäsenen tavoittavan lehden.

Kylätoiminnan nousu oli alkanut jo vuodesta 1976 Tampereen Yliopiston professori Lauri Hautamäen kyliin asti menneellä toimintatutkimuksella. Myös Sauli Rouhinen oli asiassa mukana, kunnes vaihtoi ympäristöpolitiikkaan. Hautamäen rooli kylätoiminnan varhaisvaiheissa tulisi muistaa, samaten kuin edellä mainitun Tarmo Palosen. Tähän listaa kuuluu vielä MSL:n Itä-Suomen alueen kehittämispäällikkö Timo Reko. Nimien kirjaamisella haluan alleviivata, että kylätoimintaankin on monta näkökulmaa. Suomen Kylät ry on tärkein, mutta ei ainoa.

Tampereen Yliopiston tutkijoiden näkyväksi tekemä kylätoiminta ei kuitenkaan ollut asiassa ensimmäinen heräte. Myöhemmin ”tietooni on saatettu”, että Suomen ensimmäiset kyläyhdistykset on perustettu 1960-luvulla Pohjanmaan ruotsinkielisen saariston uloimpiin kyliin. Nimitys oli *byalag*, jonka rinnastan paikallisen resurssin tasavertaista käyttöä tarkoittaviin saarilaitumiin, paattilahkoihin ja myllylahkoihin. Tietääkseni vanhin mantereella toimiva kyläyhdistys on Pirkkalan Sankilan kyläyhdistys, joka perustettiin 1950-luvulla samaan aikaan kun Pirkkalan kunnan omakotialueille perustettiin omakotiyhdistyksiä. Sankilassa ei haluttu olla omakotiyhdistyksiä huonompia, varsinkin kun arvio oli, että yhdistykset hankkisivat asukkaille kunnasta jotain hyvää.

Ero omakotiyhdistyksen ja kyläyhdistyksen välillä on toimintakulttuurissa, tavassa ymmärtää omatoimisuus. Klassinen omakotiyhdistys kirjoittaa kunnanhallitukselle ja vaatii katuvaloja. Vaatii, että kunta valopylväät pystyttäisi. Kyläyhdistys kertoo kuntaan: me olemme kylän voimin tekemässä tällaista, millä tavalla kunta voisi olla mukana?

Kun Eero Uusitalo itki...

Istumme lämpimässä kesäillassa laivan yläkannella. Laiva puksuttelee pari tuntia pitkin Vesijärveä, ajaa läpi Vääksyn kanavan ja käy tekemässä silmukan Päijänteellä palatakseen taas Lahden satamaan. Samassa pöydässä istuu Eero Uusitalo, maaseutuneuvos ja Mr. Kylätoiminta. Omaa työtehtävääni kuvattiin tuolloin termillä kylien valtakunnallinen liiketoiminta-asiamies. Ehkä pöydässä oli joku muukin, mutta ei ole jäänyt mieleeni. Kyseessä on Päijät-Hämeen kylien maakunnallisen yhteisjärjestön – käytän mieluummin tätä termiä kuin ”kylien maakunnallinen yhteenliittymä” 20-vuotisjuhla. Olemme kutsuttuja vieraita, meillä on molemmilla ohjelmallinen puheenvuoro. En ole koskaan aiemmin päässyt istumaan paria tuntia pienellä porukalla Eeron seurassa. Siinä tulee kyselyä ja puhuttua kaikenlaista. Yhdessä kohtaa iltaa hätkähdän. Eero kertoo itkeneensä työhuoneessaan, kun hänelle selvisi, että valtakunnallinen kylätoimintaliike ei pysty ottamaan vastuuta EU:ssa valmistellusta maaseudun kehittämisen yhteisöllisestä rahoituksesta. Kuuntelin isoilla korvilla. Tämäkö se oli ollut hänen työnäkönsä Euroopan maaseutu-

KUVA 34. Juha Kuisma ja Eero Uusitalo – kummatkin kylätoiminnan voimakkaita puolestapuhujia ja ajattelihoita.

vuodesta 1987 lähtien? Maakunnat olivat liian heikkoja, eikä kaikissa ollut organisaatiota. POMO-ohjelmakaudella luotiin kampikäynnistyksellä toimintaryhmät tyhjästä. Niitä oli lopulta riittävästi. Niistä kehittyivät Leader -toimintaryhmät.

Uskon ymmärtäneeni Eeron ison idean. Kylätoimintaliikkeestä olisi tullut puolijulkinen katto-organisaatio, joka olisi nojautunut maakuntiin ja joiden sisällä myöhemmät Leaderit olisivat olleet eräänlaisia alueellisia jaostoja, paljolti nykyisen kaltaisia. Mutta kylätoimintaliikkeen yhteiskunnallinen asema olisi ollut korkea ja rahoitus turvattu.

Eikö tämä olisi ollut sitten mahdollista? Sain tuona iltana kuvan, että vaikeutena oli ollut maakunnallisten kyläjärjestöjen heikkous. Kun momentum aukeni, Eero ei virkamiehenä uskaltanut luottaa niiden rahkeisiin. Mutta jos tuosta oli kyse, eikö hyvin suunniteltu maakuntakierros olisi koonnut kustakin maakunnasta oikeat toimijat kokoon? Kuten mainittua, samalla tavalla kampikäynnistettiin toimintaryhmät, ihan nolatilanteesta. Vai olisiko esteenä sittenkin olleet jotkut EU-säännökset tai ehkä ymmärtämätön ns. epäpoliittinen ministeri? En osaa sanoa, mutta joka tapauksessa Eero U oli itkenyt. Itkenyt sitä, että kultainen hetki menetettiin. Kylätoimintaliike jäi eräällä tapaa kitukasvuiseksi.

Tämä selittää, miksi Suomen Kylät ry:n säännöt on laadittu yhdistysjäsenyyden pohjalta. Ja siten että Leader-toimintaryhmillä on aina halutessaan suurin vaikutusvalta järjestön asioissa. Kylillä oli ja on ollut motiivi rakentaa järjestö, joka on myös Leader-toimijoille riittävä vaikutuskanava. Mutta aina voi jäädä pohtimaan vaihtoehtoa: millainen olisi henkilöjäsenyyteen perustuva valtakunnallinen järjestö? Millainen olisi sen yhteiskunnallinen vaikutusvalta?

Rajusti sanottu kuuluu kauas

-Tunnetko sinä sellaista henkilöä kuin Eero Uusitalo? Kysyjä on aluearkkitehti ja seisomme anopin kesämökkitontilla. Aluearkkitehti on laatimassa pienelle kunnalle

uuden omakotialueen kaavaa, jonka yhteydessä ratkotaan myös tuon kesämökkitontin mahdollinen laajennus. Myönnän tuntevani kysytyn Uusitalon. Kysyjä tietää, että olen jollakin tapaa tekemisissä kylätoimintaliikkeen kanssa.

-Minä en halua olla missään tekemisissä tuon Uusitalon kanssa! Enkä halua olla mukana yhdessäkään hankkeessa, jossa hän on jollain tavalla osallinen! Selviää, että Eero Uusitalo on jossakin tilaisuudessa onnistunut suuttuttamaan paikalla olleet kuntien virkamiehet ja kaavoittajat. Kun pahasti sanoo toisen työstä, voi tulos olla tämä.

Me kaikki vuosien mittaan Uusitalon puheita kuunnelleet tiedämme, mistä on kyse. Suomen Kylätoiminta ry:n suvereeni puheenjohtaja, joka samalla oli vuosikymmeniä maaseudun kehittämisestä vastaava korkein valtion virkamies, saattoi ”sektorisuhareiden” ja muiden ymmärtämättömien ja kyvyttömien toimijoiden kritiikissään mennä yli, niin että ylisanoista tuli ylilyönti ja lopulta lyönti. Eero pyrki innostamaan omia joukkoja puhumalla kriittisesti kaikista virkavastuulla toimivista. Harvoin tämä onnistui edes omassa piirissä: monta oli kertaa, jolloin väki poistui kylätoimintapäiviltä mielessään alipalkatun ylityön tuska. Kannustuksen sijasta oli saatu moitteita. Vasta nimettömissä palautteissa saatiin viesti perille ja puheiden tyyli muuttui.

Maaseudun kehittäminen oli pitkään myötätuulella ja ministeriöiden välinen hyvä juttu. Mutta sitten kävi jostain syystä niin, että resurssit hupenivat ja hajosivat johonkin.

Nyt lienee ”omia sektorisuhareita” jäljellä 3,5 virkahenkilöä. Maaseutupolitiikka oli asiana hyvä ja kannatettava. Kuitenkin minullekin sanottiin: ”mutta ei me sitä huutajaa”. Siteeraan siis tässä kohtaa vaikutusvaltaista sanojaa. Ja perään katse: ymmärrätkö mitä tarkoitan?

Tässä en katso puhuvani pahaa edesmenneestä yksilöstä, vaan kerron opiksi otettavaksi kaksi historiallista tosiasiaa. Toinen fakta on se, että alan johtava virkamies ei koskaan saisi ollasaman alan valtakunnallisen järjestön puheenjohtaja. Toinen fakta on se, että negatiivisesti puhumalla ei saa kestäväää hyvää aikaan. Sanottu sana kiertää aina jotain kautta kohteiden korviin.

Yritystoiminta ei onnistu talkoilla

Työskentelin nelisen vuotta Suomen Kylätoiminta ry:n valtakunnallisena kylien liiketoiminta-asiamiehenä. Kiersin hankkeessa ympäri Suomea kannustamassa kyliä taloudelliseen toimintaan. Kokosin myös kylän liiketoimintaoppaan. On paljon voitettu, jos kylätalo ymmärretään yhteisön kokoajaksi, yhdessä olon paikaksi. Mutta vielä pitemmällä olemme, jos ymmärrämme sen taloudelliseksi resurssiksi, jonka varassa kylään voidaan tuoda pysyvästi palveluja tai jopa tuloa tuottavaa liiketoimintaa. Yrittäjäpohjaisissa taloudellisissa ratkaisuisissa on se hyvä puoli, että ratkaisut ovat pysyviä. Koetin neuvoa, että kannattaa tähdätä liiketoimintaan. Ei ole mitään väliä, perustuuko liiketoiminta yhteen yrittäjään vai osuuskuntaan.

Talkoilla voidaan tehdä paljon kylän hyväksi; korjata ja varustaa kylätaloa, rakentaa liikuntapaikkoja, kunnostaa uimarantaa ja venevalkamaa, hoitaa maisemaa, järjestää tapahtumia. Mutta talkoilla ei pidä yrittää. Vaikka yritystoiminnan pyörittäminen talkoilla hetken aikaa onnistuisikin, ei se ole pysyvä eikä suositeltava ratkaisu. Osalliset palavat loppuun, tympääntyvät, vanhenevat ja lopulta kylän sosiaalinen lämpövoima on kulutettu loppuun. Sellaisessa loppuun palaneessa kylässä ei vähään aikaan tapahdu mitään.

Parhaiten kyläyhdistys edistää kylän palveluja ja taloudellista kehitystä tarjoamalla toimitilaa (yrittäjähuone kylätalolla), tekniset yhteydet sekä sopimusjärjestelyjä kunnan tai muun toimijan kanssa. Jotta laajemmalle joukolle syntyy kuva, mitä pitäisi tehdä, tarvitaan metodia, jota voimme kutsua kylän liiketoiminta-analyysiksi. Sitä on luonnosteltu edellä mainitun Kylän liiketoimintaoppaan lopussa.

Muistan vieläkin kylän, jossa kylätalon ovea avatessa lemahti vastaan voimakas homeen haju. Kun huhuili, puheenjohtaja löytyi laatoittamassa vessan seinää. Talkoota sekin oli, mutta hänen ongelmansa oli, ettei muu kylä enää ollut innostunut talkoista. Pohdin koko ajan hänen kanssaan keskustellessa, pitäisikö homeen hajusta kysyä. Kai kyläläiset olivat siitä tietoisia? Vai eikö kukaan ollut hennonut sanoa asiasta innokkaalle puheenjohtajalle? Vaikka kylätalo olisi rempattu kuinka hienoksi, olisi tuo homeenhaju tullut menestyksellisen toiminnan esteeksi.

Pidetään rotaatioperiaate kunnissa

Varsinkin 1980- ja 1990-luvulla muodostui monin paikoin Suomea tavaksi, että sama henkilö toimi kymmeniä vuosia kylätoimikunnan tai kyläyhdistyksen puheenjohtajana. Häntä saatettiin tituleerata kyläpäälliköksi. Sanalla oli kaksiteräinen merkitys: se tarkoitti ansioitunutta puheenjohtajaa, mutta samalla siihen sisältyi konnotaatio, ettei puheenjohtaja halunnut etsiä itselleen seuraajaa. Hän ei myöskään osannut kasvattaa seuraavaa puheenjohtajaa. Hänelle oli tärkeää narsistinen motiivi: päteä puheenjohtajana. Vaikka kylätoimintaan ei sotketa puoluepolitiikkaa, oli tällaisen kyläpäällikön yhtenä lisämotiivina, että tuosta asemasta pääsi kätevästi kunnanvaltuustoon. Puolue saattoi olla mikä vain.

Kaikessa yhdistystoiminnassa on tärkeää toimijoiden kohtuullinen vaihtuvuus. Siksi kylien maakunnallisten yhteisjärjestöjen ja Leader-toimintaryhmien puheenjohtajia ja hallituksen jäseniä koskee määräaikaisuus. Tehtävässä saa olla maksimissaan kuusi vuotta putkeen, sitten pitää vaihtaa. Useimpien kyläyhdistysten sääntöihin kuuluu samantapainen kirjaus.

Samalla tavalla kohtuullisen vaihtuvuuden etu koskee myös työntekijöitä. On hienoa, että kyläasiamiehen työstä tulee pätevän ihmisen elämänura. Kyläasiamiesten ja -naisien pitäisi kuitenkin pystyä etenemään järjestöurallaan niin, että he uusilla posteillaan vaikuttaisivat muussa kansalaistoiminnassa.

minnassa kylätoiminnan arvostusta lisäävästi. Tässä on yksi peruste kyläasiamiesten valtionavun nostamiseksi sataprosenttiseksi. Riittävä valtionapu vaikuttaisi uusien toimijoiden rekrytointimahdollisuuksiin ja edistäisi rotaatiota.

Olen ollut omakohtaisesti tilanteessa, jossa pitkäaikainen työntekijä on kokenut ”omistavansa” maakunnan kylätoiminnan. Hän yksin on valinnut hallituksen jäsenet, kanavoinut hankehallinnon rahat omaksi palkakseen, nöyryyttänyt yhteistyötahoja. Ja kun kuvaan kuuluu, ettei ihminen tunnista oman toimintatyyliensä vaikutusta, jää jäljelle vain kipeitä ratkaisuja, joita kukaan ei haluaisi muistella.

Kyläjuhlat ovat parasta kylätoimintaa

Kirkkoveneet ponnistelevat ylävirtaan Ellivuorentien sillan alla väkevässä virassa. Paikka on Hiedanvuolle Sastamalassa. Soutajat vetävät vetoja selkälihakset tiukalla. Tuuma tuumalta parinkymmenen hengen kirkkovene hivuttautuu eteenpäin kohti rauhallisempaa suvantokohtaa. Vene veneeltä retkeläiset solahtavat eteenpäin Kokemäenjoen vaihtuvissa vesissä. Veneet ovat pyrkimässä Ellivuoren hotellin laiturista kohti Haapaniemen rusthollia.

Kyse on Suomen Kylien keväisistä neuvottelupäivistä muutama vuoden takaa. Tällä kertaa illanvietto on rusthollissa hyvän ruoan ääressä. Olen pyynnöstä lupautunut kertomaan kokemuksia kylätoiminnasta. Toisin sanoen jakamaan joita-

kin tärkeitä ajatuksia. Paperi, jolle olin luonnostellut sanottavani, ei enää ole tallella. Luulen kuitenkin johdonmukaisuuden nimissä suurin piirtein muistavani, mitä mahdoin sanoa. Ponnistelu kirkkoveneen airoissa saattoi kyllä vaikuttaa aivojen verenkiertoon, joten vain paikalla olleilla on (ehkä) mieluinen kuva siitä, mitä tulin sanoneeksi. Tilanne palautui mieleeni, kun vahingossa törmäsin Suomen Kylien sivuilla valokuvaan, jossa tuo samainen kirkkovene ponnistelee Hiedanvuolteessa.

Ne kolme asiaa, joita muistelen sanoneeni ovat: (1) talkoilla ei pitäisi pyörittää yritystoimintaa (2) toimijoiden vaihtuvuus on tärkeää (3) juhlat ovat toiminnan vaikuttavin muoto. Kahdesta ensimmäisestä on ollut jo puhetta, mutta kolmatta teesiä sopii perustella. Kylätoiminta on vapaata, vapaaehtoista ja vapaa-ajalla tapahtuvaa yhdessä tekemistä, jota ei tehdä palkan eikä omanvoitonpyynnin takia. Juhlat ja erityisesti kesäjuhlat ovat parasta kylätoimintaa. Juhliin tulemiselle ei ole kynnystä. Niihin kutsutaan kaikki: koko kylä, kesämökilläiset, vieraisilla olevat sukulaiset, kaikki. Fiksut vanhemmat ottavat lapset mukaan, sillä heissä on kylän tulevaisuus. Juhlissa sinua ei pakoteta järjestötehtäviin eikä talkoovastuuihin. Riittää kun tulet, juttelet, kuuntelet ja olet mukana.

Kylän kesäjuhla tai Avoimien Kylien iltapäivätilaisuus on suuri sosiaalinen tietokone. Jos kesäjuhlassa on 200 osallistujaa ja jokainen käy illan mittaan 20 keskustelua, vaihdetaan tuossa juhlassa 4000 viestiä, jotka kaikki jollakin tavalla tematisoituvat kylään. Keskustelujen vastavuoroisuus nostaa

KUVA 35. Kylätaloilla järjestettävät kyläjuhlat ovat tärkeitä kyläläisten sosiaalisen vuorovaikutuksen alustoja. Kuvassa Moinsalmen kyläläisiä kylätalolla.

viestien laskennallisen määrän 8000 kappaleeseen. Juhlassa tapahtuu sanan vahvimmassa mielessä sitä maaseudun ja kaupungin vuorovaikutusta, jota ohjelmallisesti maaseudun kehittämiseltä edellytetään. Valtava määrä tietoa tulee jaetuksi niin kylän sisäisistä asioista kuin kylää suureen maailmaan silloittavista seikoista.

Ja mikä pätee kesäjuhlaan, pätee pienempiinkin kokoontumisiin. Sosiaalinen kompuutteri toimii pienemmässäkin mittakaavassa. Tästä palaudumme kyläkoulun ja toimivan kylätalon tärkeyteen. Ne ovat tiloja, jossa yhteisö syntyy ja voi olla olemassa.

Kylän kehityskäyrä aaltoilee

Kun katsomme jotakuta konkreettista kylää, näemme pitkän ajan seurannassa, että kyläyhdistyksen aktiivisuus vaihtelee. Toimeliaisuus riippuu mukana olevista ihmisistä, heidän ajankäytöstään ja kapasiteetistaan. Ikä, terveys, perhetilanne yms. vaikuttavat. Joskus sattuu yhteen hyvä ryhmä, joka saa monenmoista aikaan, joskus tyydytään hiljaisempaan toimintaan. Aktiivisuus kasvaa, jos kylällä on ongelma voitettavana, koska ongelma tai koettu uhka yhdistää kaikkia. Onnistuneet hankkeet ja yhteiset tekemiset generoivat lisää tekemistä, kun hankemaailmassa opitaan elämään. Yhdistysten kyky yhteistyöhön ja niiden johtoväen suhtautuminen toisiinsa luo synergiaa tai on luomatta. Viisas kunta voi antaa kylilleen syötteitä. Leader-ryhmän aktivointitoimetkin vaikuttavat.

On nähtävissä, että kylän kehittämisellä on kehityskäyränsä. Kun yhteisö oppii, se kykenee aste asteelta uusiin asioihin. Usein kylätoimintaan herätään, kun kylää uhkaa palvelujen menetyks: kyläkoulu loppuu, kyläkauppa lopettaa, uusi tie pirstoo maisemaa. Mikä onkaan ongelma ja miten se ratkeakaan, ollaan kohta tilanteessa, ”jossa kylä on löytänyt itsensä”. Se on tullut samuuden tuntoon: yhteiseen käsitykseen kohtalostaan. Seuraava askel perustuu tähän samuuteen: kylän historia, kylän tarinat, kylän ”me-tunto” tehdään kirjaksi ja ehkä osittain myös sähköiseen muotoon. Kylän tarina tai tarinat ovat kylän identiteetti. Kun tässä onnistutaan, lähdetään luomaan kylälle yhteisiä liikuntapaikkoja sekä julkista kokoontumistilaa. Kutsuttakoon tätä yhteistä tilaa kylätaloksi, sillä kylätalo on käytössä joka ilta ja kaikkina viikonloppuina, mutta seuraintalo on useimmiten kylmillään ja sitä käytetään kerran kuukaudessa. Kylätalon remontoiminen on käytännöllistä talkootyötä, johon kaikki voivat osallistua ja jonka tuloksena on jotain pysyvää ja kylälle itselleen tulevaa.

Kun kylätalo on kunnostettu ja viimeisen päälle varusteltu, sinne neuvotellaan erilaisia palveluja: omia kerhoja, kansalaisopiston, seurakunnan, harrastusyhdistysten toimintaa. Tilojen varausta varten luodaan järjestelmä, jolloin kylätalosta tulee samalla juhlatalo.

Vaikein osuus kylän kehittämisen käyrällä on siirtyminen kylän liiketoimintaan. Juhlatalo-ominaisuus on jo osa sitä, mutta moni muukin on mahdollista. Tarvitaan myös hyvää sijaintia liikennevirtojen äärellä, jotakin vetovoimaista

attraktiota sekä osaavia vetäjiä. Eläkkeelle jäänyt toimitusjohtaja voi halutessaan olla kylälle valtava voimavara. Tällainen henkilö pystyy ilman suurta vaivaa luomaan kylälle liiketaloudellisen profiilin. Kun talous on saatu toimimaan, voivat muut ottaa siitä vastuuta ja ratkaisusta tulee pysyvä. Kylän liiketoiminta voi olla monenlaista: yhtenä esimerkkinä Eskolan kylä Kannuksessa, toisena Iitin Vuolenkoski.

Liiketoiminnan rinnalle voi nostaa kaavoituksen: On suuri vahinko, että ympäristöministeriön rakennetun ympäristön toimijat eivät ohjaa kuntia kevyeseen kyläkaavoitukseen. Minulle on sanottu, että nykyisen MRL:n kohta ”alueellisesta suunnittelutarvattaisuudesta” tarkoittaisi kevyttä kyläkaavaa. Virallisissa koulutuksissa tätä ei kuitenkaan kerrota.

Ei pelkojen kautta, vaan sosiaalisilla lämpövoimilla

Suomen tultua EU:n jäseneksi olemme nähneet monenlaisia maaseutuohjelmia ja ohjelmakausia. Ymmärrän, että jonkun logiikan kannalta on tärkeää mitata ohjelmien onnistumista syntyvillä työpaikoilla. Ja ymmärrän, että tuollainen mittari on myös tapa suojata maaseudun kehittämisrahoja ymmärtämättömältä kritiikiltä. Työpaikkojen ja uusien yritysten rinnalle on myös otettu sosiaalisen tasa-arvon ulottuvuus: naiset ja nuoret kehityksen osallisina. Ympäristöseikatkin koetetaan noteerata.

Mutta, mutta. Yksikään tähänastisista ohjelmista ei ole kunnolla ymmärtänyt, että maaseudun kehitys lähtee melkein aina kylän sosiaalisista lämpövoimista. Lapsilla pitää olla kavereita, aikuisilla naapureita. Yhteisö ylittää itsensä, kun sitä arvostetaan. Ja yksittäinen ihminen tekee monenlaista hyvää tullessaan yhteisönsä arvostamaksi. Kehitys lähtee arvostuksen kokemuksista. Ohjelmien pitäisi tunnistaa kylien sosiaaliset lämpövoimat ja ottaa ne hankerahoituksessa huomioon. Olen vakuuttunut, että jos esimerkiksi kyläsuunnittelun kevytversio olisi ollut Leader-järjestelmässä automaattisena edellytyksenä ja aina suoraan rahoitettava operaatio, olisi kyläsuunnitelmista tullut kylätoimintaan kuuluva vakio, joka puolestaan olisi generoinut lisää, monipuolisempia ja parempia hankkeita. Enkä tällä arviolla tarkoita, että yksikään tuhansista toteutetuista hankkeista olisi ollut huono.

Lämpövoimista puhuttaessa joudun kyllä yhtä kyläsuunnittelun ulottuvuutta arvioimaan. Nimittäin kylän turvallisuus-suunnittelua, kyläturvallisuutta. Jos suora puhe sallitaan, niin koen, että kyläturvallisuuspuhe perustuu pelkoihin ja pelkojen kattavaan esille manaamiseen. Siinä katsotaan systemaattisesti, mitä kaikkea onnetonta kylässä voi tapahtua. Ja sitten tuotetaan ratkaisu: sähkögeneraattori kylätalolle, vapaaehtoisen pelastuspalvelun rinki, osoitekoordinaatit, hätävarat, kotivarat ja puhelinnumerot. Jotta koko kylää koskevassa turvallisuussuunnittelussa onnistutaan, kollektiiviset pelot maksimoidaan. Sellainen ei yleensä aktivoi, vaan lamauttaa. Se voimistaa kylien autioitumisen tunnelmaa.

Turvallisuussuunnittelun sijasta lähestyisin sama aihepiiriä *resilienssin* kautta. Tämä on sivistyssana, jota ei pitäisi kuulemma käyttää, mutta siihenpä ajatus kiteytyy. Toisin sanoen katsoisimme kylää sen postfossiilisesta tulevaisuudesta käsin ja kehittäisimme uusiutuvia energiamuotoja, maahan upotettua kuituverkkoa ja jokaisen asumuksen ilmasto-ominaisuuksia. Resilienssi tarkoittaa hajakeskitettyä yhteiskuntaa, kriisinsietokykyä, iskunkestävyyttä, muuntojoustavuutta, kykyä hakeutua häiriön tultua uuteen tasapainotilaan. Koko Suomea ajatellen kylässä asumisen elämäntavalla on eniten rakenteellista resilienssiä. Olemme siinä parhaita ja siitä on tehtävissä kylien voittoisa mainetekijä. Ilmastonmuutos ja koronapandemia viittoivat jo kohti resilienssiä. Ukrainassa käyty sota seurauksineen on tehnyt siitä keskeisen yhteiskunnallisen välttämättömyyden.

Mitä on kylän älykkyys?

Vuodesta 2017 Euroopan Unionin maaseudun kehittämissen filosofiassa hyvät asiat on ladattu termin smart village (älykäs kylä) ympärille. Tulkintani termin lentoon lähdestä on, että komissaari Phil Hogan käytti sitä puhuessaan maaseudun kehitystavoitteista – ei niinkään maaseudulle sanansa osoittaen, vaan muuta EU-järjestelmää asiassa puhutellen.

Smart villages rinnastuu tutkijain akateemisessa puheessa smart cities -teemaan. Jälkimmäinen tarkoittaa suunnilleen

kaupunkia, jossa elämänlaatu paranee samalla kun kaupungin ympäristölle aiheuttama rasitus vähenee. Molemmat näkökulmat riippuvat tietenkin siitä, millä ”paranemista” ja ”vähennemistä” mitataan. Termi on sisällöltään suhteellisen poliittinen. Mutta niinhän aina: käsitteet ovat valtaa ja niiden merkityssisällöistä taistellaan.

Termi smart village tuo heti kärkeen mieleen digitalisoinnin, mutta kaikki EU:n ohjelmapolitiittiset toimijat muistavat aina muistuttaa, että kyse on paljon laajemmasta asiasta kuin uudesta tekniikasta ja sähköisistä palveluista. Suhteellisen kestäväällä yhteiskuntatieteen kielellä voisimme todeta, että kyse onkin *sosiaalisista innovaatioista*. Vedän sosiaaliset innovaatiot tähän yhteyteen, sillä olen ollut yhtenä monista kylätoimijoista Tampereella hotelli Ilveksen kulmakabinettissa sparraamassa suomalaisia älykkäitä kyliä. Muistikuva tuolloisesta sparraustilanteesta on, että kylä hyötyy sparrauksesta eniten, jos lähettää tilanteeseen niin sanotusti parhaat edustajansa.

Vaikutelma on, että smart village -ajattelu on tullut korvaamaan kyläsuunnittelua. Muualla Euroopassa ei juuri ole ollut niinkään kunnianhimoista kyläsuunnittelua kuin Suomessa parhaimmillaan oli. Arvelen, että kyläsuunnittelua on vuosien varrella tehty noin 3000 kylässä. Mutta enää kyläsuunnitelmia ei tehdä, koska ne eivät johda mihinkään. Niillä on turhan työn maine.

Olennaista smart village -ajattelussa on, että tulevaisuut-

taan pohtiva kylä katsoo itsensä yli ja itsensä ulkopuolelle. Toisin sanoen smart village tarkoittaa menetelmällisesti sammakkoperspektiivin kieltoa. Yhdellä tapaa siinä tietoisesti hylätään osa ”alhaalta ylös” –ajattelua. Jotta kylä pystyy tekemään oikeita asioita, sen tulee sijoittaa itsensä ensin maailman tapahtumisen isoon kuvaan ja sitten sijoittaa voimavaransa niihin kohtiin, joissa on liikettä, joissa virrat virtaavat.

Kun asian oikein sovittaa käytännöksi, tarkoittaa älykkään kylän oletus sitä, että kylä tekee itsestään SWOT-analyysin. Selvittää siis vahvuutensa, heikkoutensa, uhkansa ja mahdollisuutensa. Se jäljittää yhteytensä ja linkkinsä maailmaan ja kirjaa mahdolliset kumppanuudet. Se tunnistaa voimavaransa suhteessa näköpiirissä olevaan tulevaisuuteen. Loppu on sitten avointen oivallusten aluetta. Vaarallisinta, mitä maaseutuohjelman kirjoittaja tai rahoittaja voi tehdä, on laatia listaa siitä, mitkä kyläteot ovat älykkäitä. Sellainen johtaa vanhan ruudin uudelleen keksimiseen ja aito oivaltava pohdinta estyy.

Yksi tärkeä oivallus suomalaisen älykkään kylän kehityskonseptiin liittyy. Jos olen oikein kuullut, edellytetään älykäs kylä -hankkeilta aina kahden kylän yhteistyötä. Eikä kyse ole naapurikylistä, vaan mieluiten kahdessa eri maakunnassa toimivista kylistä. Tällaisia ohjelmallisia ratkaisuja lisää! Yhteistyöehto nimittäin varmistaa, että molemmissa kylissä kehitysasioita katsotaan oman kylän rajojen yli.

Entä onko meillä tapaa yksikäsitteisesti mitata, onko jokin valmisteltu kylänkehityshanke ”smartti”? Ehdottaisin

tarkasteluun viittä ulottuvuutta, jotka voisivat olla: ekologinen, tekninen, ekonominen, sosiaalinen, kulttuurinen. Kehikko muistuttaa kestävän kehityksen ulottuvuuksia – eikä toisin voi ollakaan. Kullekin näistä ulottuvuuksista luotaisiin asteikko, josta suurimmat pisteet saisi ratkaisumallin rohkeutta ilmaiseva osa-alue. Se hankehakemus, joka yhteen laskettaessa saisi riittävän suuret pisteet, olisi ”älykäs”.

JUHA KUISMA on Pirkan Kylät ry:n puheenjohtaja ja tietokirjailija, jolla on historiaa kylätoiminnan kaikilta tasoilta

7.3. TAUNO LINKORANTA: ERÄÄN JÄRJESTÖN EVOLUUTIO – JA KYLÄASIAMIEHEN

Kylätoiminnan kattojärjestö täyttää tänä vuonna 25 vuotta. Oma kokemukseni järjestöstä on melkein yhtä pitkä. Alkuvuosina en tosin oikein tiennyt sitä. Olin muuttanut Varsinais-Suomesta Merikarvialle, Satakuntaan, vuonna 1998 vaimoni kyläkouluopettajatyön vuoksi. Tein itse erilaisia free lancer -kirjoituskeikkoja ja näissä merkeissä aloitin muun muassa Merikarvia-lehden avustajana. Ensimmäisen juttuni olin tehnyt juuri paikallisista veteraaneista. Seuravaksi tuli työn alle järjestyksessään toisen valtakunnallisen kyläkoulupäivän vietto Lammelan kyläkoululla 9.4.1999.

Päivän huipennus oli maa- ja metsätalousministeriön virkamiehen, maaseutuneuvos Eero Uusitalon, juhlapuhe.

Eero oli tehnyt omaa tutkimustaan osin Merikarvialla ja kylän panos opettajanvalinnassa oli myös ainutlaatuinen esimerkki. Satakuntaliiton kyläasiamies Eija Kanniston ei siis ollut vaikeaa houkuttaa Eeroa paikalle. Opettajanpöydän takaa Suomen Kylätoiminta ry:n puheenjohtaja Uusitalo pauhasi perinteiseen tyyliinsä ja aloitteleva journalisti yritti saada edes jotain helmiä kirjoitettua muistiin. Veteraanit olivat olleet huomattavasti helpompia tässä mielessä... Maaseutuneuvos puolusti puheessaan ankarasti kyläkouluja ja kehotti kyliä aktiivisuuteen EU:n kylien kehittämisrahojen hakemisessa. EU:n mollaajat, vanhojen aikojen haikailijat ja kouluja lakkauttavat kunnat saivat kuulla kunniansa.

Kylätoimijana ja kirjoittajana minut valittiin samana vuonna perustetun SataKylien ensimmäisen maakunnallisen kyläohjelman koostajaksi. Sellainen sitten aikanaan syntyikin, joskin yhdistys ei koskaan saanut sitä painatukseen asti. SataKylien kokouksessa pääsin myös osaltani lausumaan kielteisen kommenttini Satakunnan ja Varsinais-Suomen yhteisestä maakunnallisesta kyläyhdistyksestä. Varsinais-Suomesta oli nimittäin tullut tällainen aloite.

Vaikken sitä silloin täysin hahmottanutkaan, olin keskellä suomalaisen kylätoimintaliikkeen rakenteiden syntyvaiheita. Maa- ja metsätalousministeriö kannusti – osin pakottikin – viimeisiäkin maakuntia perustamaan oman maakunnallisen kyläyhdistyksen ja toisaalta myös kirjoittamaan oman kehittämisohjelmansa. Ohjelmallisuus ymmär-

rettiin olennaiseksi tavaksi toteuttaa EU:n maaseudun kehittämistavoitteita. Suomen Kylätoiminta ry oli samoissa kirjoituspuuhissa.

Osallistuin Eija Kanniston ideoimaan Satakuntaliiton PAKKI-paikalliskehittäjäkoulutukseen, jossa aloin vähitellen ymmärtää maaseudun kehittämiskuvioita ja -rakenteita laajemmin. Kuuntelin myös maaseutuneuvos Eero Uusitaloa uudemman kerran Eurajoen Kuivalahdella Satakunnan kyläpäivässä ja päädyin töihin Aktiivinen Pohjois-Satakunta Leader-ryhmän hankeneuvojaksi. Suomen Kylätoiminta ry alkoi hiipiä elämäni monesta suunnasta.

Vuonna 2002 isäni kuoli ja eteen tuli kesällä muutto takaisin Varsinais-Suomeen. Silmiini sattui ilmoitus, jossa Varsinais-Suomen Kylät ry haki uuteen kyläasiamiehen toimeen tekijää. Satakunnan muutaman vuoden kokemuksillani olin Varsinais-Suomessa ihan veteraanitason toimija ja kun minulla oli osoittaa myös valtakunnan tason järjestötoimintaa Suomen Minipossuyhdistyksen sihteerinä, tulin valituksi. Kyläasiamiespestin takana oli valtakunnallinen Kylätalous-hanke, josta enemmän toisaalla.

Vaikka kyläasiamiestyössä on aina ollut pyrkimys jonkinlaisiin standardeihin, yhtenäisiin työkäytäntöihin, on jokainen kyläasiamies aina viime kädessä tehnyt töitä omalla tavallaan. Itselleni ominainen tapa toimia on aina ollut kirjoittaminen ja olenkin päässyt toteuttamaan tätä sekä Varsinais-Suomen Kylien että Suomen Kylätoiminnan riveissä. Jo vuonna 2002 hyödynsin ilmaisutapojeni molem-

pia ääripäitä Suomen Kylätoiminta ry:ssä. Järjestön oma lehti MaaseutuPlus oli aloittanut ilmestymisensä ja numerossa 5/2002 oli tarinaa sekä paikallisesta opintomatkasta kylille että ensimmäinen pakinani: ”Miksei maaseudulla viihdytä?” Ritva Salomaa-Santala toimitussihteerinä oli mielissään, kun hänen ei tarvinnut tuottaa itse kaikkia tekstejä. Dorfagent Linkoranta siis teki ensiesiintymisensä tuossa lehdessä. Nimimerkkini syntyi puolivahingossa, kun saksalainen tuttavani oli vierailulla Suomessa juuri samoihin aikoihin, kun aloitin työt ja sanakirjan avulla päätin avata uutta työnkuvaani. Dorfagenttina kirjoitinkin sitten pakinoita melkein jokaiseen MaaseutuPlus -numeroon vuoteen 2015 saakka. Pakinoiden yksi keskeinen tarkoitus oli päästellä omia höyryjä huumorin keinoin. Suuri yleisö ei ehkä arvaakaan, miten monen tekstin takana olivat todelliset tapahtumat. Eero Uusitalo antoi kiitosta, että rivien välissä oli monesti maaseutupoliittista sanomaa.

Vuoden 2002 lopulla repertuaari laajentui myös uuden valtakunnallisen kylätoimintaohjelman kirjoitustiimiin. Tuomas Perheentuvan johdolla kokoonnuimme useaan otteeseen ja etenkin Lempäälän mafian eli Juha Kuisman ja Heikki Konsalan kanssa käydyt keskustelut lavensivat käsityksiäni maaseudun kehittämisestä. ”Voimaa kuin pienessä kylässä” -ohjelma 2003–2007 kestää mielestäni edelleen lukemista. Myös seuraavaa, vuosien 2008–2013 ohjelmaa ”Vastuuta ottava paikallisyhteisö” olin innokkaasti valmistelemassa.

Kylätoiminnan valtionapu ilmestyi ensi kertaa keskusjär-

jestölle ja maakuntiin jaettavaksi vuonna 2003. Summa oli pieni, mutta sen symbolinen merkitys sitäkin suurempi. Se oli myös vihje siitä, että maakunnissa saattoi olla palkattuja henkilöitä senkin jälkeen, kun napanuora Suomen Kylätoiminta ry:hyn ja Kylätalous-hankkeeseen katkeaa. Kaikissa maakunnissa rahoituksellinen yhteys ei enää säilynytään Kylätalous-hankkeen jälkeen. Niin sanotulla ALMA-alueella eteläisessä Suomessa Suomen Kylätoiminta ry pystyi kuitenkin käynnistämään yhdeksän maakunnan yhteishankkeen eli Vertin ja Tyynen.

”Kylien elinolot paremmiksi yhteistoimin – infrastruktuurin ja täydentävien hoivapalveluiden kehittäminen kylissä” oli virallisempi nimi. Hanke toimi vuosina 2004–2006 Liisa Hämeen ja Mia Salorannan vetäminä. Varsinais-Suomi oli mukana peräti kahden työntekijän voimin, joista tosin Johanna Pakola oli Suomen Kylätoiminta ry:n palkkalistoilla. Hankkeen tuloksia päästiin esittelemään vielä Lontooseen vuonna 2007.

Vuoden 2006–2007 taitteessa alkoi olla selvää, että Varsinais-Suomen Kylät ry:n oli otettava lainaa selvittääkseen kahden käynnissä olevan Leader-hankkeen väliaikaisrahoituksesta. Ei ollut kattojärjestön hanketta eikä valtionavun varaan voinut kovin paljoa rakentaa. Tämä oli kova paikka hallitukselle, mutta niin vain päätettiin kokeilla omien siipien kantavuutta. Tulossa oli toinenkin haaste: valtakunnallinen kylätapahtuma, jota oli päätetty uudistaa radikaalisti.

Valtakunnallista kyläpäivää oli järjestetty tähän saakka vuorovuosittain kahdella eri sapluunalla. Joka toinen vuosi oli yksipäiväinen ”Kylätoiminnan tie” ja joka toinen vuosi ”Valtakunnalliset kyläpäivät”. Suomen Kylätoiminta ry:ssä päätettiin Satakunnan Jämijärvellä vuonna 2006 järjestettyjen Valtakunnallisten kyläpäivien jälkeen siirtyä yksipäiväiseen tapahtumaan, joka kokoaisi niin kylätoimijat kuin Leader-väenkin. Järjestettiin nimikilpailu, johon ei kaiketi tullut kuin yksi ehdotus: allekirjoittaneen ”Lokaali”, joka sitten päätettiin ottaa tapahtuman nimeksi. Varsinais-Suomi sai vuonna 2007 kunnian aloittaa uuden käytännön. Järjestämipaikaksi päätettiin Loimaa, joka oli sopivasti julkisten yhteyksien varrella. Varsinais-Suomen Kylien ohella tilaisuutta puuhasivat etenkin Leader Varsin Hyvä ja Turun yliopiston Brahea-keskus. Loimaan kaupunki oli toki vahvasti mukana. Päivätilaisuuden pitopaikaksi sovittiin entinen suojeluskuntatalo Heimolinna ja iltatilaisuus sijoitettiin Maatalousmuseo Sarkaan, jossa Juha Kuisma oli vähän aiemmin aloittanut johtajana. Itse tilaisuus meni hienosti, paikalla kävi noin 250 vierailijaa. Julkisuuteen Lokaali pääsi ennen muuta maaseutuneuvos Uusitalon avauspuheella, jossa hän halusi yhdistää Suomen Kylätoiminta ry:n ja Suomen Kotiseutuliiton. Hän nosti puheessaan esille myös ”Varsinais-Suomen vätykset”, mikä ei hiki hatussa tilaisuutta järjestäneestä kuulostanut mitenkään palkitsevalta – jos kohta piikki oli tarkoitettu osoittamaan maakunnallisen kyläyhdistyksen myöhäistä perustamista. Tätä suurin osa yleisöstä ei tokikaan tiennyt.

Kylien neuvottelupäivillä esitetty toive kyläasiamiesten

omista päivistä toteutui ensimmäisen kerran vuonna 2007. Länsi-Uudenmaan Kylien Pirkko Kaskinen oli aloitteellinen ja kyläasiamiehet kokoontuivat keskusjärjestön tuella kahdeksi päiväksi Lohjan ja Kirkkonummen maisemiin. Tämä hieno tapahtuma on sittemmin toteutettu joka vuosi – koronavuotta 2020 lukuun ottamatta.

Yksipäiväisyys oli sen sijaan väistyvä Lokaalin järjestyperiaatteena. Lapin Sallassa pidettiin nimittäin vuonna 2008 kolmipäiväiset kylätoimintapäivät, joskin taisi Lokaali siellä jossain nimenä vilahtaa.

Meillä Varsinais-Suomen Kylät ry:ssä oli vaihteeksi taas likviditeetti melko ohut ja olin jättämässä osallistumisen väliin, mutta Eero Uusitalo sanoi varsin painavasti, että nyt olisi syytä olla paikalla. Paikan päällä selvisi, että minut oli päätetty nimittää Vuoden Maaseututoimijaksi 2008. Loimaalla 2007 tuo titteli oli jaettu ensimmäistä kertaa, Riitta Bagge aloitti sarjan.

Vuonna 2009 aloitin kyläjaostossa pestin, joka jatkui aina vuoteen 2021 saakka. Pohjois-Karjalan Kylien puheenjohtaja, Suomen Kylätoiminta ry:n varapuheenjohtaja Matti Mäkelä toimi jaoston edellisenä puheenjohtajana ja Pirkan kylien Juha Kuisma sihteerinä. Kävimme monia hyviä keskusteluja Hotelli Victoriassa Tampereella, mutta ideoiden toteutuminen ei useinkaan läpäissyt Suomen Kylätoiminta ry:n hallituksen ja sen puheenjohtajan seulaa.

Vuosi 2009 on jäänyt mieleen suurten mullistusten vuotena. Kuntakenttä meni melkoisesti uusiksi niin sano-

tun Paras-hankkeen toimesta. Kuntaliitoksia tehtiin ympäri Suomea ja palvelujen keskittyminen oli aiheellisena pelkona maaseudulla. Myös lähidemokratia pohditutti – kuuluuko kylien ja liitoskuntien asukkaiden ääni enää ollenkaan jatkossa? Omalla alueellani Salo toimi jonkinlaisena laboratoriona kymmenen kunnan liitoksellaan ja aluetoimikuntakokeilullaan.

Varsinais-Suomen Kylät ry käynnisti näistä lähtökohdista vuonna 2009 yhdessä Hämeen kylien, Päijät-Hämeen kylien ja Uudenmaan kylien kanssa ”Kylä välittää” -hankkeen vuonna 2009. Hankkeella oli riittävä rahoitus ja Koulutuskeskus Salpaus oli hallinnoijana, joten arjen yhteistyö Suomen Kylätoiminta ry:n kanssa harveni jonkin verran. Tiemme kuitenkin ristesivät vuonna 2010 käynnistyneen Eero Uusitalon ideoiman Voimistuvat kylät -kampanjan kautta. Yhteiskumppaneina Suomen Kylätoiminta ry:llä olivat Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR, Kuntaliitto, Kirkko ja Maaseudun Sivistysliitto MSL. Kampanjatilaisuuksia piti järjestettävän kunkin Leader-ryhmän alueella, ja vaatimukset kaksipäiväisille tilaisuuksille olivat varsin hurjat niin ohjelman kuin ennen muuta osallistujamäärien osalta. Tavoitteeksi osoitettu kaikkien maaseutukehittäjien yhteisen maaseutujärjestön perustaminen tuntui myös lievästi utopiselta ja vähitellen se putosikin listoilta. Kampanja vietiin kuitenkin läpi vuoteen 2013 alkuun mennessä, vaikkakaan aivan kaikilla alueilla tilaisuuksia ei pystytty toteuttamaan. Osallistuin itse viiteen Voimistuvat kylät -tilaisuuteen joko järjestäjänä ja/tai alustajana. Eniten huolta aiheutti vaaditun osallistujamäärän kokoon saaminen. Teemojen painavuutta kukaan ei kiistänyt ja hyviä alustuksia

ja asiantuntijoita löytyi hyvin.

Vuonna 2014 aloitin kyläjaoston puheenjohtajana. Yhteys Suomen Kylien hallitukseen oli hieman ongelmallinen, sillä nyt jaostossa ei ollut enää hallituksen edustajaa eikä jaoston puheenjohtajalle mandaatin perusteella tullut kutsua hallituksen kokouksiin. Olin myös arvioinut kriittisesti eräässä raportissa professori Uusitalon lausuntojen merkitystä Salon lähidemokratiakokeilun lopettamisesta, joten kutsua uuden paikalliskehittäjäohjelman kirjoittajakaartiin ei kuulunut.

Toisaalta palasimme positiivisissa tunnelmissa Juha Kuisman kanssa Keskitien tuki ry:n palaverista Raisiosta Hintsan kartanolta. Heikki Haaviston ja asiamies Hannu Kallion kanssa käydyin palaverin tuloksena saimme yllättäen neuvoteltua rahoituksen Suomen Kylätoiminta ry:n Kyläpäällikkö-koulutuksille vuosille 2015–2018.

Vuosi 2015 olikin erikoinen, samaan aikaan yhden aikakauden loppu ja uuden alku. Eero Uusitalo oli ilmoittanut lopettavansa puheenjohtajana ja syksyllä käytiin puheenjohtajakandidaattien paneeleja. MaaseutuPlus-lehti vain lakkasi ilman sen kummempaa ilmoitusta ilmestymästä, toki tappiota tuottavan painotuotteen loppu oli jotenkin odotettavissa. Paineitani en olekaan sittemmin kirjoittanut paki-noiksi.

Maistiaisena tulevasta Suomen Kylätoiminta ry päätti toisaalta aloittaa valtakunnallisen Avoimet Kylät -päivän, joka Hanna Ruoholan inspiroimana oli valloittanut ensin Satakunnan vuonna 2013, Varsinais-Suomen 2014 ja nyt

siis koko valtakunnan. Ilmassa oli paljon kysymyksiä ja samaan aikaan lievää hurmosta.

Itse päätin kysyä Eeroa oman maakunnallisen kyläpäivämme juhlapuhujaksi hänen puheenjohtajakautensa kauniiksi lopuksi. Olihan Eero oman maakunnan kasvatti ja tietyistä mielipide-eroista huolimatta tulimme aina toimeen varsin hyvin. Hänen esiintymistään Mynämäessä kiiteltiin kovasti jälkikäteen ja ihan syystä. Kukaan ei voinut aavistaa, miten vuosi päättyisi eli Perniön kirkossa muistotilaisuudessa. Olimme Tuomas Perheentuvan ja Henrik Hausenin kanssa kylätoiminnan edustajina, ja professori Hannu Katajamäki piti loistavan muistopuheen.

Petri Rinteen johdolla aloitettiin vuonna 2016 uusi aika-kausi Suomen Kylätoiminta ry:n historiassa. Juuria ei tokikaan hylätty, mutta monia asioita tarkasteltiin entistä avoimemmin. Kyläjaoston ja kentän ääntä alettiin kuunnella entistä tarkemmalla korvalla eikä itsearviointi ollut enää kirosana. Tämän seurauksena päädyttiin tekemään perustavaa laatua olevia muutoksia sekä toiminnan sisällössä että imagossa. Yhdistyksen nimi muutettiin Suomen Kylät ry:ksi – jotkut olivat jo tässä vaiheessa valmiita vielä radikaalimpaan Suomen Kylät ja Korttelit -versioon. Uusi logo ja kautta linjan yhtenäinen ilme valtakunnassa olivat samoin itsestäänselvyyksiä. Ja toki yhdistyksellä piti olla jälleen vakituinen tiedottaja. Laatutyötäkin aloitettiin. Uusia jaostoja perustettiin.

Menemättä tarkemmin viime vuosien toimintaan, voidaan todeta, että Suomen Kylät ry on nykyään haluttu yhteistyö-

KUVA 36. Tauno Linkoranta kylätoiminnan ”neukkareilla” ryhmätöitä ratkomassa. Linkoranta on toiminut kyläasiamiehenä Kylätalous-hankkeen alusta vuodesta 2002.

kumppani ja kylien asia on entistä useammin esillä julkisuudessa positiivisessa valossa. Korona on toki tuottanut omat ongelmansa, mutta niitäkin on taklattu digi- ja muilla loikilla.

On ollut kunnia ja etuoikeus olla osallisena ja edunsaajana tämän järjestön toiminnassa. Kylien ääni on kuullut joskus kovemmalla tekstillä ja joskus positiivisemmalla vireellä. Molempia on tarvittu. Ilman niitä emme viettäisi nyt 25-vuotisjuhlavuotta.

TAUNO LINKORANTA on Varsinais-Suomen Kylät ry:n kyläasiamies, joka toimi kyläjaoston puheenjohtajana 2009–2021

7.4. HENRIK HAUSEN: MUISTIKUVIA EERO UUSITALON KAUDELTÄ

Tulin mukaan Mikkelin läänin kyläasiain neuvottelukunnan hallitukseen vuonna 1995. Suomi oli vuoden alussa liittynyt Euroopan unioniin, ja maaseudulla tunnelmat olivat vähän pelokkaat. Heti aluksi puheenjohtaja Jorma Tikka neuvoi, että tilaisuuksissa kylätoimijat asettuvat eturiviin ja ottavat aktiivisesti osaa keskusteluihin, koska olemme merkittävä liike ja meitä kuunnellaan. Samaa korosti myös valtakunnallisen Kyläasiain neuvottelukunnan uusi puheenjohtaja Eero Uusitalo.

Olin jo jonkun aikaa toiminut kyläyhdistyksen sihteerinä ja seurannut Eeron ja hänen edeltäjänsä Tarmo Palosen kirjoittelua ”Kylät toimivat”-lehdestä (myöhemmin Kylätoiminta ja MaaseutuPlus). Kuusi kertaa vuodessa ilmestyneet lehdet olivat tärkeä työkalu rakennettaessa kylätoimintaliikettä. Niissä käytiin keskustelua, ja juttuja tuli kirjoittajaverkostolta ympäri maata – itsekin kirjoitin lukuisia juttuja.

Lehteä jaettiin alussa ilmaiseksi kaikille tiedossa oleville kylätoimikunnille ja kyläyhdistyksille. Lehden tilaajamäärä oli ensin pieni. Lehden kasvavista kustannuksista huolehti Kyläasiain neuvottelukunta. Vuonna 1993 toimitussihteerinä Tapio Mattlar pelasti lehden ottamalla vastuun sen julkaisemisesta. Hän hankki lehdelle tuhat tilaajaa ja muun muassa kulttuurilehtitukea.

KUVA 37. Hartolalainen Tapio Mattlar toimitti Kylätoimintalehteä vuodesta 1989 vuoteen 2000 erittäin pienellä budjetilla.

Vuonna 1995 Eero Uusitalo kirjoitti pääkirjoituksensa: ”Kyläläisten kannalta vuoden 1995 alku ei ole valoisa. Parempiakin aikoja on eletty.” Kuitenkin toivoa antoi hänen mukaansa se, että EU:sta tulee varoja suoraan alueelliseen kehittämiseen, EU:ssa omaehtoisuus ja läheisyysperiaate ovat voimissaan.

Tapio Mattlar toimi lehden toimitussihteerinä ja julkaisijana vuoteen 2000 asti. Mattlar oli käynyt Tukholmassa vastaanottamassa suomalaisen kylätoiminnan saamaa Vaihtoehto-No-

KUVA 38. Ero Uusitalo ja Henrik Hausen tunsivat toisensa pitkäaikaisesti. Tässä kaksikko Kylätalous -hankkeen konferenssimatkalla Italian Abruzzossa vuonna 2004.

belia vuonna 1992. Hän halusi pitää kylätoimintaliikkeen puhtaana ruohonjuuriliikkeenä, jolla olisi yhteinen lehti, mutta ei juuri muuta organisaatiota eikä ylhäältä rahoitettua hanketoimintaa. Tapio on pitänyt yhteyttä muihin Vaihtoehto-Nobel-palkittuihin, joista monet ovat vapaamuotoisia kansanliikkeitä. Tästä tulee mieleen 2020-luvulla niin muodikas ”neljäs sektori” ja keskustelu siitä.

Ero kuitenkin patisteli maakuntia organisoitumaan, ja Suomen Kylätoiminta ry perustettiin vuonna 1997. Maaseu-

dun hanketoiminta, erityisesti Leader-toimintaryhmät erikoisine kolmikantahallituksineen, ovat Eeron käsialaa.

On pitkälti Eeron ansiota, että Leader-toiminta Suomessa säilyi tiukasti alueiden omassa päätösvallassa ja että siihen saatiin mukaan koko maaseudun rikas yhdistyselämä ja pienyritystoiminta toteuttajiksi. Leader on Suomessa onnistunut erittäin hyvin, minkä ansiosta Eerosta tuli kansainvälisestikin arvostettu maaseutupoliitikko.

Eerolla oli suuri ansio siinäkin, että 2000-luvun alussa perustettiin eri tieteenaloille kymmenkunta maaseutualan professuuria. Näin luotiin vankka alusta maamme maaseutututkimukselle. Ero kirjoitti myös laajoja ja erittäin käytännönläheisiä kirjoja maaseudun kehittämisestä. Luin tarkkaan sekä *Kylän elinkeinopolitiikka* (1988) että *Elinvoimaa maaseudulle* (1998) -kirjat.

Eerolla oli varhain selkeä näkemys maaseutupoliitikasta. Hän korosti, että asukkaille pitää varmistaa osallisuus paikallisiin päätöksiin. Puhuttiin siis maaseudun kehittämisestä, ei maatalouspolitiikasta. Vieläkin tulee usein vastaan ihmisiä, jotka eivät ymmärrä maaseudun olevan muutakin kuin maataloutta. Itselleni tärkeä oli linjaus, ettei kaupunkia ja maaseutua tule nähdä vastakkainasettelun kautta, vaan on etsittävä yhteistyömahdollisuuksia. Olinhan enemmänkin kaupunkioloista kotoisin.

Eero Uusitalolla oli erikoinen asema maa- ja metsätalousministeriön maaseutuneuvoksena ja samalla kylätoimin-

nan puheenjohtajana. Ruotsissa minulta kysyttiin, miten oli mahdollista, että sama mies oli ottanut vastaan Ruotsin kylien kehittäjiä ensin ministeriössä ja sitten kansalaisjärjestössä. Eeron asema ei ollut aina helppo hänelle itselleen eikä meille kylätoimijoille. Kaksoisrooli toi hänelle kuitenkin vaikutusvaltaa, kun taas maakunnissa olimme vielä melko heikkoja toimijoita. Hänestä rohkaistuina puhuimme asioista suoraan ja pelkäämättä, kuitenkin yleensä diplomaattisemmin kuin Eero.

Kansainvälisyys oli Eerolle tärkeää. Laaja Kylätalous-hanke, jolla luotiin perusta nykyiselle maakunnalliselle kyläasiamiestoiminnalle, oli myös kansainvälinen. Yhteiset matkat Itävaltaan ja Italiaan kuten myös sieltä tulleiden retkikuntien vastaanottaminen Suomessa antoivat perspektiiviä suomalaisten kylien kehittämiseen.

Välillä otimme Eeron kanssa yhteen, esimerkiksi kyläkouluasioista ja kylätoimintaliikkeen sisäisestä demokratiasta. Huomasin kuitenkin pian, että Eero oli paitsi hyvä puhuja, myös hyvä kuuntelija, joka osasi tarvittaessa muuttaakin näkökantojaan. Välillämme säilyi hyvä luottamus sekä Etelä-Savon vuosinani että sittemmin Salossa.

HENRIK HAUSEN toimi kyläasiamiehenä Etelä-Savossa 2002–2013 ja Salossa 2013–2019

7.5. ELIISA VESISENAHO: SUOMEN KYLÄT RY:N MERKITYS LEADER-RYHMILLE

Suomalaisen Leader-toiminnan ja Suomen Kylät ry:n historia kulkevat rinta rinnan ja toiminta on kokonaisuudessaan muuttunut ajan saatossa valtavan paljon, aivan kuten ympäröivä maailmakin on muuttunut 25 vuodessa melkoisesti.

Itse tulin mukaan toimintaan vuonna 2007, kun aloitin työt eteläisellä Pirkanmaalla toimivassa Leader Pirkan Helmessä hankeneuvojana ja seudullisena kyläasiamiehenä. En tiedä alkuvuosista kuin ne lukuisat toisen käden tarinat, joilla itseäni kokeneemmat kollegat ovat minua tilanteesta riippuen joko perehdyttäneet tai viihdyttäneet.

Ensimmäinen oma kokemukseni Suomen Kylät ry:stä on aivan Leader-urani alusta, kun vasta muutaman päivän Pirkan Helmessä töitä tehneenä osallistuin Hämeenkyrössä kylätoimintakeskus Heiskalla järjestettyyn Suomen Kylien ja pirkanmaalaisten kylä- ja Leader-toimijoiden yhteistapaamiseen. SYTY, kuten silloin tapana oli Suomen Kylätoiminta ry:tä puhutella, toimi tapaamisen koollekutsujana. Meidän paikallisten lisäksi läsnä oli Suomen Kylätoiminta ry:n puheenjohtaja Eero Uusitalo ja pääsihteeri Risto Matti Niemi. Tapaamisen aiheena oli valtakunnallisen kylätoiminnan ja Leader-ryhmien yhteisen kehittämisohjelman valmistelu vuosille 2008–2013 ja edellisen ohjelman toteuttaminen. Kohtuullisen ulospäin suuntautuneena, sanavalmiina

ja edellisessä työssäni yliopistomaailmassa asioiden avoimeen kyseenalaistamiseen tottuneena yhteiskeskustelumme oli varsin mieleenpainuva – todennäköisesti molemmille osapuolille. Kotiinpäin ajeltaessa tuore esimieheni Konsalan Heikki tyytyi vain toteamaan, että ”yleensä meillä on ollut tapana näillä kinkereillä vain juoda kahvia ja kuunnella mitä Eerolla ja Risto Matilla on asiaa”. En tiedä miksi, mutta jo siinä hetkessä Heikin sanat tuntuivat nimenomaan positiiviselta kannustukselta ja yhä edelleen koen, että tuo tapaaminen teki minusta osan Suomen Kylät ry:n siipien suojassa toimivaa paikalliskehittäjäperhettä.

Sittemmin paikalliskehittämisen paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia ohjelmaprosesseja on tullut koluttua läpi jokunen lisää. Yhteistyö Eeron ja Risto Matin kuten heidän seuraajiensakin kanssa on ollut varsin lämminhenkistä, avointa ja aikaansaavaa. Vuosien ja lukuisten Leader-toiminnan valtakunnalliseen edunvalvontaan liittyen luottamustehävieni saatossa henkilökohtainen siteeni Suomen Kyliin on muodostunut niin vahvaksi, että on lähes mahdotonta enää ajatella nykyistä työtäni Leader-ryhmän toiminnanjohtajana ilman Suomen Kylien viitekehystä.

Suomalaisten Leader-ryhmien edunvalvonta- ja vaikuttamistyössä niin kansallisella kuin eurooppalaisellakin tasolla Suomen Kylät ry on meille välttämättömyys. Varsinkin eurooppalaisessa kontekstissa olisi mahdotonta toimia, ellei olisi yhteistä toimijaa, ja vaikeaa se olisi kansallisestikin. Leader-ryhmien keskinäisen yhteistyön kehittymisen näkö-

kulmasta Suomen Kylien Leader-jaosto on ollut aivan keskeisessä roolissa. Leader-ryhmien yhteistyötä haastoi toiminnan alkuvaiheessa melko lailla se, että toimintaryhmät oli hallinnollisesti ja rahoituksellisesti jaettu alun ohjelmakausina pahimmillaan viiteen eri joukkoon (Leaderit, ALMAT, POMOt sekä Tavoite 1- ja 2-ohjelmat), mikä eriarvoisti ryhmiä. Jaot onneksi poistuivat kauden 2007–2014 myötä. Monta vuotta ehti kuitenkin kulua ennen kuin esittelypuheista jäi pois se, millainen kukin ryhmä oli entiseltä statukseltaan. Tärkeä osansa tässä puheen muutoksessa oli Suomen Kylien Leader-jaoston, maa- ja metsätalousministeriön sekä Maaseutuverkostopalveluiden yhteisellä Leader-brändityöllä kaudella 2007–2014. Brändityön alkuperäinen tavoite oli luoda yhtenäinen valtakunnallinen Leader-ilme ennen kaikkea Leader-toiminnan ulkoisen viestinnän tarpeisiin. Itse koen, että vähintään yhtä suuria vaikutuksia saavutettiin sisäisen yhtenäisyyden rakentamisessa, kun kirkastimme toiminnan upeasta moninaisuudesta voimansa ammentavia yhteisiä tavoitteitamme sekä toiminnan vaikuttavuutta. Prosessin myötä toimintaryhmien sijasta Suomessa alettiin puhua Leader-ryhmistä ja tehdä visuaalisesti yhtenäistä valtakunnallista Leader-viestintää.

Suomen Kylien Leader-jaoston ja puolivuositain kokoon-tuvan Leader-parlamentin toiminta on jalostunut vuosien saatossa muotoon, joka vastaa parhaiten tarkoitustaan nykyisessä toimintaympäristössämme. Erityisesti jaostokausien 2015–2017 ja 2018–2020 taitteessa tapahtui isoja rakenteellisia muutoksia järjestäytyneemmän toiminnan suuntaan.

Jaostoedustajien valinnassa siirryttiin Leader-parlamentin päätöksellä ehdottamaani aluemalliin. Se varmisti, että jaoston 13 jäsentä valitaan aina tasapuolisesti eri puolilta maata ja jaoston päätöksenteossa huomioidaan kaikkien alueiden tarpeet. Jokainen jaostoedustaja toimii viestinvälittäjänä edustamansa alueen ryhmien ja jaoston välillä. Leader-jaosto kävi puheenjohtajakauteni alussa läpi oman laatutyöprosesinsa. Jaoston laatutyön tuloksena muun muassa Leader-ryhmiä eri toimielimissä, työryhmissä ja muissa järjestöissä edustavien henkilöiden keskinäinen yhteistyö on kehittynyt suunnitelmallisemmaksi. Siten voimme olla yhä varmempia siitä, että kaikki Leader-ryhmiä edustavat henkilöt vaikuttavat samaan, yhteisesti sovittuun suuntaan. Leader-jaoston esimerkki on innostanut myös kyläjaostoa kehittämään omaa toimintaansa.

Leader-jaoston toiminnan kiistaton kruununjalokivi on Leader-asiamiespalvelun käynnistäminen vuonna 2009. Ensimmäiset vuodet asiamiespalvelua toteutettiin hankkeilla. 54 Leader-ryhmän yhteiset alueidenväliset kehittämishankkeet ovat edelleen mitalisijoilla kaikkien aikojen monimutkaisimpien hankehallintohimmeleiden kisoissa. Leader-asiamiespalvelun tarve oli osoittautunut luonteeltaan pysyväksi, joten hankkeet osoittautuivat huonoksi toteutusmalliksi palvelun järjestämiseksi. Nykyään Leader-ryhmät ostavat Leader-asiamiespalvelun omakustannushintaan Suomen Kylät ry:ltä eikä yksikään ryhmä enää kyseenalaista tämän palvelun tarpeellisuutta.

KUVA 39. Eliisa Vesisenaho työskentelee Leader Pirkan Helmi ry:n toiminnanjohtajana.

Suomen Kylät ry merkitsee Leader-ryhmille paljon muuta kuin vain järjestäytyneen Leader-ryhmien edunvalvontatyön mahdollistajaa. Suomen Kylät ry on paikallisuuden ja paikallisen kehittämisen puolestapuhuja, joka tekee ainutlaatuisia ja mittaamattoman arvokasta yhteiskunnallista vaikuttamistyötä. Suomen Kylät ry toimii valtakunnallisella tasolla kaiken sen puolesta, jonka eteen Leader-ryhmät toimivat omilla alueillaan.

ELIISA VESISENAHO toimi Leader-jaoston puheenjohtaja 2018–2020 ja on Suomen Kylät ry:n hallituksen jäsen

7.6. ASKO PELTOLA: VAIKUTTAMISTA JA KOKEMUKSIA PETRI RINTEEN PUHEENJOHTAJA-AJALTA

Petri Rinteen puheenjohtajuus Suomen Kylät ry:ssä siivitti yhdistyksen toimintaa monille uusille urille. Osin siihen vaikuttivat järjestön ulkopuoliset muutokset, mutta huomattava merkitys oli Petrin persoonalla ja omistautumisella puheenjohtajan tehtävien hoitamiseen. Itselläni oli hieno mahdollisuus seurata Petrin puheenjohtajuutta hallituksesta käsin. Tässä kirjoituksessa tarkastelen Suomen Kylät ry:n toiminnan kehittymistä vuosina 2016–2020, jolloin sain toimia yhdistyksen varapuheenjohtajana. Näkökulmat ovat luonnollisesti omiani.

Petrin puheenjohtajuusaikaa sävyttivät merkittävät henkilömuutokset. Suomen Kylät ry:n (silloin toimi nimellä Suomen Kylätoiminta ry ja lyhennettynä SYTY) edellinen puheenjohtaja Eero Uusitalo kuoli äkillisesti itsenäisyyspäivän 2015 aattona, vain muutamaa viikkoa ennen vetovastuukautensa päättymistä. Eero tunnettiin pitkäaikaisena ja laaja-alaisena Suomen maaseudun puolustajana ja suomalaisen maaseutupolitiikan rakentajana, ”Mister Maaseutuna”. Hänen poismenonsa jätti suuren aukon maaseutukehittämisen toimintakenttään. Toisaalta tuo traaginen tapahtuma antoi Petrille mahdollisuuden luoda omaa toimintalinjaansa, ilman ”niskaan hengittäjän” painetta.

KUVA 40. Eero Uusitalon ja Petri Rinteen puheenjohtajuuden symbolinen vahdinvaihto tapahtui Suomen Kylätoiminta ry:n syyskokouksessa marraskuussa 2015. Eero Uusitalo menehtyi pian kuvan ottamisen jälkeen 5.12.2015.

Toinen vaikuttava henkilövaihdos tapahtui kahden vuoden kuluttua. Maaliskuusta 2018 järjestön pääsihteerinä ja hallituksen esittelijänä pitkään palvellut Risto Matti Niemi jäi eläkkeelle. Kahden yhdistyksen pitkäaikaisen avainhenkilön, Eero Uusitalon ja Risto Matti Niemen, poistuminen toiminnasta toi väljyyttä organisaatorakennetta koskeville muutoksille. Näin Petri Rinne sai yhdessä hallituksen ja järjestön kehittämisjohtajan Tuomas Perheentuvan kanssa tilaisuuden uudistaa järjestön toimintaa miltei ”puhtaalta pöydältä”.

Rinteen aika alkaa

Petri Rinteen puheenjohtajuus sai siis tavallaan alkaa ”puhtaalta pöydältä”, mutta se ei tarkoittanut, että järjestön siihenastisia toimintatapoja olisi unohdettu. Historian ”painolasti” kulkee organisaation mukana niin hyvässä kuin pahassa. Hiljainen tieto ja avainhenkilöiden aiemmin luomat verkostot siirtyvät muiden vastuullisten mukana ja vetovastuun kylkiäisinä. Minkä tahansa yhdistyksen toiminnalle on tyypillistä tietynlainen hitaus muutoksille – monesti se voi myös olla suojaava tekijä, joka luo vakautta nopeasti muuttuvassa maailmassa. Petrin laaja kokemus ja syvä toimijakentän tuntemus antoivat kuitenkin erinomaisen pohjan järjestölaivan purjeiden reivaamiselle uusia tuulia ajatellen.

Hallituksen ja koko järjestön toimintaan lähdettiin vähitellen hakemaan uusia toimintatapoja. Petri oli Leader-vastuuttensa

kautta (Leader Joutsenten Reitin toiminnanjohtaja) verkostoitunut laajalti niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Kokouksissa hän otti tavaksi kertoa osallistumisistaan ja matkoistaan, mikä lavensi kaikkien hallituksen jäsenten ja toimihenkilöiden tietämystä ajankohtaisista asioista.

Keväästä 2015 lähtien Suomen tulevaisuutta oli rakennettu pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman pohjalta. Pituudeltaan tuo ohjelma oli vain muutaman kymmenen sivua, eikä Suomen Kylätoiminta ry:n / Suomen Kylät ry:n toiminnan ydinalueita siinä käsitelty juuri ollenkaan. Kylistä ja Leader-toiminnasta ei ollut sanaakaan, ja maaseutu mainittiin vain kerran monialaisen yrittäjyyden ja kiertotalouden työpaikkojen mahdollisena synnyttäjänä. Hallitusohjelman merkittävimpiä uudistushankkeita oli sote- ja maakuntauudistus, jolla tähdättiin uuden laajapohjaisen aluehallinnon muodostamiseen. Hankkeen etenemistä ja erityisesti sen heijastusvaikutuksia kylien ja järjestöjen toimintaan seurattiin luonnollisesti myös Suomen Kylätoiminta ry:ssä niin hallituksen kuin jaostojen kokouksissa.

Vuoden 2016 ensimmäisessä Petrin luotsaamassa kokouksessa päätettiin, että ne jaostojen puheenjohtajat, jotka eivät ole hallituksen jäseniä, saavat läsnäolo-oikeuden hallituksen kokouksissa. Keskustelu omarahoituksen parantamisesta jatkui, ja muun muassa kylätoiminnan brändiä haluttiin tähän liittyen vahvistaa. Taustalla painoi kuitenkin se tosiasia, että jäsenyhdistysten lausunnot sääntömuutosehdotuksiin olivat valtaosaltaan kielteisiä tai epäileviä. Suomen Kylätoiminta ry:n

taloustilanne oli onneksi pelättyä parempi eduskunnan tekemien budjetin pienkorjausten ja hanketoiminnan onnistumisten johdosta. Suhteet maaseutupolitiikan valtakunnan tason linjauksiin haluttiin ylläpitää kutsumalla YTR:n seuraajaksi perustetun Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) pääsihteeri Christell Åström Suomen Kylätoiminta ry:n hallituksen asiantuntijajäseneksi.

Kesää kohti mentäessä pohdittiin viestinnän vahvistamista erityisesti sosiaalisen median kautta. Hallitus päättikin, että sen pöytäkirjat liitetään jatkossa Suomen Kylätoiminta ry:n nettisivuille niiden hyväksymisen jälkeen siltä osin kuin tiedot ovat julkisia. Jokaiseen kokoukseen päätettiin ottaa eri jaostojen (kyläjaosto ja Leader) ajankohtaisasioiden esittely. Samalla käynnistettiin valmistelu Suomen Kylätoiminta ry:n nimen ”virtaviivaistamiseksi”. Pöydällä oli myös Suomen ensimmäisen Maaseutuparlamentin organisointi syksyllä 2017 Pohjois-Savossa, mistä MANEn sihteeristössä oli jo alettu keskustella. Sen ajateltiin korvaavan järjestämisvuosinaan Lokaali-tapahtuman ja tuovan osaltaan julkisuutta myös Suomen Kylätoiminta ry:n toiminnalle. Myös 2015 valtakunnallisesti alkanut, alkukesäisin järjestettävä Avoimet Kylät -päivä oli saamassa yhä paremmin tuulta siipiensä alle.

Loppuvuoden kokousten kestopuheenaiheena pysyi yhdistyksen valtionapu. Valtioneuvoston esitys vuodelle 2017 oli sama kuin edelliskerralla, 400 000 euroa. Taas tarvittiin vaikuttamista eduskunnan valiokuntiin ja yksittäisiin kansanedustajiin. Näissä keskusteluissa nousi myös esille tarve muuttaa yhdistyksen nimeä sen toimintaa paremmin kuvaavaksi.

Samalla haluttiin lujittaa Leader-toimintaryhmien ja kylätoimijoiden yhteistyötä.

Kylätoiminnan valtionapuun vuodelle 2017 saatiin jonkin verran kohennusta alkuperäiseen esitykseen verrattuna. Myönnetty summa, 650 000 euroa, oli kuitenkin selkeästi pienempi kuin edellisenä vuonna. Tarve järjestön rahoituksen saamiseen pysyvämmäksi nähtiin selvästi, mutta keinot siihen vaikuttamiseen eivät olleet yksinkertaisia toteuttaa. Suuri riippuvuus valtiovoiman hyvästä tahdosta (tai sen puutteesta) siivitti edelleen keskusteluita rahoitusrakenteen monipuolistamisesta: pitkällä aikavälillä valtionavun poukkoilu muodosti selkeän uhkan järjestön tulevaisuudelle, ja muiden tulolähteiden löytäminen nähtiin välttämättömäksi. Omat haasteensa tuotti sekkin, että aina ei ollut ihan helppoa saada maakunnista raportointia valtionavun käytöstä.

Valtionavun ailahtelevuus on osaltaan voimistanut tarvetta edistää Suomen Kylätoiminta ry:n / Suomen Kylät ry:n tavoitteita myös hankkeiden avulla. Niiden rahoitus on toki määräaikaista ja hallinto hakuprosesseineen vaatii voimavaroja, mutta samalla ne laventavat mahdollisuuksia vahvistaa kylien ja maaseudun elinvoimaa. Rahoitusta hankkeisiin on haettu monenlaisista lähteistä. Esimerkiksi haja-asutusalueiden jätevesien käsittelyä, kylien työllistämismahdollisuuksia, vertaistukea ja maahanmuuttajien kotouttamista on edesautettu lukuisien hankkeiden kautta. Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhliin liittyviä toimia rahoitettiin niin ikään hankkeen avulla. Valtakunnallisen toimintamallin kehittäminen maaseudun työllistämispalveluihin nousi myös yhä useammin keskusteluihin.

Sisäisiä ja ulkoisia muutoksia

Vuonna 2017 alettiin valmistautua pitkäaikaisen pääsihteerin Risto Matti Niemen eläköitymiseen seuraavan vuoden alkupuolella. Samassa yhteydessä oli paikallaan tarkastella järjestön koko organisaatorakennetta, mitä varten asetettiin erillinen työryhmä. Sille annettiin mietittäväksi myös valtionavun jakoperusteita koskevat toimet. Lisäksi koko järjestön nimimuutoksen tarve oli ollut jo pidempään esillä muun muassa kyläjaoston keskusteluissa osana koko yhdistyksen brändin rakentamista ja tiedottamista.

Alkuvuonna 2017 uudesta nimestä järjestettiin kilpailu. Esityksiä saatiin reilu kymmenen, joista osa oli samoja. Valtavaa intoa nimenmuutokseen ei vaikuttanut olevan, ja pohdittavaksi nousi myös vaihtoehto, jossa kylätoiminnan brändiä vahvistettaisiin muilla toimilla, ilman nimen muutamista.

Hallituksessa päätettiin kuitenkin nostaa asiaa esille kevätkokouksessa ja kylätoiminnan neuvottelupäivillä sekä Leader-ryhmien keskusteluissa.

Merkittävä asia oli eduskunnan kylätoimintaverkoston perustaminen, jonka käynnistämiseksi varapuheenjohtaja Esa Aunola oli vahvasti mukana. Verkoston kokoaminen lähti liikkeelle vasemmistoliiton kansanedustaja Katja Hännisen aloitteesta. Tämä tarjosi yhden uuden mahdollisuuden aiempaa säännöllisempään yhteydenpi-

toon maaseudun ja kylien elinvoimasta kiinnostuneiden kansanedustajien kanssa. Vuoden lopulla verkostolla oli jo 22 jäsentä, joka puolueesta vähintään yksi. Vuodelle 2018 suunniteltiin niin seminaareja kuin kokouksiakin.

Järjestön toiminnan jäntevöittämiseksi nousi esille yhä painokkaammin myös laatutyön tarve. Sillä pyrittiäisiin ennen kaikkea tasalaatuistamaan kylätoimintaa eri puolella Suomea. Tavoite nostettiin osaksi vuoden 2018 toimintasuunnitelmaa.

Valtionavun osalta puheenjohtajan ja Suomen Kylätoimintary:n toimiston aktiivisuus sekä kylätoimintaverkoston perustaminen näyttivät vähitellen kantavan hedelmää. Alkukesällä 2017 tuoretta maa- ja metsätalousministeriä Jari Leppää informoitiin paikallisen kehittämisen tarpeista. Eri toimien yhteisvaikutuksena valtiovarainministeriön esitys kylätoiminnan vuoden 2018 valtionavuksi oli saatu nousemaan 1 100 000 euroon. Merkittävä tekijä tässä oli maaseutupolitiikan ja samalla kylätoiminnan valtionapuasoiden siirtyminen TEM:stä jälleen takaisin maa- ja metsätalousministeriöön. Korotusta saatiin 700 000 euroa edelliseen kehysesitykseen verrattuna.

Suomen Kylätoimintary:n nimenmuutoskin otti vauhtia. Asiaa oli puitu vuoden mittaan eri jaostoissa, kevätkokouksessa, Leader-parlamentissa ja kylätoiminnan neuvottelupäivillä. Näiden keskustelujen pohjalta hallitus päätti esittää syyskokoukselle järjestön uudeksi nimeksi Suomen Kylät

ry - Finlands Byar rf, mikä tulikin hyväksytyksi. Samassa ”rytäkässä ” muotoiltiin Risto Matti Niemen eläkkeelle siirtymiseen liittyen yhdistyksen sisäistä työnjakoa. Muutokset vaikuttivat ennen kaikkea puheenjohtajan ja kehittämisjohtajana toimineen Tuomas Perheentuvan toimenkuviin. Hallinnollista ohjesääntöä muokattiin tämän mukaisesti. Risto Matti toimi viimeistä kertaa hallituksen esittelijänä lokakuun lopulla 2017. Pitkäaikainen ja merkittävä kylätoiminnan uranuurtaja sai siirtää ohjaksia nuorempien käsiin.

Syyskokouksessa oli tehty aloite kaupunginosajaoston perustamiseksi. Keskustelun jälkeen todettiin, että kaupunginosatoiminta voitaisiin ottaa mukaan Suomen Kylät ry:n kyläjaostoon ja samalla nimetä jaosto kylä- ja korttelijaostoksi. Päivitys päätettiin tehdä jaoston toimikauden vaihtuessa keväällä 2018.

Ensimmäinen Maaseutuparlamentti saatiin pidetyksi Leppävirralla Pohjois-Savossa syyskuun 2017 alussa. Tapahduma keräsi kolmen päivän aikana noin 750 osallistujaa, ja sitä pidettiin hienosti onnistuneena. Jatkoa siis oli varmasti luvassa. Näin tapahtuikin, tosin alkuperäisiä aikataulusuunnitelmia jouduttiin sittemmin muuttamaan koronapandemian takia.

Loppuvuonna hallitus päätti järjestön viestinnän vahvistamisesta. Vuoden 2018 alusta palkattiin kokopäiväinen tiedottaja, alkuvaiheessa joulukuun loppuun kestäväksi jaksoksi. Muita merkittäviä linjauksia uuteen toimintavu-

teen olivat kylätoiminnan laatutyön käynnistäminen sekä osallistuminen kestävä kehityksen yhteiskuntasopimukseen. Sitoumuksen tavoitteiden muotoilu annettiin kyläjaoston tehtäväksi, minkä jälkeen hallitus teki lopulliset tekstitä koskevat päätökset.

Työ- ja elinkeinoministeri Mika Lintilä perusti syksyllä 2017 epävirallisen työryhmän, jonka tavoitteena oli pohtia aluekehittämisen tulevaisuutta ja sitä, millaista aluepolitiikkaa Suomessa tarvitaan 2030-luvulle mentäessä. Mukana oli laaja joukko asiantuntijoita eri järjestöistä ja tutkimusyhteisöistä. Suomen Kylät ry:n hallituksesta näissä aivoriihissä olivat mukana pj. Petri Rinne ja vpj. Asko Peltola. Keskusteluissa nousivat esille monet tutut näkökulmat koskien monipaikkaisuutta, kaksoiskuntalaisuutta, paikasta riippumatonta työnte-koa jne. – kaikki teemoja, jotka nousivat aivan uuteen valoon maailmanlaajuisen koronapandemian seurauksena. Ryhmän pohdintojen yhteenvetona ilmestyi syyskuussa 2018 ”*Keskustelunavauksia alueiden Suomeen*” (TEM:n julkaisu 23/2018).

Talous alkaa jälleen vakiintua

Vuosi 2018 alkoi talouden osalta aiempaa valoisimmissa merkeissä. Valtionapu oli noussut 1,1 miljoonaan euroon. Nimensä muuttanut yhdistys ilmoitti maa- ja metsätalousministeriölle kylätoiminnan määrälliset tulostavoitteet. Lisäksi ministeriön kanssa käydyissä neuvotteluissa sovittiin, että Suomen Kylät ry laatii tiiviin selvityksen niistä kylätoimin-

nan laadullisista tuotoksista, joita ei ole mahdollista seurata määrällisillä mittareilla.

Talouteen vaikutettiin myös sillä, että järjestön päämääriä edistäviä hankkeita pyrittiin jatkuvasti hakemaan lisää. Tuomas Perheentupa oli aktiivinen näiden luomisessa. STEA:n rahoittamina suunnattiin hyvinvointia parantavia toimia muun muassa maaseudun miehille ja maahanmuuttajille. Lisäksi yhdistys osallistui kahteen kylien edunvalvontaan liittyvään kansainväliseen projektiin, joista toinen liittyi eurooppalaisen maaseutuparlamentin toimintaan ja toinen tutkimustiedon hyödyntämiseen asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja tueksi maaseutupoliittisten ohjelmien, työkalujen ja rahoituksen valmistelussa. Kaikkiaan hankerahoitus alkoi ”vakiintua” tasolle, jossa noin kaksi kolmasosaa järjestön palveluksessa olevista henkilöistä sai rahoituksensa hankkeiden kautta.

Sekä laatutyötä että viestinnän vahvistamista lähdettiin vuoden 2018 myötä viemään tarmokkaasti eteenpäin. Laatu-työn ydinprosesseiksi nimettiin vaikuttaminen, kehittämis-toiminta ja viestintä sekä tukiprosesseiksi taloushallinto, henkilöstöhallinto ja toimiston henkilöstö- ja tilaresurssit. Vaikuttamisessa keskityttiin paikallisasukkaiden hyvinvointiin, kehittämisessä yhdistyksen ja sen jäsenjärjestöjen toimintaan eri politiikkojen rajapinnassa sekä viestinnässä paikalliskehittämisen tunnetuksi tekemiseen.

Yhdistyksen uutta nimeä, Suomen Kylät ry, nostettiin esille

viestinnässä aktiivisesti. Uuden tiedottajan viestintäsuunnitelmassa painotettiin nettisivujen uudistamista ja vaikuttavuusviestintää. Jokaisesta maakunnasta pyrittiin hakemaan vuosittain ainakin yksi juttuaihe. Brändityön voimistamisen yhteydessä lähdettiin muodostamaan yhdistykselle uutta logoa, jolle löydettiin lopulta toimiva toteutusmalli syksyllä. Yhdistyksen hallitus suositti, että uusi logo otetaan siirtymäajan kuluessa käyttöön kaikissa maakunnissa yhteisen visuaalisen ilmeen saavuttamiseksi, ilman Suomen Kylät ry -tekstiä ja omalla maakunnallisen kyläyhdistyksen nimellä.

Uudistettuun kyläjaostoon otettiin mukaan myös kaupunki-Leaderien edustajia. Leader- ja kylätoimijoiden kumppanuutta haluttiin muutenkin vahvistaa yhteisellä tilaisuudella syksyllä 2018. Perinteinen Avoimet Kylät -päivä järjestettiin kesäkuun alussa yhdessä Kyläkauppapäivän kanssa. Kaikkiaan kylätoiminnan ”arvo” vapaaehtoistyön määrän mukaan arvioituna ylsi tuona vuonna jo yli 90 miljoonaan euroon.

Vaikuttamistyötä jatkettiin eri foorumeilla. Maa- ja metsätalousministeriä tavattiin Leader-asioiden tiimoilta myös uutta ohjelmakautta ajatellen. Eduskunnan kylätoimintaverkosto järjesti onnistuneesti erilaisia tapahtumia, kuten seminaarit koskien kyläpalvelukeskuksia sekä digitaalisuutta, lähikouluja ja monipalveluita. Jopa jouluglögeille saatiin kansanedustajia. Euroopan Parlamentin suomalaisedustajia informoitiin kirjeitse. Seuraavan vuoden valtionavun osalta oli tapaamisia eri tahojen kanssa. Tavoitteena oli saada 1,1

miljoonan euron valtionapu riittävän kokoisena ja pysyvästi budjetin kehyksiin, mikä vaikutti edistyvän halutulla tavalla. Joulun alla budjetin eduskuntakäsittelyssä kävi vielä niin, että tuohon summaan saatiin 100 000 euron korotus eli valtionapu vuodelle 2019 nousi yhteensä 1,2 miljoonaan euroon. ”Bonusraha” päätettiin suunnata brändityöhön liittyviin maakunnallisiin toimenpiteisiin sekä koko kylätoiminnan kenttää hyödyttäviin tarkoituksiin, kuten tehostettuun tiedottamiseen.

MTK:n liikkeelle laittama Töitäsuomesta.fi-työllistämispalvelu käynnistyi kevään 2018 aikana. Sen organisoinnissa oli keskeisesti mukana Suomen Kylät ry:n hallituksessa oleva MTK:n elinkeinojohtaja Marko Mäki-Hakola. Verkopalvelun tarkoituksena oli parantaa maaseudun työvoimatilannetta sekä nostaa sen työvoimapulaa julkisuuteen. Loppuvuonna 2018 palvelua pohdittiin perusteellisesti myös Suomen Kylät ry:n hallituksessa. Palvelun tukena olevaa tukirakennetta haluttiin laajentaa siten, että siitä muodostuisi useamman toimijan yhteinen. Mukaan pyydettiin Suomen Kylät ry:tä ja ProAgriaa. Keskustelun jälkeen hallituksessa ensisijaiseksi tavoitteeksi nostettiin näiden kolmen järjestön (MTK, ProAgria ja Suomen Kylät ry) yhteinen valtakunnallinen kehittämishanke, jonka puitteissa tämäntyyppistä palvelua kehitettäisiin eteenpäin ja myöhemmin mahdollisesti jopa yhdytettäisiin, jos sen ansaintalogiikka saadaan tukevalle pohjalle. Seuraavaksi tehtiinkin yhteinen hankehakemus MANElle maaseudun työvoimapulan syistä ja ratkaisuista. Piloteiksi haettaisiin muutama maakunta.

Muita loppuvuodelle 2018 sijoittuneita päätöksiä olivat muun muassa yhdistyksen tekemä vetoamus lähikoulujen monikäytöstä (”Koulujen korkea käyttöaste pienentää hiilijalanjälkeä ja parantaa kyläturvallisuutta”) sekä korttelijaoston perustaminen aiempien jaostojen rinnalle seuraavan vuoden alusta. Maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelun seuranta pidettiin yllä hallituksen alkuperäisten aikataulutavoitteiden lykkääntyessä. Uudistuksen vaikutus paikallistoimijoihin oli vielä paljolti hämärän peitossa. Savonlinnan Lokaali-tapahutuma oli sujunut hienosti, ja seuraavan vuoden järjestelylupa myönnettiin Eteläpohjalaiset Kylät ry:lle. Seuraava valtakunnallinen Maaseutuparlamentti oli suunnitteilla syksyille 2020.

Keväällä 2019 pidettiin eduskuntavaalit. Pääministeriksi nousseen Antti Rinteen ja myöhemmin samaan tehtävään valitun Sanna Marinin hallituksen ohjelma ”Osaallista ja osaava Suomi” oli pituudeltaan – lähes 200 sivua – moninkertainen edellisen hallituksen ohjelmaan nähden. Kylistä ohjelmassa ei puhuttu mitään, ja maaseutukin oli mainittu vain muutaman kerran. Maatalouden ja maaseudun kehittämisen rahoituksen taso luvattiin turvata sekä kaupunkiympäristöjen ja maaseutualueiden erityispiirteet eri liikenne- ja muotoja koskevilla ratkaisuilla huomioida. Koko maan osalta eri alueiden tulevaisuus kiteytyi virkkeeseen ”elinvoimainen, sosiaalisesti vahva Suomi rakentuu metropolialueen, kasvavien kaupunkiseutujen, seutukuntien ja maaseudun yhteisestä menestyksestä”. Maatalouden osalta painotettiin, että sitä on voitava harjoittaa kestävästi ja kannattavasti koko Suomessa. Oma kotimainen ruoantuotanto nähtiin tärkeäksi

huoltovarmuuden, työllisyyden ja aluerakenteen kannalta.

Rinteen/Marinin hallitusohjelman pohjalta Suomen Kylät ry:n hallitus kävi keskustelua kuntatason puoluerajat ylittävien kylätoimintaverkostojen luomisesta. Järjestön nähtiin voivan jatkossa toimia tällaisia verkostoja koskevan keskustelun käynnistäjänä reuna-alueiden ja liitoskuntien palveluiden puolustamiseksi.

Eduskuntavaalien myötä myös sen kylätoimintaverkoston kokoonpano uudistui. Mukaan oli edelleen saatu laajasti eri puolueita, ja verkoston puheenjohtaja kansanedustaja Katja Hänninen osallistui marraskuussa 2019 Euroopan maaseutuparlamenttiin Espanjassa. Loppuvuoden suru-uutinen oli kylätoimintaverkoston varapuheenjohtajana toimineen kansanedustaja Antti Rantakankaan äkillinen kuolema.

Toiminta laajenee vähitellen

Suomen Kylät ry:n hallituksen toiminta jatkui entisin vetovastuun. Vakiotavaksi oli jo muodostunut eri jaostojen ydinasioiden käsittely joka kokouksessa. Vuoden 2019 alusta lähtien näitä jaostoja oli jo neljä: Leader-, kylä-, kortteli- ja kansainväliseen toimintaan. Uuden korttelijaoston sihteeriksi valittu Kimmo Käärmelahti päätettiin muiden jaostojen tapaan kutsua hallituksen kokousten asiantuntijaksi.

Kevään aikana ruvettiin pohjustamaan keskustelua järjestön uusista vetovastuullisista. Petri Rinteen toimikausi

tulisi päättyämään viimeistään vuoden 2021 lopussa, ja samoihin aikoihin myös kehittämisjohtajana pitkään toiminut Tuomas Perheentupa oli jäämässä eläkkeelle. Hallituksessa nähtiin tärkeäksi, että vaihdokseen liittyviä muutoksia pohdittaisiin perusteellisesti ja avoimesti koko järjestön tulevaisuutta silmällä pitäen.

Maaseudun työvoimapulan syyt ja ratkaisut -hanke (MASE-RAT) oli saanut MANElta myönteisen rahoituspäätöksen. MTK, ProAgria ja Suomen Kylät lähtivät tätä kautta kehittämään yhteistyötään maaseudun työvoimapulan helpottamiseksi. Hanke aloitettiin PTT:n selvityksellä ja itse toteutusta alettiin kokeilla kolmella eri alueella.

Alkuvuoden päätöksiin kuuluivat myös laatutyön tuloksena syntyneen Suomen Kylät ry:n toimintakäsikirjan hyväksyminen sekä perinteiseen tapaan Vuoden Kylän ja muiden huomioitavien maaseutuhenkilöiden valinnat. Lisäksi sovittiin yhteistyöstä Suomen Paikallismediat Oy:n kanssa, jota kautta saataisiin omat teemasivut sataan tilattavaan paikallislehteen. Teemana oli ”Kylät ja korttelit – Meillä tehdään elinvoimaa!”, ja sivut julkaistaisiin paikallislehdissä vuoden 2020 keväällä.

Syksyn toiminnassa seuraavan vuoden valtionapu ei enää aiheuttanut niin mittavia vaikuttamistarpeita kuin aiempina vuosina. Budjettiesitys kylätoiminnan valtionavuksi vuodelle 2020 oli ajatellun kaltainen: 1,1 miljoonaa euroa. Yhdistyksen energiaa ja resursseja oli mahdollista käyttää enemmän muuhun vaikuttamistyöhön.

Lokaali-tapahtuma oli pidetty Kauhavalla elokuulla onnistuneesti. Seuraavana vuonna sen korvasi Kurikassa pidettävä järjestyksessä toinen valtakunnallinen Maaseutuparlamentti, ja vuoden 2021 Lokaalia suunniteltiin Etelä-Karjalan vastuulle. Myös kestävä kehityksen sitoumuksessa haluttiin olla mukana ainakin viestinnällisesti, koska järjestö ei yksinään voisi luvata asioita tai sitoutua kaikkien kylien puolesta. Olennaiseksi nähtiin tuoda esille myös maaseudun ”hiilikädenjälki” pelkän hiilijalanjäljen sijaan.

Paikallisen kehittämisen ohjelmaprosessia lähdettiin käynnistämään. Tarvittava materiaali sovittiin koottavaksi kesään 2020 mennessä. Nopeasti muuttuvassa ajassa ohjelman päätettiin kattavan vuodet 2021–2024. Yhdistyksen eri jaostot osallistettaisiin ohjelman laadintaprosessiin myös kirjoittajina. Valmistelun keskiössä olisivat jaostojen puheenjohtajat ja sihteeri kehittämisjohtajan lisäksi. Näin valmisteltujen tiiviiden tekstipohjien sovittiin tulevan hallituksen käsittelyyn alkusyksyllä 2020, ja uusi ohjelma hyväksyttäisiin järjestön syyskokouksessa samana vuonna. Ohjelmasta haluttiin tehdä käytännönläheinen, napakka ja luettava.

Kansainvälinen toiminta nousi yhä vahvemmin esille hallituksen kokouksissa. Kim Smedslund oli mukana Kansalaisten Eurooppa -ohjelmasta rahoituksensa saavassa hankkeessa koskien älykkäitä kyliä. Myös toinen hanke oli vireillä. Puheenjohtaja Petri Rinne kertoi kiinalaisen varaministerin vierailusta Suomessa koskien Leader-toiminnan pilotointia Kiinassa. Leaderin kokeiluun on ilmennyt halukkuutta myös eri puolilla Afrikkaa (mukana Suomen ohella Itävalta,

Ranska, Saksa), ja Kaukasukseenkin päin on viritelty yhteistoimintaa.

Loppuvuonna 2019 päätettiin tukea rahallisesti Suomen Lähikoulut ry:n suunnittelemaa Kyläkoulurundia, jossa kierrettäisiin kaikki tuon vuoden maakunnalliset Vuoden kylät ja videoitaisiin niiden toimintaa. MASERAT-hankkeen tutkimusosio oli valmistumassa ja seuraavaksi keskityttäisiin maaseudun työvoimapalveluiden toimintamallin pohdintaan. Kokeilualueiksi olivat valikoituneet Etelä-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa ja Pohjois-Savo, joiden kyläasiamiehet kytkettiin näihin hankkeisiin. Tavoitteena oli luoda käytäntö, joka siirtyy pysyväksi hankeajan jälkeen. Jo tuolloin ennakoitiin maahanmuuttajien määrän kasvua, joka osaltaan tulisi edellyttämään toimivan mallin rakentamista.

MTK:n Marko Mäki-Hakola kertoi myös kehitteillä olevasta Kaikki Kyytiin -toimintamallista, jolla haettiin uusia kuljetusratkaisuja. Esimerkiksi kunnat tulisi saada toimimaan hankinnoissaan niin, että samaan kuljetukseen voitaisiin ottaa mukaan eri kyytiläisiä. Lisäksi toimintamallissa ovat mukana kimppekyydit ja tavarankuljetus, jopa naapuriapuna toteutetusti. Näihin tarvittaisiin sähköinen toiminta-alusta ja paikallisia kokeiluja.

Syysyksi 2020 suunnitellun Maaseutuparlamentin järjestelyitä vietiin eteenpäin yhdessä päävastuullisen MANEn kanssa. Loppuvuonna hallitus keskusteli tulevasta vaikuttamistoimista, muun muassa lähikouluja koskevasta kansalaisaloitteesta. Kuinkorona-aikaaennakoiden pohdinnassa oli myös se,

miten etäopettaminen ja etäpalvelut voitaisiin kytkeä paremmin yhteen digitalisaatiota hyödyntäen. Tarve tuli ajankoh- taiseemmaksi nopeammin kuin kukaan tuolloin osasi ajatella.

Pandemian aikaan

Petri Rinteen viides vuosi hallituksen puheenjohtajana alkoi aiempien vuosien tapaan. Valtionavun ”perusosaan” (1,1 miljoonaa euroa) oli edellisvuoden tapaan saatu 100 000 euron lisärahoitus, josta 70 % sovittiin jaettavaksi maakunnallisille kyläyhdistyksille käytettäväksi laatutyöhön ja viestintään ja 30 % valtakunnalliselle tasolle etenkin kylätoiminnan viestintään. Varapuheenjohtajina jatkoivat Asko Peltola ja Esa Aunola.

Vuoden 2020 ensimmäisessä kokouksessa hallitus vahvisti paikallisen kehittämisen ohjelmityön käytännön toteutuk- sen niin, että valmiiksi työstetty ohjelma esitetään hyväksyt- täväksi järjestön syyskokouksessa. Se perusti myös tulevai- suustyöryhmän valmistelemaan puheenjohtajavaihdoksen 2021–2022 nivelkohtaa. Samalla päätettiin korottaa puheen- johtajan palkkiota pestin edellyttämän merkittävän työmää- rän johdosta, mutta asia sovittiin tarkasteltavaksi uudelleen toimiston organisoitumisen ja uuden puheenjohtajavalinnan myötä vuoden 2021 lopulla. Lisäksi hyväksyttiin aiempää- tös yrityksen perustamisesta yhdessä MTK:n ja ProAgrian kanssa MASERAT-hankkeen pohjalta.

Normaali meno muuttui ensimmäisen kokouksen jälkeen

äkkiarvaamatta. Maaliskuun alussa pidetty kokous jäi vuonna 2020 ainoaksi, jolloin koko joukko oli koolla saman pöydän ympärillä. Maailmanlaajuisesti levinnyt koronapandemia iski koko valtakuntaan. Uusimaa eristettiin muusta Suomesta, ja etätyöstä muodostui rysäyksessä pysyvä käytäntö kaikissa niissä organisaatioissa, joissa se ylipäättään oli mahdollista. Teams-aika oli alkanut valtavalla digiloikalla.

Pandemia toi yhtäkkisen uhan maaseudun yrityksille kausi- työvoiman saatavuuden vaarantuessa liikkumisrajoitusten takia. Ensimmäisessä etäkokouksessaan huhtikuussa 2020 hallitus päätti MASERAT-hankkeen kokemusten pohjalta Suomen Kylät ry:n osallistumisesta yhteistyössä MTK:n ja ProAgrian kanssa Ruokavirastolle jätettävään TöitäSuo- mesta -hankehakemukseen sekä tasaosuuksin perustetta- vaan uuteen osakeyhtiöön. Yhtiön hallitukseen Suomen Kylät ry:n edustajaksi nimettiin puheenjohtaja Petri Rinne. Käytännön toiminta alkoi pikavauhtia muun muassa ukrai- nalaisten kausityöläisten lennättämisellä Suomeen. Pidem- mällä aikavälillä yhtiön tavoitteiksi muotoiltiin muun muassa ulkomaisen työvoiman saannin turvaaminen sekä kotimai- sen työvoiman saannin kannustinloukkujen purkamiseen vaikuttaminen.

Koronavirus pakotti tarkastelemaan kaikkia keväälle ja kesälle 2020 suunniteltuja kokouksia ja tilaisuuksia uudel- leen. Ne jouduttiin joko peruuttamaan, siirtämään tai pitä- mään etänä. Tällaisia tapahtumia olivat muun muassa edus- kunnan kylätoimintaverkoston seminaari, Suomen Kylät

ry:n kevätkokous, kylätoiminnan valtakunnalliset koulutus- ja neuvottelupäivät, Avoimet Kylät -päivä, kyläasiamiesten kesätapaaminen ja monet muut. Myös Maaseutuparlamentti oli pakko siirtää vuodelta eteenpäin, syksyyn 2021. Vuoden Kylä ja muut huomioitavat valittiin kuitenkin entiseen tapaan, koronasta huolimatta.

Kesäkuussa 2020 hallitus sopi menettelytavoista koskien järjestön vetovastuullisten vaihtumista puolentoista vuoden päästä. Suomen Kylät ry:lle valittaisiin puheenjohtajan vaihtuessa ja kehittämisjohtajan eläköityessä toiminnanjohtaja, jolle siirrettäisiin nykyisen puheenjohtajan ja kehittämisjohtajan hoitamia töitä kummankin jäädessä pois tehtävästään vuoden 2021 jälkeen. Toiminnanjohtajan paikka julistettaisiin avoimeksi siten, että hakuaika päättyy 31.8.2021. Tiedon siirron varmistamiseksi toiminnanjohtajan olisi tärkeää saada mahdollisuus työskennellä tehtävänsä jättävien henkilöiden kanssa jonkin aikaa yhdessä.

Yhteydet päättäjiin pidettiin tiiviinä etämenetelmin. Kylätoiminnan valtioapuneuvotteluissa maa- ja metsätalousministeriön kanssa keskusteltiin muun muassa kylälätojen lukumäärän ja kyläsivujen seurantamäärän ottamisesta mukaan määrällisiin valtionapuindikaattoreihin. Eduskunnan kylätoimintaverkoston tapaamisissa pohjustettiin kansanedustajien kirjallista kysymystä opetus- ja kulttuuriministerille koskien lähikoululakkautusten vaikutuksia. Syyskuussa järjestettiin yhteistyössä Tulevaisuuden kylä – monipaikkainen Suomi -webinaari. Petri Rinne ja Esa

Aunola olivat tehneet hienoa työtä verkoston laajentamisessa. Verkostoon oli saatu mukaan kaikki kahdeksan eduskuntaryhmää 31 kansanedustajan voimin.

Pahimman koronasäikähdyksen liennyttyä kesän aikana päästiin syksyllä viimeistelemään esitystä paikallisen kehittämisen ohjelmaksi. Nimekseen tuo ohjelma sai ”Paikallisuudella Paremmaksi”. Lopullisen esityksen pohdintaan osallistettiin lokakuulla laaja toimijajoukko, minkä korona-ajan opettamat etäkäytännöt mahdollistivat hienosti. Hallitus päätti toiminnan edelleen vahvistamiseksi ehdottaa perustettavaksi Suomen Kylät ry:n yhteyteen viidenneksi jaostoksi nuorten tulevaisuusjaoston iältään 15–29-vuotiaista nuorista. Tavoitteena oli saada nuorten ääntä kuulumaan jatkossa vahvemmin paikallisessa kehittämisessä. Syyskokous hyväksyi paikallisen kehittämisen ohjelman myötä nämä esitykset marraskuun lopulla 2020. Ohjelma antoi selkeät suuntaviivat järjestön toiminnalle vuosiksi 2021–2024.

Koronapandemian myötä Töitä Suomesta työvoimapalvelut Oy oli saanut vauhdikkaan alun, mutta toiminta lähti silti liikkeelle suuremmista ongelmista. Rahoitusta yhtiö oli saanut kerätyksi hankerahoituksella, kausityöntekijöiden tilauslennoilla, neuvontapalveluilla ja jäsenmaksuilla. Rekrytointipalveluita suunniteltiin ja samalla varauduttiin korona-kriisiin jatkumiseen. Poikkeuksellisista oloista huolimatta – tai niistä johtuen – yhtiö oli onnistunut tekemään kohtuullisesti tulosta, mikä osaltaan turvasi osakkaiden siihen sijoittamaa pääomaa. Yhtiöllä todettiin olevan selvät toiminnan jatku-

misen edellytykset. Tältä pohjalta oli hyvä jatkaa tarkemman liiketoimintamallin valmistelua. Uusien palveluiden lanseeraus tulisi tapahtumaan vuoden 2021 alkupuolella.

Loppuvuonna hallitus selvitti järjestön yhteistyön tiivistämistä Maaseudun Sivustysliiton (MSL) kanssa. MSL:ssa oli käynnissä sääntöuudistus, jolla haluttiin yhdenmukaistaa ja selventää edustajiston lukumäärää, sen määräytymistä sekä suhdetta jäsenmaksuun. Samassa yhteydessä olisi mahdollista asettaa tavoitteita yhteistyön tiivistämiselle erityisesti viestinnässä ja koulutuksessa. Neuvottelujen jälkeen Suomen Kylät ry:n vuosittaista jäsenmaksua sovittiin nostettavaksi 3 400 euroon ja samalla järjestön edustajistopaikat nousivat kahdesta neljään. MSL:n syyskokouksessa Petri Rinne valittiin uudelleen MSL:n hallituksen jäseneksi.

Uutta kohti

Vuoden 2021 toimintasuunnitelmaan yhdistys päätti kirjata edellisten vuosien laatutyöprosessissa hioutuneen toiminnan mission: Suomen Kylät ry on paikalliskehittämisen eduntekijä, jonka tavoitteena on paikallisyhteisöjen ja niiden asukkaiden hyvinvoinnin sekä osallisuuden edistäminen. Ehdotus vuoden 2021 kylätoiminnan valtionavuksi oli entisellä tasollaan, 1,1 miljoonassa eurossa, mutta yhdistys esitti siihen 300 000 euron kohdennettua lisämäärärahaa perusteinaan maallemuuton edistäminen, järjestön ruohonjuuritason ulottuvan sisäisen digitalisaation vahvistaminen sekä maakunnallisten kyläasiemiesten työajan lisäresursointi.

Vetoimuksessa onnistuttiin erinomaisesti, sillä lopullinen budjettipäätös korotti Suomen Kylät ry:n valtionavun 1,4 miljoonaan euroon. Lisärahoista päätettiin jakaa 8 000 euroa kullekin maakunnalliselle kyläyhdistykselle sekä palkata kaksi uutta työntekijää: maallemuuttoasiamies vahvistamaan monipaikkaisuutta ja korttelijaostoa sekä viestintäverkostokoordinaattori kehittämään viestintäverkostoa ja järjestön sisäistä Teams-viestintää.

Marraskuulla hallitus päätti hyväksyä tulevaisuustyöryhmän esitykset uuden toiminnanjohtajan rekrytoimiseksi siten, että haku tehtävään avattaisiin touko-kesäkuun vaihteessa 2021 ja hakuaika kestäisi elokuun loppuun. Samassa yhteydessä käytiin keskustelua toiminnanjohtajalle hahmotellusta työnkuvasta, jota sovittiin vielä tarkennettavan vuonna 2021 uuden hallituksen toimesta. Tärkeäksi toiminnanjohtajan työn onnistumisen kannalta nähtiin hyvin toimiva yhteistyö paikallistoimijakentän kanssa.

Ensimmäinen koronavuosi nosti digiosaamisen aivan uudelle tasolle. Paitsi Suomen Kylät ry:n hallituksen kokoukset, myös eri tapahtumia järjestettiin onnistuneesti etäyhteyksiä hyödyntäen. Joulukuussa 2020 muun muassa Suomen Kylien palkintogaala ja kylätoiminnan neuvottelupäivät toteutuivat uusilla menetelmillä. Tilaisuuksia pystyi seuraamaan huomattavasti suurempi osallistujajoukko kuin aiemmin.

Paikallisen kehittämisen ohjelman valmistumisen myötä päätettiin käydä puheenjohtajan johdolla keväällä 2021 etäyhteydellä maakuntakohtaisia ”kehittämiskeskusteluita”, joilla tuettaisiin kyläasiemiesten ja maakunnallisten kyläyhdistysten toimintaa. Keskusteluihin osallistuvat puheenjohta-

jan ohella valtionaputiimin jäsenet ja maallemuuttoasiamies. Myös yhdistyksen uusiin jaosto, nuorten tulevaisuusjaosto, aloittaisi toimintansa vuoden 2021 alussa. Tärkeää oli miettiä maakunnittain, miten nuoria osallistetaan tähän toimintaan mahdollisimman innostavasti ja tehokkaasti.

Vuodet 2015–2020 Suomen Kylät ry:n hallituksessa olivat itselleni hieno näköalapaikka siihen mittavaan ja ansiokkaaseen toimintaan, jota kyläyhteisöissä ja kaupunginosissa eri puolilla maamme tehdään, suurimmaksi osaksi talkootöinä ja ”rakkaudesta lajiin”. Olen kiitollinen tuosta mahdollisuudesta olla mukana tätäkin kautta suomalaisten paikallisyhteisöjen elinvoimaa kehittämässä.

Hallituksessa oloni kuudesta vuodesta viisi olivat Petri Rinteen puheenjohtajana luotsaamia. Petrin rakentavalla otteella ja laajalla verkostoitumisella yhdistys kehitti määrätietoisesti toimintaansa ja samalla sen rahoituspohjaa saatiin merkittävästi vakiinnutettua. Suurena apuna tässä työssä olivat myös yhdistyksen toinen varapuheenjohtaja Esa Aunola sekä kehittämisjohtaja Tuomas Perheentupa. Heidän ja muiden hallitusten jäsenten sekä toimiston työntekijöiden aktiivisuus ja omistautuminen edesauttoivat Suomen Kylät ry:n kehittymistä yhä vaikuttavammaksi toimijaksi missionsa mukaisesti paikallisyhteisöjen ja niiden asukkaiden hyvinvoinnin sekä osallisuuden edistämiseksi.

ASKO PELTOLA toimi Suomen Kylät ry:n varapuheenjohtajana 2016–2021 sekä Etelä-Pohjanmaan maakuntajohtajana.

KUVA 41. Asko Peltola agronomille sopivassa asussaan kotitilallaan Lapualla.

7.7. TUOMAS PERHEENTUPA: REKRYTOINTI KADULTA

Voin väittää tulleeni palkatuksi Suomen Kylät ry:n palvelukseen kutakuinkin suoraan kadulta. Lokakuisena pimeänä iltana 1999 kävelin ajatuksissani Helsingin Pitkäsillalla, kun kuulin jonkun tervehtivän minua. Vastaantulija oli Eero Uusitalo. Pysähdyimme vaihtamaan kuulumisia ja tulin sano-neeksi: - Mikäli satut kuulemaan, että jossain olisi maaseutu-puolen mielenkiintoinen työ tiedossasi, kerro minullekin.

Työskentelin tuolloin valtakunnallisen Suomen 4H-liiton keskuksessa, jossa olin ollut jo pitkälti toistakymmentä vuotta. Eero Uusitalon olin oppinut tuntemaan maaseutupo-litiikan monista hankekuvioista, sillä vastasin Suomen 4H-lii-tossa muun muassa valtakunnallisesta hanketoiminnasta.

Yllätyin, kun jo seuraavana iltana Eero soitti kertoen, että hänen vetämässään pienessä Suomen Kylätoimintayhdis-tyksessä olisi työpaikka tarjolla. Pyysin vuorokauden miet-timisaikaa, ja lupauduin. Yhdistyksen hallitus tenttasi minua kokouksessaan hetken, minkä jälkeen asia oli selvä. Arvos-tukseni Eeroa kohtaan oli sen verran korkea, että palkan pienemisestä huolimatta uskalsin hypätä vakihommastani epävarmaan uuteen työpaikkaan, varsinkin kun Eero vihjaisi, että toimisto muuttaisi jossain vaiheessa pois Helsingistä maaseudulle. Olinhan alun perin lukenut agronomiksi pääs-täkseni pois synnyinkaupungistani Helsingistä, muuttaakseni maaseudulle. Suomen 4H-liiton toimisto sijaitisi valitettavasti

edelleen Helsingin keskustassa Bulevardilla, joten en voinut sanoa onnistuneeni pyrkimyksessäni. Rohkeuttani lisäsi, kun Eero kertoi Risto Matti Niemen olevan samassa toimistossa pääsihteerinä; tunsin hänet YTR:n hankekuvioista. Ja olinhan jo ennen Eeron puheenjohtajuutta osallistunut työnantajani varaedustajana Kyläasiain neuvottelukunnan kokouksiin.

Helmikuun alussa 2000 siirryin Bulevardilta muutaman sadan metrin päähän uuteen työhön Suomen Kylätoiminta ry:n toimistoon Annankadulle. Siirtyminen isohkon valta-kunnallisen järjestön 25 hengen täyden palvelun keskuksitoimistosta pikkuruiseen vuokratilaan, jossa työskentelimme Risto Mattin kanssa kahdestaan, tuntui alkuun jokseenkin karulta muutokselta. Yhdistyksen rahatilanne oli huterana: ei omaa pääomaa, ei valtionapua, pari lyhytkestoista hanketta, toimistokalusteet oli haettu kierrätyskeskuksesta, varojen puutteessa työkalut piti ostaa omilla rahoilla. Ihmet-telin, millaiseen hommaan olin tullut hypänneeksi. Risto Mattin kanssa työskenteleminen sujui kuitenkin luontevasti, teimme pitkiä päiviä ja yritimme parhaamme. Monesti työpäivän jälkeen istuimme Eeron ja Risto Mattin kanssa läheisessä pubissa kolmistaan suunnittelemassa suuria järjestön tulevaisuudesta. 10 kuukauden päästä Risto Matti palasi takaisin ylitarkastajaksi maa- ja metsätalousministe-riöön. Jäin muutamaksi kuukaudeksi yhdistyksen ainoaksi työntekijäksi.

Olen kertonut joitain omia kokemuksiani Suomen Kylä-toiminta ry:n kasvuprosessista jo aiemmissa kirjan luvuissa.

Tuomas Perheentupa Suomen Kylätoiminta ry:n ohjelma-asiamieheksi

Helmikuun alusta Suomen Kylätoimintary. saa uuden ohjelma-asiamiehen, kun agronomi Tuomas Perheentupa siirtyy Suomen 4H-liiton suunnittelupäällikön toimesta puolentoista vuoden virkavapaalle ja uuteen tehtävään Risto Matti Niemenväyryksi.

Tuomas on vuodesta 1989 vastannut 4H-järjestön valtakunnallisten projektien suunnittelusta ja käynnistämistä. Tätä kautta tutuiksi ovat tulleet maaseutupolitiikka, YTR:n toiminta kuten muutkin valtakunnalliset projektirahoittajat. Lisäksi hän on hoitanut 4H-järjestön tiedottamista ja Nuorten Sarka -lehden päätoimittajuutta. Aiempaan työuraan kuului työskentely Pellervo-lehdessä sekä suomen 4H-liiton luonnollisen viljelyn kouluttajana.

Tuntumaa alueelliseen työhön Perheentupa on hankkinut kiertämällä 4H-kenttää, jossa suomenkielisellä puolella on mukana 370 kuntaa.

- Varsinkin työurani alussa matkustamista riitti, kun vedin toista sataa luomukurssia eri puolilla maata runsaan vuoden aikana. Suomi tuli eri kanteiltaan nopeasti tutuksi!

Tuomas asuu nykyisin itsen maaseudulla Karjalohjan kunnan Nummijärven kylässä, sadan kilometrin päässä pääkaupungista. Maaseutuelämä on pikkupojasta saakka tunnut paremmalta kuin kaupunkilaisuus, mikä ajoi helsinkiläispojan aikoinaan opiskelemaan agronomiksi.

- Vaikka työpaikkani onkin Helsingissä, osittaisen etätöyten te-

keminen on luonnistunut kylältä käsin niinä päivinä, jolloin ei ole perusteltua tulla Helsinkiin. Olen huomannut, että viime aikoina moni muikin kaupunkien tilahtauteen ja asumisen kalleuteen työlläntynyt tuttavani - varsinkin lapsiperheet - ovat vakavissaan pohtineet maaseudulle muuttamista.

- Hallitsematon muuttoryntäys kasvukeskuksiin kasvattaa vastavoiman. Kun liian moni suomalainen yrittää asua liian ahtaalla maantieteellisellä alueella, tuloksena on suuria ongelmia. Tämä väistämättä johtaa siihen, että suurista kasvukeskuksista alkaa olla myös työntövoimaa pois päin. Siksi maaseudun elinkeinojen ja etätöy mahdollisuuksien tukeminen ovat itselleni tärkeitä asioita, hän miettii.

Vapaa-aikanaan Tuomas on avustanut paikallisia toimijoita hankkeiden suunnittelussa läntisen Uudenmaan alueella, mitä kautta hän on päässyt tutustumaan myös alueelliseen hanketoimintaan.

Harrastuksena Tuomaksella on musiikin säveltäminen. Viimeisin tuotos on CD-levynä ilmestynyt Karjalohjan kunnan oma laulu "Suojassa koivun ja tähden", jonka hän on sanoittanut yhdessä rajanaapurinsa Kai Lehtisen - paremmin tunnettu TV1:ssä pyörivän Raid-sarjan pääosasta - kanssa. Toinen mielenkiinnon kohde on kansantaloustiede, jonka peruna Agronomiliitto nimisi hänet Vuoden agronomiksi joitakin vuosia sitten.

- Kahdentoista 4H-vuoden jälkeen on innostavaa tehdä uusia

Tuomas Perheentupa vaihtoi helmikuun alusta 4H-työn kylätoimintaan.

asioita maaseudun kehittämisen parissa. Toivon hyvää ja rakentavaa yhteistyötä kylätoimijoiden ja toimintaryhmien kanssa yhteisen päämäärän puolesta.

Tuomaksen tavoittaa Suomen Kylätoiminta ry:n toimistosta sekä kännykstä, 050 592 2726.

KUVA 42. Nimitysuutinen Kylätoiminta-lehdestä 1/2000

Nyt, runsaan 22 vuoden yhtämittaisen työrupeaman jälkeen, on hauska muistella, kuinka vaatimattomasta alusta pieni yhdistys ja koko järjestökin ponnistivat varteenotettavaksi valtakunnalliseksi työyhteisöksi ja verkostoksi. Alkuaikoina ei käynyt mielessä, että kovin epävarmoissa kantimissa olleen työnantajan leivissä olisi mahdollista

tehdä työtä eläkeikään asti. Ajan kulumista ei ole oikeastaan ehtinyt kunnolla edes huomata, sillä toiminta Suomen Kylät ry:ssä on ollut näinä vuosina vauhdikasta.

TUOMAS PERHEENTUPA toimi ohjelma-asiamiehenä ja kehittämisohtajana Suomen Kylät ry:ssä 2000–2022.

KAPITEL 8. UTVECKLINGEN AV DEN FINLANDSSVENSKA BYARÖRELSEN

Samhällsutvecklingen lade redan på 60-talet grunden för byarörelsen. Industrialiseringen och därmed det internationella beroendet ledde för landsbygdens del till centralisering, indragen service, strukturomvandling och slutresultatet var avfolkning. Byarörelsen var en reaktion på allt detta och en känsla av att man blivit sviken av samhället såväl stat och kommun som företagen. Människorna som bodde kvar ansåg sig svikna av alla uppifrån och utifrån. Man såg konkret att ingen bryr sig om ”oss” - och man tänkte ”oss” som vår by. Det här skapade en vilja t.o.m. en kampanj. ”Om ingen gör något för oss så måste vi ta saken i egna händer!”

Den här rörelsen kom först igång i de regioner som drabbats hårdast av förändringarna d.v.s. i östra och norra Finland. Byarörelsen fanns länge ”under radarn” d.v.s. man insåg inte dess betydelse. Först med Lauri Hautamäkis bok *Elävä kylä* 1979 blev byarörelsen allmänt känd och började spridas.

På finlandssvenskt håll fanns det också en del byaråd som ”levde under radarn” men en allmän organisering startade

1990 i och med den första landsbygdsriksdagen i Österbotten. Bakgrunden var att Österbotten hade drabbats tidigare av den ekonomiska krisen som härjade i hela landet på 90-talet. Det fanns alltså en beställning på en aktivering.

8.1. FRÅN STUDIECIRKEL TILL BYARÅD

En studiecirkelkampanj ”*Landsbygd-Framtidsbygd*” var det första steget på hösten 1989 i att aktivera en byarörelse. Att det första redskapet som användes var studiecirkeln – ett arbetssätt för folkbildning – var naturligt eftersom Svenska studiecentralen var en drivande kraft bakom rörelsen.

Aktiva ansvarskännande människor satte sig ner i den egna byn och funderade på hur man skulle klara krisen, vad man kunde göra själv och vilka förväntningar man hade på myndigheterna. Svenska studiecentralen utvecklande också inspirationsmaterial för denna kampanj såsom ett studiehäfte och en inspirationsvideo. Därtill arrangerade

studiecentralen framtidsverskstäder ute i byarna. Kraven från studiecirkelarna/byarna sammanfattades under en Landsbygdsriksdag i februari 1990 som förde dem vidare till beslutsfattarna.

Men landsbygdsriksdagen 1990 kom också med en uppmaning till byarna: Grunda byaråd! Och så var en lång process inledd. Bakom den första landsbygdsriksdagen stod en samarbetsgrupp som kallade sig Svensk Byaservice, men den utvecklades senare till en bestående samarbetsorganisation.

Byaservice har sedan dess verkat som ett nätverk/koordinerare/projektvärd för den finlandssvenska landsbygden och byaverksamheten. Sedan början av år 2020 dock under namnet Svenskfinlands Byar.

8.2. LEADER - INSPIRATÖR OCH KOORDINERARE

Svensk Byaservice var också behjälplig när LEADER programmet sjösattes i Finland. LEADER programmen i Österbotten och Åboland startades upp på Byaservices initiativ liksom också den nationella LEADER-kopian POMO i Västnyland.

Svensk Byaservice har också deltagit i de konsortier som skött LEADER koordineringen ända fram till att det skapades

en nätverksenhet för hela Landsbygdsprogrammet. Byaservice roll har varit att ta hand om den svenska verksamheten.

En viktig del av den här koordineringen var de så kallade Tammerforsmötena. Det var informationsmöten men också planeringsmöten för finlandssvenskt utvecklingsarbete. I dessa träffar deltog också de regionala byaorganisationerna som grundades efter hand.

8.3. EN DEL AV FINLANDS BYAR

Innan Finlands byar grundades fanns Kyläasiainneuvottelukunta, en delegation bestående av Kommunförbundet och andra takorganisationer som ville stöda byaverksamheten. Byaservice var med också där, delegationens verksamhet var inte omfattande, men viktig.

1997 grundades dock Finlands byar. Det innebar en övergång från att stöda byaverksamheten till att organisera den och agera som dess intresseorganisation.

Drivande kraft i den här förändringen var delegationens ordförande, Eero Uusitalo. Han blev också dynamisk ordförande för Finlands byar samtidigt som han var landsbygdspolitikens starke man i Finland under många år.

Uusitalos roll för byaverksamheten och landsbygdspolitiken i Finland kan svårligen överskattas. Det samma gäller

också den svenska verksamheten. Eero var nästan alltid närvarande vid landsbygdsriksdagarna, han hjälpte till med råd och dåd i alla lägen.

Byaservice har haft en speciell roll i Finlands byar. Byaservice har finansierats som ett ”språkligt distrikt”, samtidigt har Byaservice också dragit nytta av de många projekt som organisationen haft. Regeln har dock hela tiden varit att den svenska verksamheten inte skall vara en miniatyr av den finska. Den svenska verksamheten blir bäst om de svenskspråkiga själva har hand om den. Det här förstod Uusitalo, bättre än många andra.

Man kan säga att den finska och den svenska verksamheten inte har koordinerats när det gäller medlen utan när det gäller målen. Man har försökt hitta gemensamma svar på frågan VAD som borde göras men inte gemensamt försökt svara på frågan HUR.

Finlands byar har t.ex. Lokaali tillställningarna där svenskspråkiga kan delta men där man talar finska. Byaservice arrangerar landsbygdsriksdagarna där också finskspråkiga kan delta men där talar man svenska. Eftersom de finlandssvenska organisationerna är sådär tio till tjugo gånger mindre än de finska organisationerna har det varit naturligt och ofta nödvändigt att bygga upp bredare samarbeten på svenska än på finska. Den ”finlandssvenska geografin” har också varit utmanande och därför är ett brett samarbete mellan olika ”svensktalande” områden viktiga.

Byaservice, de svenska lokalaktivisterna, hade dock också en annan profil än ett språkligt distrikt inom Finlandsbyar. Man kan närmast tala om Byaservice som en sektion eller ett verksamhetsområde inom Finlands byar.

De svenskspråkiga aktivisterna, i praktiken Byaservice, hade/har en styrelsepost i Finlands Byar. Ytterligare hade Byaservice en plats i organisationens sekretariat. Det här var ett viktigt organ för den praktiska verksamheten eftersom den sammanträdde en eller t.o.m. två gånger per månad. Det finns även en finlandssvensk representation i några av Finlandsbyars utskott.

Svensk Byaservice har sedan sin början haft en stark förankring i bakgrundsorganisationen Svenska Studiecentralen som upprätthålls av Svenska Folkskolans Vänner (SFV). På grund av organisatoriska förändringar hos SFV överfördes Byaservice till Svenska lantbrukssällskapens förbund (SLF) den 1.9.2018.

Under en längre tid har även en diskussion pågått om ett namnbyte för samarbetsforumet Svensk Byaservice, detsamma gäller även att utveckla ett bättre och närmare samarbete med de regionala svensk- och tvåspråkiga byaområden som uppstått sedan Svensk Byaservice bildades. Från och med 1.1.2020 är det nya namnet på samarbetsforumet Svenskfinlands byar. En ny logo har framtagit och den följer de riktlinjer som tagits fram av Finlands byar. Även hemsidan (www.bya.net) har förnyats. Tidigare

utgav Svensk Byaservice länge ett nyhetsbrev på svenska. Idag finns Svenskfinlands Byars Nyhetsblogg (byaservice.wordpress.com). Därtill använder Svenskfinlands Byars sig av Facebook och Twitter för informationsförmedling. Från och med januari 2020 finns även ett arbetsutskott som koordineras av Svenskfinlands Byar där de regionala byaområden från Svenskfinland ingår. Även Åland har en representant i arbetsutskottet.

Det nordiska samarbetet har av tradition varit speciellt viktigt. Representanter från Svensk Byaservice/Svenskfinlands Byar har varit aktivt med i styrelsen för Hela Nordens Leva på Finlands Byars mandat samt även deltagit i årsmöten på nordisk nivå. Svenskfinlands Byar har även varit värd för flera nordiska träffar och styrelsemöten under årens lopp. Det europeiska samarbetet har därtill utgjort en viktig referensram för arbetet inom landsbygdsutvecklingen. I och med EU-medlemskapet har även bakgrundsorganisationen Svenska studiecendralen/SFV varit aktiv i flera EU-delfinansierade projekt som projektägare där fokus i projekten varit landsbygdsutveckling.

Svenskfinlands Byar har fortsättningsvis det lokala samhället som grundtanke och Svenskfinland som arbetsfält dit även Åland inbjuds. Hur samarbetsorganet Svenskfinlands Byar utvecklar sig framöver återstår att se.

8.4. LANDSBYGDSRIKSDAGEN

Landsbygdsriksdagen är en innovation från Sverige. Vi i Svenskfinland var först med att följa rikssvenskarnas exempel, redan 1990 hölls den första landsbygdsriksdagen i Österbotten, men efter det har det spritts till många länder i Europa. Det finns numera också en alleuropeisk landsbygdsriksdag - också det på rikssvenskt initiativ.

Landsbygdsriksdagarna ordnas vanligen vartannat år. Det är stora och öppna tillställningar. Byaråden var i början en central grupp men andra frivilligorganisationer, kommuner, myndigheter, företag osv. är välkomna. De som kommer är aktivister snarare än representanter för någon organisation. Eftersom landsbygdsriksdagen inte är ett medlemsmöte för någon organisation så kan man där inte fatta bindande beslut för något verkställande organ. Men landsbygdsriksdagen gör uttalanden och ställer krav på såväl myndigheter som andra aktörer. Landsbygdsriksdagen strävar till att påverka så väl beslutsfattare som den allmänna opinionen.

Den viktigaste funktionen för landsbygdsriksdagen är kanske ändå att inspirera deltagarna och ge dem möjlighet att lära av varandra. Man vill visa att landsbygdsrörelsen är stor och bred. Landsbygdsriksdagarna samlar för det mesta stora skaror av finlandssvenska landsbygdsaktivister. Tidvis gavs också en tidning ut i samband med landsbygdsriksdagarna.

Spindeln i nätet, när det gäller att organisera landsbygdsriksdagarna, är Svensk Byaservice, en samarbetsorganisation för olika former av landskapsförbund i Svenskfinland samt Svenska studiec centralen som var initiativtagare till processen.

Byaservice är visserligen formellt organisatör för landsbygdsriksdagarna men en väsentlig del av jobbet görs av någon regional organisation. Detta gör att tillställningen roterar mellan de finlandssvenska regionerna och får därmed varierande profil.

Under de senaste åren har dock den finlandssvenska landsbygdsriksdagen genomgått en förnyelse och ändat karaktär. Initialt var byråden som sagt en central aktör med frivilliga aktiviteter. I och med EU-medlemskapet har allt flera aktörer uppstått som jobbar mera professionellt med landsbygdsutvecklingen, det vill säga det finns personer anställda för detta uppdrag. Vi tänker här närmast på regionala byaombud och anställda i anslutning till LEADER-programmet och landsbygdsprogrammet såväl på regional som nationell nivå. Detta har inneburit att den finlandssvenska landsbygdsriksdagen har utvecklats till en arena för anställda med uppdrag inom bya- och landsbygdsutvecklingen, men fortfarande deltar även aktivt den tredje sektorn organisationer. De regionala byaombuden- och LEADER-grupperna har också fått en starkare roll i genomförandet av landsbygdsriksdagen, beroende på var den ordnas runt

omkring i Svenskfinland. Även andra aktörer såsom representanter från Landsbygdspolitiska rådet ingår numera i förhandsplaneringen. Idag är det ett bredare konsortium som diskuterar och planerar upplägget för landsbygdsriksdagen där Svensk Byaservice (numera Svenskfinlandsbyar) är en av medarrangörerna. Landsbygdsnätverket liksom finlandssvenska fonder är viktiga medfinansiärer. Den finlandssvenska landsbygdsriksdagen har därmed utvecklats till en arena där man pratar landsbygdsutvecklingsfrågor i Svenskfinland på professionell nivå. Detta har också lett till att landsbygdsriksdagen numera arrangeras mitt i veckan och inte längre som ett veckoslutsevenemang.

PETER BACKA och ANN-SOFI BACKGREN har arbetat som landsbygdsutvecklare i Svenskfinlands Byar (tidigare Svensk Byaservice) sedan 1989, Peter tills 2015 och Ann-Sofi tills 2021.

KUVA 43. Landsbygdsriksdagen keräsi yhteen 160 osanottajaa vuonna 2012. Peter Backa odottaa edessä omaa puheenvuoroaan.

LIITTEITÄ

LIITE 1.

VALTAKUNNALLISESTI PALKITUT VUODEN KYLÄT:

2022	RAUTIO, Kalajoki
2021	LANTULA, Sastamala
2020	MARKKUU, Tyrnävä
2019	LUOMA-AHO, Alajärvi
2018	TEURO-KUUSLAMMI, Tammela
2017	ESKOLA, Kannus
2016	KERÄSSIEPPI, Muonio
2015	ALPUA, Raahе
2014	VUOLENKOSKI, Iitti
2013	SOINILANSALMI, Leppävirta
2012	KITINOJA, Seinäjoki
2011	TEIJON ALUEEN KYLÄT (Teijo, Mutainen, Kirjakkala, Mathildedal), Salo
2010	VIHTIJÄRVI, Vihti
2009	POHJOIS-II, Ii
2008	SIKAMÄKI-PEIPOSJÄRVI, Pieksämäki
2007	RÄMSÖÖ, Vesilahti
2006	UNTAMALA, Laitila
2005	HEINOLAN KIRKONKYLÄ, Heinola
2004	SYVÄNNIEMI, Karttula
2003	KANKAANPÄÄ, Köyliö
2002	VUONISLAHTI, Lieksa
2001	ESKOLA, Kannus
2000	BJÖRKÖBY, Korsholm
1999	ASKA, Puolanka
1998	JAKOKOSKI, Kontiolahti
1997	SANTTIO, Pyhärinta
1996	JUNTUSRANTA, Suomussalmi
1995	PUTKILAHTI, Korpilahti
1994	ÖLÖLÄ, Tuupovaara
1993	KIVESJÄRVI, Paltamo
1992	PUTIKKO, Punkaharju
1991	RÄNNÄNKYLÄ, Muurame
1990	MUTALAHTI, Ilomantsi
1989	VÄHÄVAARA, Äetsä
1988	KAIVOLA, Laitila
1987	SUOMIJÄRVI-TUULENKYLÄ, Karvia
1986	KELUJÄRVI, Sodankylä
1985	KUOREVAARA, Polvijärvi

LIITTEET 2A-2X

SUOMEN KYLÄT RY:N MYÖNTÄMÄT HENKILÖKOHTAISET TUNNUSTUSPALKINNOT

	Kylätoiminnan tiennäyttäjät		Vuoden Maaseututoimijat		Vuoden Maaseutukasvat		Vuoden nuori paikallistoimija	
2021	Tuula Eilittä Marjatta Valkonen Jari Elo	Keminmaa, Lappi Kangasniemi, Etelä-Savo Tiutinen, Kymenlaakso	Asko Peltola	Etelä-Pohjanmaa	Saimi Hoyer	Punkaharju, Etelä-Savo	Sanna Petäjämaa kunniamaininta: Villina Välimäki kunniamaininta: Niko Luokkakallio	Luohua, Pohjois-Pohjanmaa Kellahti, Satakunta Jokipii, Etelä-Pohjanmaa
2020	Raija Kari	Veikkola	Heikki Konsala	Pirkanmaa	Kari Lehtola	Pohjois-Karjala		
2019	Kysti Vatanen Marjatta Vatanen Paula Määttä	Kiihtelysvaara Kiihtelysvaara Jyväskylä	Seija Korhonen	Tervo	Tytti Määttä	Kuhmon kaupunginjohtaja		
2018	Arja Huovinen Jouko Mälkiä Hellevi Tupala	Soinilansalmi (Leppävirta) Enonkoski Kalkkisten kylä (Asikkala)	Kirsti Oulasmaa	Ylivieska	Thomas Snellman	Pedersöre		
2017	Henrik Hausen Heikki Korkealaakso Meeri Vaarala	Salo Kauhava Rovaniemi	Vuokko Jaakkola	Pieksämäki, Etelä-Savo	Ilkka Herlin	Cargotec Oy:n hallituksen pj.		
2016	Tarja Martikainen Eila Puhakainen Matti Sevonkari	Iisalmi Juva Raahe	Anne Anttila	Pello, Lappi	Kirsti Manninen	kirjailija (Mäntsälä Uusimaa)		
2015	Jukka Mattsson Alpo Murtoniemi Merja Zeterman	Urjala Kalajoki Loppi	Veli-Matti Karppinen	Kajaani, Kainuu	Hannu Katajamäki	professori (Vaasa, Pohjanmaa)		
2014	Leena Lehtonen Aulis Nuuja Pauli Pethman	Nousiainen Isokyrö Iitti	Nina Kurunlahti	Ruukki, Pohjois-Pohjanmaa	Osmo Rauhala	kuvataiteilija (Pinsio/New York, Pirkanmaa)		
2013	Ann-Sofi Backgren Pentti Nieminen Leena Virri-Hanhilahti	Korsnäs Kangasniemi Sastamala	Kaarlo Lepistö	Vaasa, Pohjanmaa	Heikki Luoma Jukka Mäkinen	kirjailija (Jokioinen, Häme) ohjaaja (Tampere, Pirkanmaa)		
2012	Raija Ikonen Esko Vähätietto Raimo Yrjänheikki	Leppävirta Kärsämäki Pessalompola	Olav Jern	Vaasa, Pohjanmaa	Kari Väänänen	näytelijä-ohjaaja (Kemijärvi, Lappi)		
2011	Ritva Kämäräinen Veikko Kokkonen Pertti Lehtinen	Rantasalmi Parikkala Nokia	Antero Lehikoinen	Joensuu, Pohjois-Karjala				
2010	Johanna Ikola Erkki Kalliomäki Teuvo Sadeharju	Lapua Kauhajoki Lappajärvi	Ritva Pihlaja	Porvoo, Uusimaa				

LIITTEET 2A-2X (jatkuu)

SUOMEN KYLÄT RY:N MYÖNTÄMÄT HENKILÖKOHTAISET TUNNUSTUSPALKINNOT

	Kylätoiminnan tiennäyttäjät		Vuoden Maaseututoimijat		Vuoden Maaseutukasvat		Vuoden nuori paikallistoimija
2009	Leena Suhonen Kari Pietilä Matti Rahunen	Rantasalmi Raabe Juankoski		Tuomo Hämäläinen	Joensuu, Pohjois-Karjala		
2008	Jaakko Majaranta Kauno Perkiömäki Silja Saveljeff	Kolkki Hämeenkyrö Säkylä		Tauno Linkoranta	Lemu, Varsinais-Suomi		
2007	Peter Backa Juha Pohjonen Ari Lindqvist	Vasa Hakojärvi Hämeenlinna		Riitta Bagge	Parikkala, Etelä-Karjala		
2006	Seppo Lamminen Helkki Nikula Reijo Voutilainen	Lylly Eurajoki Korpijärvi					
2005	Pentti O. Perttuli Markku Sivonen Martti Väisänen	Säkylä Joensuu Marraskoski					
2004	Aulis Keisala Hiikka Uotila Siska Autto	Ruona Pirkanmaa Tepasto					
2003	Pentti Seutu Pentti Munnukka Erik Liljeström	Jakokoski Espoo Vörå (Vöyri)					
2002	Markku Tanner Peka Relander Sanni Huusko	Helsinki Mäntyharju -					
2001	Ilmari Nikkinen Jussi (Johannes) Lahtinen Matti Haapalinn	Mäntyharju Etelä-Pohjanmaa Nummi-Pusula					
2000	Toivo Hinkkanen Tauno Mustonen Juhani Yli-Rantala	Kiikka Enonkoski Espoo					

LIITTEET 2A-2X

SUOMEN KYLÄT RY:N MYÖNTÄMÄT HENKILÖKOHTAISET TUNNUSTUSPALKINNOT

	Kylätoiminnan tiennäyttäjät	Vuoden Maaseututoimijat	Vuoden Maaseutukasvot	Vuoden nuori paikallistoimija
2009	Leena Suhonen Rantasalmi Kari Pietilä Raahen Matti Rahunen Juankoski	Tuomo Hämäläinen Joensuu, Pohjois-Karjala		
2008	Jaakko Majaranta Kolkki Kauno Perkiömäki Hämeenkyrö	Tauno Linkoranta Lemu, Varsinais-Suomi		
1999	Lauri Hautamäki - Tarmo Palonen Hämeenlinna Tapio Mattlar Putkijärvi Hilkka Vanhapiha Kilpisjärvi Hilkka Pietilä Helsinki Antti Jokinen Hämeenkyrö Pentti Närhi Hannula Esko Ropponen Varkaus Arto Vaajasaari Laitila Veikko Salo Tuiskula			

LIITE 3.

KYLÄTOIMINNAN VALTIONAPU 2003–2022

2003	120 000 €
2004	220 000 €
2005	420 000 €
2006	530 000 €
2007	530 000 €
2008	610 000 €
2009	700 000 €
2010	1 000 000 €
2011	1 100 000 €
2012	1 050 000 €
2013	1 050 000 €
2014	1 100 000 €
2015	1 100 000 €
2016	900 000 €
2017	650 000 €
2018	100 000 €
2019	1 200 000 €
2020	1 200 000 €
2021	1 400 000 €
2022	1 400 000 €

Suomen Kylät ry:n lähivuosien tavoite on saada valtionapu nostettua noin 2 000 000 euron tasolle. Tällä tasolla mahdollistetaan jokaiselle maakunnalliselle kyläyhdistykselle palkattua päätoiminen kyläasiamies.

SUOMEN KYLÄT RY:N JÄSENISTÖN RAKENNE

